GESCHIEDENIS VAN DE MACHNOBEWEGING

PJOTR ARSJINOF

DE ZWARTE BIBLIOTHEEK

PJOTR ARSJINOF

GESCHIEDENIS VAN DE MACHNOBEWEGING

ANARCHISTISCHE PRAKTIJK
IN DE OEKRAÏNE, 1918-1921

Voorwoord van Voline

Met een kaart van het Machnogebied, vlugschriften van de Machnobeweging en een commentaar van Frans Lodewijkx

DE ZWARTE BIBLIOTHEEK HAARLEM 1983

Uitgave: De Zwarte Bibliotheek, Postbus 6368, Haarlem.
Omslag: Wanda Wijnands en Erik Brouwer.
Lay-out: Erik Brouwer.
Zetwerk: Janny Oei, Amsterdam.
Drukwerk: Drukkollektief Luna, Amsterdam.
Bindwerk: Meeuwis & Zoon, Amsterdam

CIP gegevens

Arsjinof, Pjotr

Geschiedenis van de Machnobeweging : anarchistische
praktijk in de Oekraïne, 1918-1921 / Pjotr Arsjinof ;
voorw. van Voline ; met een kaart van het Machnogebied,
vlugschriften van de Machnobeweging en een commentaar van
Frans Lodewijkx ; (vert. uit het Duits naar de oorspr.
Russische versie door Henk Eikeboom ... et al.). – Haarlem :
De Zwarte Bibliotheek. – Ill.
Vert. van: Geschichte der Machnobewegung 1918-1921. –
Oorspr. uitg.: Istoriya Makhnovskogo Dvizheniya. – Berlijn,
1923. – Nederlandse uitg. eerder verschenen o.d.t.:
Geschiedenis der Machnobeweging. – De Boemerang, 1935. –
Met lit. opg., reg.
ISBN 90-70752-01-8
SISO 358.4 UDC 329.285(477)"1918/1921" UGI 510
Trefw. : anarchisme ; Oekraïne ; geschiedenis.

VERANTWOORDING (VAN DE UITGEVER)

Beste lezer/es, in je handen ligt 'Geschiedenis van de Machnobeweging' van Pjotr Arsjinof, een vertaling van een van de belangrijkste en aangrijpendste boeken die over deze – ten onrechte onbekend gebleven – revolutionaire boerenbeweging geschreven zijn. Arsjinof's 'Istoriya Makhnovskogo Dvizheniya (1918-1921 gg.)', zoals de titel van het in 1921 voltooide werk oorspronkelijk luidt, werd in 1923 door een groep Russische anarchisten in Berlijn voor het eerst uitgegeven. Voline, een strijdmakker[1], schreef voor die uitgave een voorwoord en was tevens verantwoordelijk voor de eerste Duitse uitgave. Spoedig daarna verschenen er Franse, Italiaanse en Spaanse vertalingen, welke inmiddels naast de Duitse herdrukt zijn. In 1974 verscheen de eerste Engelse vertaling.

Deze heruitgave bevat een fotografische herdruk van de eerste en tot nog toe enige Nederlandse vertaling. Het origineel verscheen in 1935 bij de anarchistische uitgeverij 'De Boemerang' van de Sociaal-Anarchistische Actie (SAA), waarvan Henk Eikeboom (1898-1945) de geestelijke vader was. Hoewel op de titelpagina van de Nederlandse uitgave – die uit het Duits vertaald lijkt te zijn – te lezen valt dat de vertaling van Henk Eikeboom is, schijnt hij daarbij in niet geringe mate geholpen te zijn.[2] De kaart van het Machno-gebied werd vervaardigd door Wim Jong. Opvallend bij Eikeboom's uitgave is het ontbreken van een inhoudsopgave. Waarschijnlijk had dat te maken met de moeilijke omstandigheden waaronder die uitgave toen tot stand kwam. In de oorspronkelijke Russische uitgave komt een 'Protest' van anarchisten en syndicalisten tegen Nestor Machno's arrestatie en gevangenschap in Polen voor. Dit 'Protest' is niet in deze uitgave opgenomen. Overigens werd Machno vlak na het verschijnen van Arsjinofs boek vrijgelaten.

Nieuw in deze uitgave zijn het speciaal voor deze uitgave geschreven commentaar van Machno-onderzoeker Frans Lodewijkx, elf nog niet eerder in het Nederland uitgegeven vlugschriften van de Machnobeweging, het personenregister, de literatuuropgaven en de inhoudsopgave.

In zijn voorwoord bij de Boemerang-uitgave geeft Henk Eikeboom aan waarom hij dit boek uitgaf. Zijn redenen voor een groot deel onderschrijvend, wil ik er nog enkele aan toevoegen. Maar eerst dit: Ik heb voor de oude vertaling gekozen omdat een nieuwe vertaling de kostprijs van dit boek onnodig verhoogd zou hebben, waardoor het boek voor een aantal mensen onbereikbaar zou zijn geworden. Dat de vertaling wat betreft stijl en spelling voor een deel verouderd en inconsequent is (zo schrijft men 'Wollin' tegenwoordig als 'Voline') en het loodzetsel hier en daar versleten is, is juist, het boek is daardoor echter niet minder leesbaar geworden.

De twintigste eeuw heeft twee pogingen tot de vestiging van een libertaire samenleving te komen gezien. De eerste poging werd in de Russische Oekraïne ondernomen door de Machnovstsjina ten tijde van de Oktober Revolutie, de tweede werd tijdens de Spaanse Burgeroorlog (1936-1939) ondernomen. Over de rol van anarchisten in Spanje zijn verschillende boeken verschenen[3], terwijl de Nederlandstalige lezer wat betreft boeken over de Russische Revolutie in het algemeen, en over bepaalde episodes – zoals de onderhavige en Kronstadt – in het bijzonder, is onderbedeeld. Samen met recente werken over Kronstadt[4] vult Pjotr Arsjinof's 'Geschiedenis van de Machnobeweging' deze leemte. Het is daarmee, temeer daar

de auteur een medestrijder was, een waardevolle bron voor de studie van de Machnovstsjina.

Pjotr Arsjinof was de eerste Machnovist die de geschiedenis van de Machnovstsjina optekende. Zijn boek is het relaas van de door boeren, arbeiders en anarchisten ondernomen poging om in het sinds de Oktober Revolutie van 1917 snel totalitairder wordende Rusland een ware, vrijheidlievende federatie van sowjets te vormen die vrij was van elke vorm van heerschappij van enige partij. Het is het verhaal van een periode waarin een door Nestor Machno en andere anarchisten geïnspireerde beweging het land van grootgrondbezitters afnam en onder arme boeren verdeelde, en in fabrieken streefde naar arbeiderszelfbestuur. Een periode waarin tevens verlangens naar het roemruchte kozakkenverleden van de Oekraïne manifest werden. Tot slot een periode waarin de Machnovstsjina zich voortdurend moest verdedigen tegen vijandelijke interventies, en zich gedwongen zag verbonden te sluiten met de bolsjewisten. Nadat in samenwerking met de bolsjewisten de Witte generaal Wrangel was verslagen, kwam in 1921 aan deze periode een einde toen het bolsjewistische Rode Leger op bevel van Trotzki de Machnovstsjina met geweldige overmacht vernietigde. Arsjinof's relaas is dan ook niet ontbloot van kritiek op de verraderlijke rol die het bolsjewisme speelde. In deze is Arsjinof's werk een 'leer'boek over de verhouding tussen libertair en autoritair socialisten.

Arsjinof's 'Geschiedenis' toont hoe moeilijk het is om een libertaire samenleving te creëren in een vijandige omgeving, waarbij vijandig niet alleen in militaire zin opgevat moet worden. Het laat ons zien hoe moeilijk het is libertaire ideeën om te zetten in praktijk, in daden. De collectieve landbouw 'verloor' het van de particuliere landbouw; het pacifisme ging teloor in militarisme; het anti-autoritaire streven moest het afleggen tegen het autoritaire streven; en het idealisme maakte plaats voor pragmatisme en opportunisme. Arsjinof toont dit alles en maakt de geschiedenis van de Machnovstsjina zo tot een belangrijke les voor het heden.

Deze 'Geschiedenis' is tevens het verhaal van een van de eerste guerrilla's die in deze eeuw plaatsvonden. Later zijn zulke guerrila's vaak onder marxistische leiding gevoerd of effenden ze de weg voor marxistische regimes. Dit lag niet in de aard van de Machnovstsjina. Want al kan men de Machnovstsjina als een in wezen opstandige *boeren*beweging met haar afkeer van de moderne industriële maatschappij en met haar verlangen naar het geïdealiseerde kozakkenverleden niet als anarchistisch à la lettre beschouwen, haar 'leiding' was dat wel degelijk. Ondanks problemen die voortkwamen uit economische ontreddering, gewapende strijd en buitenlandse interventie – die ook het patroon van latere revoluties vormden – en haar falen door gebrek aan eenheid in organisatie en het verkeerd inschatten van wat de boeren bezielde, probeerde zij werkelijk een vrije samenleving zonder regering of andere staatsvormen op te bouwen. Hier geen bevoogding door een alwetende partij, maar persoonlijke betrokkenheid bij het scheppen van een nieuwe maatschappij. Het is hierom dat Arsjinof's 'Geschiedenis van de Machnobeweging' als document kan helpen een visie te vormen over de opstanden die momenteel in – bijvoorbeeld – Midden-Amerika[3] plaatsvinden. Het feit dat Machno, een ongeëvenaard tacticus van de guerrilla die het autoritair socialisme grondig verafschuwde, het dilemma van vrijheid en geweld, waaronder het anarchisme sinds haar ontstaan lijdt, niet oploste, doet daaraan geen afbreuk.

Zoals ik hierboven al vermeldde is deze nieuwe uitgave van 'Geschiedenis van de Machnobeweging' door Frans Lodewijkx voorzien van een uitgebreid com-

mentaar. Hierin plaatst hij de Machnobeweging in de context van de Russische Revolutie, gaat hij in op de geschiedenis van de Oekraïne en besteedt hij aandacht aan de organisatiediscussie zoals die ten tijde van de Machnovstsjina in Rusland en later in anarchistische en anarcho-syndicalistische kring in met name Parijs werd gevoerd. In deze discussie stond de vraag welke strategie er in revolutionaire situaties gevoerd moest worden om een libertaire samenleving te vestigen centraal. Aan de ene kant vond men dat men als revolutionaire organisatie vooral een begeleidende rol moest spelen en uit moest gaan van de verlangens van de arbeidende bevolking. Anderen, met Pjotr Arsjinof als belangrijkste woordvoerder en Nestor Machno als trouwste aanhanger, bepleitten de vorming van een strakke organisatie met een gecentraliseerde leiding en meer discipline, welke het volk niet alleen moest begeleiden, maar ook daadwerkelijk leiden. In 1926 publiceerde deze laatste groep haar ideeën in het 'Organisatorisch Platform', wat direct tot een hevig debat en een scheuring binnen de anarchistische gelederen leidde. Later, in mei 1968, maakte deze brochure opnieuw enorme opgang binnen studentengroepen in Parijs. In het kielzog hiervan speelde Daniel Guérin een belangrijke rol bij de Franstalige heruitgave van Pjotr Arsjinof's 'Geschiedenis van de Machnobeweging' en verschillende geschriften van Nestor Machno. De organisatiediscussie kwam in Nederland in het begin van de jaren zeventig goed op gang toen Boudewijn Chorus met een aantal kameraden de discussie in kringen van georganiseerde anarchisten aanzwengelde en overging tot de Nederlandstalige uitgave van het 'Organisatorisch Platform'. Deze discussie is hierom belangrijk omdat zo duidelijk de verschillen van mening over de vraag hoe het anarchisme in de praktijk moet worden gebracht naar voren komen — meningsverschillen die vandaag nog centraal staan wanneer anarchisten/s spreken over hun eigen anarchisme of bediscussiëren hoe en met welk doel actie moet worden gevoerd, en die in belangrijke mate de aantrekkelijkheid van het anarchisme, met zijn begrippen als sociale vrijheid en gelijkwaardigheid, bepalen. Ik hoop dat het commentaar van Frans Lodewijkx de toegankelijkheid van de Machnovstsjina bevordert en dat het boek daardoor als actuele gebruiksliteratuur kan worden gezien.

Het bovenstaande in ogenschouw nemende en met de verwachting dat onze huidige strijd voor zelfbeschikking, voor een eigen, vrijheidlievende manier van leven, werken en wonen, en al die andere anarchistische beginselen waar we voor staan nog niet is uitgevochten, denk ik dat dit boek van Pjotr Arsjinof een inspiratiebron voor ons kan zijn. Een boek dat de anarchistische grondbeginselen in het licht van de in Rusland opgedane ervaringen kan verduidelijken en dat stimuleert om een eigen anarchistische visie te ontwikkelen.

Rest mij dank te zeggen aan Ruud Uittenhout voor zijn hulp en de informatie die hij voor deze uitgave verstrekte en aan de B.V. BAH, de Belangenvereniging Boekhandel Agora Haarlem, die door haar financiële steun deze uitgave mede mogelijk maakte. Verder dank aan ieder die op zijn of haar eigen wijze aan de totstandkoming van dit boek meewerkte.

Niko Buiten,
de uitgever.

1) Zie voor Voline (Vsevolod Michailowitsj Eichenbaum, 1882-1945): Rudolf Rocker, Voline. In: Voline, The Unknown Revolution 1917-1921. Detroit/Chicago 1974. Blz. 9-15.
2) Zie ook bladzijde 261 van deze uitgave. Het is niet duidelijk door wie Henk Eikeboom geholpen werd. In tegenstelling tot wat Martin Ros in een artikel voor het anarchismenummer van Maatstaf schreef, schijnt Jeanne de Jong niet aan de uitgave te hebben meegewerkt. Hoewel zij wel ander werk voor Henk Eikeboom vertaalde. (Mondelinge mededeling van Jeanne de Jong.) Martin Ros, Anarchistenjaar 1976. In: Maatstaf (8/9) 1967, blz. 3.
3) Lees bijvoorbeeld: Alexander Schapiro en Albert de Jong, Waarom verloren wij de revolutie? Baarn 1979; Cajo Brendel, Revolutie en contrarevolutie in Spanje. Baarn 1977; Jacques J. Giele, Arbeiderszelfbestuur in Spanje. Amsterdam 1975.
4) Alexander Berkman, De opstand van Kronstadt. Haarlem 1982; Kroonstad 1921: De 'derde' revolutie. Bussum 1982.
5) Anarchistische kritiek en perspectieven voor Midden- en Zuid-Amerika zijn te vinden in het door de Noordamerikaanse IAA-groepen en de Libertaire Hulp voor Latijns Amerika gezamenlijk uitgegeven tijdschrift: 'No Middle Ground'. New York/San Francisco 1983.

INHOUDSOPGAVE

P. ARSJINOF

GESCHIEDENIS DER MACHNO-BEWEGING

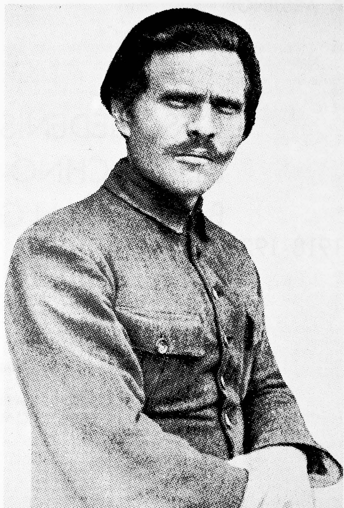
1918-1921

VOORWOORD VAN WOLLIN

HOLLANDS VAN
HENK EIKEBOOM

ANARCHISTISCHE UITGEVERIJ „DE BOEMERANG"
DER S. A. A. AMSTERDAM, POSTBUS C 320 (1935)

NESTOR MACHNO.

Voorwoord van de vertaler namens de Uitgeefster

Wanneer de S.A.A. op dit ogenblik de „Geschiedenis der Machno-beweging" in het Hollands onder de aandacht en het bereik der Nederlandse arbeiders brengt, geschiedt dit geenszins, om daarmee te bereiken, dat de arbeiders met methode en strijdwijze van Machno en de zijnen zodanig vertrouwd zullen raken, dat zij deze zonder kritiek zullen aanvaarden en in enige revolutionaire situatie klakkeloos zullen overnemen; gesteld zelfs dat dit mogelijk ware.

Onze mening is, dat brede kringen van arbeiders de waarheid dienen te kennen en dus de geschiedenis dienen te bestuderen. Te veel is in de revolutionaire beïnvloeding van de massa met leugens gewerkt, dan dat wij niet alle mogelijke moeite zouden doen om bepaalde leemten in het weten met geschikt feitenmateriaal aan te vullen.

Overname zonder meer van strijdwijzen en -methoden der Russische anarchisten zou het maken van dezelfde fout betekenen als waaraan de bolsjewisten van alle Europese landen zich schuldig maken, die niet beter weten te doen dan het zonder kritiek overnemen der in Rusland aangewende revolutionaire methoden te propageren.

We wijzen er op, dat in elk land in overeenstemming met de ekonomische, sociale, politieke, mentale, etc. situatie een eigen, bijzonder-geäarde strijdvorm omhoog zal komen en dat het er niet op aan komt, zich in een bepaald schabloon van strijd vast te leggen, of zelfs te beoefenen of te specialiseren, maar dat het er in de eerste plaats om gaat, dat het proletariaat de revolutionaire bereidheid in zichzelf aankweekt en dan, op grond van bovengenoemde lokale situaties, naar de strijdvormen zoekt, die voor het betreffende land het meest geëigend zijn. Elke andere instelling moet als remmend afgewezen worden.

De strijd van de millioenen achter Gandhi tegen het Brits Imperium door bovengewelddadige strijdmiddelen, de geheel anders geäarde strijd in Spanje met stakingen, bedrijfsbezetting en guarilla, de verloren strijd der Oos-

tenrijkse arbeiders, voor wie het gewapend verzet een échec werd, de strijd tegen oorlog en militarisme door middel van de dienstweigering, ziehier evenzovele aspekten van strijd, die bewijzen, dat de stelling juist is, dat in verschillende omstandigheden verschillende strijdwijzen aangewend dienen te worden.

Naar onze mening zal in komende revolutionaire perioden de kracht van het proletariaat hoofdzakelijk op het ekonomisch terrein gevonden dienen te worden en de doorslag niet gegeven door militaire bedrevenheid, maar in eerste instantie door morele moed.

Deze materie te onderzoeken is hier echter niet aan de orde.

De vraag kan rijzen: waarom dan dit boek, dat toch hoofdzakelijk over gewelddadige aktie en militaire operaties handelt, in het licht gegeven?

Eenvoudig, omdat het onder alle omstandigheden nodig is, de geschiedenis te kennen. Door het onbekend zijn met feiten, als in het hier geboden boek weergegeven, is het mogelijk geweest, dat een massa Nederlandse revolutionaire arbeiders zich door heren bolsjewisten hier te lande, maar wat op de mouw liet spelden omtrent de russische revolutie en al wat daar aan vast zit: noodzakelijkheid van rode legers, etc. En om de anarchistische propaganda te bestrijden dissen genoemde heren eenvoudig weg de zotste fabeltjes op[1]*).*

En dan gaat het natuurlijk ook om eerherstel voor de duizenden Russische anarchisten, die in prachtig élan voor wat zij de revolutie droomden, leven of bloed gaven en thans door de nieuwe heersers van Rusland en hun hielenlikkers voor kontra-revolutionairen worden uitgekreten! En, waar zij de kans hebben, als zodanig behandeld.

Wij wekken op, het hier gebodene met aandacht en eerbied te lezen. Echter, — na het boven-gezegde is deze aanmaning haast niet meer nodig — met de nodige kritiek en reserve voor wat betreft de aanvaarding door ons van de aangewende strijdwijzen.

H. E.

[1]) Een recent voorbeeld hiervan vindt men in „*Rusland van Heden*" van 16-9-'34.

Voorwoord van Wollin

Voor de lezer zich bezig gaat houden met de lektuur van dit boek, zal hij nodig vinden te weten, wat voor soort werk het is, dat hij voor zich heeft liggen: of het is de vrucht van een ernstig en gewetensvol onderzoek of een fantastisch, onverantwoordelijk vertelseltje. Zal hij de schrijver met vertrouwen kunnen tegemoet treden — op z'n minst wat de gemelde feiten, data en materialen betreft? Is de schrijver ook werkelijk voldoend onpartijdig? Misvormt hij de waarheid niet, om zijn eigen ideeën te rechtvaardigen, die van zijn tegenstander echter naar vermogen te diskwalificeren?

Deze vragen zijn zeer zeker niet overbodig.

De bronnen voor de geschiedenis der Machnobeweging moeten met de grootste omzichtigheid gebruikt worden. De lezer zal dat beprijpen, wanneer hij zich in enkele karakteristieke bijzonderheden dier beweging indenkt.

Enerzijds is de „Machnovstsjina" een verschijnsel van geweldige vlucht, grootte en betekenis, een beweging, die zich met heel bijzondere kracht ontplooit, in het lot der revolutie een kolossale, buitengemeen gekompliceerde rol speelde, een beweging, die in de titanenstrijd tegen alle denkbare soorten van reaktie standgehouden heeft en de revolutie meer dan eens voor ineenstorten behoed heeft, een beweging tenslotte, die buitengewoon rijk is aan de levendigste kleurige episoden en niet slechts in Rusland, maar ver over de grenzen, van zich deed spreken en belangstelling opwekte. Daarbij heeft de Machnovstsjina in de verschillende kampen, — in het reaktionaire zowel als in het revolutionaire, — de meest verschillende gevoelens wakker geroepen: van de gloeiendste haat en vijandschap tot verbazen en een ongelovig afwachten, tot verdachtmaking en tot zelfs de gewaarwording van diepste meegevoelen en verrukking toe. Wat nu de kommunistische partij en de „sowjet"-regering betreft, die de revolutie gemonopoliseerd hebben, — de Machnovstsjina was na veelvuldige keerpunten gedwongen met haar — zowel als

met de reaktie — in verbitterde strijd te treden, waarbij zij zowel de partij als de regering enige zeer gevoelige fysieke en morele slagen toebracht. Ten slotte was het ook de persoonlijkheid van Machno zelf, — gekompliceerd, levendig en sterk als de gehele beweging, die de algemene opmerkzaamheid op zich vestigde, de nieuwsgierigheid van de één prikkelde en verbazing opwekte, anderen weer zinneloze vrees inboezemde, of hen in beroering bracht, weer anderen, onverzoenlijke haat deed koesteren, en weer anderen, de meest toegewijde liefde....

Het ligt dus in de aard der zaak, dat de Machnovstsjina menig „uitbeelder" naar de pen deed grijpen, die gedreven werden door overwegingen, die noch met een juiste kennis van zaken iets te maken hadden, noch met de brandende behoefte, deze kennis mede te delen, het objekt onpartijdig uit te beelden en te belichten, feitenmateriaal vast te leggen en aan een toekomstig geschiedschrijver achter te laten. Sommigen grijpen uit politieke berekening naar de pen, uit de behoefte om hun eigen positie te rechtvaardigen en te steunen, door de hun vijandige beweging en haar dragers in het slijk te sleuren en te belasteren. Anderen houden het voor plicht minstens toch een slag te slaan naar een verschijning, die hun begrip te boven gaat en die hen verschrikt en in opwinding gebracht heeft. Weer anderen prikkelt de legende, die zich om de beweging geweven heeft, het sensationele aan het onderwerp, de brandende belangstelling, die de grote massa er voor heeft, de verleidelijke mogelijkheid met een paar romantische bladzijden zich een aardig honorarium te verschaffen. Ten slotte zijn er ook nog, die een journalistieke kriebeling in de vingers ondervinden.

Op deze wijze wordt „materiaal" verzameld, dat er buitengewoon voor geschikt is, de lezer ontzettend te verwarren en hem elke mogelijkheid te ontnemen achter de waarheid te komen[1]).

---

[1]) Om van een massa kleinere krantenartikelen te zwijgen, die in verschillende Russische en buitenlandse persorganen verspreid zijn, en óf buitengewone handigheid in belastering, óf een bijna ongelofelijke literaire onverantwoordelijkheid der diverse schrijvers verraden, zijn er reeds ook meer of minder omvangrijke werken, die

Anderzijds moest zich de beweging, trots de omvang, die zij op de plaats zelf bereikte, door een reeks van omstandigheden in een zekere afgeslotenheid ontwikkelen.

De beweging was immers een beweging van de diepst liggende lagen der bevolking, waaraan elk streven naar parades, glans, heerschappij en roem vreemd was; zij ontstond in de Russische grensgebieden, ver van de grote centra; geïsoleerd in een bepaald en begrensd rayon, niet alleen van de gehele overige wereld, maar zelfs van de andere gebieden van Rusland afgesneden, — deze beweging is in haar eigenlijke, wezenlijke diepste trekken buiten haar grenzen weinig bekend geworden. Bijna de gehele tijd door verkeerde zij in ontzettend moeilijke, inspannende oorlogsomstandigheden; was door vijanden omsingeld; had zo goed als geen vrienden buiten de werkende massaas; werd door de regerende partij zonder erbarmen onderdrukt en door het bloedige geraas harer regeringswerkzaamheid overstemd;

---

aanspraak willen maken op een zekere ideeële of historische waarde, inderdaad echter een bewuste verkrachting van de waarheid of eenvoudige kinderachtige fabeltjes zijn. Wij verwijzen b.v. naar het boek van de bolsjewiek J. Jakowlev: „Het Russische anarchisme ten tijde van de grote Russische revolutie", (verschenen in enige Russische en buitenlandse uitgaven), een boek, dat niets dan een stroom van verminkingen en brutale leugens brengt. Ook zij er op het omvangrijke en buitengewoon pretentieuze opstel van een zekere Gerassimenko in de historisch-litteraire verzamelbundel „Der Historiker und der Zeitgenosse" (Uitgave Olga Djakowa & Co. Boek III, Berlijn 1922, pag. 151, het artikel „Machno") gewezen, een opstel, waarin zulke ongelofelijke sprookjes opgedist worden dat het schaamrood voor schrijver en verzamelbundel de lezer in 't gezicht stijgt. Ook moeten wij opmerken, dat zelfs in de anarchistische pers, die over het algemeen de Machnobeweging ernstig, nauwgezet en eerlijk behandelt en van geheel andere stelling uit en met geheel andere bedoelingen als de zoeven genoemde „auteurs", talrijke fouten en onjuistheden zijn ingeslopen, die aan de omstandigheid zijn toe te schrijven, dat de diverse schrijvers niet onmiddellijk persoonlijk aan de beweging deel gehad hadden, en slechts indrukken van andere personen schreven (zie b.v. de brochure van P. Roedenko: „In de Oekrajne" (De opstandigen en de anarchistische beweging), opnieuw uitgegeven door de uitgeverij van de Arbeidersgroep 'n Argentinië in Maart 1922; het artikel in het tijdschrift „Wolni Troed", het orgaan van de Petrograder Federatie van Anarchistische Groepen, Okt. 1919. Zowel in het artikel als in de brochure zijn grove onjuistheden ingeslopen, die er uit te verklaren zijn, dat de schrijver niet onmiddellijk aan de opstandsbeweging heeft deelgenomen en haar menigvuldige hoogtepunten niet heeft meedoorleefd.

heeft wel ongeveer 90 % harer flinkste en aktiefste medestrijders verloren; had noch de tijd, noch de gelegenheid, ja zelfs niet eens de bijzondere behoefte haar werken, woorden en gedachten te verzamelen en aan het nageslacht achter te laten, — kortom, van deze beweging zijn slechts weinig levende, onmiddelijke sporen en gedenktekenen over gebleven. Wat zij aan feitelijkheden bracht, werd in geen annalen opgetekend. Haar oorkonden vonden geen verre verbreiding en werden niet in archieven opgeborgen. Daarom is zij tot vandaag de dag toe voor de ogen van de verafstaande, de waarnemer, slecht waarneembaar. Het is niet gemakkelijk, tot haar wezenlijkheid door te dringen. Zoals duizenden van bescheiden helden uit revolutionnaire perioden voor eeuwig onbekend blijven, bedreigde ook de Machno-beweging het gevaar als heroïsch tijdperk van de Oekrajnse arbieders geen enkel spoor na te laten. Tot op heden ligt het buitengewoon rijke feiten- en oorkonden-materiaal dezer periode verborgen. Had het lot niet enige deelnemers der beweging, die haar van de grond af kennen en ook in staat zijn, de waarheid erover te berichten, — in het leven gehouden, dan was over deze beweging feitelijk zo goed als niets bekend geworden.

Dat zo de dingen liggen, brengt de ernstige lezer en historicus in een buitengewoon moeilijke toestand: hij wordt gedwongen zonder vreemde hulp alleen, niet slechts zonder direkte, konkrete data, maar ook zonder de geringste vingerwijzing hoe aan zulke data te komen, zich kritisch uit de zeer bont dooreengeworpen, elkaar tegensprekende bronnen, werken en materialen een weg te zoeken.

Daarm ook moet de lezer direkt, van huis uit, er bij geholpen worden, het koren van het kaf te onderscheiden. Daarom ook is het van belang, direkt vast te stellen, of hij het onderhavige werk als gezonde en zuivere bron zal kunnen gebruiken. Daarom krijgt de vraag naar de schrijver en naar de aard van zijn werk een zo wezenlijke betekenis.

Ik heb de vrijheid genomen, het voorwoord voor dit boek te schrijven en in dit voorwoord deze vragen te belichten, omdat ik door de beschikking van het lot tot die

weinige deelnemers van de Machno-beweging behoor, die er het leven afgebracht hebben en in voldoende mate met de beweging zelf vertrouwd en met de schrijver van dit boek zelf bekend zijn, ten slotte ook de bijzndere voorwaarden kennen, waaronder dit boek ontstaan is.

* * *

Om te beginnen moet hier gezegd worden:

Men zal kunnen vragen (zoals ook inderdaad dikwijls geschied is), waarom ik zelf niet over de Machno-beweging schrijf? Daar waren veel redenen voor. Ik zal er enkele noemen.

Men moet zich aan de schildering van de gebeurtenissen, aan de belichting van de Machno-beweging alleen zetten, gekoncentreerd en streng overleggend, wanneer men in het volle bezit is van al het schriftelijk materiaal. Het onderwerp verlangt een langdurige, ingespannen en alzijdige bewerking. Om verschillende redenen heb ik mij tot nu toe aan zulk een arbeid niet kunnen zetten. Voor alles uit dezen hoofde heb ik het voor noodzakelijk gehouden eens en vooral van een bewerking van dit onderwerp af te zien.

De Machno-episode is te ernstig, geweldig en tragisch, te rijkelijk door het bloed harer deelnemers overstroomd, te diep, te gekompliceerd en eigenaardig, dan dat men zich zou kunnen veroorloven, haar oppervlakkig te beoordelen en te beschrijven, bijvoorbeeld slechts op grond van vertellingen en elkaar tegensprekende berichten van verschillende personen. Haar op grond van oorkonden te beschrijven, was ook niet juist onze zaak, daar oorkonden op zich zelf dode dingen zijn en in den regel niet altijd en ook niet volkomen het werkelijke leven spiegelen. Naar aanleiding van documenten schrijven is zaak van toekomstige geschiedschrijvers, die buiten die oorkonden geen ander materiaal meer tot hun beschikking hebben. De tijdgenoten moeten zich streng ter zake, maar ook streng aan zichzelf houden, daar de geschiedenis eens veel van hen eisen zal. Zij moeten afzien van een oordeel te vellen over en beschrijvingen te geven van gebeurtenissen, waar zij niet direkt aan deel gehad hebben. Ook moeten zij niet zozeer op dokumenten en beschrijvingen verzot zijn, om daaruit „geschiedenis" te des-

tilleren, als wel er veel meer op bedacht zijn, hun persoonlijke ondervindingen, wanneer zij die tenminste bezitten, te bewaren voor het nageslacht. Immers zij riskeren in het tegenovergestelde geval, dat zij het eigenlijke wezen, de ziel der gebeurtenissen, in de schaduw stellen, of, wat nog veel erger is, geweld aandoen en zowel de lezer als ook de latere geschiedschrijver om de tuin leiden. Natuurlijk is het zeer wel mogelijk, dat ook hun eigen onmiddellijke waarnemingen aan fouten en onnauwkeurigheden lijden. In hoofdzaak is dat echter niet van belang. Zij zouden een getrouw en levend beeld van de eigenlijke gebeurtenissen geven en alleen daar komt het eigenlijk op aan. Wanneer dan die beschrijving met de dokumenten vergeleken wordt is het eenvoudig genoeg bijkomstige fouten te korrigeren. Juist om dit alles zijn beschrijvingen van ooggetuigen of deelhebbers aan een of andere gebeurtenis van zo bijzonder veel gewicht. Hoe veelomvattender en dieper de persoonlijke deelname was, des te belangrijker is dit werk en zoveel sneller moet dat volbracht worden. Wanneer echter ten overvloede zulk een deelnemer nog zelf over allerlei dokumenten en over verslagen van andere ooggetuigen beschikken kan, zal zijn relaas van eerste klasse betekenis worden.

Voor mij is de taak weggelegd over de Machnovstsjina te gelegener tijd en plaats en gezien vanuit een speciale gezichtshoek, te schrijven. *Een volledige geschiedenis van de Machnobeweging kan ik echter niet schrijven* — en wel om de eenvoudige reden, dat ik geen aanspraak kan maken op volledige, nauwkeurige en alomvattende kennis van de stof. Ik heb ongeveer gedurende een half jaar, van Augustus 1919 tot Januari 1920 onmiddellijk bij het middelpunt van de beweging verkeerd; dat wil zeggen: ik heb die beweging niet kunnen waarnemen in geheel haar ontwikkeling. Toen was het ook — in Augustus 1919 — dat ik voor het eerst met Machno samenkwam. Toen ik echter in Januari 1920 gevangen genomen werd, verloor ik de beweging, zo goed als Machno zelf, geheel uit het oog en kwam zowel met de een als met de ander eerst weer in aanraking en wel in een zeer vluchtige, voor de duur van twee weken, in November van hetzelfde jaar, toen Machno zijn verdrag met de Sowjet-

regering gesloten had. Sindsdien heb ik de beweging weer uit het oog verloren. Zo komt het, dat ik wel veel omtrent deze beweging gezien, doorleefd en doordacht heb, maar dat mijn direkte kennis toch niet als volledig beschouwd mag worden.

Zo heb ik dan op de vraag, waarom ik niet over de Machnovstsjina schreef, reeds vaak ten antwoord gegeven: „Omdat er iemand is, die in dit opzicht veel meer onderlegd is, dan ik".

Met deze beter onderlegde heb ik de schrijver van dit boek bedoeld.

Van zijn voortdurende bezigheid in de beweging was ik op de hoogte. In het jaar 1919 hebben we gemeenschappelijk gewerkt. Ook was mij bekend, dat hij met grote zorgvuldigheid materiaal omtrent de geschiedenis dier beweging verzamelde. Ik wist, dat hij bezig was aan een volledige geschiedenis der Machno-beweging te schrijven. Tenslotte wist ik, dat dit boek reeds geschreven was en de schrijver pogingen deed, het in het buitenland uitgegeven te krijgen. En ik was van mening, *dat vóór al het andere dit werk, — een volledige geschiedenis der Machnovstsjina —* verschijnen moest, geschreven door een persoon, die beide in zich verenigde: deelgenootschap aan de beweging en het beschikbaar hebben van een rijke verzameling materiaal daarover.

Velen hebben nog thans de eerlijke overtuiging, dat Machno een „gewone bandiet" en een „pogromheld" geweest is, die de duistere, buitbegerige, door de oorlog bedorven soldaten- en boerenmassaas om zich heen wist te scharen. Door velen wordt nu nog Machno als een „avonturier" beschouwd, omdat zij de even onzinnige als kwaadwillige geruchten geloof geschonken hebben, als zou hij „voor Denikien het front geopend hebben" zich met Peetljoera hebben „verbroederd" of met Wrangel „verenigd".... De door de bolsjewieken lichtvaardig verbreide laster wordt nog door velen steeds weer herhaald: Machno „stond aan het hoofd van een kontra-revolutionaire koelak-beweging [1])

[1]) Het woord „koelak" zou het best met het woord „dikke boer" te vertalen zijn, maar heeft nog de bijbetekenis van „reaktionair" element".

en Machno's „anarchisme" was slechts de naïve uitvinding van enige anarchisten, die hij handig in eigen belang heeft weten te gebruiken".... Denikien, Peetljoera en Wrangel zijn echter niet dan bijzonder markante oorlogsepisoden: men tracht zich daaraan vast te klemmen en stapelt er dan hele bergen van leugens op. Met de strijd tegen de kontrarevolutionaire generaals eindigde de Machnovstsjina echter geenszins. Het eigenlijke wezen der Machno-beweging daarentegen, haar innerlijke waarde en haar organische bijzondere karaktertrekken zijn in het algemeen volkomen onbekend gebleven.

Met korte, hier en daar verspreide artikelen, met vluchtige berichten, met fragmentarisch werk, kan men zich van de dingen, zoals die nu eenmaal zijn, beslist niet afmaken.

Een zo betekenisvol en gekompliceerd verschijnsel, als de Machnovstsjina laat zich niet met artikelen en klein journalistiek werk belichten, — werk van die aard geeft geen opheldering genoeg en verdrinkt bijna spoorloos in de zee van drukinkt. Om aan alle sprookjes met één slag een eind te maken en aan een gedegen belangstelling voor en studie van het onderwerp de weg te banen, was het allereerst nodig, over de beweging een min of meer organisch en afgerond werk te brengen, dat dan gevolgd zou kunnen worden door ander werk, dat met succes ondergeschikte vragen en details zou beantwoorden.

Zulk een in zich kompleet boek nu is dat wat voor ons ligt. En de schrijver ervan, was meer dan enig ander er toe geroepen, het te schrijven. Men kan alleen maar betreuren, dat door een reeks van ongelukkige omstandigheden dit werk met aanzienlijke vertraging verschijnt[1]).

* * *

Het is van belang, dat aan een arbeider de taak ten deel viel, de eerste geschiedschrijver van de Machno-beweging te zijn. De beweging werd in geheel haar verloop in ideëel en organisatorisch opzicht door zulke krachten gedragen,

[1]) Vóór het verschijnen van het boek heeft de schrijver, om de kameraden en arbeiders in het buitenland zo snel mogelijk met enige episoden der Machnovstsjina bekend te maken, in buitenlandse kranten twee artikelen onder de titels „Nestor Machno" en „De Machnovstsjina en het antisemitisme" gepubliceerd.

als de massa der boeren en arbeiders zelf voort kunnen brengen. Aan zogenaamde intellektuele, theoretisch gevormde elementen heeft het de beweging — in het algemeen gesproken — ontbroken. De gehele tijd was zij aan zich zelf overgelaten. Zo treedt dan uit haar eigen midden haar eerste geschiedschrijver tevoorschijn, die de beweging theoretisch grondvest en verklaart.

Pjotr Andrejewietsj Arsjinof, de schrijver van dit boek, is de zoon van een fabrieksarbeider uit Jekaterinoslaw en is zelf werkman, slotenmaker; door ijzeren vlijt heeft hij zich een zekere ontwikkeling eigen gemaakt. Hij was 17 jaar oud, toen hij zich in 1904 bij de revolutionaire beweging aansloot. In 1905 werkt hij als slotenmaker in de spoorwegwerkplaatsen van Kisil-Arwat (Midden-Azië) en sluit zich aan bij de plaatselijke organisatie der bolsjewistische partij. Spoedig treedt hij aktief op de voorgrond en wel als een der leiders en redakteuren van het illegale, revolutionaire arbeiders-orgaan „Molot" (Moker). Dit blad bestreek de gehele midden-aziatische spoorwegstreek en was voor de revolutionaire beweging der spoorjongens van grote betekenis. Omdat Arsjinof door de plaatselijke politie gezocht werd, verlaat hij in 1906 Midden-Azië en gaat naar de Oekrajne, naar Jekaterinoslaw. Hier wordt hij anarchist en zet als zodanig zijn werk onder de Jekaterinoslawse arbeiders, vooral in de Sjodoear-fabrieken, voort. De reden voor zijn overgang naar het anarchisme was het reformisme der bolsjewiki, dat, naar Arsjinof's overtuiging, niet in overeenstemming was met de werkelijke strevingen der arbeiders en samen met het reformisme der overige politieke partijen de nederlaag van de revolutie 1905-'06 veroorzaakt had. In het anarchisme vond Arsjinof, naar zijn eigen woorden, het verenigende moment, de verwoording van gelijke, vrijheidslievende strevingen en verwachtingen van de arbeiders.

Toen de tsaristische regering in de jaren 1906 tot 1907 een net van veldrechtbanken over Rusland uitgeworpen had, was groot-opgezet werken in de massaas totaal onmogelijk geworden. Arsjinof betaalt aan de buitengewone omstandigheden en zijn eigen strijdersbloed de schatting: ettelijke malen begaat hij terroristische daden.

De 23ste December 1906 laat hij, samen met enkele kameraden het politiebureau in de arbeiderskolonie Amoer bij Jekaterinoslaw in de lucht vliegen. (Bij de ontploffing kwamen drie kozakkenofficieren, politie-inspekteurs en manschappen van de afdeeling der strafexpedities om het leven). Dank zij de zorgvuldige voorbereiding van deze daad werden Arsjinof noch zijn kameraden door de politie gegrepen.

7 Maart 1907 schiet Arsjinof de chef van de hoofdwerkplaats der spoorwegen te Alexandrowsk, Wassilenko genaamd, neer. Diens schuld tegenover de arbeidersklasse had daarin bestaan, dat hij naar aanleiding van de bewapende opstand te Alexandrowsk in December 1905 bijna honderd arbeiders voor de krijgsraad had doen brengen, waarvan velen, op grond van verklaringen van Wassilenko tot langdurige tuchthuisstraffen of ter dood veroordeeld waren. Bovendien had hij zich voor en na die tijd een agressief en onbarmhartig onderdrukker van de arbeiders betoond. Uit eigen beweging, maar gedragen door de algemene stemming der arbeidersmassaas had Arsjinof met deze vijand der arbeidersklasse afgerekend, toen hij hem in de nabijheid der werkplaatsen voor de ogen van talrijke arbeiders neerschoot. Arsjinof werd hiervoor door de politie gegrepen, afschuwelijk geslagen en na twee dagen door de veldrechtbank tot de dood door de strop veroordeeld. Maar juist op het ogenblik, dat het vonnis voltrokken zou worden, werd het opgeschort, daar men van mening was, dat Arsjinof's zaak niet door een veldrechtbank, maar door een krijgsraad behandeld had dienen te worden. Deze opschorting bood Arsjinof de mogelijkheid te ontvluchten. De vlucht uit de Alexandrowsker gevangenis geschiedde in de nacht van de 22ste April 1907, gedurende de Paasvroegmis, toen men de gevangenen naar de gevangeniskerk overbracht. Enige zich in vrijheid bevindende kameraden organiseerden een moedige overval: de gevangenbewaarders, die de gevangenen in de kerk te bewaken hadden, werden overhoop gelopen en alle gevangenen werd de gelegenheid tot ontvluchten gegeven. Samen met Arsjinof vluchtten toen meer dan 15 man.

Hierna brengt Arsjinof ongeveer twee jaar in het buitenland, vooral in Frankrijk, door, maar keert in 1909 weer

naar Rusland terug, waar hij illegaal anderhalf jaar lang anarchistische propaganda onder de arbeiders voert en ook organisatorisch werkzaam is.

In het jaar 1910 wordt hij er door de Oostenrijkse regering op betrapt, dat hij een wapentransport en anarchistische literatuur uit Oostenrijk naar Rusland smokkelen wil; hij wordt gearresteerd en in de gevangenis van Tarnopol opgesloten. Hier brengt hij een jaar door en wordt dan op verzoek van de Russische regering uitgeleverd en door het Moskouse Opperste Gerechtshof tot 20 jaar dwangarbeid veroordeeld.

Zijn straf moest Arsjinof in de Boetirki-gevangenis te Moskou ondergaan.

Hier kwam hij voor het eert (1911) met de toen nog jonge Nestor Machno samen, die eveneens voor terroristische daden in het jaar 1910 tot levenslange dwangarbeid veroordeeld was en die reeds vroeger van Arsjinofs werken in het Zuiden gehoord had, toen hij die in het geheel nog niet kende. Hun betrekkingen gedurende de tijd van hun gemeenschappelijk verblijf in de gevangenis waren van kameraadschappelijke aard; beiden kwamen kort na het uitbreken van de revolutie in de eerste dagen van Maart 1917 vrij.

Machno toog aan het revolutionaire werk in zijn geboorte plaats Goeljaj Pole in de Oekrajne. Arsjinof bleef in Moskou en nam een energiek aandeel aan het werk van de Moskouse Federatie van Anarchistische Groepen.

Toen Machno na de bezetting van de Oekrajne door Duitse en Oostenrijkse troepen in de zomer van 1918 voor enige tijd naar Moskou kwam, om over de toestand met de kameraden te beraadslagen, woonde hij met Arsjinof samen. Hier nu werden zij nader met elkander bekend en behandelden diepgaand het probleem van de revolutie en het anarchisme. Toen Machno dan ook na een drie of vier weken naar de Oekrajne terugkeerde, kwam hij met Arsjinof overeen, dat zij voortdurend met elkaar voeling zouden houden. Hij beloofde, Moskou niet te zullen vergeten en bij gelegenheid met geld te zullen steunen. Zij bespraken ook de noodzakelijkheid een tijdschrift uit te geven.... Machno heeft woord gehouden: hij stuurde geld naar Moskou (dat echter

nooit in Arsjinofs handen kwam) en schreef Arsjinof herhaaldelijk. In deze brieven verlangde hij van hem, naar de Oekrajne te komen, wachtte en ergerde zich, dat hij maar steeds niet kwam.

Na enige tijd werd plotseling de naam van Machno, als leider van een zeer aanzienlijk vrijkorps, in alle kranten genoemd.

April 1919, juist bij het begin van de ontwikkeling der Machno-beweging, komt Arsjinof naar Goeljaj Pole en blijft van dit ogenblik af bijna voortdurend in het Machnovstsjina-gebied tot aan de debacle van 1921. Hij houdt zich in hoofdzaak bezig met de volksontwikkeling en neemt ook deel aan organisatorisch werk: een tijd lang heeft hij de leiding van de afdeling voor kultuur en volksontwikkeling, is redakteur van de krant der opstandelingen „Poetj k Swobode" (Weg naar de Vrijheid), enzovoorts. Pas in de zomer 1920 verlaat hij het gebied van de opstand wegens het ineenzinken der beweging. Omstreeks deze tijd raakt hij zijn manuskript over de geschiedenis der beweging, dat hij voor de druk aan het gereedmaken was, kwijt. Na korte afwezigheid gelukt het hem slechts met de allergrootste moeite in het van alle zijden (door de witten en de roden) omsingelde gebied terug te keren en blijft daar dan tot begin 1921.

Begin 1921, toen de Sowjetregering voor de derde maal een verschrikkelijk pogrom tegen de beweging organiseerde [1]), verlaat Arsjinof het gebied met een bepaalde opdracht: hij moet de geschiedenis van de Machno-beweging te boek stellen. Hij moet dit werk onder ongelofelijk moeilijke levensomstandigheden — gedeeltelijk nog in de Oekrajne, gedeeltelijk in Moskou — ten einde voeren en kan het dit keer ook gelukkig besluiten.

Zo is dan de schrijver van ons boek de meest kompetente persoonlijkheid hiervoor. Hij heeft Nestor Machno lang

[1]) Gedurende dit pogrom, bij een aanval van een devisie kavallerie der „rode kozakken" lukte het Arsjinof ternauwernood, zijn leven te redden. En dit was niet de enige maal! Dicht bij hem staande kameraden werden voor zijn ogen neergesabeld, omdat zij geen dekking hadden kunnen vinden.

voor de beschreven gebeurtenissen gekend en hem van zo nabij mogelijk in de loop van de meest verschillende omstandigheden kunnen waarnemen. Ook heeft hij de voornaamste deelnemers aan de beweging gekend. Hij nam zelf actief aandeel aan de gebeurtenissen, heeft zelf de ganse grootheid en de tragiek harer ontwikkeling meedoorleefd. Meer dan iemand anders was hem het innerlijke wezen van de Machnovstsjina, haar ideeël en organisatorisch streven, haar wensen en hopen, duidelijk. Hij zag haar titanische worsteling met de vijandelijke machten, die haar van alle zijden omringden. Als arbeider heeft hij de onvervalste geest der beweging diep in zich opgenomen: het geweldige, door de idee van het anarchisme doorgloeide verlangen der werkende massaas, om haar lot en de opbouw van een nieuw leven inderdaad in eigen handen te nemen. Als intelligent arbeider heeft hij het wezen der beweging diep kunnen doordenken en dit klaar en duidelijk tegenover de ideologie van andere krachten, bewegingen en richtingen kunnen stellen. Tenslotte heeft hij zich ook met geheel het geschreven materiaal der beweging zorgvuldig vertrouwd gemaakt. Als geen ander was hij dus in de gelegenheid, zich kritisch tegenover alle mogelijke berichtgeving te stellen, het wezenlijke aan de beweging van het bijkomstige, het karakteristieke van het onverschillige, het principiële van het bijzakelijke te onderscheiden.

Dit alles tezamen genomen maakte het hem mogelijk, trots veel ongunstige omstandigheden, herhaaldelijk verlies van handschriften, materiaal en dokumenten, een van de eigenaardigste en belangrijkste episoden van de russische revolutie te begrijpen en in een helder licht te stellen.

Wat nu over de verschillende aparte delen van dit werk te zeggen? Het wil ons toeschijnen, dat het boek voldoende getuigenis voor zichzelf afleggen zal.

Voor alles willen we op de voorgrond stellen, dat het in het bizonder aanspraak maakt op preciesheid in de voorstelling der dingen. Geen enkel ook maar half twijfelachtig feit werd opgenomen. Integendeel heeft de schrijver zeer veel interessante en tekenende voorvallen weggelaten om de afgeronde samenvatting maar te behouden.

Ook een hele reeks van gebeurtenissen en bizondere momenten werd niet vermeld, omdat het niet mogelijk was, de juiste data daarvoor aan te geven.

De omstandigheid, dat een aantal dokumenten van gewichtige betekenis verloren ging, heeft de gang van het werk zeer beïnvloed. Het laatste (vierde) verlies van handschrift en materiaal had de schrijver zo aangegrepen, dat hij, naar hij zelf bekent, een tijdlang geaarzeld heeft, of hij het werk wel opnieuw zou beginnen. Alleen het bewustzijn, dat het nodig was een, zij het dan onvolledige, maar toch afgeronde beschrijving van de Machnovstsjina te geven, bracht hem ertoe, opnieuw naar de pen te grijpen.

Het spreekt vanzelf, dat de arbeid aan de geschiedenis der Machno-beweging voortgezet en met nieuwe data volledig gemaakt moet worden. Deze beweging was zo breed van stroom, zo diep en eigenaardig, dat een definitieve beoordeling niet zo spoedig geschieden kan. Het boek, dat voor ons ligt is pas de eerste ernstige bijdrage tot doorgronding van een der grootste en leerrijkste revolutionaire bewegingen der geschiedenis.

* * *

Enige principiele beweringen van de schrijver zijn zeer aanvechtbaar. Die vormen echter niet de grondslag van het boek en zijn daarom niet ten einde toe doorgevoerd. Opgemerkt zij, dat de eigenaardige waardering die de schrijver van het bolsjewisme heeft, als zou dit een nieuwe heersers-kaste zijn, die de bourgeoisie afloste en bewust er naar streven zou, de werkende massaas in maatschappelijk en politiek opzicht te overheersen, stellig onze grote belangstelling verdient.

* * *

Het wezenlijke van de Machnovstsjina werd in dit boek zo duidelijk mogelijk naar voren gebracht. Hierbij krijgt de term „Machnovstsjina", zoals die door de auteur wordt gevormd en gelanceerd, een zeer diepe en bijna symptomatische betekenis. De schrijver verbindt aan deze term de voorstelling van een bizondere, zeer eigenaardige, zelfstandige revolutionaire klassebeweging van de arbeiders, wier zelfbewustzijn langzamerhand groeit en die de grote arena

van de wereldgeschiedenis betreedt. De schrijver houdt de Machnovstsjina voor een der eerste en veelbetekenendste verschijningsvormen van die nieuwe beweging en stelt haar als zodanig tegenover andere krachten en bewegingen in de revolutie. Juist hierdoor wordt het toevallige van de term „Machnovstsjina" aangegeven. De beweging zou ook zonder Machno hebben bestaan, omdat die levende krachten en levende massaas, welke deze beweging schiepen en die Machno slechts als haar bekwaamste krijgsman op de voorgrond plaatsten, ook zonder hem hadden bestaan. Het wezenlijke in de beweging was niet veranderd al zou ook de naam een andere geweest zijn; haar ideologische kleur ware evengoed, zij het dan met meerdere of mindere duidelijkheid tot uitdrukking gekomen.

Machno's persoonlijkheid en de rol, die hij gespeeld heeft, zijn in het boek overal plastisch getekend.

De verhouding van de beweging tot de verschillende vijandelijke tegenkrachten — tot de kontra-revolutie, tot het bolsjewisme — is overduidelijk uitgebeeld. De gedeelten, die berichten geven omtrent de verschillende aparte ogenblikken van de heroïsche strijd der Machnovstsjina tegen deze machten, zijn aangrijpend, ja, vaak verpletterend.

* * *

De zeer belangrijke vraag omtrent de wederkerige betrekkingen tussen de Machnovstsjina en het anarchisme wordt door de schrijver niet grondig genoeg behandeld. In het algemeen wordt de bewering gelanceerd, dat de anarchisten als totaal, precieser gezegd, de „toppen" der anarchistische beweging, — zich van de Machno-beweging afzijdig hielden, of, naar Arsjinof zich uitdrukt haar „verslapen" hebben. Hij zoekt dit verschijnsel hoofdzakelijk hierdoor te verklaren, dat een belangrijk deel van de anarchisten ernstig door „partijgeest" geïnfecteerd zou zijn, anders gezegd, bezield was van het verderfelijk streven, de massaas, haar organisaties en haar beweging te leiden. Hieruit volgde dan, dat de werkelijk zelfstandige massabewegingen, die onafhankelijk van deze anarchisten ontstonden en niets verder van deze verlangden dan oprechte en overgegeven ideeële hulp, door hen niet begrepen werden. Hieruit volgde ook

hun vooringenomenheid en eigenlijk slechts bijzakelijk stelling nemen t.o.v. zulke bewegingen. — Deze beweringen en verklaringen zijn echter bij lange na niet voldoende. Het vraagstuk moet breder en dieper bezien worden. Onder de anarchisten vond men drieërlei houding tegenover de Machnovstsjina: eerstens een uitgesproken sceptische — tweedens een gematigde en in de derde plaats een uitgesproken positieve stellingname. De schrijver behoort ongetwijfeld tot de laatste categorie. Zijn stelling is echter aanvechtbaar en hij had daarom zeer grondig op het vraagstuk in dienen te gaan. — Dit onderwerp echter behoort niet tot het wezenlijke van dit boek. En anderzijds wordt zijn bewering door de in de loop van zijn relaas gegeven feiten, zeer sterk gesteund.... Men mag hopen, dat het door hem gestelde probleem in de anarchistische pers een verdere verwerking vinden zal en dat het zo van alle zijden bezien en belicht zal worden, dat het de anarchistische beweging tot belangrijke gevolgtrekkingen zal brengen.

* * *

Er zullen wel geen woorden over vuil gemaakt behoeven te worden, dat met het verschijnen van dit boek alle fabelen van „bandietendom", anti-semitisme en dergelijke lasterverhalen, die over de Machno-beweging rondverteld zijn, uit de wereld gebannen moeten zijn.

Wanneer de Machnovstsjina, als elk werk van mensenhanden, haar schaduwzijden, haar fouten en afwijkingen, haar negatieve zijden gehad hebben mag, dan waren die, naar de schrijver bewijst, in verhouding tot het kolossale positieve belang der beweging toch zo weinig van gewicht en nietig, dat het vreemd aan zou doen, wanneer daarvan nog afzonderlijk gesproken zou worden. Had de beweging ook maar de geringste mogelijkheid gehad, zich vrijer en op scheppende wijze te kunnen ontwikkelen, dan waren die alle zonder enige moeilijkheid overwonnen geworden.

* * *

Voldoende plastisch wordt ook in het boek naar voren gebracht, met welk een gemak, met welke eenvoud en natuurlijkheid de beweging over een aantal vooroordelen van nationale, religieuse en andere aard wist heen te stappen.

Dit feit is buitengewoon kenmerkend, er wordt immers ten overvloede nog eens mee bewezen tot welke grote dingen — en dan hoe gemakkelijk! — enthousiaste arbeidersmassaas in staat zijn in hun vastbesloten revolutionair voorwaartsdringen, wanneer ze maar zelf hun revolutie maken, wanneer hun maar de echte en volle vrijheid van zoeken en handelen gelaten wordt. Onbegrensd zijn hun wegen, — wanneer deze wegen maar niet bewust versperd worden.

* * *

Maar als het meest-betekenende en gewichtigste van het werk dat voor ons ligt, beschouwen we het volgende:

1) In tegenstelling tot velen, die de Machnovstsjina alleen voor een eigenaardige oorlogsepisode, voor een moedige vrijschaarbeweging gehouden hebben en ook thans nog houden, die al het negatieve en tot-scheppen onmachtige van een oorlogstoestand in zich sluit (velen baseren hun afwijzende houding t.o.v. de Machno-beweging juist op die omstandigheid), toont de schrijver aan de hand van onweerlegbare data geheel de ontoereikendheid van zulk een opvatting. Nauwkeurig en aan de hand van feiten ontrolt hij voor onze ogen een beeld van de vrije, diep-ideeële, zij het dan ook zeer korte, scheppende en organisatorische beweging van de brede massaas der werkers, die de met haar ten nauwste verbonden weermacht alleen in het leven riepen voor de absoluut noodzakelijke verdediging van revolutie en vrijheid. Daarmee wordt een veel verbreid vooroordeel tegen de Machnovstsjina volkomen ontzenuwd.

Even tekenend is het, dat de schrijver tegen de Machnovstsjina het ernstige verwijt richt, dat zij de militair-strategische zijde van de zaak toch enigermate verwaarloosd heeft. In het hoofdstuk, dat door de Machnovtsi begane fouten behandelt, geeft hij uitdrukking aan het gevoelen, dat de gehele revolutie in de Oekrajne, zelfs die in het algemeen, zich volkomen anders zou hebben kunnen ontwikkelen, wanneer de Machnovtsi te rechter tijd een zo ruim mogelijke grenzen omvattende ernstig te nemen grenswacht hadden georganiseerd. Indien de schrijver gelijk heeft, dan zou het in dit opzicht mogelijk zijn, het lot van de Machnovstsjina te vergelijken met het lot van andere revolutionaire

bewegingen in het verleden, waarin begane militaire fouten eveneens noodlottige gevolgen gehad hebben. In elk geval zij de bizondere opmerkzaamheid van de lezer op dit punt gevestigd, daar dit tot zeer nuttige bespiegelingen aanleiding geeft.

2) De **volkomen zelfstandigheid** der beweging is zeer duidelijk aangetoond: de bewust en energiek bevochten onafhankelijkheid van onverschillig welke krachten, die zich van buiten af opdringen wilden.

3) Nauwkeurig en precies wordt de verhouding van het bolsjewisme en de sowjet-regering tot de Machnovstsjina vastgelegd. Alle rechtvaardigingspogingen en uitgedachte geschiedenisjes der bolsjewiki krijgen vernietigende slagen. Al haar misdadige handelwijzen, alle leugens, geheel haar kontra-revolutionair gedrag wordt in felle naaktheid onthuld. Als motto voor het desbetreffende deel van het boek had men de woorden van de leider van de geheime afdeling van de Alrussische Buitengewone Kommissie, Samsonow genaamd, kunnen gebruiken, — die hem toevallig ontsnapten (in de gevangenis, toen ik door de „rechter van instruktie" in verhoor genomen werd). — Op mijn gezegde, dat de handelwijze der bolsjewiki tegenover Machno, op een ogenblik, dat zij door een verdrag met hem verbonden waren, verraderlijk genoemd moest worden, antwoordde Samsonow levendig: „U houdt dat voor verraad? Naar onze opvatting bewijst dat alleen, dat we handige staatslieden zijn: **zoolang we Machno nodig hadden, zijn we in staat geweest hem te gebruiken; toen we hem niet meer nodig hadden, zijn we in staat geweest, hem te liquideren".**

4) Veel oprechte revolutionairen houden het anarchisme voor een idealistische fantasie en rechtvaardigen het bolsjewisme als enig mogelijke, onvermijdelijke en voor de ontwikkeling van de sociale wereldrevolutie noodzakelijke realiteit, die een bepaalde etappe van deze revolutie verankert. De negatieve zijden van het bolsjewisme worden in deze opvatting verdoezeld en a.h.w. historisch gerechtvaardigd.

Het boek van Arsjinof geeft aan deze opvatting de doodsteek. Op aanschouwelijke wijze stelt het twee kardinale

punten vast: 1) de anarchistische strevingen komen in de russische revolutie tot uiting, **voorzover die tot een echte, zelfstandige revolutie der werkende massaas geworden was,** niet als een „schadelijke utopie van fantasten", maar als **buitengewoon-reële, konkrete, revolutionaire beweging dier massaas**; 2) **juist als zodanig** werd zij bewust, wreed en op gemene wijze door de bolsjewiki verstikt.

De in dit boek beschreven feiten tonen duidelijk aan, dat de „realiteit" van het bolsjewisme in wezen precies gelijk is aan de tsaristische werkelijkheid. Deze feiten stellen op konkrete en plastische wijze tegenover deze „realiteit" de absolute juistheid en **realiteit van het anarchisme als de enig waarlijk-revolutionaire ideologie van de arbeid.** Het bolsjewisme wordt hierdoor van de laatste schaduw van enige historische rechtvaardiging beroofd.

5) Het boek biedt een rijk materiaal tot omvorming van vele waarden voor de anarchisten. Het brengt ook nieuwe vragen in diskussie; het biedt een reeks feiten, waaruit een uiteindelijke oplossing van veel oude vragen volgen kan; ten slotte: het bevestigt een aantal grondig vergeten waarheden, die toch waard zijn steeds en steeds weer overdacht te worden.

* * *

Nu nog een opmerking.

Ofschoon het boek, zoals dit voor ons ligt, door een anarchist geschreven werd, reikt toch de betekenis ervan ver uit buiten de begrenzing van deze of gene lezerskring.

Voor velen zal het min of meer een openbaring zijn. Vele zullen zich de ogen voelen opengaan over dingen, die ze rond zich heen hadden zien gebeuren, maar niet begrepen.

Niet alleen elke arbeider of boer, die tot lezen in staat is, — niet alleen ieder revolutionair, maar elk denkend mens, die er belang in stelt, wat er om hem heen gebeurt, moet dit boek opmerkzaam lezen, moet de konklusies, die er uit volgen, overdenken en er zich rekenschap van geven, wat het hem leert.

Vandaag de dag, nu het leven overrijk is aan gebeurtenissen, nu de wereld zwanger gaat van strijd, — vandaag, nu de revolutie aan bijna iedere deur klopt en zich op de een

of andere wijze gereed maakt ieder sterveling in haar maalstroom te trekken — vandaag, nu niet alleen de strijd aan het ontbranden is tussen kapitaal en arbeid, tussen een overleefde en een zich nieuw-vormende wereld, maar ook tussen de aanhangers van de verschillende strijd- en opbouwmogelijkheden, — vandaag, nu het bolsjewisme met dreunende schreden over de wereld gaat, terwijl het, dagelijks nieuw bloed eisend, de revolutie verraadt en zich door geweld, bedrog en omkoping nieuwe aanhangers wint, — **thans moet elk boek, dat de wegen van revolutionaire strijd belicht, in elk huis op tafel liggen.**

Het anarchisme is geen privilegie van uitverkorenen, maar een diepe, alles- omvattende levens- en wereldbeschouwing, waarmee zich een ieder vertrouwd maken moet.

Dan moge de lezer geen anarchist worden. Maar het ga hem niet als die grijze professor, die toevallig in een anarchistenvergadering terecht kwam. Tot tranen geroerd zeide hij tot de toehoorders, die zich na afloop van de voordracht rondom hem schaarden: „Daar heb ik nu, ik — een professor, zolang geleefd,dat mijn haren grijs zijn geworden en toch heb ik tot dit ogenblik niets van deze buitengewone, heerlijke leer afgeweten.... En ik.... ik schaam me...."

Moge de lezer nooit anarchist worden: het is niet beslist nodig anarchist te zijn. Maar het anarchisme **kennen** — dat moet men.

Mei 1923 WOLLIN.

VOORWOORD VAN DE SCHRIJVER.

De Machnovstsjina is een geweldig verschijnsel in de russische geschiedenis. Aan diepte en veelvuldigheid van ideeën overtreft zij alle ons bekende zelfstandige bewegingen der werkende klasse. Haar feitenmateriaal is enorm. Echter, onder de huidige, de kommunistische verhoudingen is er in het geheel niet aan te denken, al het materiaal, dat er nodig is, om deze beweging in het juiste licht te stellen, bijeen te brengen. Dit zal een zaak van latere jaren zijn.

Viermaal heb ik mij er toe gezet, dit boek over de geschiedenis der Machno-beweging te schrijven. Tot dit doel werd al het materiaal, dat op de beweging betrekking had, zorgvuldig verzameld. Tot vier keer toe echter ging het tot op ongeveer de helft gevorderde werk tezamen met al het materiaal verloren. Tweemaal geschiedde dit aan het front, in de loop van de gevechten, — tweemaal door huiszoekingen. Buitengewoon belangrijke stukken verloor ik in Charkow, in Januari 1921; daar namelijk was alles bijeengebracht, wat aan het front, in het kamp van Machno en in Machno's partikuliere archieven verzameld was: Machno's aantekeningen, die een groot feitenmateriaal bevatten, het meest gedrukte materiaal en de dokumenten, die op de beweging betrekking hadden, een komplete reeks „Poetj k Swobode", nauwkeurige biografische data over de verantwoordelijke deelnemers aan de beweging. In afzienbare tijd ook maar een deel van dit verloren gegane materiaal weer bijeen te brengen bleek onmogelijk. Zo kwam het dan, dat het hier geboden werk begonnen moest worden trots het ontbreken van veel noodzakelijk materiaal. Dan verder werd het werk in het begin gedurende de strijd en later onder buitengewoon ongunstige omstandigheden, d.w.z. onder de politieverhoudingen van het huidige Rusland geschreven, wat zeggen wil, dat er aan schrijven alleen te denken viel, zoals de gevangenen in de tsaristische tuchthuizen het deden: op kleine stukjes papier en ergens in een hoek of achter een

tafel verstopt, met de eeuwige vrees, door de bewaker „gesnapt" te worden.

Natuurlijk kon het dus niet uitblijven, dat het werk tengevolge hiervan het karakter van een vlug neergeschreven document kreeg en dat er talrijke fouten aan kleven. Onze tijd echter eist, dat dit werk over de geschiedenis der beweging, al is het dan in onvolledige vorm, verschijnt. Het is dus geen werk, dat de stof grondig behandelt, maar slechts een begin, waarop verdere voortzetting en bewerking volgen moet. Hiervoor is echter het verzamelen van materiaal, dat op de beweging betrekking heeft, absoluut nodig. Aan alle kameraden, die over materiaal van deze soort beschikken, zij dus dringend verzocht, dit de schrijver ter beschikking te willen stellen.

* * *

Ik zou in dit voorwoord een paar woorden tot alle arbeider-kameraden in het buitenland willen richten. Velen van hen, die een of ander kongres in Rusland bezoeken (of er als delegatie-lid heengaan! Vert.) zien het russische leven van de tegenwoordige tijd slechts zó, als de regering het hun laàt zien. Zij maken bezichtigingstochten door fabrieken in Leningrad, Moskou en andere steden en bestuderen de toestand op grond van de gegevens der regerende partij of van politieke groepen die haar na staan. Een dergelijke kennismaking met de russische werkelijkheid heeft echter in het geheel geen zin. Aan alle gasten wordt steeds een leven getoond, dat van het werkelijke leven ver verwijderd is. Het volgende voorbeeld kan dit aantonen: in het jaar 1912 of 1913 kwam een geleerde uit Amsterdam (ik meen, dat het Israël de Haan was) naar Rusland, om het russische gevangenis- en tuchthuiswezen te bestuderen. De tsaristische regering gaf hem de gelegenheid, de gevangenissen in Petersburg, Moskou en andere steden te bezichtigen. De professor ging door de cellen, informeerde naar de toestand der gevangenen en onderhield zich met hen. Desondanks heeft hij, ofschoon hij zelfs in illegale verbinding met enige politieke gevangenen stond (Minor, e.a.) van de russische gevangenis toch niet meer gezien, dan wat de gevangenisautoriteiten hem tonen wilden; het karakteristieke van de russische „katorga" heeft

hij niet leren kennen. In een soortgelijke positie als Israël de Haan was, bevinden zich alle buitenlandse arbeiders, die naar Rusland gereisd komen en dan geloven, dat zij in zo korte tijd op grond van de gegevens der regerende partij of de daarmee wedijverende politiekers het russische leven kunnen leren kennen. Het is onvermijdelijk, dat zij in het maken van grote fouten vervallen.

Om de russische werkelijkheid te voelen, moet men of als eenvoudig landarbeider in het dorp, of als werkman de fabriek in gaan, een ekonomisch en politiek „pajok" (kaartrantsoen), zoals de bolsjewistische regering die het volk geeft, toegewezen krijgen, moet het huidige recht van de arbeid eisen en, wanneer dat geweigerd wordt, daarvoor strijden en wel revolutionair daarvoor strijden, immers de revolutie is het hoogste recht van de arbeid; en eerst dan zal de russische werkelijkheid en geen schijnwerkelijkheid, zulk een dapper strijder in de ogen zien. Dan ook zal de in dit boek verhaalde geschiedenis hem niet vreemd meer schijnen. Ontzet en verpletterd zal hij inzien, dat heden in Rusland, als overal elders in de wereld, de grote waarheid der werkenden gekruisigd wordt en hij zal het heroïsme van de Machno-beweging, die zich voor deze waarheid in de bres stelde, leren begrijpen.

Ik geloof, dat elk denkend proletariër, die zich iets aan het lot van zijn klasse gelegen laat liggen, toegeven zal, dat men het russische leven, zoals trouwens elk ander, alleen zo kan leren kennen. En al het andere, wat totnogtoe in Rusland ten bate van de bestudering der russische werkelijkheid door de buitenlandse delegaties uitgevoerd werd, is pure onzin, zelfbedrog, een picknick in het buitenland en onnodige tijdverspilling.

Moskou, April 1921.

HOOFDSTUK I.

DE DEMOKRATIE EN DE ARBEIDERS-MASSA GEDURENDE DE RUSSISCHE REVOLUTIE.

We kennen in de wereldgeschiedenis geen enkele revolutie, die door het werkende volk zelf, dat wil zeggen door de arbeiders uit de steden en door de arme, de arbeid van anderen niet uitbuitende boeren in eigen belang gevoerd is. Ofschoon de eigenlijke kracht van alle grote revoluties arbeiders en boeren geweest zijn, die, om de revolutie tot overwinning te voeren, ontzaglijke offers gebracht hebben, waren toch de leiders, ideologen en organisatoren der vormen en doeleinden der revolutie steeds weer niet-arbeiders of boeren, maar afzonderlijk staande, vreemde elementen, gewoonlijk een soort middel-element, dat tussen de heersende klasse van het afstervend tijdperk en het proletariaat van stad en land in stond.

Dit element kiemde en gedijde op de bodem van het verval der oude orde, het oude systeem van staat — een verval, dat bepaald was door het steeds-durende opdringen der geknechte massaas naar vrijheid. Dank zij een bizondere klasse-opvoeding en de pretentie op heerschappij in de staat, namen deze groepen ten opzichte van het afstervende politieke regiem een revolutionaire houding aan, werden makkelijk tot leider der geknechten, tot leider van de revolutionaire beweging der massaas. Doch onderwijl dit element de revolutie organiseerde, haar onder de banier van uitsluitend arbeiders- en boerenbelangen voerde, streefde het steeds zijn eigen enge groeps- of standsbelangen na en was er voortdurend op bedacht, de gehele revolutie in de zin van konsolidering van eigen macht in het land af te dammen. Zo was het in de tijd van de engelse revolutie. Zo ook in de tijd van de grote franse revolutie. Zo was het ten tijde van de franse en duitse revolutie in 1848. Zo was het in de loop van een hele reeks andere revoluties, waarin het proletariaat van stad en land in de strijd voor de vrijheid

verbloedde, terwijl over de vrucht dezer offers en inspanningen de leiders, politiekers van allerhande kleur, beschikten en achter de rug van het volk doeleinden trachtten te verwezenlijken, die zij met het oog op de belangen der eigen klieken wenselijk vonden.

In de loop der grote franse revolutie hebben de arbeidende massaas, om het doel der revolutie te verwerkelijken, alle krachten ingespannen en kolossale offers gebracht. Waren echter de politici dezer revolutie soms kinderen van het proletariaat en streden zij voor de ideeën: vrijheid en gelijkheid? — In geen enkel opzicht! Danton, Robespierre, Camille Desmoulins en een aantal andere beheersers van die revolutie waren op en top vertegenwoordigers van de toenmalige liberale bourgeoisie. Zij streden voor een bepaald burgerlijk type der maatschappelijke verhoudingen, dat met de revolutionaire ideeën van vrijheid en gelijkheid van de volksmassaas in Frankrijk van de 18de eeuw in het geheel niets te maken had. Intussen werden zij en worden ook nu nog voor de algemeen erkende leiders van de gehele grote franse revolutie gehouden. En heeft soms, na de franse revolutie van 1848 de arbeidersklasse, die aan deze revolutie drie maanden van heroïsche inspanningen, nood, ontberingen en offers gebracht heeft, de „sociale republiek" gekregen, zoals die door de leiders was voorgespiegeld? Zij waren het, die een nieuwe sociale knechting en een massabloedbad aanrichtten, toen deze arbeiders een poging deden, zich tegen hen, die hen bedrogen hadden, te verzetten.

In alle vroegere revoluties gelukte het de arbeiders en boeren slechts, hun principiële strevingen *aan te duiden*, hun eigen stroming te scheppen, die steeds weer misvormd en dan door de handiger wetenschappelijke „leiders" der revolutie geliquideerd werd. Het meeste, wat de arbeiders in deze revolutie nog te bereiken wisten, was een of ander been, dat ergens afviel, bijvoorbeeld iets in de vorm van recht van vergadering, persvrijheid of het recht zich een eigen regering te mogen kiezen; maar zelfs dit bot werd maar gegeven voor zo korte tijd als de nieuwe regering nodig had om vast in het zadel te komen. Daarna werd het leven van de massaas weer in de bedding der oude rechte-

loosheid, van uitbuiting en bedrog geleid.

Slechts in zulke bewegingen der *onderste* massaas, als het oproer van Rasin of de opstanden der boeren en arbeiders van de tegenwoordige tijd waren, was het volk werkelijk meester van de beweging en gaf er wezen en inhoud aan. Deze bewegingen echter, die geheel de „denkende" mensheid gewoonlijk met smaad en vloek tegemoet treedt, hebben nog nooit overwonnen en naar inhoud en vorm onderscheiden zij zich duidelijk van de revoluties, die door de politieke groepen of partijen gevoerd worden.

De russische revolutie was zonder twijfel een politieke revolutie, die door het volk belangen verwerkelijkt, die het volk niet eigen zijn. Het principiële kenmerk dezer revolutie is, dat hier, trots ongehoorde offers, lijden en revolutionaire krachtsinspanning van de arbeiders en boeren, de macht door een tussengroep, de zogenaamde socialistische revolutionaire intelligentia — de socialistische demokratie — aan zich getrokken werd.

Over de russische en internationale intelligentia is veel geschreven. Gewoonlijk werd zij geprezen als de draagster van de hoogste mensheidsidealen — de strijdster voor eeuwige waarheden genoemd. Zeldzamer kwam het voor, dat men haar laakte. Alles echter, wat over haar geschreven werd, het goede zowel als het kwade, had één grote fout: dat zij namelijk zichzelf omschreef, — zichzelf loofde of laakte! Voor het onafhankelijke denken van de arbeiders en de boeren is dit helemaal niet overtuigend en voor de betrekkingen tussen haar en het volk kan het generlei betekenis hebben. Het volk zal, wat die betrekkingen betreft, alleen met feiten rekening houden. Een tastbaar, onomstotelijk feit in het leven van de socialistische intelligentia is wel, dat zij steeds een bevoorrechte sociale positie ingenomen heeft. De intelligentia, die dus geprivilegiëerd verder leefde, nam niet alleen in sociaal, maar ook in psychologisch opzicht een aparte positie in. Al haar geestelijke strevingen d.w.z. datgene, wat als het „maatschappelijk ideaal" aangeduid wordt — dragen onvermijdelijk de sporen van standsvoorrechten. Wij vinden dit terug in de loop van de hele maatschappelijke ontwikkeling der intelligentia. Gaan wij

van het tijdperk der Dekabristen [1]) als van het begin van de revolutionaire ontwikkeling der intelligentia uit, dan zullen wij, wanneer we op de rij af alle etappen dezer beweging volgen — namelijk het „Narodnitsjestwo", „Narodowoljtsjestwo" [2]), marxisme en verder het socialisme in al zijn schakeringen — overal deze duidelijk uitgesproken geest van standsbevoorrechting opmerken.

Hoe hoog nu een maatschappelijk ideaal in zijn uiterlijke verschijning ook zijn moge, — wanneer het bevoorrechtingen in zich sluit, waarvoor het volk met zijn arbeid en zijn rechten te betalen heeft, — dan is het niet meer de volle waarheid. Een maatschappelijk ideaal, dat het volk niet de volle waarheid biedt, moet dit een leugen toelijken. Zulk een leugen nu schijnt het volk de ganse ideologie der socialistische intelligentia te zijn, zo goed als deze zelf. Dit feit is het, waardoor alles, in de wederkerige betrekkingen tussen volk en intelligentia bepaald wordt. Het volk zal het nooit vergeten en nooit vergeven, dat ten koste van zijn slavenarbeid en zijn rechteloosheid een bepaalde kliek in de maatschappij zich bevoorrechtingen verschafte en er op uit was, in eigen belang deze privilegies ook naar de maatschappij der toekomst over te hevelen.

Het volk en de demokratie, tezamen met haar socialistische ideologie, die zich sluw aan het volk vastklampt, zijn twee hemelsbreed verschillende dingen. Natuurlijk zijn er uitzonderingen geweest, — laat ons Sofja Perowskaja noemen

---

[1]) Dekabristen, genoemd naar hun deelnemen aan de eerste revolutionaire beweging in Rusland, die hoofdzakelijk in Petersburg in December 1825 plaats vond en welks vijf voornaamste leiders na het mislukken der beweging opgehangen werden.

[2]) Narodnitsjestwo: beweging, die zich in de 70-er jaren ontwikkelde. Haar aanhangers waren hoofdzakelijk leden der bezittende klasse, jonge lieden van beiderlei kunne, meest studenten, die de onderste lagen van het russische volk opzochten, om daar kultureel ontwikkelingswerk en socialistische propaganda te bedrijven. De beweging werd spoedig door de vervolgingsmaatregelen der russische regering vernietigd. Een voortzetting ontstond in de „Narodowoljtsjestwo", een revolutionaire richting, die tot de organisering der partij „Narodnaja Wolja" (Volkswil) leidde. Het hoofddoel van deze partij was de uit de weg ruiming van de tsaar, om het regiem te wijzigen en daardoor een ongehinderde socialistische propaganda mogelijk te maken. Het gelukte deze partij tsaar Alexander II in Maart 1881 te doden.

en eeuwig zal het volk deze grote figuren in liefde aan het hart dragen.

Het onklare politieke zoeken van de russische intelligentia van 1825 heeft zich in de loop van een halve eeuw tot een afgesloten, socialistisch staatssysteem omgevormd. — haar zelf echter tot een scherp afgegrensde, maatschappelijke groep: de socialistische demokratie. De relatie tussen haar en het volk werd definitief vastgesteld: het volk streeft naar burgerlijk en ekonomisch zelfbestuur, — de demokratie ernaar, het volk te beheersen. De verbinding tussen beiden kan alleen door sluwheid, bedrog en aanwending van geweld in stand gehouden worden, in geen geval echter op natuurlijke wijze door een of andere overeenkomst van belangen. Zij zijn elkander vijandig.

De idee van de staat als zodanig, — de idee van heersen over de massaas door middel van dwang, bezielde steeds die individuen, omdat het gevoel van gelijkheid ontbrak en het eigenbelang overheerste; de menigte was voor hen niet anders dan een ruw materiaal zonder eigen wil, zonder initiatief en zonder bewustzijn, onbekwaam tot daden van maatschappelijk zelfbestuur.

Deze idee was steeds het eigendom van de heersende, bevoorrechte groepen, die buiten het leven van het werkende volk stonden, de patriarchale standen, de militaire kaste, de adel, de geestelijkheid, de handeldrijvende en industrieële burgerij, enz.

Het is geen toeval, dat het huidige socialisme een trouw dienaar van ‚deze idee bewijst te zijn: de ideologie van de nieuwe heerserskaste is er door gevormd. Wanneer we er nauwkeurig acht op slaan, wat de dragers en verkondigers van het staatssocialisme eigenlijk willen, dan worden we gewaar, dat elk van centralistische strevingen vervuld is, — elk beschouwt zichzelf voor alles als het centrum, vanwaaruit de massaas geregeerd en geleid moeten worden. Dit psychologisch kenteken van het staatssocialisme en zijn dragers is een direkte voortzetting van de tradities der vroegere, reeds uitgestorven of thans uitstervende heersersgroepen.

Het tweede principieële feit van de russische revolutie is, dat de arbeiders en werkende boeren in hun vroegere positie

van „arbeidende klasse" gehouden werden, d.w.z. zij blijven de door de regering overheerste producenten.

De hele huidige, z.g.n. socialistische opbouw, zoals die in Rusland doorgevoerd wordt, geheel het staatsapparaat van landsbestuur en het scheppen van nieuwe sociaal-politieke verhoudingen — dat alles is in de eerste plaats niets anders dan het oprichten van een nieuwe klasseheerschappij over de producenten en een nieuwe socialistische regeringsmacht boven hen. Het plan voor deze opbouw en deze heerschappij werd door tientallen van jaren heen door de leiders van de socialistische demokratie voorbereid en bewerkt en was vóor de russische revolutie als „het kollektivisme" bekend. Thans wordt het Sowjetsysteem genoemd.

Het werd voor het eerst op de grondslag van een revolutionaire beweging van de arbeiders en boeren van Rusland tot werkelijkheid gemaakt. Het is de eerste poging van de socialistische demokratie haar staatsheerschappij door een revolutie te stabiliseren. Als eerste poging heeft het eerst deze demokratie in een aantal elkaar bestrijdende groepen gesplitst. Dit kwam, doordat slechts een deel dier demokratie, — het aktiefst voorwaartsstuwende en meest revolutionaire element, n.l. de links-kommunistische vleugel, — er het initiatief toe nam en alles voor de brede demokratische massa onverwacht kwam en in zulke scherpe vormen. Enige groepen (de mensjewiki, de sociaal-revolutionairen e.a.) hielden de invoering van het kommunisme in Rusland op het gegeven ogenblik nog voor te vroeg en gewaagd. Zij hoopten immer nog, de heerschappij in het land langs de z.g.n. wettige, parlementaire weg te kunnen bereiken, d.w.z. door de meerderheid van de parlementszetels te veroveren door de stemmen van de boeren en de arbeiders. Dit verschil van mening was de aanleiding tot de strijd met hun linkse geestverwanten: de kommunisten. Deze strijd is echter een voorbijgaand, toevallig en niet ernstig te nemen verschijnsel. Het is ontstaan door een misverstand; en wel, doordat het grotere, maar schuchterder deel der demokratie de eigenlijke betekenis van de door de bolsjewiki tot stand gebrachte omwenteling niet begrepen hadden. Zodra dit deel zich ervan zal hebben kunnen overtuigen, dat het kommunistische systeem hun geen enkel nadeel berokkent,

maar integendeel, voortreffelijke postjes in het nieuwe staatslichaam te vergeven heeft, zullen alle twistpunten tussen de verschillende aparte elkaar bestrijdende delen der demokratie verdwijnen en zal alles zich gesloten in de discipline van de kommunistische partij voegen. 1)

Reeds thans is een zeker „inzicht krijgen" van de demokratie in deze zin op te merken. Hele reeksen groepen en partijen, in Rusland en daarbuiten, sluiten zich bij de „Sowjetvorm" aan. Grote partijen, die vroeger bij de 2de Internationale een eerste viool speelden en vandaaruit het bolsjewisme bestreden, zijn in de schoot der 3de Internationale terecht gekomen en trachten de arbeidersklasse te benaderen onder vliegend kommunistisch vaandel en met de leus „Diktatuur van het Proletariaat".

Maar zoals in alle grotere vroegere revoluties het geval was, waarin arbeiders en boeren vochten, zo heeft ook de russische revolutie enige zelfstandige strevingen der werkenden in hun strijd om vrijheid en gelijkheid laten zien en heeft de principiële stromingen daarvan in de revolutie tot uiting gebracht. Eén van die stromingen, de krachtigste en meest betekenisvolle, is de **Machnovstsjina.** Gedurende drie jaar heeft zij zich heldhaftig baan gebroken in de revolutie, — een baan, die de werkende klassen van Rusland aan het doel van haar lang gekoesterde wensen: vrijheid en onafhankelijkheid — had kunnen voeren. Ondanks de verbitterde pogingen van de kommunistische regering de stroming te verstikken, te verminken of te bevuilen, groeide en leefde en ontvouwde zij zich steeds verder. In de burgeroorlog vocht zij op enige fronten, sloeg haar vijanden af en toe zware wonden en hield de hoop in het leven, die de arbeiders en boeren van Groot-Rusland, Siberië en de Kaukasus op de revolutie hadden.

Het feit van de succesvolle ontwikkeling de Machnovstsjina laat zich enigermate verklaren door het feit, dat een deel van de russische arbeiders en boeren met de geschiedenis der revoluties van andere landen en volken en met de revo-

---

1) Hoe juist en scherp Arsjinof gezien heeft, is door de loop der gebeurtenissen van de laatste jaren toch wel zonneklaar gebleken. (Vert.)

lutiebewegingen hunner eigen vaderen ietwat vertrouwd waren, waardoor zij zich die ervaringen ten nutte konden maken. Bovendien hebben de werkende massaas uit hun eigen midden persoonlijkheden op de voorgrond geschoven, die het verstonden, de opmerkzaamheid der massaas te concentreren, te formuleren en op de wezenlijke zijden van de revolutionaire beweging te vestigen, — juist deze zijden tegenover de demokratie te stellen en ze met waardigheid, hardnekkigheid en begaafdheid te verdedigen.

Alvorens wij tot de direkte geschiedenis van de Machnobeweging overgaan, moet nog het volgende opgemerkt worden. De russische revolutie wordt vaak „Oktoberrevolutie" genoemd. Twee dingen worden er vaak verwisseld: de **leuzen**, waaronder de massa de omwenteling tot stand bracht en het resultaat dier omwenteling.

De Oktoberbeweging der massaas in het jaar 1917 voltrok zich onder de leus: „De fabrieken behoren aan de arbeiders! Het land aan de boeren!" In deze korte, maar naar haar betekenis gewichtige leus was geheel het sociaal-revolutionaire program der massaas vervat: vernietiging van het kapitalisme, van de loonarbeid, van de staatsslavernij en de opbouw van een nieuw leven op de grondslag van eigen regelingen der producenten. In werkelijkheid heeft de Oktoberrevolutie dit program niet tot waarheid gemaakt. Het kapitalisme werd niet vernietigd, maar hervormd. De loonarbeid en de uitbuiting der voortbrengers bestaan nog immer voort. Het nieuwe staatsapparaat echter heeft de wil der arbeidende massaas niet minder gekneveld dan dit de staat van de grootgrondbezitters en privaat-kapitalisten deed. Zo kan men de russische revolutie slechts in beperkte zin „Oktoberrevolutie" noemen, n.l. in zoverre de doeleinden en oogmerken der kommunistische partij er in verwezenlijkt werden.

De Oktoberrevolutie is slechts een etappe in het algemene verloop van de russische revolutie, zoals dat ook met de opstand van Februari-Maart 1917 het geval was. De kommunistische partij heeft de revolutionaire krachten van de Oktoberbeweging ter verwerkelijking van eigen doeleinden en plannen gebruikt. Maar daarmee is deze gebeurtenis nog niet tot de komplete revolutie geworden. Het algemene grote

stroombed bevat ook een aantal andere stromingen, die met Oktober niet ophouden te bestaan, maar de verwerkelijking van de historische taak van arbeiders en boeren, die een gelijk, vrij en staatloos leven willen, nastreven.

En de tegenwoordige langdurige, hoewel reeds versteende Oktober moet zonder twijfel plaats maken voor de volgende etappe van de revolutie, die het volk gaan zal. Indien dit niet het geval zou zijn, dan zou ook deze revolutie, als alle vroegere, niet anders dan een regeringswisseling zijn.

HOOFDSTUK 2.

DE OKTOBEROMWENTELING IN GROOT-RUSLAND EN DE OEKRAJNE.

Om het verloop van de russische revolutie goed uit te leggen, moet noodzakelijk enigszins uitvoerig over de propaganda en de ontwikkeling der revolutionaire ideeën onder de arbeiders en boeren in de periode van 1900 tot 1917 en over de betekenis van de Oktoberomwenteling in Groot-Rusland en in de Oekrajne gesproken worden.

In de jaren 1900 tot 1905 werd de revolutionaire propaganda onder de arbeiders en de boeren door de vertegenwoordigers van twee verschillende wereld- en levensbeschouwingen — het staatssocialisme en het anarchisme — gevoerd. Daarbij dient opgemerkt, dat het staatssocialisme door een aantal voortreffelijk georganiseerde demokratische partijen — de bolsjewiki, mensjewiki, sociaal-revolutionairen en een aantal aanverwante politieke stromingen — gepredikt werd. Het anarchisme beschikte over een aantal kleine groepen, die zich bovendien geen helder beeld hadden gevormd over hun taak in de revolutie. Het veld van de politieke prediking en de politieke opvoeding was bijna geheel door de demokratie veroverd. In de geest van haar politiek program en ideaal voedde zij de massa op. Haar naastbijliggende tak was: de democratische republiek te veroveren. De politieke revolutie was een middel ter verwerkelijking van dit doel.

Het anarchisme wees de demokratie als een vorm van staatswezen af; het wees ook de politieke revolutie af, die alleen maar een andere staatsvorm kon brengen. Voor eis van het ogenblik hield het uitsluitend de sociale revolutie en hiertoe riep het boeren en arbeiders op. Het was de enige maatschappelijke leer, die de volledige vernietiging van het kapitalisme in naam van een vrije en staatloze maatschappij predikte. Daar het anarchisme echter over een zeer gering

aantal krachten beschikte en ook geen konkreet program voor de komende dag klaar had, kon het geen sterke verbreiding bereiken en in de massaas als haar uitgesproken sociaal-politieke theorie wortel schieten. Daartegenover schiep het — omdat het de allergewichtigste levensvragen der geknechte massaas trachtte op te lossen, nooit een huichelachtig spel dreef en de massaas voor haar eigen zaak liet strijden en sterven — in de diepste kern van het arbeidersvolk een corona van strijders en martelaars der sociale revolutie en de idee van het anarchisme weerstond de beproeving der langjarige tsaristische reaktie en leefde in afzonderlijke stads- en boerenkringen als sociaal-politiek ideaal voort.

Het socialisme, dat onmiddellijk uit de demokratie ontstaan is, beschikte immer over enorme intellectuele krachten. Studenten, professoren, doktoren, advokaten, journalisten, enz. waren gepatenteerde marxisten of zij sympathiseerden toch minstens met het marxisme. Dank zij z'n talrijke in de politiek beproefde krachten was het 't socialisme steeds gelukt, een aanzienlijk deel van de arbeidersklasse voor zich te behouden, ofschoon het steeds tot strijd voor de verdorven en verdachte idealen der demokratie opriep.

Desondanks namen bij het uitbreken van de revolutie in 1917 klassenbelangen en klasseninstinkt de overhand en leidden arbeiders en boeren regelrecht naar de doelstellingen: verovering van het land, fabrieken en werkplaatsen.

Toen deze afwijking der massaas zich zichtbaar gelden deed — zij had zich reeds lang voor de revolutiedagen voelbaar gemaakt — gaf een deel der marxisten, namelijk de linkervleugel, de bolsjewiki, snel besloten zijn openlijk burgerlijke-demokratische positie prijs en stelde leuzen op, die overeenkwamen met de eisen der revolutionaire volksmassaas; zij volgden in de revolutiedagen de opstandige massaas met het doel de beweging te blijven beheersen. En wederom — dank zij de belangrijke intelligente krachten, waarover de bolsjewiki beschikten, dank zij ook de socialistische leuzen, waardoor de massaas bedrogen werden — lukte hun dit.

Wij hebben reeds eerder erop gewezen, dat de Oktoberomwenteling onder twee geweldige leuzen gevoerd werd:

„De fabrieken aan de arbeiders — het land aan de boeren!" — Ieder arbeider kon deze leuzen zonder verder kommentaar begrijpen: de revolutie moest geheel het fabrieksapparaat in handen van de arbeiders en het land en al wat daar mee samen hing onmiddellijk in handen van de boeren geven. De geest van rechtvaardigheid en zelfwerkzaamheid, die in deze leuzen vervat was, had de massaas zo diep aangegrepen, dat de aktiefste en ook numeriek niet geringste delen bereid waren direkt de dag na de omwenteling met de her-opbouw van het leven, in de zin dezer leuzen, te beginnen. In een aantal steden begonnen de vakverenigingen en fabriekscomité's ermee, de ondernemingen en alle andere werken over te nemn, de ondernemers te verwijderen, de tarieven zelfstandig vast te stellen, enz. Maar al deze stappen stietten op het ijzeren verzet der kommunistische partij, die alreeds tot staatspartij geworden was.

Deze nu, die met de revolutionaire massa schouder aan schouder ging, vaak zelfs de anarchistische leuzen dezer massaas overnam, voerde een ingrijpende koerswijziging in haar werken in op het ogenblik, dat de koalitie-regering omvergeworpen was en zij de macht in handen kreeg. Van nu af aan had de revolutie als massabeweging der arbeiders met haar Oktoberleuzen, voor haar afgedaan. De hoofdvijand der werkende massaas — de industriële en agrarische bourgeoisie — was verslagen. De periode van omverwerping, van vernietiging der machten van 't kapitalistische regiem, was afgesloten; de periode van de kommunistische opbouw, de totstandbrenging van een proletarisch bouwwerk was begonnen. Daardoor kon de revolutie van nu af aan slechts door de organen van de staat geleid, verder gaan. Een verlenging van de toestand, zoals die totnogtoe geweest was in het land, dat de arbeiders b.v. voort konden gaan van de straat af, van de fabrieken en werkplaatsen uit te kommanderen, — dat de boeren de nieuwe regering in het geheel niet zien en hun eigen leven onafhankelijk daarvan organiseren wilden, — kon gevaarlijke gevolgen hebben en de op de staat ingestelde partij desorganiseren.

Daaraan moest een einde gemaakt worden en wel met alle middelen, — ook door de geweldaanwending door de staat.

Dit was de omzwaai, die in de werkzaamheid der kommunitische partij plaats greep, toen zij aan het roer kwam.

Van dit ogenblik af begon zij zich tegen de socialistische initiatieven van de massaas der boeren en arbeiders hardnekkig te verzetten. Natuurlijk was deze keer, die de revolutie nam en het bureaukratische plan harer verdere ontwikkeling een brutale greep van de partij, die n.b. haar positie aan de arbeiders dankte. In dat alles stak een goed stuk overweldiging. Nu waren echter de logische konsekwenties van de plaats, die de kommunistische partij in het verloop van de revolutie innam, zodanig, dat zij wel niet goed anders handelen kon. Zo zou elke politieke partij gehandeld hebben, die naar diktatuur en heerschappij in het land van de revolutie streefde. Tot aan Oktober had de rechtervleugel der demokratie, n.l. de mensjewiki en de sociaal-revolutionairen, gepoogd de revolutie te kommanderen. Ze hebben zich in de revolutie alleen van de bolsjewiki onderscheiden doordat ze niet genoeg tijd hadden en het ook niet voor elkaar kregen, hun macht te organiseren, de massaas aan te pakken en in ijzeren greep vast te houden.

* * *

We willen nu eerst onderzoeken, hoe de diktatuur van de kommunistische partij en haar verbod van een verdere ontwikkeling der revolutie buiten de staatsorganen om, door de werkenden van de Oekrajna en Groot-Rusland werd opgenomen. Voor deze laatste bestond er maar één revolutie. De bolsjewistische verstaatsing van de revolutie werd echter verschillend opgenomen. In de Oekrajne ongunstiger dan in Groot-Rusland. Beginnen we met Groot-Rusland.

Zowel voor als gedurende de revolutie had de kommunistische partij hier onder de stadsarbeiders intensief gewerkt. In de tsaristische periode trachtte zij als linkervleugel der sociaal-demokratie deze arbeiders op de basis van strijd voor de demokratische republiek te organiseren, waarbij zij zich tot een betrouwbaar leger in de strijd voor haar idealen vormde.

Na de vernietiging van het tsarisme in de Februari-Maartdagen van 1917 kwam voor de boeren en arbeiders een gespannen, geen uitstel duldende tijd. In de interim-regering

zagen zij hun verklaarde vijand. Daarom wachtten zij niet langer, maar vingen aan, hun rechten langs revolutionaire wegen door te zetten — eerst het recht op de achturendag, dan op de produktie- en konsumptieorganen en op het land. In al deze dingen bewees de kommunistische partij haar voortreffelijk georganiseerde bondgenoot te zijn. Weliswaar streefde zij haar eigen doeleinden na, maar dat wisten de massaas niet; die zagen alleen het feit, dat de kommunistische partij tezamen met hen tegen het kapitalistisch regiem streed. De gehele kracht harer organisaties, haar gehele politiek-organisatorische ervaring, haar knapste mannen had zij in de rijen der arbeiders en in het leger gebracht. Al haar krachten spande zij in, om de massaas rond haar leuzen te scharen; op demagogische wijze raakte zij het meest kwetsbare punt aan — namelijk de verslaving van de arbeid: de leuzen der boeren van het vrije land, — die der arbeiders van de vrije arbeid, greep zij aan en dreef tot een beslissende botsing met de koalitie-regering. Van dag tot dag bevond zich de kommunistische partij in de rijen der arbeidersklasse, streed onvermoeid aan haar zijde tegen de bourgeoisie en leidde haar naar de Oktoberdagen. Het is daarom begrijpelijk, dat de arbeiders van Groot-Rusland zich er aan gewend hebben, haar als haar meest energieke bondgenoot in de revolutionaire strijd te beschouwen. Deze omstandigheid, zo ook het feit, dat de arbeidersklasse van Rusland niet over eigen revolutionaire klasse-organisaties beschikte, in organisatorisch opzicht verstrooid was, veroorloofde het de partij zonder meer de leiding in de hand te krijgen. Toen dan ook de koalitie-regering door de arbeidersklasse van Petrograd en Moskou omvergeworpen was, ging de macht eenvoudig over op de bolsjewiki als leider van de opstand.

Hierna koncentreerde de kommunistische partij al haar energie erop, een sterke regering te organiseren en de massabewegingen der arbeiders en boeren, die in verschillende streken van het land nog steeds bezig waren, de principiële doeleinden der revolutie door direkte aktie na te streven, te likwideren. Dank zij de buitengewone invloed, die de partij in de Oktoberrevolutie verkregen had, gelukte haar dit zonder veel moeite. Herhaaldelijk moest de kommunistische

partij, onmiddellijk nadat zij aan de macht gekomen was, ertoe overgaan, de eerste pogingen van arbeidersorganisaties, die er op gericht waren, de produktie in hun ondernemingen volgens het beginsel van de arbeidsgelijkheid te organiseren, in de kiem smoren. Ook vele dozijnen dorpen en vele duizenden boeren gaf de kommunistische regering wegens ongehoorzaamheid en om hun pogingen, het zonder regering te stellen, aan de ondergang prijs. Ook was de kommunistische regering gedwongen in Moskou en een reeks andere steden, toen zij midden April 1918 de anarchistische organisaties en later de organisaties der linker sociaal-revolutionairen ontbond, machinegeweren aan te wenden en naar de wapens te grijpen, waardoor de burgeroorlog van links een feit werd. Dank zij een zeker, niet lang durend, na-Oktober-vertrouwen, dat de arbeiders van Groot-Rusland in de bolsjewiki stelden, gelukte het deze laatsten toch in het algemeen, de massaas makkelijk en snel in de hand te krijgen en de verdere ontwikkeling der arbeiders- en boerenrevolutie te remmen, door in plaats van deze revolutie staats-politieke bemoeiingen der partij te stellen. Hiermede had de revolutie in Groot-Rusland afgedaan.

Geheel anders verliep de voor-Oktober- en na-Oktoberperiode in de Oekrajne. De kommunistische partij beschikte hier niet over het tiende deel der partijkrachten, die haar in Groot-Rusland ter beschikking stonden. Haar invloed op de arbeiders hier was altijd onbeduidend gering geweest. De Oktoberomwenteling kwam hier ook aanzienlijk later — pas in November, December en Januari van het volgende jaar. Tot dat ogenblik werd de Oekrajne beheerst door een regering van de plaatselijke nationale bourgeoisie — de „Petljoerowtsi" [1]). Tegen deze traden de bolsjewiki niet politiek, maar in de eerste plaats militair op. In Groot-Rusland was de overgang van de macht aan de sowjets steeds gelijkbetekenend met overgang van de macht aan de kommunistische partij. Hier echter betekende de overgang van de macht aan de sowjets door de zwakte en de geringe populariteit der partij, geheel wat anders. De sowjets waren vergaderingen van afgevaardigde arbeiders, die niet de mogelijkheid hadden

[1]) Aanhangers van Petljoera. (Vert.)

de massaas aan zich te onderwerpen. De arbeiders in de fabrieken en de boeren in de dorpen voelden zich als de eigenlijke machtsfaktoren. Deze macht was echter toen nog niet georganiseerd en elk ogenblik aan het gevaar blootgesteld, aan de diktatuur van één of andere goed-gefundeerde partij onderworpen te worden.

In de loop van de gehele revolutionaire strijd was de arbeiders- en boerenklasse van de Oekrajne niet gewend, een zo voortdurende en onbuigzame voogd ter zijde te hebben. als het de kommunistische partij van Groot-Rusland was. Daarom had zich in haar in veel grotere mate een zekere geestelijke zelfstandigheid ontwikkeld, die in de revolutionaire beweging der massaas onherroepelijk tot uiting moest komen.

Een ander, nog gewichtiger element in het leven der Oekrajnse boeren- en arbeidersgroepen (de oorspronkelijke, niet de geïmmigreerde) waren de tradities der z.g.n. „*Woljnitsa*", die zich sinds oeroude tijden in de Oekrajne gehandhaafd hebben. Hoezeer zich ook het tsaristische regiem sinds Katharina II moeite gegeven had, elk spoor van de „Woljnitsa" in het Oekrajnse volk te verstikken, — de erfenis van de strijdperiode van de 14de tot de 16de eeuw en de „Saporoger Sitsj", de heel bizondere liefde voor onafhankelijkheid — heeft zich desondanks in sterke mate tot in onze dagen doorgezet en manifesteerde zich in de hardnekkige tegenstand van de huidige Oekrajnse boeren tegen alle machten, die het erop hadden aangelegd, hen aan zich te onderwerpen.

Zo waren dan voor de revolutionaire beweging van de Oekrajne twee voorwaarden doorslaggevend: het ontbreken van een sterk georganiseerde politieke partij ener-, en de juist genoemde vrijheidslievende drang der „Woljnitsa" anderzijds. Dit moest ontegenzeggelijk in het karakter der Oekrajnse revolutie tot uiting komen. En terwijl de revolutie in Groot-Rusland feitelijk zonder bizondere moeite binnen het raam van de bolsjewistische staat gedwongen werd — liet zich deze verstaatsing in de Oekrajne moeilijker doorvoeren, het sowjetapparaat werd mechanisch geschapen en kwam slechts door militaire druk tot stand. Tegelijkertijd echter ging de ontwikkeling der zelfstandige massabeweging

verder voort, vooral onder de boeren. Deze beweging was reeds ontstaan onder de heerschappij van de demokratische Petljoera-republiek en ging tastend, haar weg zoekend, langzaam voorwaarts. Meer nog — deze beweging wortelde regelrecht in de grondslagen der russische revolutie. Reeds in de eerste dagen van de Februari-revolutie, was dat duidelijk gebleken. Dit was een beweging van de onderste lagen der bevolking, die erop gericht was, het maatschappelijk systeem van slavernij te vernietigen en in plaats daarvan een nieuw systeem op de basis van vermaatschappelijking der produktiemiddelen, werktuigen en landgebruik te scheppen.

We hebben hierboven reeds opgemerkt, dat de arbeiders in naam van deze beginselen de eigenaars uit hun fabrieken en werkplaatsen verdreven hadden en het beheer van de produktie hadden overgegeven aan hun eigen organen: de vakverenigingen, fabriekskomité's of speciaal hiervoor in het leven geroepen arbeidersbesturen. De boeren echter ontnamen het land aan de grootgrondbezitters, zetten het om in een streng doorgevoerd gemeenschappelijk bezit en schiepen op die wijze een geheel nieuwe agrarisch-ekonomische figuur.

De praktijk van deze revolutionaire werkzaamheid der arbeiders en boeren kon zich bijna gedurende het gehele eerste revolutiejaar vrij doorzetten en schiep een gezond, volkomen bepaald richtsnoer voor het revolutionaire optreden der massaas.

En steeds, wanneer de ene of andere politieke groep, die de macht aan zich getrokken had, een poging deed, dit richtsnoer te verbreken, traden de revolutionaire arbeiders en boeren tegen zulke pogingen in revolutionaire oppositie en voerden hun strijd op de een of andere wijze.

Zo kwam het dan, dat de revolutionaire bezigheid der arbeiders en boeren, op sociale onafhankelijkheid gericht, onder geen enkele der regeringen, die de Oekrajne gezien heeft, uitgeblust is. Ook onder de bolsjewiki, die, — direkt na de Oktoberomwenteling — in 't land hun autoritair staatssysteem in te voeren begonnen, is ze niet verdwenen.

Wat was het meest opmerkelijke aan deze beweging?

De wens, de eigen klassebelangen door te zetten, de onafhankelijkheid van de arbeid te veroveren, wantrouwen tegen

alle niet-werkende groepen van de bevolking.

De kommunistische partij mocht nòg zo spitsvondig bewijzen, dat zij het eigenlijke brein van de arbeidersklasse was, — elke arbeider of boer, die het klasseinstinkt en het klassebewustzijn nog niet geheel verloren had, was er zich van bewust, dat de werkenden van stad en land uit hun werken voor de revolutie gestoten werden, dat de regering hen onder toezicht stelde, dat het feit van de her-organisatie van de staat niets anders was, dan dat de massaas beroofd werden van hun rechten op onafhankelijkheid en zelfbestuur.

Streven naar volkomen zelfbestuur der werkenden — dat werd de grondslag van de beweging, die in de diepten der massaas begon los te komen. Langs ontelbare wegen, in ontelbare gevallen werd haar denken daar steeds weer op gericht. Het werken in staatsverband der kommunistische partij verstikte dit streven meedogenloos. Maar ook dit ageren van een autoritaire, geen tegenspraak duldende partij alarmeerde de arbeiders het best en bracht ze steeds weer opnieuw in aktie.

De beweging bepaalde zich er de eerste tijd toe, de nieuwe regering te ignoreren, — terwijl verder door eigenmachtig optreden van de boeren landgoederen en inventaris der rijke bezitters werden in beslag genomen. Zij zocht naar haar eigen vormen en haar eigen wegen. De onverwachte overweldiging der Oekrajne door de Oostenrijkers en de Duitsers stelde de opstandige arbeiders voor een volkomen nieuwe situatie en gaf de stoot tot een snellere ontwikkeling hunner beweging.

HOOFDSTUK III.

DE REVOLUTIONAIRE OPSTANDEN. — MACHNO.

De vrede van Brest-Litowsk, welke de bolsjewiki met de keizerlijke duitse regering gesloten hadden, opende de poorten der Oekrajne wijd voor de Duitsers en Oostenrijkers. Deze hielden nu als de onvoorwaardelijke meester, hun intocht. Ze legden niet alleen de hand op het militaire, maar ook op het politieke en ekonomische leven van het land. Hun doel was de levensmiddelen van het land te roven. Om dat zo volkomen mogelijk en voor zichzelf zo eenvoudig mogelijk klaar te spelen, lieten zij in het land de door het volk omvergeworpen regering van landbezitters en adel weer herleven, aan het hoofd waarvan zij de hetman Skoropadski met absolute macht plaatsten. De troepen echter, die de Oekrajne bezet hielden, werden door hun officieren — wat de russische revolutie betreft — systematisch bedrogen. De gebeurtenissen in Rusland en in de Oekrajne werd hun afgeschilderd als een overschuimen van wilde, blinde krachten, die de orde in 't land verstoorden en geheel de eerlijke, werkende bevolking terroriseerden. Hierdoor werd in hen vijandschap tegen alle opstandige boeren en arbeiders gezaaid en op deze wijze de grond gelegd voor de afschuwelijke houding (als een roverstroep) van de duits-oostenrijkse legers in het revolutionaire land.

De ekonomische uitplundering van de Oekrajne, die de Duitsers en Oostenrijkers onder voortdurende hulp van de regering Skoropadski begonnen, was buitenmate groot en ongelooflijk brutaal. Uitgevoerd werd alles: koren, vee, pluimdieren, eieren, ruwe materialen, enz. — en wel in zulk een maatstaf, dat het vervoerwezen moeite had, de uitvoer te bewerkstelligen. Het was, alsof de Oostenrijkers en Duitsers, nadat zij over de reusachtige levensmiddelenvoorraden meester waren, haast hadden, zoveel als maar mogelijk was, te plunderen; zo werd dan de ene trein na de andere, honderden, duizenden treinen, — volgeladen en weggevoerd. Waar de

boeren zich tegen deze roof verzetten en een poging waagden, dat, wat zij met noeste arbeid voortgebracht hadden, tenminste niet voor niets te hoeven afgeven, werden repressailles genomen; zij werden neergeslagen en doodgeschoten.

De overweldiging van de Oekrajne door de Duitsers en Oostenrijkers is een donkere bladzijde in de geschiedenis der Oekrajnse revolutie. Afgezien nog van de openlijke oorlogsroof en de gewelddaden der bezettingstroepen behoorde nog de zwartste agrarische reaktie tot haar begeleidende verschijnselen. Het regiem van de hetman betekende volkomen terugkeer tot het verleden, vernietiging van alle revolutionaire verworvenheden van boeren en arbeiders. Natuurlijk vormde deze nieuwe situatie een geweldige prikkel tot snellere ontwikkeling van die beweging, die zich onder de boeren reeds vroeger onder de Petljoerowtsi en bolsjewiki was gaan ontplooien. Overal, vooral echter in de dorpen, hadden verbitterde, tegen de landbezitters en de duitse en oostenrijkse bezettingstroepen gerichte opstanden plaats. Daarmee begon de nieuwe revolutiebeweging van de boeren in de Oekrajne, die later onder de naam „revolutionaire opstand" bekend werd. Enige verklaren het ontstaan van deze revolutionaire opstand uitsluitend uit het feit der duits-oostenrijkse okkupatie en het hetmans-regiem. Deze verklaring is niet volledig en daarom ook niet juist. De opstand wortelde in de gehele toestand en diep in de grond der russische revolutie; de beweging was een poging van de werkenden, de revolutie door te voeren, tot de werkelijke bevrijding en zelfregering van de arbeid toe. De Duitsers en Oostenrijkers, zowel als de plattelands-reaktie hebben alleen maar meegewerkt tot snellere doorbraak dezer beweging.

De beweging nam spoedig in omvang toe. Overal kwamen de boeren in verzet tegen de landeigenaars, zij brachten deze om of verdreven ze; land en goederen verdeelden de boeren onderling. Bij deze gelegenheden werden de Duits-Oostenrijkse geweldenaars niet ontzien. Als antwoord hierop volgden wreedaardige repressie-maatregelen van de duitse en de hetmanregering. De boeren van de opstandige dorpen werden in massaas terechtgesteld en vermoord; hun huizen werden verbrand. In korte tijd ging over honderden vlekken en

dorpen het razende gericht van de militair-agrarische kaste. Dit geschiedde in Juni, Juli en Augustus 1918.

Dan begonnen de boeren, die hun beweging hardnekkig doorzetten, op de manier van vrijscharen te opereren. Als door de kracht van onzichtbare organisaties verbonden, rukten zij — bijna gelijktijdig in vele plaatsen des lands — met talrijke vrijscharen op en richtten hun aanvallen nu tegen de landheren, hun lijfwachten en de vertegenwoordigers van 't gezag. Gewoonlijk deden deze vrijscharen, die uit 20, 50 of 100 bereden, goed bewapende boeren bestonden, een snelle, in de betreffende streek geheel onverwachte overval op een landgoed of op de staats-landweer, — maakten alle vijanden der boeren af en verdwenen. Elk landgoedbezitter, die boeren vervolgd had, elk trouw dienaar van hem, werd door de boeren-vrijscharen op de korrel genomen en elke dag konden zij gedood worden. Elke hogere militair, elke duitse officier was een stellige dood door de hand der vrijscharen gewijd. Deze gebeurtenissen, die zich dag aan dag herhaalden, troffen de agrarische kontra-revolutie in haar levenswortel en bereidden haar zekere ondergang en de overwinning der boeren voor.

We moeten hier opmerken, dat zowel de breed-vertakte, onvoorbereid uitbrekende boerenopstanden, als de akties der vrijscharen uitsluitend van de boeren zelf uitgingen, zonder enige leiding van welke politieke organisatie dan ook. Dit revolutionaire optreden dwong de boeren, zich van de beweging zelf rekenschap te moeten geven, haar te leiden en ter overwinning te voeren. In de loop van de gehele strijd tegen de hetman en de landgoedbezitters, in de allermoeilijkste ogenblikken van deze worsteling, stond de boerenbevolking geheel alleen oog in oog tegenover haar georganiseerde, goedbewapende en verbitterde vijand. Zoals we later zien zullen, was dat van enorme betekenis voor het karakter van geheel de revolutionaire opstand. Daar, waar zij tot aan 't eind toe klassebeweging bleef en ver van de invloed van partij- of nationalistische elementen, was haar hoofdtrek niet alleen de omstandigheid, dat zij den diepten van het boerendom ontsproot, maar ook het bewustzijn van haar dragers, dat zij zelf de leiders dezer beweging waren. Vooral de vrij-

scharen waren door deze gedachte bezield. Ze waren er trots op, voelden hun kracht en hun grote roeping.

De verbitterde repressie-maatregelen van de agrarische kontra-revolutie konden de beweging niet stuiten, — integendeel, ze hielp aan de uitbreiding ervan, omdat de opstanden nu overal opvlamden. De boeren sloten zich hechter aaneen en kwamen — door de beweging zelf gedreven — dichter bij een algemeen en alomvattend plan voor revolutionair optreden. Wil men met deze maatstaf geheel de Oekrajne meten, dan is natuurlijk nimmer de gehele boerenbevolking als één geheel opgetreden, onder één leiding. Van zulk een eenheid kan alleen in de zin van verbondenheid in revolutionaire geest gesproken worden. In praktisch, organisatorisch opzicht echter sloten de boeren zich rayongewijs tezamen, in de vorm van samensmelting van verschillende vrijschaar-afdelingen. Zulk een vereniging werd op de momenten, dat de opstanden in aantal toenamen en de repressie-maatregelen een verbitterder en beter-georganiseerd karakter aannamen, tot een aangelegenheid der verschillende afdelingen, die geen uitstel duldde.

In het Zuiden van de Oekrajne was het 't Goeljaj-Polskerrayon, dat het initiatief nam tot samenwerking. Ze geschiedde daar niet met het oog op de zelfverdediging der boeren, maar voor alles gericht op de algemene afweer en de vernietiging der agrarische kontrarevolutie. Deze vereniging had ook ten doel, uit de revolutionaire boerenmassa een werkelijke, georganiseerde kracht te formeren, die het met de kontrarevolutie zou kunnen opnemen en vrijheid en gebied van 't revolutionaire volk zou kunnen verdedigen.

De meest-betekenisvolle rol inzake deze vereniging, ook op 't gebied van de algemene losmaking der revolutionaire krachten in het Zuiden van de Oekrajne, speelde een troep opstandigen, die door een aldaar geboortige boer Nestor Machno geleid werd.

Van de eerste dagen der beweging af tot aan het ogenblik van hoogste spanning toe, toen de boeren over de landbezitters gezegevierd hadden, speelde Machno in de beweging een zo bizondere rol, dat gehele opstandsgebieden en de meest heroïsche daden met zijn naam verbonden zijn. Later, toen

de opstandsbeweging over Skoropadski's kontra-revolutie had gezegevierd, maar het rayon door Denikin bedreigd werd, werd Machno tot het centrum van de vereniging van millioenen boeren over een gebied, dat verschillende gouvernementen omvatte. De geschiedenis van de opstand in de Oekrajne kreeg toen een heel bepaald cachet, omdat toen bleek, dat naar zeer scherp omlijnde doeleinden gestreefd werd. Want niet steeds en overal is de opstandsbeweging trouw gebleven aan haar revolutionaire verbondenheid met het volk en de belangen harer klasse. Terwijl zij in het Zuiden der Oekrajne naar het zwarte vaandel van het anarchisme greep en de weg opging van het regeringloze zelfbestuur der werkende massaas, kwam zij in het Westen en Noord-Westen der Oekrajne, na de val van de hetman, onder de invloed van haar vreemde en zelfs vijandige elementen — van de demokratische nationalisten (Petljoerowtsi). In de loop van ongeveer twee jaar heeft een gedeelte van de opstandigen der West-Oekrajne tot steunpunt in de rug gediend voor de Petljoerowtsi, die onder nationaal banier de belangen van de plaatselijke liberale bourgeoisie dienden. De opstandige boeren van Kiew, Wolynië, Podolië en een deel van Poltawa zijn op die wijze tot een blind werktuig in de hand hunner vijanden geworden.

In het Zuiden was dit alles geheel anders. Een diepe kloof gaapte daar tussen de opstandigen en alle vertegenwoordigers van nationale, religieuze of politieke knechting van de arbeid. Men stelde zich daar op de grondslag van de werkelijke eisen der proletariërs van stad en land en voerde in die zin verbitterde strijd tegen de talrijke vijanden van de arbeid.

MACHNO.

We zeiden reeds, dat Machno in het uitgestrekte gebied van de boerenopstand in de Zuid-Oekrajne een geweldige, buitengewone rol gespeeld heeft. Slaan we een blik op zijn revolutionaire arbeid in de eerste periode, d.w.z. voor de val van de hetman. Eerst enige korte mededelingen van biografische aard.

De boer Nestor Iwanowitsj Machno werd 27 Oktober 1889

geboren en groeide op in het dorp Goeljaj-Pole (Alexandrowsker distrikt, gouvernement Jekaterinoslaw). Hij was uit een arme boerenfamilie afkomstig. Toen hij elf maanden oud was, stierf zijn vader; met vier minderjarige broertjes bleef hij achter bij zijn moeder. Omdat de familie erg arm was, moest hij reeds als jongen van zeven jaar als herder werk zoeken; hij weidde de koeien en schapen van de boeren van z'n dorp. Toen hij acht jaar oud was, kwam hij op de lagere school in die zin, dat hij 's winters de school bezocht, in de zomer echter als herder werkte. Toen hij de school afgelopen had, twaalf jaar oud, zocht hij verder weg werk. Hij werkte bij de duitse groot-boeren en op de landgoederen der grootgrondbezitters als eenvoudig landarbeider. Reeds toen, als knaap van 14, 15 jaar, gevoelde hij een sterke haat tegen de uitbuiters en dacht eraan, hoe hij alles vergelden zou, — wat hemzelf en al de anderen aangedaan werd; wanneer hij maar eerst de kracht had. Later werkte hij als metaalgieter in de fabrieken van zijn woonplaats.

Tot aan zijn 16e jaar had hij geen voeling met de politieke wereld. Zijn revolutionaire en sociale opvattingen vormden zich in de kleine kring zijner dorpsgenoten, die precies zulke proletarische boeren waren, als hijzelf was. De revolutie van 1905 rukte hem plotseling uit deze enge omgeving weg en wierp hem midden in de stroom der hooggaande revolutionaire gebeurtenissen en handelingen. Hij was toen een jongen van 17 jaar, vol revolutionair enthousiasme, in de strijd voor de bevrijding der werkende massaas tot elke stap bereid. Nadat hij de politieke organisaties nader had leren kennen, sloot hij zich zonder aarzelen bij de anarcho-kommunisten aan en werd van dat ogenblik af aan tot de onvermoeide strijder voor de sociale revolutie.

Het russische anarchisme van die tijd had twee konkrete taken te vervullen: eerstens moest het politieke bedrog, waarin de socialistische partijen, met de marxisten aan de spits, de arbeiders wikkelden, ontmaskerd worden; — in de tweede plaats moest aan de arbeiders en boeren de weg naar de sociale revolutie gewezen. Op dit terrein nu was voor Machno ontzettend veel te doen, waarbij hij vele, buitengewoon gevaarlijke stadia van de anarchistische strijd mee doormaakte.

In het jaar 1908 valt hij het tsaristische gerecht in handen, dat hem wegens het lid zijn van anarchistische verenigingen en het bedrijven van terroristische daden tot de dood door de strop veroordeelt, — een vonnis, dat wegens zijn minderjarigheid in levenslange dwangarbeid (katorga) veranderd wordt. Machno moet zijn straf uitzitten in de Moskouse centrale deportatie-gevangenis (Boetyrki). Hoe zwaar en hopeloos het leven in de katorga ook was, Machno trachtte toch steeds, zijn verblijf daar tot vermeerdering van zijn kennis te gebruiken en ook in dit opzicht legde hij een buitengewone ijver aan de dag. Hij leerde russische grammatica, hield zich bezig met mathematica, met russische literatuur, kultuurgeschiedenis en politieke ekonomie. De katorga was eigenlijk de enige school, waarin Machno zijn historische en politieke kennis opgedaan heeft, welke kennis hem later in zijn revolutionaire werkzaamheid zo zeer te pas gekomen is. Het leven, de feiten van de dag, waren de andere school, die hem mensenkennis en oordeel over de maatschappelijke gebeurtenissen bijbracht.

Machno, die toentertijd nog zeer jong was, is zijn gezondheid in de katorga kwijtgeraakt. Hardnekkig als hij was, kan hij zich niet met het volkomen rechteloze der persoonlijkheid, waaraan elke gevangene zich onderwerpen moest, verzoenen; steeds was hij in strijd met de gevangenisautoriteiten en werd telkens weer met cachot gestraft; door dit verblijf in de koude hokken ging hij aan longtuberculose lijden.

Voor „onbehoorlijk gedrag" moest hij negen jaar lang tot de laatste dag van zijn gevangenschap toe, kettingen aan handen en voeten dragen, tot hij tenslotte de 2e Maart door de opstand van het Moskouse proletariaat samen met de overige politieke gevangenen, vrijkwam.

Nauwelijks is Machno de gevangenis uit, of hij keert terug naar Goeljaj-Pole, waar hij door de talrijke boerenbevolking zeer warm ontvangen wordt. In geheel het dorp was hij de enige politieke gevangene, die door het uitbreken der revolutie weer bevrijd was en zo sprak het dus vanzelf, dat hij door de boeren van zijn streek uiterst gul ontvangen werd. Nu was hij niet meer een onrijpe, weinig voorbereide jongeling, maar een ontwikkeld, ervaren strijder, met sterke

wil en een heel bepaald plan voor de sociale strijd.

Direct na zijn aankomst in Goeljaj-Pole stort hij zich op de revolutionnaire arbeid en is er vóór alles op bedacht, de boeren van zijn dorp en de omgeving te organiseren; hij sticht een vakvereniging van boerenknechts, organiseert een werkgemeenschap en een plaatselijke boerenraad. De taak, die hem het meest bezighield, was: geheel de boerenbevolking zó stevig te verbinden en te organiseren, dat zij in staat zou zijn, geheel het gebroed van machthebbers en regeerders eens en voor altijd te verdrijven en hun leven zelf te besturen. En in deze zin werkte hij organisatorisch onder de boeren, niet echter als prediker, maar als practisch strijder, die er op uit was, de werkers, onder verwijzing naar de feiten van bedrog, knechtschap en ongerechtigheid, die zij onder het heersende slavernij-régime te ondergaan hadden, vast met elkaar te verbinden.

In de Kerenski-periode en in de daaropvolgende Octoberdagen was hij voorzitter van het gewestelijk boerenverbond, het land-comité, de metaal- en houtarbeidersbond en tenslotte ook voorzitter van de Goeljaj-Polsker arbeiders- en boerenraad.

Midden Augustus 1917 riep hij — als voorzitter van de Sowjet — alle landgoed- en andere bezitters van het rayon bijeen en eiste van hen op, alle oorkonden over de zich in hun bezit bevindende landerijen en inventarissen; hierop ondernam hij een nauwkeurige inspectie over al het bezit en refereerde daarover eerst op een vergadering van de gewestelijke Sowjet, later in die van 't rayon. Hij deed in zijn referaat het voorstel, de landgoedbezitters en groot-boeren — wat de profijten van het land betrof — aan de werkende boeren gelijk te stellen. Op zijn voorstel werd door het rayoncongres besloten, dat aan genoemde eigenaars land en levende en dode inventaris tot een gelijk deel als de boeren gelaten zou worden.

Naar 't voorbeeld van het Goeljaj-Polsker rayon werden dergelijke besluiten door talrijke congressen van boeren uit Jekaterinoslaw, Tauri, Poltawa, Charkow, e.a. gouvernementen genomen.

In de loop van deze tijd was Machno in zijn rayon de

ziel der boerenbeweging geworden, die er op gericht was, de landbezitters land, have en zo nodig ook het leven te nemen. Hierdoor maakte hij zich doodsvijanden in de personen der plaatselijke landgoedbezitters, de rijken en de bourgeoise organisaties.

Toen de Oekrajne door de Duitsers en Oostenrijkers bezet werd, formeerde Machno in opdracht van het Goeljaj-Polsker revolutie-comité boeren- en arbeidersbataljons voor de strijd tegen de Duitsers en de centrale Rada; met deze troepen trok hij zich in krijgsorde op Taganrog, Rostow en Tsaritsyn terug. De plaatselijke bourgeoisie, die na de intocht der Duitsers en Oostenrijkers weer grond onder de voeten was gaan voelen, stond hem toen reeds naar het leven en hij moest zich verborgen houden. De oekrajnse en duitse militaire overheid nam wraak, doordat zij het huis zijner moeder in brand staken en zijn oudste broer Emeljan, een oorlogsinvalide, doodschieten liet.

In Juni 1918 ging Machno naar Moskou om met enige oudere en ervaren anarchisten over het karakter en de richting van het verdere werk onder de oekrajnse boeren te beraadslagen. De anarchisten echter, die zich in deze periode van de russische revolutie als zeer wankelend en zwak deden kennen, konden hem geen bevredigende wenken en raadgevingen geven en zo reisde hij dan weer met zijn eigen gedachten en plannen naar de Oekrajne terug.

Reeds lang echter rijpte in hem de gedachte: de overtalrijke boerenmacht als zelfstandig historische machtsfactor te organiseren, — de eeuwenlang opgespaarde revolutionaire energie te ontketenen en geheel deze reuzenmachine op de knechtschapsordening van dit ogenblik te laten neerkomen.

Voor Machno was nu dit ogenblik gekomen. Terwijl hij in Moskou vertoefde en in de kranten van de talrijke opstandsdaden der oekrajnse boeren las, wond hij zich geweldig op, raakte geheel buiten zichzelf, en elke dag, die hij meer dan nodig was, in Moskou moest doorbrengen, bezorgde hem de grootste geestelijke kwellingen. Eindelijk gelukte het hem — met behulp van een oude lijdens- en geestverwant uit de katorga — weg te komen en naar de Oekrajne, in zijn

Goeljaj-Polsker rayon door te dringen. Dit geschiedde in Juli 1918. De reis ging met de grootste moeilijkheden gepaard en moest zo geheim mogelijk geschieden, daar hij elk ogenblik gevaar liep, hier of daar in handen te vallen van de agenten van de hetman. En inderdaad scheelde het geen haar, of hij had er het leven bij ingeschoten; hij had een koffer vol anarchistische literatuur bij zich en werd door de Duitsers gearresteerd. Een hem bekende jood uit Goeljaj-Pole redde hem, door een grote som gelds voor zijn vrijheid te offeren, Op weg naar de Oekrajne werd hem door de bolsjewiki het voorstel gedaan, een bepaald rayon van de Oekrajne als terrein voor geheime revolutionaire agitatie te kiezen en daar in hun naam de propaganda te voeren. Het behoeft wel geen betoog, dat Machno dit voorstel niet eens in overweging nam, daar hij zich werk voorgenomen had, dat hem straks lijnrecht tegenover de bolsjewiki zou plaatsen.

Zo was dan Machno weer in 't Goeljaj-Polsker rayon. En dit keer was hij vast besloten te gronde te gaan òf de overwinning van het boerendom te bevechten, in geen geval echter zijn streek meer te verlaten. Het bericht van zijn terugkeer verbreidde zich spoedig van dorp tot dorp. Machno zijnerzijds wachtte geen ogenblik openlijk voor het front der boerenmassaas te treden, zowel in vergaderingen als met gedrukte oproepen en hen tot vastberaden optreden tegen de hetman en de adel — tegen alle meesters — op te wekken, waarbij hij zo krachtig mogelijk beklemtoonde, dat de werkers van nu af aan nooit meer de beslissing over eigen lot uit handen moesten geven. Zijn luide, krachtige oproep vloog in enkele weken door dozijnen dorpen en streken en bereidde de massaas op grote gebeurtenissen voor.

Machno zelf ging direkt aan 't werk. De eerste taak, die hem wachtte, was de vorming van een revolutionaire strijdgroep van voldoende sterkte, om de agitatie- en propagandavrijheid in vlekken en dorpen te waarborgen en direkt met de guarilla te beginnen. Die troep was spoedig gevormd. In de dorpen waren voldoende voortreffelijk geoefende manschappen, die ook tot aktie bereid waren. Het enige, wat ontbrak, was een flink organisator. En dat bleek Machno te zijn. Tot de taak van de troep behoorde: a) het voeren

van de meest energieke propaganda en het leiden van het organisatorische werk onder de boeren en b) onverzoenlijke strijd als vrijschaar tegen alle vijanden der boeren. Het eerste beginsel van de akties der vrijscharen was: elk landgoedbezitter, die de boeren had onderdrukt, elk kaderlid van de oekrajnse landweer, elk officier van het russische en duitse leger moet als de ergste vijand van de boeren en hun vrijheid beschouwd en dùs zonder meer omgebracht worden. Bovendien werd naar de grondstelling der vrijscharen elkeen omgebracht, die aan de onderdrukking van de arme boeren en de arbeiders, aan hun ontrechting of aan de beroving van hun bezit of hun arbeid had deelgenomen.

De troep was reeds na ongeveer twee of drie weken de schrik van geheel de bourgeoisie in die streek niet alleen, maar ook van de duitse en oostenrijkse kommando's. Het rayon, waarover zich Machno's revolutionaire en militaire aktiviteit ontwikkelde, was geweldig groot; het strekte zich uit van Losowa tot Berdjansk, Mariopol en Taganrog en van Loegansk en Grisjino tot Jekaterinoslaw, Alexandrowsk en Melitopol. Snel oprukken van plaats tot plaats — dat was zijn taktiek. Dank zij de uitgestrektheid van het rayon en dank zij z'n buitengewone snelheid verscheen hij steeds daar, waar men hem juist het minst verwacht had en binnen korte tijd had hij te vuur en te zwaard over geheel de gewestelijke bourgeoisie gewoed. Al degenen, die gedurende de laatste maanden van het hetmanaat tijd gevonden hadden, zich weer in hun oude adelsburchten te nestelen, — die profijt trokken van de rechteloosheid der boeren, van hun arbeid, — dezen het recht op grond en bodem ontnamen, — die zich weer als heer en meester over hen gedroegen, — zij allen waren nu onder Machno's en zijner strijdbaren onverbiddelijke, wrekende hand geraakt. Snel als de storm bruisten zij voort, zonder vrees of erbarmen voor hun vijanden; zij overvielen de landgoederen, legden alle boerenvijanden neder en verdwenen weer spoorloos. De volgende dag echter ondernam Machno reeds weer een andere overval op een of ander landgoed, dat misschien 100 K.M. verder lag, of op een of ander groter dorp; de gehele landweer, de z.g.n. „Warta" werd daar verslagen, insgelijks de officieren

en landgoedeigenaars en weer verdween hij ten snelste, zodat de duitse troepen, die vlak in de buurt lagen, geen tijd hadden tot bezinning te komen en zich nog in 't geheel niet gerealiseerd hadden, wat er zich vlakbij afgespeeld had. De volgende dag was hij weer 100 K.M. of meer uit de buurt, overviel ergens een hongaarse strafexpeditie, die tegen de boeren uitgerukt was of hij liet leden van de landweer, waar hij ze maar te pakken kreeg, opknopen.

De landweer, ook het duits-oostenrijkse kommando, werd onrustig. Enige bataljons werden op Machno afgestuurd, ze moesten hem verslaan en gevangen nemen. Alles tevergeefs. Machno en de zijnen waren uitstekende kavalleristen, van kindsbeen of aan 't zadel gewend; op hun tochten konden ze van paarden verwisselen en zo waren ze met recht ongrijpbaar, omdat zij in de loop van een dag afstanden aflegden, die een gewoon kavallerie-detachement nooit afleggen kon. Alsof hij zijn tegenstanders honen of prikkelen wilde, verscheen Machno nu eens in het centrum van Goeljaj-Pole, dan weer in Pologi, waar steeds grotere duitse en oostenrijkse troepen-afdelingen gelegerd waren; alle officieren, die hem in handen vielen, bracht hij om; — hijzelf verdween steeds spoorloos, zonder dat men hem een haar kon krenken. Of hij trad wel zo op, dat hij met een kleine vrijschaar, als leden der landweer verkleed, zich midden in de vijand waagde, — diens plannen en stellingen uitvorste om dan samen met een echte „Warta"-afdeling uit te rukken, om Machno te vangen, die men hier of daar in een dorp meende omsingeld te hebben; — onderweg echter overviel hij deze afdeling en maakte de hele boel af.

Ten opzichte van de duits-oostenrijks-hongaarse troepen werd door de vrijscharen de volgende taktiek gevolgd: de officieren werden omgebracht; de manschappen echter, die gevangen gemaakt werden, liet men vrij, — raadde hun aan, naar hun vaderland terug te keren en daar te vertellen wat de boeren in de Oekrajne deden en hoe zij voor de sociale revolutie werkten. Verder werd hun literatuur mee op weg gegeven, soms ook geld. Terechtgesteld werden alleen die soldaten, waarvan bewezen kon worden, dat zij geweld tegen de boeren gebruikt hadden. Deze houding t.o.v. de

gevangen genomen duits-oostenrijks-hongaarse soldaten werkte op deze zeer revolutionerend in.

In deze periode van zijn opstandige aktie was Machno niet alleen de organisator en leider der boeren, maar in niet geringe mate ook de verschrikkelijke volkswreker. In het korte tijdperk van zijn eerste vrijschaar-optreden heeft hij honderden nesten van de adel vernield, duizenden aktieve vijanden en onderdrukkers van 't volk zonder erbarmen omgebracht. Zijn moedig en vastberaden handelen, de snelheid van zijn komen en verdwijnen, — tenslotte de omstandigheid, dat hij absoluut ongrijpbaar was — dat alles heeft hem tot een gestalte gemaakt, door de bourgeoisie gehaat en gevreesd, — terwijl de boeren trots op hem waren en menige legende om zijn hoofd weefden. En zijn daden leken vaak werkelijk legendarisch, verbazingwekkend door hun koenheid, zoals hij zelf verbazing wekte door zijn wilskracht en zijn trots, door zijn scherpzinnigheid en zijn gezonde boerenhumor.

Dat alles echter was niet het meest-eigenlijke van Machno; daarmee alleen is zijn figuur nog niet getekend.

Zijn militaire figuur, zijn werken als vrijschaarleider in die eerste periode waren slechts de eerste uitingen van zijn enorm militair en organisatorisch talent. We zullen verder zien, welk een kracht met Machno door de boeren voortgebracht is.

Onvermoeid belegde Magno vergaderingen in al de talrijke dorpen van het rayon, hield daar voordrachten over de noodzakelijkheden van het ogenblik, over de sociale revolutie, over het vrije, van niemand afhankelijke gemeenschapsleven der boeren als het eigenlijke doel van de opstand. In deze zin richte hij ook oproepen tot de boeren, tot de arbeiders, tot de duits-oostenrijkse soldaten, de Donen Koeban-kozakken, enz.

„Sterven of overwinnen — dat is de keus, waarvoor op het huidige, historische ogenblik de boeren van de Oekraïne staan. Sterven echter kunnen we niet, — daarvoor zijn we met te velen, — wij zijn de mensheid; dùs zullen we overwinnen. We zullen echter niet overwinnen, om naar het voorbeeld der voorbije jaren ons lot in handen van een

nieuwe regering te geven, — maar om het in onze eigen handen te houden om ons leven zó in te richten, als we het zelf willen en als waar gevoelen". (Uit één van de eerste oproepen van Machno). — Dat is het, wat Machno aan de brede lagen der boerenmassaas zeide. En in korte tijd werd hij tot middenpunt van de aaneensluiting der opstandige massaas. Bijna in ieder dorp werden door de boeren geheime plaatselijke troepen gevormd en de verbinding met Machno tot stand gebracht; men ondersteunde hem op allerlei wijzen en hield zich aan zijn aanwijzingen. De vrijscharen, die reeds bestonden of nieuw gevormd werden, begonnen met zijn troep samen te smelten en streefden naar een eendrachtig optreden. De noodzakelijkheid daarvan en van een goede leiding werd overal erkend en eveneens erkenden de revolutionaire strijders, dat Machno hiervoor de meest geschikte persoon was. Grote en zelfstandige afdelingen als die van Koerilenko, die in het rayon Berdjansk opereerde en Sjtsjoesj' afdeling en de troep van Petrenko-Platonow, die in de rayons van Dibriwsk en Grisjinsky werkten, kwamen tot hetzelfde inzicht. Zij allen werden uit eigen aandrift tot bestanddelen van Machno's troep. Op deze wijze kwam de samensmelting van de zuid-Oekrajnse vrijscharen tot een groter opstandsleger op volkomen natuurlijke wijze tot stand, omdat de omstandigheden dit van de massaas eisten.

Omstreeks deze tijd (September 1918) verkreeg Machno de titel „Batjko", d.w.z. leider van de oekrajnse revolutionaire opstandstroepen. Dat geschiedde zo:

De landgoedbezitters, die zich in de grote centra verborgen hielden, de groot-boeren en het duitse kommando hadden besloten, Machno en zijn afdeling tegen elke prijs te vernietigen. Een speciale vrijwilligersafdeling was gevormd voor de strijd tegen Machno. Deze afdeling nu had op 30 September samen met de oostenrijkse en duitse troepen in het rayon Groot-Michailowka Machno omsingeld en op alle wegen sterke militaire kommando's geplaatst. Op dat moment had Machno slechts dertig man en een machinegeweer tot zijn beschikking. Er bleef hem niets anders over dan terug te trekken en tussen de talrijke vijanden te laveren. Toen Machno in het bos van Dibriwky gekomen was,

bleek zijn positie buitengewoon precair. Alle terugwegen waren door de vijand bezet. Het was onmogelijk zich er met de afdeling doorheen te slaan, maar toch achtte Machno het beneden zijn waardigheid, alleen zijn redding te beproeven. Na enig overleg besloot hij de volgende dag weer naar het dorp Groot-Michailowka (Dibriwki) terug te keren. Aan de bosrand ontmoetten de mannen enige boerinnen, die hen waarschuwden: in Dibriwky had de vijand grote strijdkrachten samengetrokken en zij moesten nu zien, naar de andere zijde weg te komen. Deze mededeling echter kon Machno en de zijnen niet verhinderen aan hun voornemen gevolg te geven. Ofschoon de wenende vrouwen alles in 't werk stelden om hen terug te houden, rukten zij toch tegen Groot-Michailowka op. Onder inachtneming der noodzakelijke voorzorgsmaatregelen reden zij tot dicht bij 't dorp; Machno zelf ging met een paar zijner makkers op verkenning uit; op het kerkplein had de vijand zijn kamp opgeslagen; er waren daar dozijnen machinegeweren, honderden gezadelde paarden en kavalleristen, die daar groepsgewijs bivakkeerden. Van de boeren hoorden zij, dat een oostenrijks bataljon en een afdeling van de landbezittersweer in 't dorp vertoefden. Aan terugtrekken viel niet meer te denken. Toen wendde Machno zich met de hem eigen flinkheid en vastbeslotenheid tot zijn troep met de woorden: „Nu, vrienden! Hier zullen we direkt allen 't leven laten". Dat was een ernstig ogenblik, vol geestelijke spanning en grootheid. Alle dertig man hadden slechts één weg, die zij gaan konden, n.l. voorwaarts op de vijand in, d.w.z. op ongeveer duizend goed-bewapende strijders. Allen waren zij er zich van bewust, dat nu hun einde gekomen was. Allen waren opgewonden, maar niemand liet de moed zinken.

Op dit ogenblik nu richtte zich één der troepgenoten — namelijk Sjtsjoesj — zich tot Machno met deze woorden:

„Van nu af aan zijt gij de Batjka over ons allen; wij zweren, dat wij samen met jou in de rijen der opstandigen zullen sterven."

Hier was het ook, dat de gehele afdeling de eed aflegde, nooit de rijen der opstandigen te zullen verlaten, Machno echter als de Batjka der gehele revolutionaire op-

standsbeweging te beschouwen. Dan gingen ze tot de aanval over. Sjtsjoesj zou met een troep van zes of zeven man zijwaarts trekken en de vijand in de flank aanvallen. Machno zelf ondernam met de overigen een frontaanval. Met een luid „hoera!" stortten zich de mannen midden in de vijand, van sabels, geweren en revolvers gebruik makend. De overval had een vernietigende uitwerking. De vijand, die nergens op bedacht was, werd terstond overhoop gelopen; de vlucht geschiedde in paniek; elk redde zich, zo goed het kon; wapens en machinegeweren bleven liggen; de paarden liet men staan. De opstandigen hunnerzijds gaven hun vijanden geen tijd, zich te bezinnen of vast te stellen, hoe sterk de aanvaller was, om tot de tegenaanval over te gaan; in gescheiden, aparte troepjes werd de vijand op de vlucht gejaagd en in volle ren neergesabeld. Een deel van de landweer vluchtte de rivier de Woltsja in, waar zij door de toesnellende boeren verdronken werden. Kortom — de nederlaag was volkomen.

De plaatselijke boeren zowel als de samengekomen afdelingen van opstandigen begroetten de helden op plechtige wijze. In volkomen overeenstemming werd hier het besluit genomen, Machno als de Batjka van het gehele oekrajnse opstandsleger te beschouwen.

Twee dagen later rukten grote afdelingen van 't duitsoostenrijkse leger zowel als van de landweer, uit alle rayons samengetrokken, naar Groot-Michailowka op. De 5de Oktober begonnen de duitse troepen het dorp hevig te beschieten; nadat zij het voldoende met hun geschut vernield hadden, rukten zij met hun infanterie het dorp binnen, waar zij massa's bewoners executeerden en tenslotte het dorp aan vier hoeken in brand staken. Twee dagen lang brandde Groot-Michailowka en twee dagen lang duurden de ongehoorde represailles van de groot-boeren en de duitse troepen tegen de arme boeren.

Deze zaak droeg er nog meer toe bij, de boeren van 't rayon vaster aaneen te smeden en verhoogde hun revolutionair bewustzijn aanzienlijk.

De grote massa van het boerendom, de kernbevolking van vlekken en dorpen behoorde natuurlijk niet tot de vrij-

scharen, maar hield wel ten nauwste voeling met de verschillende troepen. Deze bevolking was het, die levensmiddelen, paarden en fourage verschafte, die hun desnoods voedsel in de bossen bracht, de vrijscharen inlichtte over de bewegingen van de vijand en zich af en toe in grote massaas bij de afdelingen aansloot om gezamenlijk een of andere bepaalde revolutionaire aktie door te voeren; in zulke gevallen streden zij meerdere dagen lang schouder aan schouder met de vrijscharen, om dan weer naar hun gewone werk terug te keren.

Opmerkelijk is in dit opzicht de bezetting van Goeljaj-Pole door de vrijscharen kort voor de val van de hetman en voor de ontbinding van het duits-oostenrijkse leger. Machno had Goeljaj-Pole met een kleine afdeling bezet. De Oostenrijkers, die in Pologi stonden, hadden hun troepen derwaarts gestuurd. In de loop van de dag had Machno geen hulp en moest het dorp weer opgeven. Maar tegen de avond kwam een paar honderd boeren uit Goeljaj-Pole te hulp en zo gelukte het hem, zich tegen een gehele Oostenrijkse afdeling staande te houden. Bij het aanbreken van de morgen gingen de boeren weer naar huis, omdat zij vreesden door een of andere bekende, die hen overdag in de rijen der vrijscharen zien zou, verraden te worden. En zo moest dan Machno, door de numerieke meerderheid van zijn tegenstander, voor de duur van de dag zich weer uit het dorp terugtrekken. Tegen de avond ging hij weer tot de aanval over, nadat de boeren hem hadden laten zeggen, dat zij hem bij 't aanbreken van de duisternis weer te hulp zouden komen. Weer bezette hij het dorp en verdreef de Oostenrijkers met behulp der boeren. Zo ging dat drie of vier dagen lang, tot tenslotte Goeljaj-Pole definitief in handen der opstandigen overging.

Een dergelijke levende verbinding van de grote massaas der boeren met Machno's revolutionaire vrijscharen bestond overal. Deze verbinding was van de allergrootste betekenis, omdat die het was, die aan de revolutionaire opstand de uitbreiding en het karakter van een algemene boerenbeweging gaf.

HOOFDSTUK IV

DE VAL VAN DE HETMAN. — PETLJOERA. — HET BOLSJEWISME.

De kontra-revolutie der landgoedbezitters in de Oekrajne, die in het hetmanaat haar uitdrukking vond, was zonder twijfel een door het duits-oostenrijkse imperialisme gekweekt kunstprodukt. De oekrajnse grootgrondbezitters en kapitalisten zouden zich in het stormachtige jaar 1918 geen dag hebben kunnen handhaven, wanneer zij niet door het duitse leger ondersteund waren geworden. Naar ruwe schatting was de Oekrajne door ongeveer een half millioen man duits-oostenrijkse troepen bezet. Deze geweldige troepenmacht was planmatig over de gehele Oekrajne verdeeld en vooral gelegerd in de toen meest revolutionaire en onrustige rayons. Direkt na de binnenkomst in de Oekrajne maakte men er werk van, de belangen der kontra-revolutie te dienen, maar wat de werkende bevolking betreft, hiertegenover gedroeg men zich, zoals een overwinnaar zich in een bezet land pleegt te gedragen. Zo hadden dan de oekrajnse boeren in de loop van die tijd niet alleen tegen de kontra-revolutie, maar ook tegen de geweldige massa der duits-oostenrijkse legers te strijden. Ondanks deze steun echter kon de kontra-revolutie geen ogenblik vaste voet krijgen en zij begon onder de toenemende ontwikkeling van de boerenopstand zienderogen te ontbinden. Maar ook de duits-oostenrijkse troepen ondervonden de revolterende gevolgen van de opstand. Toen deze dan ook onder de invloed van de revolutionaire opstand ener- en de politieke gebeurtenissen in Duitsland en Oostenrijk anderzijds geheel hun betekenis verloren en naar 't vaderland teruggekeerd waren, bleek, dat geheel de oekrajnse kontra-revolutie volkomen in de lucht hing. De dagen, ja, de momenten van haar bestaan waren geteld. Haar zwakte, ja lafheid was zo groot, dat zij zich tot geen enkele tegenstand wist aan te gorden. De hetman zocht

via de door de boerenopstanden het minst bedreigde streken te ontkomen; de grondeigenaars hadden reeds vóór de hetman de vlucht genomen.

Van dit ogenblik af begonnen in de Oekrajne drie principiëel sterk van elkaar verschillende krachten te werken: de Petljoerowstsjina, het bolsjewisme en de Machnowstsjina. Elk van deze krachten nam in de loop van de tijd tegenover de beide andere een uitgesproken onverzoenlijke, vijandige houding aan. Om het wezen van de Machno-beweging zo juist mogelijk weer te geven, moeten van tevoren enkele woorden over het klasse-karakter en de sociale natuur van de Petljoerowstsjina gezegd worden. Het was een beweging van de nationale oekrajnse bourgeoisie, die naar de politieke en ekonomische beheersing van het land streefde. Iets als de franse of de zwitserse republiek gold als voorbeeld voor de politieke opbouw van het land. Deze beweging kon in 't geheel niet als een sociale aangeduid worden, maar bezat uitsluitend een politiek en nationalistisch karakter. De beloften, de sociale toestand der werkenden te verbeteren, zoals die in haar program te vinden is, was niet meer, dan het tribuut, dat aan de revolutionaire tijd betaald werd, — het vaandel, waaronder het makkelijker scheen, bepaalde doeleinden te bereiken.

Reeds in de eerste dagen van de Maartrevolutie van 1917 kwam in de liberale oekrajnse bourgeoisie de belangrijke vraag van nationale vrijmaking van Rusland ter sprake. In de kringen van 't groot-boerendom, de liberale intelligentsia, de ontwikkelde kringen der Oekrajniërs sloot men zich bij deze beweging aan en zo werd de grond gelegd voor het streven naar politieke onafhankelijkheid. Hun leiders sloegen het oog op de grote massa der oekrajnse soldaten, die aan het front of in de etappe waren. Deze werden op nationale wijze tot speciale oekrajnse regimenten omgevormd.

In Mei 1917 was door de leiders der beweging een regelrecht militair kongres georganiseerd, dat een opperst militair komité kreëerde, dat tot het eigenlijk leidinggevend orgaan der gehele beweging werd. Later werd het komité omgedoopt en ontving de naam „Rada". In November 1917 werd op het al-oekrajns kongres de centrale Rada

als parlement van de oekrajnse demokratische republiek geïnstalleerd. En precies een maand later werd door deze „Rada" in de „Universal" de zelfstandigheid en onafhankelijkheid der oekrajnse demokratische republiek geproklameerd. Op deze wijze ontstond ten tijde van het Kerensky-regiem in de Oekrajne een nieuw, zelfstandig staatswezen, dat zich in geheel het gebied als heersende macht begon vast te zetten. Dat was het Petljoera-regiem, de Petljoerowstsjina, zo genoemd naar Semjon Petljoera, één van de aktiefste leiders dezer beweging.

De ontwikkeling en verankering der Petljoerowstsjina als staatkundige macht in de Oekrajne was voor het bolsjewisme, dat de macht in Groot-Rusland reeds aan zich getrokken en tot de Oekrajne uit te strekken dacht, een harde slag. Zijn positie in Rusland zònder de Oekrajne bleek reeds direkt zeer moeilijk te zijn. Daarom rukten de bolsjewiki met hun troepen in snelle marsen tegen Kiew op. Van 11 tot 25 Januari 1918 werd tussen de bolsjewiki en Petljoera verbitterd gevochten om 't bezit van Kiew. Op de 25ste Januari veroverden de bolsjewiki Kiew en begonnen dan van daar uit hun heerschappij over de gehele Oekrajne uit te strekken. De Petljoera-regering en de politici dier beweging trokken naar het Westen af en protesteerden vandaar uit tegen de bezetting van de Oekrajne door het leger der bolsjewiki.

Dezen gelukte het intussen ditmaal niet, zich lang in de Oekrajne te handhaven, — slechts ongeveer twee of drie maanden; in Maart—April 1918 trokken zij weer naar Groot-Rusland af, waardoor zij de Oekrajne vrijgaven aan het duits-oostenrijkse bezettingsleger. Dit maakten de Petljoerowtsi zich ten nutte: hun regering keerde in de gestalte van de Centrale Rada en het ministeriëel kabinet weer naar Kiew terug. Dit keer noemde men de republiek niet demokratische, maar Oekrajnse volksrepubliek. De regering dezer republiek wierp zich natuurlijk als elke regering in de eerste plaats op de troepen en vroeg het volk bij haar intocht in Kiew er in 't geheel niet naar, of zij welkom was of niet. Ze had de gelegenheid eenvoudig aangegrepen, was het land binnengerukt en verklaarde, de nationale

regering te zijn. Als bewijs hiervoor diende in de eerste plaats de bajonet.

Maar ook dit keer was het Petljoera en zijn aanhang niet gegund, lang aan het hoofd van de staat te staan. Het oostenrijks-duitse opperkommando, dat de Oekrajne bezet hield, scheen het voordeliger toe, met de vroegere meesters der Oekrajne, namelijk met de generaals en landeigenaars te doen te hebben dan met Petljoera en zijn aanhang. Daarbij gingen ze heel eenvoudig te werk: met behulp van hun militaire macht verwijderden zij de regering der Petljoera-republiek en brachten daarvoor in de plaats de autokratische regering van de hetman Skoropadski. Hiermee begon de reaktie der grootgrondbezitters en generaals in de Oekrajne. Ten opzichte van deze reaktie namen Petljoera en de zijnen een politiek-revolutionaire houding aan. Zij wachtten op de ineenstorting om zichzelf dan aan het hoofd van de staat te plaatsen. Petljoera zelf werd gevangen genomen en gedwongen zijn politieke loopbaan op te geven. Maar reeds naderde het einde der kontrarevolutie van de hetman en de ineenstorting door de slagen der overal opvlammende boerenopstanden kondigde zich aan. De Petljoerowtsi voelden dat en begonnen nog voor de definitieve val van de hetman hun macht op verschillende plaatsen in de Oekrajne te organiseren en troepen te formeren. Dit voornemen werd door de gehele situatie zeer begunstigd. In de boerenbevolking gistte het; honderdduizenden ontevredenen wachtten slechts op het eerste teken, om tegen de hetman en zijn regering in opstand te komen. Nog was de hetman in Kiew, terwijl een reeks grote steden in het Zuiden van de Oekrajne zich reeds in de handen der Petljoeratroepen bevonden. Het centrale orgaan der Petljoeraregering (het direktorium) was in de provincie gevormd geworden, maar Petljoera en zijn aanhang hadden haast hun machtspositie te versterken doordat zij zich de omstandigheden ten nutte maakten, dat er omstreeks die tijd geen andere sterke pretendenten in de Oekrajne waren, voor alles de bolsjewiki niet. In December 1918 vluchtte Skoropadski en omstreeks diezelfde tijd trok het Petljoera-direktorium Kiew binnen.

Het enthoesiasme in de bevolking was enorm. De Petljoerowtsi lieten het zich aanleunen in hun eigenschap van nationale kampioenen midden in het centrum dezer beweging te staan. Na korte tijd strekte zich hun macht over 't grootste deel der Oekrajne uit. Slechts in 't Zuiden, in 't rayon der Machnose boerenbeweging, hadden zij geen succes, integendeel, hier stieten zij op tegenstand en leden zelfs gevoelige nederlagen. In alle grote centra echter triomfeerden de aanhangers van Petljoera en trots waaide hun banier door de lucht. Het scheen, of de separatistische oekrajnse bourgeoisie vaste grond onder de voeten begon te krijgen. Maar dit zou een vergissing blijken te zijn.

* * *

Nog had de nieuwe regering geen tijd kunnen vinden, zich vast te zetten, of rondom haar begonnen zich reeds als gevolg van de klasse-tegenstellingen ontbindingsverschijnselen te openbaren. Millioenen arbeiders en boeren, die in de dagen van de verjaging van de hetman zich in de invloedssfeer en onder de leiding van de Petljoerowtsi bevonden hadden, begonnen nu zich in grote massaas terug te trekken en waren er op bedacht, voor hun eigen volksbelang en strevingen een passende vorm te vinden. De meerderheid der massa trok zich terug in dorpen en vlekken en nam daar een vijandige houding tegenover de nieuwe regering aan. Velen sloten zich aan bij de revolutionaire afdelingen van Machno en aanvaardden diens strijdleuzen tegen de ideëen en de macht der Petljoerowtsi. Zo kwam het, dat de laatsten door de loop der gebeurtenissen even snel ontwapend werden, als ze onverwacht en snel aan die wapens gekomen waren. Haar idee van een bourgeoise zelfstandigheid, van een bourgeoise eenheid der natie had zich in het revolutionaire volk slechts enkele uren lang staande kunnen houden. De hete adem der volksrevolutie vaagde deze bedriegelijke idee weg en bracht de dragers ervan in een hulpeloze toestand. Intussen echter rukte uit het Noorden het oorlogszuchtige bolsjewisme in snelle marsen aan; dit was in alle methoden van de klasse-agitatie zeer ervaren en bezield door de vaste wil, in de Oekrajne de macht te verkrijgen. Precies een maand na de aankomst

van het Petljoera-direktorium rukten bolsjewistische troepen de stad in. Sinds die tijd zette zich in het grootste deel der Oekrajne de kommunistische macht der bolsjewiki opnieuw door.

HET BOLSJEWISME. ZIJN KLASSEKARAKTER.

We hebben er reeds in het eerste hoofdstuk op gewezen, dat geheel de zogenaamde socialistische opbouw, geheel het sowjet-staatsapparaat voor de regering van 't land, de nieuwe maatschappelijke en politieke verhoudingen — in één woord alles, wat het bolsjewisme in de russische revolutie doorzet, — niets anders is dan de verwezenlijking van de levensbelangen der socialistische demokratie en doorzetting van haar klasseheerschappij in het land. De arbeiders en boeren, wier namen oneindig vaak in de loop der russische revolutie misbruikt werden, zijn niets anders dan een brug die door een nieuwe kaste gebruikt werd om tot macht te geraken.

Deze groep had in de russische revolutie van 1905 een nederlaag geleden. Nadat het gelukt was, de leiding der arbeidersbeweging te verkrijgen, stelde zij zich ten doel, haar ideëen langs de beproefde politieke weg te verwezenlijken en met het overal bekende minimum-programma te beginnen. Het doel dat gesteld werd de eerste tijd, was: het tsaristische regiem ten val te brengen en de republikeinse regeringsvorm in het land door te zetten. Dan wilde men langs parlementaire weg, zoals dat door de demokratie in West-Europa en Amerika gedaan wordt, trachten de macht te verkrijgen. Zoals bekend, leed deze in 1905 gestipuleerde demokratie een volkomen nederlaag, omdat haar de nodige ruggesteun bij de arbeiders en boeren ontbrak. Het is niet juist, wanneer sommigen de nederlaag van de revolutie van 1905 verklaren als gevolg van de gewelddadige, ruwe tsaristische macht. De oorzaken van deze nederlaag lagen veel dieper — in het karakter van de revolutie zelf.

Reeds in de jaren van 1900 tot 1903 was het in het Zuiden van Rusland, later ook in het Noorden en in andere delen van het land, tot reusachtige ekonomische massastakingen gekomen. De beweging had geen scherp omschreven doelstellingen, maar haar karakter openbaarde zich toch uit haar sociale natuur. De socialistische demokratie sloot zich van buiten af bij die beweging aan en was er voortdurend op bedacht, haar in de richting van politieke strijd te stuwen. Dank zij haar talrijke, voortreffelijk georganiseerde partijen, die het gehele gebied der politieke propaganda beheersten, was het haar gelukt, alle levende, sociale leuzen uit de beweging te verwijderen en door politieke, demokratische te vervangen. Deze leuzen waren het ook, die de revolutie van 1905 beheersten. Maar juist, omdat de revolutie kwam onder leuzen, die het volk vreemd waren, werd zij verloren. Nàdat de sociale elementen uit de revolutie verwijderd waren geworden, had de demokratie hierdoor de revolutie ontmand en de geweldige volksdrang geworgd. De revolutie van 1905 mislukte niet in de eerste plaats omdat het tsarisme te machtig was, maar omdat zij door haar enge politieke instelling niet in staat was, de grote massaas van het volk mee te krijgen. Slechts een deel van het stadsproletariaat had er zich bij aangesloten, terwijl de boeren in overgrote meerderheid niet in beweging kwamen. Het tsarisme, dat reeds tot konsessies bereid was. kwam spoedig weer tot zichzelf, toen het de situatie goed doorzag en sloeg deze halve revolutie neer. De vertegenwoordigers der socialistische demokratie, die de beweging geleid hadden, vluchtten naar het buitenland. Zulk een leerschool echter, als dit neerslaan der revolutie, kon hun niet spoorloos voorbijgaan. De linkervleugel der demokratie, namelijk de bolsjewisten, hadden de les ter harte genomen. Zij hadden opgemerkt, dat er in Rusland geen sprake kon zijn van een zuiver politieke revolutie, — dat het sociale vraagstuk in de massaas brandend was en dat een zegevierende revolutie in Rusland slechts denkbaar was als sociale beweging van arbeiders en boeren. De imperialistische oorlog van 1914 tot 1917 kon zulk een instelling der revolutie alleen maar versterken en

bevestigen. Hij onthulde het ware gelaat der demokratie en toonde aan, dat de monarchie de demokratie waard was en omgekeerd; dat de één zowel als de ander uitbuiter en moordenaar der massa bleek te zijn. Had in 't vooroorlogse Rusland de basis voor een politieke revolutie ontbroken, — de imperialistische oorlog verstikte zelfs elke gedachte eraan.

Als door een vuurzône is de wereld en de huidige maatschappij reeds lang in twee principiëel elkaar vijandige kampen gescheiden — in kapitaal en arbeid; het politieke onderscheid tussen de verschillende uitbuitersstaten is vervaagd. De val van het kapitalisme als de basis van de knechtschap, — dat is de gedachte, waardoor de massaas uitsluitend beheerst worden, zo vaak zij het oog op de revolutie richten. Zij staan volkomen onverschillig tegenover de politieke omwentelingen der laatste jaren. Zo ziet de werkelijkheid in Rusland er uit. Datzelfde geldt ook voor West-Europa en Amerika. Dit niet willen zien en erkennen zou gelijk staan met noodlottige achterlijkheid.

Het bolsjewisme heeft deze zijde der werkelijkheid juist gezien en zijn politiek program snel hervormd. Het voorvoelde de komende massa-revolutie in Rusland, die het op de grondslagen der hedendaagse maatschappij voorzien had — op landbouw-, handels- en industriekapitaal, — het zag in, dat de klasse der bezitters in stad en dorp door het noodlot getekend was en trok hieruit de konklusies: is dat zo, — is een geweldige sociale ontploffing in Rusland niet te vermijden, dan moet de demokratie haar historische taak op grond van deze explosie verwezenlijken. Zij moet de revolutionaire krachten van het volk weten te gebruiken, — moet bij de omverwerping der bourgeoisie aan de spits gaan, de regeringsmacht tot zich trekken en het gebouw van haar heerschappij op de grondslagen van het staatssocialisme optrekken. Dat was ook, wat het bolsjewisme met succes in de loop der revolutionaire voor-Oktober- en Oktoberbeweging klaarspeelde. Geheel de verdere werkzaamheid van het bolsjewisme in het raam der russische revolutie zal niet meer zijn, dan een gedetailleerde verwer-

kelijking van de staatsoverheersing door de demokratie [1]).

Zonder twijfel is het bolsjewisme een historische verschijning in het russische en internationale leven. Het brengt niet alleen een sociale, maar ook een psychologische type tot uitdrukking. Het heeft een numeriek sterke groep persoonlijkheden op de voorgrond geplaatst, die taai zijn, gebiedend optreden, — wien elke maatschappelijke of morele sentimentaliteit verre is en die in de strijd om de macht voor geen enkel middel terugdeinzen. Het heeft ook een leider, die met deze groep overeenkomt, voortgebracht. Lenin [2]) is niet alleen partijleider, maar hij is, wat nog veel belangrijker is, de leider van een heel bepaald psychologisch type mens. In hem is dit type het meest volkomen en sterk tot uitdrukking gekomen en hierdoor wordt de keuze en groepering van de offensieve krachten der werelddemokratie bepaald. De principiële karaktertrek van het bolsjewisme is: doorzetting van eigen wil door gewelddadige opzijzetting van de wil van anderen; absolute onderdrukking der persoonlijkheid en de gelijkstelling daarvan aan een zielloos voorwerp. — Het is makkelijk, aan deze kentekenen de oude heersersnatuur der mensen te onderscheiden. En inderdaad, — het bolsjewisme dokumenteert zich in de loop der russische revolutie uitsluitend met gewelddadigheden. Er is geen spoor te vinden van het levensbeginsel der toekomstige, waarachtig sociale revolutie — namelijk van de werkhonger, het verlangen te werken, zonder armen, schouders en rug te ontzien, — te werken met alle ter beschikking staande krachten, zodat men om de wille van het volksbelang al het andere om zich heen vergeet. Al de plaats gehad hebbende geweldige en hardnekkige inspanningen bepaalden zich tot het scheppen van machtsorganen, die zich ten opzichte van het volk in niets

[1]) Hoe juist is deze, in 1921 gegeven, analyse gebleken. Niet alleen dat het hier voorspelde geheel is uitgekomen, maar alles is nóg erger geworden. Oók de laatste resten der demokratie zijn door de partijbonzen vermoord. Waardoor de stelling bewezen wordt, dat demokratie en fascisme geen tegenstelling vormen, maar zich eerder tot elkaar verhouden als oorzaak en gevolg. — (Vert.)
[2]) En Stalin in nog sterkere mate. — (Vert.)

van de voormalige, autoritaire dreigingen en willekeurigheden onderscheidden.

Wij willen een ogenblik stilstaan bij de omvormingen, die het bolsjewisme bracht in het leven van de arbeiders en de boeren in overeenstemming met zijn kommunistische ideologie.

De nationalisering van industrie, land, stadswoningen en handel en het kiesrecht van arbeiders en boeren, — dat zijn de grondslagen van het zuivere bolsjewistische kommunisme. De „nationalisering" vindt zijn uitdrukking in de volkomen verstaatsing van alle vormen van volksleven. Niet slechts de industrie, het transport- en opvoedingswezen, hospitalen en voedselvoorziening werden tot staatseigendom, maar ook de gehele arbeidersklasse; elke arbeider apart, zijn arbeid en energie, de vakverenigingen en koöperaties der arbeiders en boeren werden eveneens aan de staat gebracht. De staat is alles, de enkele arbeider niets. Dat is het voornaamste gebod van het bolsjewisme. Gepersonifiëerd echter wordt de staat door beambten en feitelijk hebben deze alles te betekenen, de arbeidersklasse daarentegen niets.

De nationalisering van de industrie bevrijdde de arbeiders uit de handen van enkele kapitalisten, maar leverde hen uit aan de nog taaier toegrijpende handen van een alom-tegenwoordige uitbuiterkapitalist, namelijk de staat. De betrekkingen tussen de arbeider en deze nieuwe werkgever zijn precies dezelfde gebleven, alleen met dit verschil, dat de kommunistische werkgever, d.w.z. de staat, de werkenden niet alleen uitbuit, maar ze ook straft, omdat deze beide funkties — uitbuiting en straf — in hem alleen verenigd zijn. De verkoop van de arbeidskracht bleef precies in dezelfde vorm als vroeger bestaan en nam het karakter van een verplichting tegenover de staat aan. De vakverenigingen verloren al haar natuurlijke rechten en werden tot politionele kontrole-organen over de arbeidersmassaas. De vaststelling der tarieven, van het arbeidsloon, aanstelling en ontslag van arbeiders, de algemene leiding der ondernemingen, de werkindeling in de verschillende bedrijven, enz. — dat alles is het monopolie van de partij, haar organen of agenten. De rol van de vakverenigingen op dit, zowel als op alle overige gebieden der produktie is een zuiver dienst-

bare: zij moeten de reeds vastgestelde partijresoluties, waartegen niet geprotesteerd mag worden en waar ook niets aan veranderd mag worden, onderschrijven.

Het is duidelijk, dat hier eenvoudig in plaats van het private kapitalisme het staatskapitalisme getreden is. De kommunistische nationalisering der industrie vormt een nieuw type van produktie-verhouding, waarbij de ekonomische knechting en afhankelijkheid der arbeidersklasse in één hand, namelijk die van de staat, geconcentreerd blijkt. Hierdoor wordt de toestand der arbeidersklasse in 't minst niet verbeterd. Algemene arbeidsplicht (van de arbeiders natuurlijk) en militarisering van de arbeid, — dat is de geest van de genationaliseerde fabriek. Een voorbeeld moge dat verduidelijken. In Augustus 1918 heerste er opwinding onder de arbeiders van de vroegere Prochorowse manufaktuurwarenfabriek in Moskou wegens ontoereikende lonen en het op de fabriek heersende politie-regiem; de arbeiders dreigden met verzet. Ze hielden enige vergaderingen in de fabriek, jaagden het fabriekskomité, dat tegelijkertijd partijcel was, uiteen en namen in afrekening op hun arbeidsloon een deel van de vervaardigde waren. De leden van het centraal bestuur van het verbond van textielarbeiders beschouwde de kwestie, nadat de arbeiders elk onderhoud met hen afgewezen hadden, als volgt: het gedrag der Prochorowse arbeiders werpt een schaduw op het gezag der sowjetregering; een nog scherper optreden der arbeiders zou de sowjetregering in de ogen der arbeiders van andere ondernemingen te schande maken; dit mag niet geduld worden, daarom moet de Prochorowse manufaktuurfabriek gesloten, de arbeiders ontslagen en een kommissie ingesteld worden, die daar een duurzame toestand scheppen zal; dan eerst moet een nieuwe arbeidersbezetting aangesteld worden. Zo geschiedde het ook. De vraag doet zich voor, wie dan deze drie of vier mensen waren, die over het lot van een veelduizendkoppige arbeidersmassa vrij konden beslissen? Was hun die positie door de massa gegeven? Niet in 't minst. Zij waren door de partij benoemd en daarop berustte hun macht. Het gegeven voorbeeld is er een uit duizenden. Als in een waterdroppel spiegelt zich hierin af de rechte-

loosheid der arbeidersklasse bij genationaliseerde produktie.

Wat blijft er voor de arbeiders en hun organisaties over? Een zeer schamel deel — het recht voor deze of voor gene afgevaardigde der Sowjets, die volkomen aan de partij onderhevig zijn, te stemmen.

De toestand van de werkende bevolking in het dorp is nog veel slechter. De boeren hebben het genot van de landerijen der vroegere landgoedeigenaars, der vorsten en andere grootgrondbezitters. Het was echter niet de kommunistische regering, maar de revolutie, die hun deze zegen ten deel deed vallen. Tientallen jaren lang hadden zij stormachtig naar land verlangd en in het jaar 1917 hadden zij er bezit van genomen, nog voor de sowjetregering georganiseerd was. Wanneer het bolsjewisme in de vraag der landonteigening het standpunt der boeren innam, dan deed zij het uitsluitend omdat er voor haar geen andere mogelijkheid was, de grondbezittende bourgeoisie ten val te brengen. Er volgt echter in 't geheel niet uit, dat de nu volgende kommunistische regering van plan was, den boeren het land te laten. Integendeel: het ideaal dier regering is het organiseren van een alomvattend landbouwsysteem, dat steeds weer aan de éne werkgever, namelijk de staat, onderhorig is. Sowjetlandbouwbedrijven, waar door gehuurde arbeiders en boeren gewerkt wordt, dat is het ideaal, dat de kommunistische regering nastreeft, om de aan-de-staat-brenging van geheel de landbouw te bewerkstelligen. Zeer duidelijk en eenvoudig hebben zich de bolsjewistische leiders lang na de eerste revolutiedagen hierover uitgesproken. In nummer 13 van de „Kommunistische Internationale" worden in de de agrarische kwestie betreffende resolutie (op pag. 2435—2445 der russische uitgave) [1]) nauwkeurige aanwijzingen betreffende de organisering der staats-landbouw in de aangegeven zin gegeven. In dezelfde resolutie heet het, dat men de organisering van kollektieve landbouwbedrijven (dit moet luiden: staats-kapitalistische) trapsgewijze en met de grootste voorzichtigheid ter hand te nemen heeft. Dat is zonder meer begrijpelijk, omdat de plotselinge overgang van vele millioenen boeren uit de stand van zelfstandige bezitters in

[1]) Pag. 136/145 duitse uitgave. — (Vert.)

die van huurlingen van de staat, een gevaarlijke storm oproepen zou, die voor de kommunistische staat een katastrophe zou kunnen zijn. De konkrete opbouwende arbeid der kommunistische regering in het dorp beperkte zich aanvankelijk uitsluitend tot de gedwongen uitvoer van levensmiddelen en ruwe grondstof uit vlekken en dorpen en tot de strijd tegen de boerenbeweging, die hiervan het gevolg was.

De politieke rechten der boeren beperkten zich tot de verplichting, dorps- en districtssowjets te organiseren, die geheel ondergeschikt waren aan de partij. Daarbuiten hebben de boeren geen andere rechten. De in de millioenen lopende boerenbevolking van een willekeurig gouvernement, zou, op de politieke weegschaal gelegd, minder wegen dan elk willekeurig gouvernementskomité van de partij. Kort gezegd: in plaats van enig recht kunnen we slechts een ten hemel schreiende rechteloosheid der boeren vaststellen.

Het sowjet-staatsapparaat is zo gebouwd, dat alle leidinggevende draden in de handen der „demokratie" uitlopen, die zich valselijk voor de voorhoede van het proletariaat uitgeeft. Onverschillig op welk gebied van de staathuishouding we ons begeven, overal zullen wij op de leidende punten steeds de onveranderlijke, alomtegenwoordige demokraat aantreffen.

Wie zijn het, die beslissende invloed op kranten, tijdschriften en andere uitgaven hebben? Politiekers zijn het, die afkomstig zijn uit de bevoorrechte demokratische kliek.

Wie zijn het, die in zo centrale bladen, die zich de leiding van het wereldproletariaat aanmatigen, schrijven (als dat de „Iswestya", van de al-russische centrale executieve, — de „Kommunistische Internationale" of het orgaan van het centrale Comité der partij doen?)? Uitsluitend groepen, die uit zorgvuldig uitgelezen intelligente demokraten samengesteld zijn.

Door wie worden de politieke organen geleid, die, zoals reeds hun naam aangeeft, niet voor arbeidsdoeleinden, maar voor de politiek, voor de heerschappij georganiseerd worden? In wiens handen bevinden zich het Centraal Comité der partij, de „Sownarkom" (sowjet van volkskommis-

sarissen), de „Wzik" (alrussische centrale executieve) enz.? Uitsluitend in de handen dergenen, die in de politiek, vreemd aan elke arbeid, groot geworden zijn en die het woord „proletariaat" precies zo uitspreken, als een of ander ongelovig priester de lege naam van „god" uitspreekt. En in die handen bevinden zich ook alle ekonomische organen van 't land, van de „Sownarchos" af tot de geringste der Comité's of centralen toe.

Zo zien wij dan, dat de gehele sociale groep der demokratie de leidende plaatsen in de staat bezet houdt. De geschiedenis der mensheid kent geen voorbeeld, dat een bepaalde sociale groep, die haar eigen klassebelangen gediend heeft en haar eigen klasseweg gegaan is, de werkersklasse genaderd is, om deze te helpen. Neen, steeds nog naderden zulke groepen het volk, om het aan zich dienstbaar te maken. De groep der demokratie maakt op deze algemene sociale wet geen uitzondering. Integendeel — ze bevestigt die op volkomen wijze.

Wanneer zich in de kommunistische staat enige arbeiders op leidende posten bevinden, dan is dat alleen maar zo ter bevestiging van het knechtschapssysteem: zij zijn het, die aan de demokratische regering **de illusie van het volkseigene** moeten geven en wij moeten daaraan cementerende, bindende betekenis in de autoritaire opbouw van de socialistische demokratie toekennen. Hun rol is bijzakelijk en hoofdzakelijk van uitvoerende aard. Bovendien worden hun op kosten van de overige geknechte massa privilegies toebedeeld en zij worden uit het milieu der zogenaamde „bewuste arbeiders" aangeworven, d.w.z. uit die arbeiders. die de grondslagen van het marxisme en van de socialistische beweging der intelligentsia zonder enige kritiek aanvaard hebben.

De arbeiders en boeren in de kommunistische staat worden sociaal geknecht, ekonomisch uitgebuit en zijn politiek rechtloos. Dat is echter nog niet alles. Nadat het bolsjewisme het beginsel der algemene verstaatsing aanvaard had, moest het ook zijn hand op het geestelijk leven der werkenden leggen. En inderdaad zal het moeilijk zijn, een land te vinden, waar het denken der arbeiders zo absoluut

onderdrukt wordt, als in de kommunistische staat [1]). Onder het voorwendsel van strijd tegen de bourgeoise en kontrarevolutionaire ideeën werd de gehele pers van niet-kommunistische richting vernietigd, al werd die pers ook door brede massaas van het proletariaat gedragen en ondersteund. Het is niemand toegestaan, overluid uit te spreken, wat hij denkt. Zoals het bolsjewisme het sociaal-ekonomische leven van het land in overeenstemming met zijn program heeft georganiseerd, — zo heeft het ook het geestelijke leven van het volk in het kader van dit program geperst. Het levende terrein van volksgedachten en zoeken is tot een duistere kazerne geworden, waar partijdril en partijdogma heersen. Denken en voelen van het proletariaat wordt in de partijschool volbracht. Elk streven, over deze schoolmuur heen te kijken, wordt schadelijk en kontra-revolutionair verklaard.

Maar zelfs dat is nog niet alles. Zulk een verminking van de revolutie en haar uitzichten, zoals dit door het bolsjewisme middels zijn diktatuur plaats vindt, kon niet plaats vinden zonder protesten van de zijde der massa en zonder dat pogingen gedaan worden, tegen deze verminking te opponeren. Deze protesten voerden echter niet tot enige verzwakking van de politieke druk, maar juist tot diens versterking. De langdurige periode van de regeringsterreur, waardoor Rusland in één grote kolossale gevangenis veranderd werd, waar de vrees voor deugd en de leugen voor plicht gold, begon erdoor. Onder de druk van die politieke terreur, door de regering uitgeoefend, liegen de volwassenen, liegen de nog lerende half-volwassenen, liegen kinderen van 5 tot 7 jaar!

De vraag rijst op, hoe het mogelijk was, dat zich in de kommunistische staat zulk een onmogelijke sociale, politieke en morele toestand gevormd heeft. Zou de socialistische demokratie feitelijk erger zijn dan haar voorloopster, de kapitalistische bourgeoisie? Zou zij werkelijk niet eens die

---

[1]) Misschien het Duitsland van nu, — 1935? — De razzia, naar aanleiding van de moord op Kirow, waarbij men de gelegenheid aangreep om zich van een groot aantal anders-denkenden (Kamenew, Sinowjew) te ontdoen, spreekt in dit opzicht wel boekdelen! — (Vert.)

bedriegelijke vrijheden toestaan willen, die het de bourgeoisie van Europa en Amerika mogelijk maken, de schijn van evenwicht in hun staten te bewaren? Het gaat hier om andere dingen. Ofschoon de klasse der demokratie haar zelfstandig bestaan voert, was zij in materieel opzicht tot het laatste ogenblik toe straatarm. Door deze omstandigheid kon zij in de eerste dagen van haar politiek optreden niet die eenheid en algemene verbondenheid in zichzelf vinden, die den heersenden klassen anders dank zij haar bevoorrechte materiële omstandigheden wel eigen is. Deze demokratie had slechts een strijdtroep op de voorgrond kunnen brengen in de vorm van de kommunistische partij; deze partij nu was in de loop van meer dan drie jaar gedwongen, in het geweldige werk van de opbouw van het nieuwe staatswezen met haar eigen krachten uit te komen. Daar nu de kommunistische partij geen natuurlijke ruggesteun had, noch in een van de klasse der bestaande maatschappij, nog bij de arbeiders of bij de boeren, — ook niet bij de adel of in de bourgeoisie (de demokratie zelf telde, daar zij ekonomisch niet georganiseerd was, niet mee) — moest zij noodgedwongen tot terroristische maatregelen komen en een regiem van algemene knechtschap invoeren.

In samenhang met het hier besproken terroristische optreden van het bolsjewisme in Rusland wordt het begrijpelijk, waarom de kommunistische regering zo onverbloemd en overhaast uit de kommunistische partij, de toppen van het beambtendom en de kommandatuur van het leger die nieuwe bourgeoisie tracht te verwekken en te konsolideren. Zij heeft dit nodig als natuurlijke voedingsbodem, waaruit ze haar levenssappen trekt, — als voortdurende ruggesteun in haar klassestrijd tegen de werkende massaas.

De gehele, door ons hier genoemde kommunistische opbouwwerkzaamheid, die den arbeiders en boeren niets anders dan knechting brengt, verklaren wij niet met de fouten en vergissingen van het bolsjewisme, maar vanuit zijn bewust streven, de massaas te knechten en vooral vanuit zijn autoritair uitbuitend wezen.

De vraag is nu, wat was het dan eigenlijk, dat het deze, aan de werkende massaas vreemde en vijandig gezinde groep

mogelijk maakte, de leiding over de revolutionaire krachten van het volk te krijgen, in diens naam tot macht te komen en de eigen heerschappij ook stevig te verankeren?

Hiervoor zijn twee gronden aan te geven: de uiteengeslagen, ongeorganiseerde toestand der massaas in de revolutiedagen en het bedrog op die massaas gepleegd door de socialistische leuzen.

De tot 1917 bestaande vakverenigingen der arbeiders en boeren bleven ver ten achter bij de oplaaiende revolutionaire stemming. De revolutionaire stroom der massaas trad ver buiten de beddingen dier organisaties; deze werden overstroomd tot ver buiten de oevers. De arbeiders en boeren stonden nu oog in oog voor de sociale revolutie zonder de noodzakelijke ruggesteun te hebben in eigen klasse-organisaties. Zijde aan zijde met hen echter werkte de voortreffelijk georganiseerde socialistische partij der bolsjewiki. Samen met de arbeiders en boeren nam zij direkt deel aan de neerwerping der industriële en agrarische bourgeoisie, riep de massaas hiertoe op en verzekerde, dat deze revolutie de laatste sociale revolutie zijn zou, die voor alle geknechten het vrije rijk van socialisme en kommunisme ontsluiten zou. De in de politiek onervaren grote massa scheen dit de zuiverste waarheid te zijn. En de omstandigheid, dat de kommunistische partij aan de vernietiging van het kapitalistische regiem deelgenomen had, wekte een zeker vertrouwen in haar. De laag van geestelijke dragers der demokratische idealen was steeds zo dun, dat de massa zich nooit van 't bestaan daarvan als van een bepaalde maatschappelijke kategorie bewust was. Zo kwam het, dat zij op 't ogenblik van de ineenstorting der bourgeoisie niemand dan zichzelf zagen, die de open plaats in zou kunnen nemen. In werkelijkheid echter trad haar toevallige en bedriegelijke leider op die plaats en dat was het in de politieke demagogie zeer ervaren bolsjewisme.

Zonder gewetensbezwaren bediende het bolsjewisme zich van het revolutionaire streven der arbeiders en boeren naar vrijheid, gelijkheid en sociale onafhankelijkheid en het verstond het, met buitengewoon meesterschap in plaats van deze ideeën de ideologie van de sowjetmacht te schuiven.

In vele plaatsen van het revolutionaire Rusland werd in de eerste dagen der Oktoberomwenteling de idee van de sowjetmacht opgevat, alsof dit ging om een lokaal, maatschappelijk-ekonomisch zelfbestuur.

Dank zij de revolutionaire energie en de demagogische verwarring van de revolutionaire idee der arbeiders met de eigen politieke machtsstreving trok het bolsjewisme de massaas tot zich en buitte dit vertrouwen in de meest uitgebreide zin uit.

Het ongeluk bestond daarin, dat de massa de leer van het socialisme en het communisme als één geheel eenvoudig aannam, zoals het volk nu eenmaal steeds de ideeën van waarheid en gerechtigheid ten goede opneemt. Intussen was de waarheid in deze leerstellingen niets anders dan een lokaas, een mooie, de volksziel opwindende belofte. De hoofdzaak in dit systeem, als in alle andere staatssystemen was, de kracht en de arbeid van het volk onder bereik van een kleine, maar goed georganiseerde groep nietsdoeners te brengen.

In de storm der gebeurtenissen in Rusland en de Oekrajne, in het geweldig aantal politieke, militaire en andere operaties werd het feit, dat een nieuwe groep uitbuiters aan de macht gekomen was, door de brede massa van het volk direkt niet bemerkt. Dat kwam, doordat dit feit ettelijke jaren nodig had, om zich ten volle door te zetten. Daar kwam nog bij, dat zij in ruimtelijk opzicht wijd vertakt was en heel kunstig door de erbij geïnteresseerden verborgen gehouden werd. Er was zekere tijd voor nodig, eer de brede massaas werkelijk tot bewustzijn van hun ware toestand kwamen.

In de tijd van de grote franse revolutie, toen het feodalisme, de monarchie en de adel met vastberadenheid vernietigd werden, dachten de massaas, dat zij dit grote werk in naam van hun vrijheid verrichtten en de leidende politieke partijen in deze zaak niet meer dan helpers en vrienden waren. Eerst na jaren kwam het werkende volk tot bezinning en werd gewaar, dat er alleen maar een verwisseling van machthebbers plaatsgevonden had en dat in plaats van de adel en de koning een nieuwe heersende uitbuiters-

stand, namelijk de industrie- en handel-bedrijvende bourgeoisie gekomen was. Zulke historische feiten hebben steeds tijd nodig, om door de brede massaas werkelijk begrepen te worden.

* * *

In algemene trekken hebben wij hier het politieke en sociale karakter van het bolsjewisme, — zijn werkelijke innerlijk, getoond. In de loop van de eerste anderhalf jaar van zijn diktatuur in Rusland heeft het zijn natuur volkomen geopenbaard. Aanvankelijk werd die door enkele groepen arbeiders en boeren, later ook door de brede massaas juist doorzien. Deze jonge, van heerszuchtige begeerten overlopende macht stevende nu na de val van de hetman weer op de Oekrajne af en was absoluut van plan, daar tot elke prijs weer aan de macht te komen.

Ten tijde van de „Skoropadstsjina" hadden de bolsjewiki in de Oekrajne niet genoeg krachten ter beschikking om in het ogenblik der ineenstorting [1]) direkt de overname der regering te organiseren. Bijna alle krachten waren op Groot-Rusland geconcentreerd en van daaruit observeerden zij de Oekrajne in afwachting van het ogenblik, dat zij zouden kunnen binnendringen en zichzelf tot heersende macht uitroepen. Daar in Groot-Rusland hield zich in de stad Koersk haar tijdelijk-teruggetrokken regering in de personen van Pjatakoff, Kwiring, e.a. op. Hoe scherp ze ook de Oekrajne in 't oog hielden, het mocht hun toch niet gelukken, direkt na de val van Skoropadski derwaarts te komen en zo kwam het, dat de Petljoerowtsi als eersten de macht tot zich trokken. Deze omstandigheid echter noodzaakte hen, des te energieker militair op te treden. De atmosfeer was revolutionair en de totaal-toestand tengevolge van de massale boeren-

[1]) Weliswaar trachtten de bolsjewiki ten tijde van het hetmanaat hun eigen vrijscharen te organiseren, die volgens partijdirektieven werken moesten. Een afdeling van die aard was de troep van Kolosoff in het rayon Pawlograd. Deze afdelingen waren echter heel dun gezaaid en zij verdwenen in de grote massa der opstandigen, die onafhankelijk van de partij opereerden. Bovendien waren ook deze weinig talrijke partijtroepen door de algemene geest van de revolutionaire opstand aangestoken. De afdeling van Kolosoff verschilde in haar optreden maar weinig van die van Machno; ook traden ze dikwijls met Machno samen op.

opstanden uiterst verward. Onder zulke omstandigheden konden de eerste zes weken, die de Petljoerowtsi voor waren, zeer goed door de loop der gebeurtenissen achterhaald worden. Alleen — er moest dan energiek gehandeld worden en de bolsjewiki deden dat dan ook.

Terwijl hun regering, die zich tot dan toe in Koersk opgehouden had, naar Charkow verhuisde (dat het eerst door de opstandstroep van de anarchist Tsjerednjakow [1]) bevrijd en bezet was geworden) en er zich toe zette het centrum der burgerlijke regering te organiseren, rukten hun devisies door de reeds bevrijde rayons het hart van de Oekrajne binnen en stichtten daar langs militaire weg kommunistische regeringsorganen. Wij spraken van bevrijde rayons. Inderdaad was geheel het Oekrajnse gebied van het gouvernement Koersk tot dat van Asow en tot aan de Zwarte Zee door de revolutionaire opstandige boeren reeds van de hetman en zijn aanhang gezuiverd. Na de val van de hetman gingen deze afdelingen weer uiteen naar hun dorpen, terwijl een ander deel naar de kust van de zee van Asow rukte, vanwaar reeds een nieuwe revolutievijand — de generaal Denikin, aan kwam rukken.

In het grootste deel van de Oekrajne bleef den bolsjewiki niets te doen over. Daar, waar het tot treffen met de Petljoeratroepen kwam, versloegen de bolsjewiki de laatsten en namen hun plaats in. De beslissende botsing tussen de bolsjewiki en de troepen van Petljoera vond plaats in het rayon Kiew, dat direkt, nadat het Direktorium daar zijn intrek genomen had, tot centrum van de politieke werkzaamheid der Petljoera-aanhangers en tot verzamelpunt hunner troepen geworden was. Einde Januari 1919 ondernamen de bolsjewiki een algemene aanval op Kiew. Begin Februari werd dit door hen veroverd. De regering der Oekrajnse volksrepubliek

[1]) Tsjerednjakow, boer, anarchist. Werd al spoedig door de bolsjewistische machthebbers vogelvrij verklaard en sloot zich met zijn afdeling bij de algemene opstandige troepen van Machno aan; samen met dit leger streed hij tegen Denikin aan het Asowse-front. Toen begin Juni 1919 de troepen van Denikin het Goeljaj-Polsker rayon binnenvielen, werd hij gevangen genomen en kreeg meer dan driehonderd roeslagen. Het gelukte hem, te ontkomen. In de zomer van 1919 werd hij weer door soldaten van Denikin gepakt in het gouvernement Poltawa en toen doodgeschoten.

trok zich, haar gewoonte getrouw, naar de Westgrenzen der Oekrajne terug. Nu hadden de bolsjewiki de staatsmacht in handen.

Hierbij dient opgemerkt, dat de kommunistische regering zowel daar, waar de bolsjewiki het betreffende rayon met strijd veroverd en de Petljoera-troepen verdreven hadden, als daar, waar het rayon vrij was en de boeren ongehinderd leven konden, met militair geweld ingevoerd werd. De arbeiders- en boerenraden, die deze regering zogenaamd gevormd zouden hebben, kwamen eerst veel later, toen de regering reeds vaste voet had. Daarvoor waren er alleen partij-politieke revolutie-komité's geweest en voor de revolutie-komité's eenvoudig legerdivisies.

HOOFDSTUK V

DE MACHNOWSTSJINA.

De revolutionaire opstandsbeweging van de boeren en arbeiders in de Oekrajne gelijkt wel op een door de storm bewogen zee. In geheel het reuzenbassin van de Oekrajne raasden de massaas en stormden omhoog in strijd en opstand. Ze doodden de aanmatigende landgoedbezitters, de vertegenwoordigers der regering of verdreven deze uit het land. Overheersend was het vernietigende element in de beweging. Het scheen, alsof er van positief, opbouwend werk in het geheel geen sprake kon zijn. Een duidelijk, juist-omschreven opbouwplan voor een vrij leven van de arbeiders en boeren scheen de beweging nog niet te hebben. Toch echter kwam langzamerhand in de verdere loop harer ontwikkeling haar uitgesproken eigen aard naar voren. Met het ogenblik van de vereniging van 't meerendeel der opstandige stromingen onder Machno's leiding won de beweging aan eenheid van richting en had nu een stevige ruggegraat gekregen. Van dit ogenblik werd zij tot een goed-afgeronde, duidelijk omlijnde sociale beweging, die over haar bepaalde ideologie en over een eigen opbouwplan van het volksleven beschikte. Het was de geweldigste en grootste periode van de revolutionaire opstandsbeweging, onder de naam „Machnowstsjina" bekend.

Bizonder karakteristieke en speciale kanten van deze beweging waren: diep wantrouwen tot de niet tot de werkenden behorende of bevoorrechte groepen der maatschappij; wantrouwende houding t.o.v. de politieke partijen; afwijzing van de diktatuur van welke organisatie dan ook over het volk; afwijzing van het staatsbeginsel; volkomen zelfbestuur van de werkenden in elke plaats of streek. Als konkrete, primaire vorm van dit zelfbestuur zouden vrije raden van arbeiders en boeren georganiseerd worden. Het woord „vrij" betekende, dat zij in geen enkele afhankelijkheid, van welke

centrale macht dan ook, te staan hadden en op grond van het beginsel van gelijkheid in het algemene ekonomisch systeem ingeschakeld zouden zijn. Ze moesten op de basis van de arbeid opgebouwd zijn, — slechts werkenden tot leden hebben en de wil en het belang der werkenden dienen, zonder aan enige politieke organisatie plaats af te staan. Dat was de banier, waaronder de Machnowstsjina in de strijd ging.

De Machnowstsjina ontstond in stormachtige tijden der Oekrajnse geschiedenis, namelijk in de zomer van 1918, toen geheel de boerenbevolking zich in opstand bevond. Van de eerste dag van haar bestaan af tot de laatste toe heeft zij geen enkele dag van vrede beleefd. Tengevolge hiervan geschiedde haar groei en ontwikkeling op heel bijzondere tweevoudige wijze: eerstens doordat haar principiele grondideeën in de brede massa doordrongen en ten tweede door de voortdurende groei en uitbouw der strijdkrachten. De oorlogstoestand van de Oekrajne bewerkstelligde, dat de flinkste organisatorische elementen van de beweging het leger toestroomden. Dit werd onwillekeurig tegelijkertijd tot bewapende zelfbescherming der boeren en tot leider der gehele beweging, de revolutionaire voorhoede incluis. Het opende de aanval op de kontra-revolutie der grootgrondbezitters, — het leger was het, dat het plan van de offensieven uitwerkte en de juiste leus voor elk ogenblik vond. Hierbij was het echter nimmer een kracht, die zichzelf genoeg was. Steeds schepte zij de revolutionaire ideeën uit de brede massaas, wier belangen zij beschermde. En de massa der boeren harerzijds beschouwden het voortdurend als het eigenlijk leidinggevend orgaan [1]).

[1]) Karakteristiek zijn in dit opzicht de volgende gebeurtenissen uit die tijd: meermalen kwam het voor, dat de boeren van verschillende dorpen in het rayon Asow levensmiddelentreinen aanhielden en zich de dokumenten lieten tonen. Wanneer die nu niet uit de staf van het Machnoleger afkomstig waren, dan werden de treinen in afwachting van berichten der Machnowtsi opgehouden. Vaak kwam het ook voor, dat bolsjewistische organisaties oproepen deden, waarin het volk gevraagd werd aan het rijk koren te leveren tegen bepaalde prijzen. Ook hierop antwoordden de boeren van vele dorpen, dat zij bereid waren koren te leveren, wanneer de organisatie van Machno daarvoor toestemming gaf.

De verhouding der Machnowstsjina tot de rijksregering, tot de politieke partijen, tot de niet-werkende bevolkingsgroepen werd ook die van de boeren tot de genoemde groepen. En omgekeerd, — de belangen van het armste deel van boeren en arbeiders, hun leed en zorgen, werd gelijktijdig het leed en de zorg van de Machnowstsjina. Zo ontwikkelde zich dan onder wederkerige beïnvloeding de Machnobeweging, die spoedig daarop tot een geweldige sociale verschijning in het russische leven zou worden.

* * *

Machno's afdelingen ondernamen in Oktober en November 1918 overal aanvallen op de kontra-revolutie van de hetman Skoropadski. Omstreeks deze tijd waren de troepen der Duitsers en Oostenrijkers onder de invloed der politieke gebeurtenissen, die zich in hun vaderland afgespeeld hadden, reeds voldoende murw; zij hadden alle energie en kracht verloren. Deze omstandigheid wist Machno zich ten nutte te maken. Hij onderhandelde in neutrale zin met die delen dezer legers, die met revolutionaire geest besmet waren. Zulke troependelen waren steeds gemakkelijk te ontwapenen, wat de Machnowtsi hunnerzijds steeds benutten, om zichzelf op hun kosten te bewapenen. Wilde het niet goedschiks lukken, met de Oostenrijkers en Duitsers tot overeenstemming te komen, dan drong Machno met geweld vooruit. Na hardnekkige driedaagse strijd veroverde hij ten laatste Goeljaj-Pole. Hier zette hij zich definitief vast en organiseerde zijn legerstaf. Overal voelde men het aankomen, dat de macht van de hetman spoedig ineen zou zakken en in massaas stroomden de jonge boeren Machno toe. Omstreeks deze tijd bestond zijn leger reeds uit enige infanterie- en kavallerieregimenten, beschikte over een eigen batterij en talrijke machinegeweren.

In dit rayon waren geen troepen van de hetman. De rijkslandweer, de z.g.n. „Warta", vluchtte, toen zij de ongewone groei van het leger der opstandigen waarnam. Zo bleef dit laatste dan alleen over in geheel het geweldige rayon. Doch in Kiew hield de hetman zich nog staande. Hierop rukte Machno naar 't Noorden op, bezette de spoorwegknooppunten Tsjaplino, Grisjino en Sinelnikowo, — rukte dan

naar Pawlograd op en wendde zich vervolgens naar het Westen tegen Jekaterinoslaw. In dit gebied volgde nu een treffen met de troepen van Petljoera.

De Petjoerowtsi, die in een hele reeks steden de macht aan zich getrokken hadden, hielden zichzelf voor de eigenlijke meesters van 't land. Uit een groot aantal boerentroepen formeerden zij een eigen leger en kondigden vervolgens een algemene mobilisatie af, om een regelmatig leger in dienst van de staat te scheppen. De Machnobeweging werd door hen als een episode van de algemene oekrajnse revolutie beschouwd en zij hoopten, deze in haar invloedssfeer te kunnen betrekken en onder haar leiding te brengen. Ze stuurden Machno een serie politieke vragen toe: hoe hij oordeelde over de Petljoerowstsjina en hoe hij dacht over de regering; wat hij voor gedachten koesterde omtrent de politieke gestalte der Oekrajne en of hij het niet voor nuttig en nodig hield, tezamen met hen de opbouw van een onafhankelijke Oekrajne ter hand te nemen. Het antwoord van Machno en zijn staf was kort genoeg: de Petljoerowstsjina was een zaak van de oekrajnse nationalistische bourgeoisie, waarmee zij, de boeren en revolutionairen, niets te maken hadden. De Oekrajne moest op de grondslag van het beginsel van de arbeid en de onafhankelijkheid van de boeren en de arbeiders van welke politieke macht dan ook, opgebouwd worden. Geen vereniging, maar strijd alleen kon er zijn tussen de volksbeweging der Machnowstsjina en de burgerlijke beweging der Petljoerowstsjina.

Spoedig daarop rukte Machno tegen Jekaterinoslaw op, om de Petljoera-regering vandaar te verdrijven. De laatste beschikte over belangrijke strijdkrachten. Bovendien hadden de Petljoerowtsi de Dnjepr als verdedigingslinie en konden in die positie voor onaantastbaar gelden. Machno's troepen legerden zich daarom eerst in Nisjni-Dnjeprowsk. Daar bevond zich ook het stadskomité van de kommunistische partij, dat over de gewapende strijdkrachten van de plaats beschikte. Machno's persoonlijkheid was in die tijd reeds in het gehele ditsrikt bekend en wel als verdienstelijk revolutionair held en zeer begaafd veldheer. Het komité der bolsjewiki stelde hem voor, het opperkommando ook over hun

arbeiders- en partij-afdelingen op zich te nemen. Machno nam dit voorstel aan.

Zoals het bij Machno vaker het geval was, nam hij ook dit keer zijn toevlucht tot een krijgslist. Nadat hij een militaire trein met zijn troepen gevuld had, liet hij deze z.g.n. als een werkmanstrein over de Dnjeprbrug direkt de stad inrijden. Het waagstuk was buitengewoon groot. Waren de Petljoerowtsi ook maar enkele ogenblikken te vroeg achter deze krijgslist gekomen, dan hadden ze de trein eenvoudig zonder meer kunnen aanhouden en in beslag nemen. Aan de andere zijde was het dit waagstuk, dat den Machnowtsi de zege mogelijk maakte. De trein kwam ongehinderd in 't stedelijk station aan, waar de revolutionaire troepen direkt het station en de aangrenzende stadsgedeelten bezetten. In de stad kwam het tot hevige gevechten, die met de nederlaag der Petljoerowtsi eindigden.

Ten gevolge van onvoldoende waakzaamheid echter moest het Machno-garnizoen na een paar dagen de stad weer in handen van de Petljoera-troepen laten, die met verse strijdkrachten uit het gebied van Saporoge aangesneld kwamen. Bij de terugtocht werd in Nisjni-Dnjeprowsk een tweetal aanslagen op Machno ondernomen. In beide gevallen echter ontploften de geworpen bommen niet.

Het leger van Machno trok zich in het rayon Ssinelnikowo terug. Van dit ogenblik af had zich aan de Noord-Westgrens van het Machno-rayon een frontlijn tussen de Machno- en Petljoera-troepen gevormd. Daar de laatste echter meest uit opstandige en gewelddadig gemobiliseerde boeren bestonden, ontbonden deze zich snel, wanneer zij met de Machno-troepen in aanraking kwamen. In korte tijd kon dit front als afgedaan gelden. Het geweldige gebied was nu van alle regeringen en troepen gezuiverd.

* * *

De aanhangers van de staat zijn bang voor het vrije volk. Ze beweren, dat een volk zonder regering het anker van de maatschappelijke ordening verliezen zou en dat het tengevolge daarvan zou uiteenvallen en verwilderen. Dat is natuurlijk pure onzin. Die bewering wordt verbreid door nietsdoeners en lieden, die het om macht of om de arbeid van

andere mensen te doen is af door verblinde aanhangers der burgerlijke orde. De bevrijding van het volk betekent inderdaad ontaarding en verwildering, maar niet van het volk, maar van degenen, die, omdat zij macht hebben of bevoorrecht zijn, van de arbeid van anderen, van hun hartebloed, kunnen leven. Aan het voorbeeld der russische revolutie is te demonstreren, hoe duizenden families uit de bevoorrechte standen, die vroeger zo goed verzorgd, zo keurig gekleed en zo welgemoed waren, vervielen en verwilderden. Door de revolutie raakten ze hun dienstpersoneel kwijt en het duurde niet lang, meestal geen twee maanden, of ze waren al met vuil bedekt en verslobberd. De bevrijding van het volk leidt tot verwildering van diegenen, die door de knechtschap van het volk groot geworden zijn. Het volk echter begint op het ogenblik van zijn bevrijding pas te leven en zich krachtig te ontwikkelen. De boerenmaatschappij van 't Goeljaj-Polsker rayon bewijst dit het best. Gedurende meer dan zes maanden, van November 1918 tot Juli 1919 leefde zij zonder enige uiterlijke politieke regeringsmacht; daarbij verloor zij in 't geheel niets van de maatschappelijke samenhang uit haar midden — integendeel, zij schiep een nieuwe, hogere maatschappijvorm, namelijk de vrije arbeidersgemeenschap en de vrije raden der werkenden.

Na de verdrijving der landgoedbezitters was het land inderdaad in de handen der boeren. Velen van hen zagen echter heel goed in, dat de zaak daarmee niet opgelost was, dat het niet voldoende was, een stuk land in beslag te nemen en daarmee tevreden te zijn. Het ruwe leven leerde hun, dat zij rondom door vijanden omgeven waren, en dat zij zich aaneen moesten sluiten. Op vele plaatsen werd de poging ondernomen het maatschappelijk leven te vergemeenschappelijken. Ondanks de vijandige houding van de boeren t.o.v. de staats-kommunes ontstonden in 't gebied van Goeljaj-Pole vele boeren-kommunen, die zich „werkers"- of „vrije" kommunen noemden. Zo ontstond in de nabijheid van het dorp Pokrowskoje de eerste vrije Pokrowsker kommune, Rosa Luxemburg-gemeenschap geheten. Deelnemers dier kommunen waren in de regel de armsten der armen. Eerst sloten zich enige dozijnen aan, later groeide het aantal tot driehonderd

en meer. Deze kommune was door de armste boeren gesticht en de naamgeving bewees reeds, dat de stichters door generlei partijgeest bezield waren. Ze eerden in deze naam de martelares der revolutie. Het innerlijke leven der kommune echter had niets met de leer gemeen, waarvoor Rosa Luxemburg gestreden had. Dit leven grondvestte zich op beginselen, die van geen regeringsgeweld weten wilden. Hoe meer het zich ontwikkelde en groeide, des te groter invloed had het op geheel het boerendom van de plaats. De kommunistische regering deed een poging, het interne leven der kommune leven binnen te dringen, echter de toegang werd haar ontzegd. De kommune noemde zich uitdrukkelijk een vrije werkersgemeenschap, die van geen machthebbers weten wilde [1].

Zeven kilometer van Goeljaj-Pole verwijderd had zich op een voormalig landgoed een gemeenschap gevormd, waarin de arme boeren van Goeljaj-Pole zich aaneengesloten hadden. Deze kommune heette eenvoudig: kommune no. 1 der Goeljaj-Polsker boeren. Twintig werst verder volgde dan kommune no. 2 en no. 3; ook in vele andere plaatsen ontstonden armen-gemeenschappen. Natuurlijk waren er in het algemeen gesproken niet veel en werd er maar een minderheid der bevolking door omvat, voor alles diegenen, die geen vaste en gemakkelijke maatschappelijke bodem onder de voeten hadden. Maar het meest waardevolle ervan was, dat zij op eigen initiatief van de arme boeren zelf ontstaan waren. Sporen van het werk der Machnowtsi waren er alleen maar in zoverre bij aan te wijzen, dat deze in het rayon voortdurend propaganda maakten voor vrije kommunen.

De kommunen ontstonden niet uit eigenzinnigheid of om een voorbeeld te geven, maar uitsluitend, omdat zij een levensnoodzaak waren voor die boeren, die vóór de revolutie niets bezeten hadden en nu nà de revolutie zich opmaakten,

[1] Op 9 en 10 Juni 1919, gedurende de veldtocht der bolsjewiki tegen het Machnose rayon, werd deze kommune door de bolsjewistische troepen vernield. Bij deze gelegenheid werd kameraad Kirjakoff, o.a leider der gemeenschap, vogelvrij verklaard. Toen enige dagen later de troepen van Denikin het dorp Pokrowskoje binnenrukten, vernietigden zij de kommune volkomen; Kirjakoff, een op de voorgrond tredende revolutionaire boer uit die plaats werd standrechtelijk door hen doodgeschoten.

hun leven op gemeenschappelijke basis in te richten. Het was heel iets anders dan de kunstmatige kommunen der kommunistische partij, waarin gewoonlijk toevallig bij elkaar geschraapte elementen werkten, die zaaigoed en grond verknoeiden, zoveel mogelijk hulp van de staat trachtten te krijgen en zo eigenlijk leefden ten koste van het volk, dat hun aan werk helpen wilde. Hier ging het om werkelijke boerengemeenschappen, die uit de arbeid geboren waren en juist deze arbeid van zichzelf en van anderen naar waarde wisten te schatten. In deze kommunen werkten de boeren voor al het andere en waren erop bedacht, zichzelf hun dagelijks levensonderhoud te verschaffen. Bovendien vonden zij erin de nodige morele en fysieke ondersteuning. Het diepe beginsel van kameraadschap en broederlijkheid werd in de kommunen doorgevoerd. Mannen, vrouwen en halfvolwassenen, kortom allen, waren verplicht, naar de mate hunner krachten mee te werken. Het organisatorische werk werd aan één of twee kameraden opgedragen, die, na afloop van deze arbeid, toch samen met de andere leden der kommune het dagelijks werk mee moesten verrichten. Zonder twijfel hebben die kommunen deze kentekenen, omdat zij door de werkenden zelf gesticht werden en zich hun ontwikkeling langs natuurlijke weg voltrok.

Maar uit deze kiemen van vrij kommunisme was nog lang niet geheel het ekonomisch en maatschappelijk leven der boeren opgebouwd. Integendeel, — deze kiemen begonnen zich pas te ontvouwen. Onafhankelijk hiervan eiste de politieke toestand der boeren gemeenschappelijke inspanning en gemeenschappelijk scheppen op een ander gebied. Het was noodzakelijk een aaneensluiting, niet alleen in dit of dat dorp, maar in gehele distrikten en gouvernementen, die tot het vrijgeworden gebied behoorden, te bereiken. Noodzakelijk moest een gemeenschappelijk besluit in vele kwesties, die voor 't gehele gebied van gelijk belang waren, genomen worden. Voor dit doel moesten de juiste organen geschapen worden; en de boeren aarzelden niet, dit te doen. De rayonkongressen der boeren, arbeiders en opstandigen werden tot zulke organen. Zolang de vrijheid bestond, hebben er drie zulke kongressen in 't rayon plaats gevonden. Hier gelukte

het de boeren, zich aaneen te sluiten, een blik op de gehele situatie te werpen en het met elkaar over de naastliggende maatschappelijke en politieke taak eens te worden.

Direkt al op het eerste rayonkongres, dat op 23 Januari 1919 in het dorp Groot-Michailowka plaats vond, richtten de boeren hun aandacht op het dreigende gevaar van de kontra-revolutie van Petljoera en Denikin.

De Petljoerowtsi organiseerden in het land een nieuwe staatsvorm. Onder de bedriegelijke leus, dat het land verdedigd moest worden, gelastten zij een algemene mobilisatie, waardoor het volk de strop van een nieuwe slavernij om de hals geworpen werd. De revolutionaire boeren van het gehele Asow-gebied besloten, energiek tegen dit gevaar te strijden. Zij organiseerden enige afdelingen en kommissies en stuurde die naar het rayon van het Petljoera-direktorium om daar de brede volksmassaas in te lichten omtrent het gehele bedrog van de nieuwe demokratische regering, en hen tot verzet tegen de regering, tot boycot van de afgekondigde mobilisatie en tot doorvoering van de opstand tot de volledige neerwerping dezer regering toe, op te roepen.

Een nog groter gevaar voor het vrije gebied waren Denikin en zijn troepen. Deze grepen de russische revolutie in al haar verschijningsvormen aan en vormden één van de stromen dier algemene kontra-revolutie, die het zich tot taak gesteld had, de ineengestorte monarchie weer op te richten. Deze kontrarevolutie had direkt na de omverwerping van het tsarisme, toen de adel weer enigermate tot bezinning gekomen was en tijd had gevonden eens rond te zien, het levenslicht aanschouwd. De generaals Kornilow, Kaledin, Krasnow, Alexejew, Koltsjak en Denikin waren leiders van de algemene monarchistische kontra-revolutie in Rusland. Zij waren levende stukken van de gevallen monarchie. Ofschoon nu velen van hen tot demokratische leuzen hun toevlucht namen en bijeenroeping der konstituante in hun vaandels schreven, deden zij dit toch alleen maar uit taktische overwegingen.

Terwijl zij de tijd hun tol betaalden, hoopten zij op deze wijze des te beter de eerste stappen te kunnen doen voor de restauratie der monarchie. Republikeinse geest was hun volkomen vreemd.

Het tweede rayonkongres der boeren, arbeiders en opstandigen daagde drie weken na het eerste en wel op 12 Februari 1919 in het dorp Goeljaj-Pole. Op dit kongres werd over het naderende gevaar van de Denikinse kontra-revolutie uitvoerig gesproken. Het leger van deze laatste bestond uit kontra-revolutionaire elite-troepen, namelijk beroeps-officieren en de vroegere kozakken. De boeren wisten heel goed, hoe de strijd tussen hen en dit leger gestreden zou moeten worden. Daarom namen zij direkt maatregelen tot versterking hunner zelfverdediging. Het opstandigen-leger van Machno had toentertijd een gevechtssterkte van 20.000 vrijwilligers. Velen daarvan waren zeer uitgeput en verzwakt, daar zij de afgelopen vijf of zes maanden bijna aan één stuk hadden moeten vechten. Intussen groeide de macht van Denikin zienderogen aan en naderde als een geweldige dreigende donderwolk het vrije gebied. Met het oog op deze omstandigheid werd op het tweede kongres besloten, een algemene, vrijwillige mobilisatie der laatste tien jaargangen te organiseren. Opzet was een vrijwillige mobilisatie waarbij men rekende op het geweten en de goede wil van ieder enkeling. De kongres-resolutie betreffende deze mobilisatie had slechts deze betekenis, dat het kongres met zijn gezag de noodzakelijkheid beklemtoonde, dat nieuwe strijders zich bij het opstandelingenleger zouden voegen [1]).

Nauwelijks waren de kongresresoluties over de vrijwillige mobilisatie onder de boeren verspreid, of elk dorp stuurde massaas vrijwilligers naar Goeljaj-Pole, die allen de wens hadden, aan het Denikin-front te komen. Het getal strijders was enorm. Intussen waren er niet genoeg wapens en daarom gelukte het ook niet, tijdig nieuwe opstandsafdelingen te formeren. Dit had noodlottige gevolgen voor het gebied, toen

[1]) Enige leden van het leger, zogoed als enige boeren legden het uit alsof deze mobilisatie verplicht was voor ieder, die tot één van de bedoelde tien jaargangen behoorde. Zij waren de mening toegedaan, dat het kongresbesluit, dat de wil van alle werkenden van het rayon uitdrukte, zelfs dan, wanneer het slechts in de vorm van een wens uitgedrukt was, toch volkomen uitgevoerd moest worden. Dit is een vergissing van enkele personen. Het kongresbesluit betreffende de mobilisatie had alleen maar de zin, overal er toe op te wekken, zich vrijwillig bij het leger aan te sluiten.

Denikin in Juni 1919 oprukte. Maar daarover zal later gesproken worden.

Voor de algemene leiding van de strijd tegen de Petljoerowtsi en de troepen van Denikin, verder voor het in stand houden der inwendige verbinding, voor informatie, verantwoordelijkheid en doorvoering der verschillende kongresbesluiten werd op het tweede kongres een revolutionaire oorlogsraad van het rayon uit boeren, arbeiders en opstandigen gevormd. Tot deze raad behoorden afgevaardigden van 32 distrikten (Wolostji) van de gouvernementen Jekaterinoslaw en Taurus en van de troepen der opstandigen. Deze raad omvatte het gehele vrije gebied en behandelde volgens opdracht van 't kongres, alle sociaal-politieke en militaire aangelegenheden en was in zekere zin het opperste orgaan van de gehele beweging. In geen enkel opzicht echter was het een autoritair orgaan. Deze raad had slechts funkties van uitvoerende aard. Zijn taak was, opdrachten en besluiten der arbeiders- en boerenkongressen uit te voeren. Elk ogenblik kon hij door zulk een kongres opgeheven worden en zou daarmee ophouden te bestaan.

Na de vorming van de rayon-sowjet ging het sociale werk in het rayon intensiever voort. In alle dorpen werden vraagstukken aan de orde gesteld en opgelost, die op geheel het rayon betrekking hadden. De voornaamste waren: militaire en verzorgingsaangelegenheden en het probleem van het plaatselijk zelfbestuur. We spraken reeds van de militaire maatregelen, door de boeren in verband met de ogenblikkelijke en plaatselijke toestanden getroffen. Het verzorgingsvraagstuk werd niet ten volle voor de totale bevolking van het rayon opgelost. Een meer-omvattend besluit zou op het vierde rayonkongres der boeren, arbeiders en opstandigen genomen worden; dit kongres zou de 15de Juni 1919 gehouden worden, doch werd door de sowjetregering voor onwettig verklaard. Hierover zal later nog gesproken worden. Wat nu het leger der opstandigen betreft, — de boeren namen aan, de verzorging daarvan op zich te nemen. In Goeljaj-Pole werd een centrale afdeling voor legerverzorging ingericht en hierheen werden van overal vandaan levensmiddelen

en fourage aangebracht, die dan van daaruit naar het front gingen.

Wat de organen van maatschappelijk bestuur betreft, hielden de arbeiders en boeren van het gehele gebied aan de gedachte der vrije raden van werkenden vast. In onderscheid met de politieke sowjets der bolsjewiki en der andere socialisten zouden de boeren- en arbeiderssowjets organen van maatschappelijk-ekonomisch zelfbestuur zijn. Elk dezer sowjets was als uitvoerder van de wil der plaatselijke arbeiders en hun organisaties gedacht. Onderling hielden deze raden de noodzakelijke voeling en vormden in ekonomisch en territoriaal opzicht hogere organen van de volksmacht.

Tengevolge echter van de overal in het rayon heersende oorlogstoestand werd het scheppen van zulke organen zeer bemoeilijkt en de organisatie ervan in definitieve vorm is geen enkel maal doorgevoerd kunnen worden.

De algemene grondstellingen omtrent de vrije boeren- en arbeidersraden konden pas in 1920 gedrukt worden. Tot aan dit tijdstip echter waren in de „deklaratie" van de revolutionaire oorlogsraad van 't Machnoleger in het hoofdstuk over de vrije sowjetordening de algemene richtlijnen van de arbeiders- en boerenraden aangegeven.

Zo zien wij dan, hoe de brede massaas der boeren en een deel der arbeiders — na de bevrijding van het regiem van de hetman en andere machthebbers — met overleg en zakelijkheid het geweldige werk van de opbouw van een nieuw leven ter hand namen; hoe zij door verscheidene vijandelijke machten omringd, toch gezonde en juiste maatregelen troffen, om hun door het licht der vrijheid beschenen gebied voor deze machten te beschermen. De stichting van vrije arbeidsgemeenschappen, — het streven, organen voor sociaal- en ekonomisch zelfbestuur te scheppen, — dat waren de eerste stappen, die de arbeiders en boeren ondernamen om tot het leiden van een vrij en onafhankelijk leven te komen. Er kan geen twijfel over bestaan, of de gehele massa der werkenden, als zij maar vrij gebleven was, zou op deze weg verder gegaan zijn; met deze opbouw was veel gezonds, eigenaardigs en wijs verbonden en óp deze wijze werd het fundament voor een werkelijk vrije arbeidersgemeenschap gelegd.

Maar reeds rolde tegen dit gebied de oeroude vijand van elke arbeid en elke vrijheid aan, n.l. de macht. Vanuit het Noorden kwam het leger der bolsjewiki, van het Zuid-Oosten het leger van generaal Denikin.

Als eersten arriveerden de Denikintsi. Reeds in de periode van de strijd der boeren tegen de hetman, vooral echter in de eerste dagen na diens val, waren van de Don en de Koeban afzonderlijke kontra-revolutionaire troependelen van generaal Sjkoero in de Oekrajne doorgedrongen en deze rukten nu tegen Pologi en Goeljaj-Pole op. Dit was de eerste bedreiging van het bevrijde gebied van de zijde der nieuwe kontra-revolutie. Natuurlijkerwijs keerde zich het leger der opstandige Machnowtsi het eerst tegen deze opdringende vijanden. Het bestond omstreeks deze tijd uit enige voortreffelijk georganiseerde infanterie- en kavallerieregimenten. De infanterie van het Machnoleger was een buitengewoon eigenaardige verschijning. Evenals de kavallerie rukte ook zij met paarden op, doch de manschappen waren niet bereden, maar werden vervoerd in die lichte wagens, die men in de Zuid-Oekrajne „tatchanki" pleegt te noemen. Gewoonlijk trok deze infanterie in één of twee gelederen op, samen met de kavallerie in snelle draf, waarbij gemiddeld per dag 60 tot 70 werst, — wanneer het nodig was, ook 90 tot 100 werst [1]) werd afgelegd.

Denikin rekende op de verwarde toestand in de Oekrajne, op de strijd van het Petljoera-direktorium met de bolsjewiki en hij hoopte, zonder veel moeite het grootste deel van de Oekrajne te kunnen bezetten en zijn frontlijn, tenminste de eerste tijd, ten Noorden van het gouvernement Jekaterinowslaw te kunnen trekken. Onverwachterwijs stiet hij echter op de goed georganiseerde en hardnekkige troepen der opstandige Machnowtsi. De troepen van Denikin trokken zich na enige schermutselingen in de richting van de Don en de zee van Asow terug. In korte tijd was het gehele gebied van Pologi tot aan de zee van hen bevrijd. De Machnotroepen bezetten een reeks belangrijke spoorwegknooppunten en de steden Berdjansk en Marioepol. Sinds die tijd (Januari 1919) vormde zich hier het eerste anti-Denikinfront, — een front,

[1]) Werst: russische mijl, 1066,79 Meter of 11 minuten gaans (Vert.).

waaraan het Machno-leger zes maanden lang stand hield tegen de aanvallen van de van de Kaukasus aanrukkende kontra-revolutie. Later werd dit front nog ongeveer honderd werst verlengd, van Marioepol af naar het Oosten en Noord-Oosten.

De strijd aan dit front werd hardnekkig en verbitterd gevoerd. De Denikin-troepen bootsten Machno's strijdwijze na en vormden eveneens vrijscharen. Met afzonderlijke troepen kavallerie drongen zij diep in de etappe-stelling van 't rayon binnen, vernielden, moordden en verbrandden wat hun in de weg kwam om dan snel te verdwijnen en op een ander punt weer op te duiken, waar dan op dezelfde wijze huisgehouden werd. Onder deze aanvallen had uitsluitend de werkende bevolking van die streken te lijden. Op deze bevolking werd wraak genomen voor het ondersteunen van het opstandsleger, voor de vijandige houding t.o.v. de Denikin-troepen, — waardoor een reaktie tegen de revolutie in 't leven geroepen moest worden. Onder deze aanvallen had ook de joodse bevolking te lijden, die van oudsher in zelfstandige kolonies in het Asowse rayon verenigd was. Bij elke overval der Denikintsi werden jodenpogroms gehouden, waarbij men er op uit was, kunstmatig een anti-semietische beweging te verwekken om zodoende de bodem voor het oprukken van 't Denikin-leger voor te bereiden. Vooral generaal Sjkoero was het, die zich door kontra-revolutionaire overvallen van deze aard onderscheiden heeft.

Vier maanden lang echter konden de Denikin-troepen, ondanks dat zij uit eerste-klas soldaten bestonden en ondanks de verbittering, waarmee zij optraden, het opstandsleger niet de baas worden; dit was met revolutionair vuur bezield en in het vrijschaar-gevecht niet minder ervaren dan de Denikintsi. Integendeel — vaak genoeg moest generaal Sjkoero onder de slagen der opstandigen snel terugtrekken op Taganrog of Rostow, dus 80 tot 120 werst terug, om zich aan een algehele nederlaag te onttrekken. In de loop van deze tijd hebben de Machnowtsi niet minder dan vijf of zes maal voor de muren van Taganrog gestaan. De verbittering en haat der Denikin-officieren tegen de Machnowtsi nam ongelofelijke vormen aan. Gevangen Machnowtsi werden ge-

marteld, door kanonnen in stukken gescheurd en er zijn gevallen voorgekomen, dat zij op gloeiend plaatijzer geroosterd werden (verg. „Poetj k Swobode no. 2—3).

In de loop van deze hardnekkige, vier maanden lang durende strijd is de begaafdheid van Machno als veldheer duidelijk gebleken. Zelfs zijn vijanden, de Denikintsi, moesten toegeven, dat dit zo was. Dit kon generaal Denikin natuurlijk er niet van terughouden, een half millioen roebel te beloven aan degene, die Machno zou doden.

De revolutionaire opstand was de poging der volksmassaas, nog niet verwerkelijkte ideeën van de russische revolutie tot waarheid te maken. Ze was de organische voortzetting der massabeweging van de arbeiders en boeren in Oktober 1917 en was ten diepste doordrongen van de gemeenschappelijkheid der doeleinden met deze beweging en van een sterk gevoel van broederlijkheid aller werkenden aller nationaliteiten en distrikten.

Het volgende karakteristieke feit zij vermeld: de opstandige Machnowtsi hadden na een reeks gevechten in het begin van 1919 de troepen van Denikin teruggeworpen tot aan de zee van Asow en bij die gelegenheid ongeveer 100 met koren beladen wagons veroverd. De eerste gedachte van Machno en zijn staf was, al die buitgemaakte levensmiddelen naar de hongerlijdende arbeiders van Moskou en Petrograd te sturen. Deze gedachte werd door de opstandige massaas geestdriftig aanvaard. Honderd wagons koren werden, begeleid door een delegatie naar Petrograd en Moskou gezonden, waar zij door de Moskouse sowjet allerhartelijkst werden ontvangen.

* * *

De bolsjewiki rukten veel later dan de troepen van Denikin het Machnowstsjina-gebied binnen. De opstandige Machnowtsi hadden reeds drie maanden lang tegen Denikin gestreden, hadden hem uit hun gebied verdreven en de frontlijn Oostelijk van Marioepol gelegd. Toen eerst kwam te Ssinelnikowo de eerste bolsjewistische divisie onder leiding van Dybenko aan.

Machno zelf en zijn revolutionaire kameraden waren den bolsjewiki niet nader bekend. Tot daaraan toe was in de kommunistische pers — in Moskou zowel als in de provincie

— over Machno geschreven als van een moedig opstandeling, die veel voor de toekomst beloofde. Zijn strijd, eerst tegen Skoropadski, later tegen Petljoera en Denikin, had de bolsjewistische leiders voor hem ingenomen. Het leed voor hen geen twijfel, dat de revolutionaire Machnotroepen, die tegen zo verschillende vijanden der revolutie in de Oekrajne gestreden hadden, zich met het rode leger verenigen zouden. Zo kwam het, dat zij, zonder Machno te kennen, hem reeds vooruit prezen en ook de kolommen hunner residentiebladen daaraan dienstbaar maakten. In deze geest van lofuitingen vond ook de eerste ontmoeting van het bolsjewistische kommando met Machno Maart 1919 plaats. Men deed hem direkt het voorstel, zich met zijn troepen bij het rode leger aan te sluiten, om Denikin met vereende krachten neer te werpen. De ideeële en politieke bizonderheden van de revolutionaire opstandelingen werden als vanzelfsprekend erkend en in elk geval zo, als konden die in geen geval een vereniging tot bereiking van een gemeenschappelijk doel in de weg staan. Zij zouden onaangetast blijven.

Machno en de staf van het opstandsleger zagen heel goed, dat het vrije gebied door de aankomst der kommunistische machthebbers opnieuw bedreigd werd, — dat dit de voorbode van een burgeroorlog, doch van de andere zijde, betekende. Echter noch Machno, noch zijn legerstaf, noch de rayonsowjet wensten deze oorlog, daar die noodlottig voor de gehele oekrajnse revolutie zijn kon. Voor alles werd in aanmerking genomen, dat een goed-georganiseerde, openlijke kontra-revolutie uit de richting van de Don en de Koeban aan kwam rukken en daarmee viel alleen met de wapenen in de vuist te onderhandelen. Dit gevaar groeide met de dag. De opstandigen hoopten, dat de strijd tegen de bolsjewiki tot het ideeële gebied beperkt zou blijven. In dit opzicht waren zij wat hun gebied betreft, volkomen gerust, daar de macht der revolutionaire gedachte, het revolutionaire instinkt en het wantrouwen der boeren ten opzichte van alle vreemden de beste verdedigers van het rayon waren. De leiders der opstandigen waren allen van mening, dat alle krachten tegen de monarchistische kontra-revolutie gericht moesten worden en eerst na de nederwerping daarvan aan de ideeële tegen-

stellingen tot de bolsjewiki moest worden gedacht. In deze zin vond de vereniging van het Machno-leger met het rode leger plaats. Wij zullen verder zien, dat de leiders der Machnowstsjina zich vergist hadden, toen zij hoopten, dat de bolsjewiki alleen maar op ideeël terrein hun tegenstanders zouden zijn. Ze lieten buiten beschouwing, met volleerde overweldigers en aanhangers der staatsidee te doen te hebben. Fouten zijn nuttig, wanneer zij niet ten ondergang voeren. Ook deze fcut was den Machnowtsi van nut.

Het leger der opstandigen sloot zich onder de volgende voorwaarden bij het rode leger aan: a) zijn inwendige organisatie blijft onaangetast, b) het leger neemt politieke kommissarissen op, die door de kommunistische regering benoemd worden, c) het is alleen in operatief opzicht aan het rode opperkommando ondergeschikt, d) het leger wordt niet van 't Denikinfront weggehaald, e) het leger verkrijgt oorlogsuitrusting en onderhoud juist als het rode leger, f) het leger behoudt de betiteling: „revolutionair opstandsleger" en behoudt ook haar zwarte vaandels.

Het leger der Machnowtsi was op de volgende drie beginselen gegrondvest: vrijwillige dienstneming, kommandantenkeuze en zelfdiscipline.

Wat de **vrijwillige dienstneming** betreft, dit betekent, dat het leger samengesteld was uit strijders, die vrijwillig dienst hadden genomen.

Het **keuzebeginsel** betekende, dat de kommandanten van alle troependelen, de leden van de staf en de sowjets van het leger, zo goed als alle andere personen, die een verantwoordelijke post in het leger bekleedden, óf gekozen werden door de leden der betreffende troependelen, óf dat die keus door een vergadering van alle troependelen werd bekrachtigd.

De **zelf-discipline** betekende, dat alle regels van legerdiscipline door gekozen kommissies werden uitgewerkt, door algemene vergaderingen der troependelen bekrachtigd en onder strengste verantwoordelijkheid door ieder opstandeling of kommandant afzonderlijk moest worden gehandhaafd.

Tijdens de aansluiting bij 't rode leger bleven deze grondstellingen van 't Machnoleger onaangetast. Aanvankelijk werd het „de derde brigade" genoemd, — later „eerste revolutio-

nair-opstandige oekrajnse divisie" en nog later kreeg het de naam „revolutionair-opstandig Oekrajne-leger (Machnowtsi)". In de overeenkomst waren geen politieke vragen aan de orde gesteld. De overeenkomst was van zuiver militaire aard. Dank zij deze omstandigheid veranderde het leven in het rayon, zijn sociale en revolutionaire ontwikkeling, niet, d.w.z. de zelfstandigheid der werkenden, die de invoering van enige uiterlijke macht in het rayon niet geduld zouden hebben, bleef voortbestaan. We zullen verderop zien, dat dit de uitsluitende reden was, waarom de bolsjewiki met de wapens in de hand tegen het rayon optraden.

Sinds de vorming van de rayonsowjet in Februari 1919 had het gebied zich stevig aaneengesloten. De gedachte van vrije raden van werkenden was ook tot in de meest afgelegen dorpen doorgedrongen. Tengevolge van de moeilijke algemene toestand kwamen de boeren er maar langzaam toe, zulke raden te organiseren, doch men hield overal aan de idee vast, omdat wel gevoeld werd, dat hier een gezonde bodem bestond; men voelde: alleen op die bodem was de opbouw van een vrij gemeenschapsleven mogelijk. Tegelijkertijd werd ook de kwestie van een direkte verbinding met de arbeiders van de dichtbij gelegen steden in hoge mate aktueel. Deze verbinding moest direkt de stedelijke arbeidersmassa bereiken, de bedrijven, de vakverenigingen en wel met vermijding van de staatsorganen. Zij was absoluut noodzakelijk voor de versteviging en verdere ontwikkeling der revolutie. Men besefte in het land, dat een dergelijke verbinding tot strijd met de staatspartij leiden zou, daar deze laatste haar macht over de massaas niet zonder meer opgeven zou. Dit scheen echter niet zo erg gevaarlijk te zijn, daar de verenigde arbeiders en boeren elke regering makkelijk tot rede zouden kunnen brengen. Vóór alles echter konden er geen andere vormen van aaneensluiting met de arbeiders bestaan, dan de direkte, die tot afdanking van de staatsmacht en tot het verzet van die zijde leiden moest. Maar juist in zulk een verband tussen stad en dorp lag ook de mogelijkheid van doorzetting der revolutie. „Reik ons de hand, arbeider!" luidde de roep van de Goeljaj-Polsker revolutionaire boeren tot de stad. Van de kant der boeren van 't be-

vrijde rayon was dit het enig-mogelijke en -nodige. In hun eigen gebied waren zij absoluut vrij; over zichzelf en hun arbeid beschikten ze volkomen. Natuurlijk wensten zij ook de stadsarbeiders in een zodanige positie te zien en, wanneer zij toenadering tot hen zochten, vermeden zij natuurlijk alle politieke-, staats- en andere improduktieve organisaties, waarvan zij in 't verleden niets dan ellende gehad hadden. Tegelijkertijd wensten zij, dat ook de arbeiders hen even direkt tegemoet traden.

Zo werd in het rayon het vraagstuk van de aansluiting bij de stedelijke arbeiders opgevat. Deze vraag werd overal besproken en werd tot de leus van de dag in het opstandige rayon.

Het is te begrijpen, dat de politieke partijen met hun leuze absoluut geen succes in 't rayon konden hebben. Wanneer zij met plannen, die de staatsopbouw betroffen, voor de dag kwamen, kwam men hun koud tegemoet, — vaak ook met spot. De kommunistische regering, die van verschillende zijden dit gebied begon binnen te dringen, bleek een vreemd element te zijn.

In 't begin hoopten zij, dat het bolsjewisme de Machnowstsjina zou opzuigen. Deze hoop bleek echter ijdel. De opstandige massa ging hardnekkig haar eigen weg. Ze ignoreerde de staatsorganen der bolsjewiki volkomen. Het was een gewoon verschijnsel, dat de boeren de Buitengewone Kommissies met de wapens in de hand uiteenjoegen. De regering heeft het geen enkele maal gewaagd, in Goeljaj-Pole ook maar één van haar instellingen te organiseren. Op andere plaatsen waren deze instellingen oorzaak van bloedige treffens tussen de bevolking en de regering. De positie der regering in het gebied werd buitengewoon moeilijk.

Hierop nu bonden de bolsjewiki een georganiseerde strijd aan tegen de Machnowstsjina als idee èn als sociale beweging.

Eerst kwam de pers in 't geweer. De Machnobeweging werd hardnekkig als grootboerenbeweging, haar leuzen als kontra-revolutionair en haar handelingen als revolutie-vijandig gebrandmerkt.

In de kranten, maar ook van de zijde van centrale rege-

ringspunten ging men de leiders der Machnowstsjina met bedreigingen te lijf.

Het gebied werd geheel geblokkeerd. Alle revolutionaire arbeiders, die naar Goeljaj-Pole wilden of vandaar kwamen, werden onderweg opgevangen. De leverantie van munitie aan het opstandsleger werd tot op één vijfde, tot één zesde teruggebracht.

Dat alles liet weinig goeds vermoeden.

De revolutionaire oorlogsraad had voor de 10de April 1919 het derde rayonkongres van boeren, arbeiders en opstandigen uitgeschreven. Het kongres moest de direkte taak en de verdere richting van het revolutionaire leven in 't rayon vaststellen. Op dit kongres waren afgevaardigden van 72 distrikten verschenen, die tezamen twee millioen inwoners vertegenwoordigden. Het werk liep zeer vlot van stapel. Helaas hebben we de notulen van 't kongres niet in ons bezit. Men zou daaruit kunnen zien, hoe de volksmassaas voorzichtig en bedachtzaam naar hun weg in de revolutie, naar hun eigen levensvormen zochten.

Toen het werk ten einde liep, kwam bij 't kongres een telegram van de divisie-chef Dybenko binnen, waarin de organisatoren van 't kongres vogelvrij verklaard werden en 't kongres zelf voor kontra-revolutionair.

Dit was de eerste openlijke aanslag der bolsjewiki op het vrije gebied. Het gehele kongres begreep natuurlijk de eigenlijke betekenis van deze aanslag en nam een protestresolutie aan, waarin het aan zijn misnoegen uitdrukking gaf. Deze protestresolutie werd direkt gedrukt en onder de boeren en arbeiders van 't rayon verspreid. Enige dagen later gaf de revolutionaire oorlogsraad aan de kommunistische regering (in de persoon van Dybenko) een waardig antwoord, doordat er op gewezen werd, wat het Goeljaj-Polsker rayon voor de revolutie betekende, en wie zich feitelijk met kontrarevolutionaire handelingen onledig hield. Dit antwoord is typisch kentekenend voor het één zowel als voor 't ander en daarom geven we dit in extenso:

Kontra-revolutionair?

„Kameraad" Dybenko heeft het de 10de April van dit jaar te Goeljaj-Pole bijeengeroepen kongres voor kontra-revolutionair en de organisatoren van dit kongres voor vogelvrij verklaard, zodanig, dat tegenover hen, volgens zijn woorden, de scherpste repressieve maatregelen genomen moeten worden. Wij geven de woordelijke tekst van zijn depêche:

„Uit Nowoalexejewka No. 283 de 10de, 2.45 uur. Na opsporing aan kameraad Batjko Machno, divisiestaf Alexandrowsk. Kopie aan Wolnowacho, Marioepol, na opsporing aan kameraad Machno. Kopie aan de Goeljaj-Polsker sowjet:

Alle kongressen, die door de op grond van mijn besluit ontbonden, revolutionaire militaire staf worden bijeengeroepen, gelden voor uitgesproken kontra-revolutionair en tegen de bijeenroepers van zulke kongressen zullen de scherpste repressieve maatregelen genomen worden, daarbij inbegrepen de verklaring, dat zij buiten bescherming van de wet staan. Ik beveel, direkt maatregelen te nemen, dat zulke gebeurtenissen zich niet herhalen. Divisie-chef Dybenko."

„Kameraad" Dybenko heeft echter, voor hij het kongres voor kontrarevolutionair verklaarde, niet de moeite genomen, te weten te komen, in wiens naam en met welk doel juist dit kongres bijeengeroepen werd; hierdoor komt hij er toe te verklaren, dat het kongres door de ontbonden Goeljaj-Polsker revolutionaire militaire staf bijeengeroepen is, terwijl dit inderdaad geschiedde door de Executieve van de revolutionaire oorlogsraad. Daardoor weet de laatste als de schuldige dader van de bijeenroeping van 't kongres, niet, of „kameraad" Dybenko ook haar als buiten de wet staand beschouwt.

Zo ja, dan zij het veroorloofd „uwe edelheid" erover in te lichten, wie dit (naar uw mening kontra-revolutionaire) kongres bijeengeroepen heeft en met welk doel dit geschiedde; dan zal het u misschien niet zo verschrikkelijk toelijken, als het nu door u afgeschilderd wordt.

Zoals boven reeds opgemerkt, werd het kongres door de Executieve van de revolutionaire oorlogsraad van het Goeljaj-Polsker rayon tegen 10 April in het dorp Goeljaj-Pole (als een centraal gelegen dorp) bijeengeroepen. Het kongres heette: het derde Goeljaj-Polsker rayonkongres. Het werd bijeengeroepen met het doel verdere richtlijnen vast te stellen voor de revolutionaire oorlogsraad (ziet u, „kameraad" Dybenko, er zijn reeds drie zulke „kontra-revolutionaire" kongressen geweest). Maar de vraag is: vanwaar komt en waartoe dient de revolutionaire rayon-oorlogsraad? Indien u, „kameraad" Dybenko, dat niet weten mocht, zullen wij u inlichten. De revolutionaire rayon-oorlogsraad werd naar aanleiding van een resolutie van het tweede kongres,

dat de 12e Februari van dit jaar in het dorp Goeljaj-Pole bijeen was (ziet u, hoe lang dat geleden is, toen waart gij nog helemaal niet hier!) gesticht, om de frontstrijders te organiseren en een vrijwillige mobilisatie door te voeren, daar rondom kadetten [1]) lagen, maar de opstandige troepen, die uit de eerste vrijwilligers gevormd waren, niet sterk genoeg waren om een brede frontlijn te bezetten. Er waren in ons rayon geen sowjettroepen, ook verwachtte de bevolking daar niet bizonder veel van, maar beschouwde de zelfbescherming als hun plicht. Uitsluitend met dit doel werd de revolutionaire oorlogsraad van het Goeljaj-Polsker rayon gevormd, waartoe, overeenkomstig een besluit van het tweede kongres, van elk distrikt (Wolostj) één afgevaardigde behoorde, totaal 32 afgevaardigden van de distrikten der Jekaterinoslawse en Taurische gouvernementen.

Over de zo ontstane revolutionaire oorlogsraad zullen beneden verdere verklaringen volgen, — nu echter rijst bij ons de vraag: vanwaar kwam het tweede rayonkongres en wie had dat uitgeschreven? Wie heeft het verlof daartoe gegeven en zijn de bijeenroepers vogelvrij te verklaren en zo niet, — dan vragen wij: waarom niet? Het tweede rayonkongres werd uitgeschreven door een initiatiefgroep, die uit vijf leden bestond, door het eerste kongres gekozen. Het tweede kongres vond op 12 Februari plaats, en tot aller verbazing werden de bijeenroepers niet vogelvrij verklaard, omdat er in die tijd nog niet zulke helden waren, die het gewaagd zouden hebben de rechten van het volk, met eigen bloed bevochten, aan te tasten. Nu rijst weder de vraag: vanwaar komt het eerste rayonkongres en wie was de bijeenroeper daarvan; is die vogelvrij verklaard en waarom niet? U, „kameraad" Dybenko, bent, naar men ziet, nog jong in de revolutionaire beweging van de Oekrajne en daarom moet U zich met het eerste begin dier beweging vertrouwd maken. Nu, we zullen u daar dan mee vertrouwd maken en u zult u dan misschien na opgedane lezing wat beter gedragen.

Het eerste rayonkongres vond plaats op 23 Januari van dit jaar in het eerste kamp der opstandigen in het dorp Groot-Michailowka en was gevormd door vertegenwoordigers der distrikten, die dichtbij het front gelegen waren. Toentertijd vertoefden de sowjettroepen nog heel, heel in de verte. Het rayon was van de gehele wereld afgesneden: aan Batjko Machno en Stsjoesj aan het hoofd, die den kadetten en Petljoerowtsi. En in die tijd waren het uitsluitend de opstandige troepen met Batjko Machno en Stsjoesj aan het hoofd, die den kadetten en Petljoerowtsi de ene slag na de andere toedeelden. De organisaties en sociale instellingen in de vlekken en dorpen waren verschillend betiteld. In het éne dorp heette sowjet, wat elders volksbestuur heette of revolutio-

[1]) Denikin-troepen.

naire militaire staf, landsbestuur, enz. De geest echter was overal revolutionair en ter ondersteuning van het front en tot invoering van een zekere overeenkomstigheid in het rayon was dit eerste kongres bijeengeroepen.

Niemand persoonlijk had het bijeengeroepen, het was met instemming van de gehele bevolking samen gekomen. Op dit congres kwam de vraag naar voren, hoe men uit het Petljoera-leger de gewelddadig gemobiliseerde broeders bevrijden kon, en er werd tot dit doel een uit vijf personen bestaande afvaardiging gekozen, die de opdracht ontving, zich in het leger van het oekrajnse Petljoera-direktorium te begeven, om daar hun gemobiliseerde broeders te verklaren, hoe men hen bedrogen had en dat zij weer weg moesten gaan. Deze zelfde afvaardiging kreeg ook de opdracht, na terugkeer een uitgebreider kongres bijeen te roepen om het van kontra-revolutionaire benden gezuiverde rayon te organiseren en een sterker front te scheppen. Na hun terugkeer riepen deze afgevaardigden het tweede rayonkongres bijeen en wel met negatie van partijen, regeringen en wetten, omdat gij „kameraad" Dybenko, en wetsdienaren van uw slag, toenmaals nog ver weg waren, terwijl de helden, de leiders der opstandige beweging, er niet naar streefden, het volk, dat de ketenen der knechtschap met eigen handen verbroken had, te bevechten; daarom ook werd het kongres niet voor kontra-revolutionair en de bijeenroepers niet voor vogelvrij verklaard.

Keren wij tot de rayonsowjet terug. Sinds de revolutionaire oorlogsraad van 't Goeljaj-Polsker rayon het levenslicht zag, brak de sowjetregering het rayon binnen. Maar de rayonsowjet had niet het recht, gebonden als zij was aan de op het tweede kongres aangenomen resolutie, bij het verschijnen der sowjetregering de zaken onafgehandeld te laten. Zij moest de haar door het kongres gegeven opdracht uitvoeren, zonder van de aangegeven richtlijnen af te wijken, aangezien de revolutionaire oorlogsraad niet een wetgevend, doch slechts een uitvoerend orgaan is. En zij ging ook voort, naar de mate harer krachten te werken en leidde de arbeid uitsluitend in revolutionaire richting. Langzamerhand begon de sowjetregering het werken van de revolutionaire oorlogsraad te bemoeilijken. De kommissarissen en andere funktionarissen der sowjetregering begonnen de revolutonaire oorlogsraden als kontra-revolutionaire organisaties te beschouwen. Nu besloten de leden van de sowjet een derde kongres op de 10de Aprl te beleggen te Goeljaj-Pole om de sowjet verdere richtlijnen uit te stippelen of die, wanneer het kongres dat voor nodig achtte, te ontbinden. Zo kwam dan dit kongres bijeen. Er verschenen geen kontra-revolutionairen op dit kongres, maar lieden, die als eersten het vaandel

van de sociale revolutie, verheven hadden, om de gemeenschappelijke strijd tegen alle onderdrukkers te organiseren. Op het kongres verschenen afgevaardigden van 72 distrikten uit verschillende kringen en gouvernementen en ettelijke legerafdelingen. Zij vonden, dat de revolutionaire oorlogsraad van het Goeljaj-Polsker rayon absoluut noodzakelijk er zijn moest niet alleen, maar zij breidden de Executieve van dit lichaam nog uit en gaven opdracht, in het rayon een vrijwillige mobilisatie af te kondigen. Het kongres was ten hoogste verbaasd over het telegram van „kameraad" Dybenko, dat het kongres voor „kontra-revolutionair" verklaarde, terwijl toch juist dit rayon als eerste de vaan van de opstand geheven had; als antwoord op dit telegram werd een krachtige protestresolutie aangenomen.

Dat is het verloop der feiten, „kameraad" Dybenko, dat u de ogen moet openen. Bezin u! Overleg toch! Hebt gij, als enkeling, het recht, meer dan een millioen mensen voor kontra-revolutionair te verklaren, een volk, dat met zijn eeltige handen de knechtschap gebroken heeft en nu zelf een leven naar eigen goeddunken aan het opbouwen is?

Neen! Wanneer ge een echt revolutionair zijt, moet ge dit volk in zijn strijd tegen de onderdrukkers, bij de opbouw van een nieuw, vrij leven helpen.

Kunnen er wetten, door enkele mensen die zich voor revolutionairen uitgeven, gemaakt, bestaan, die het recht verlenen, een revolutionair volk vogelvrij te verklaren? (De Executieve van de sowjet personifieert de gehele massa van het volk).

Is het geoorloofd en is het verstandig, wetten van overweldiging in het land in te voeren van een volk, dat juist alle vertegenwoordigers van de wet en de wetten zelf afgeschud heeft?

Bestaat er zulk een wet, die aan een revolutionair het recht geeft, de strengste strafmaatregelen tegen de revolutionaire massa te nemen, omdat deze zonder verlof zich het goede — namelijk vrijheid en gelijkheid — verschaft heeft, dat de revolutionair beloofd had?

Hoe zou de revolutionaire volksmassa kunnen zwijgen wanneer die revolutionair haar de verworven vrijheid weer ontneemt?

Kan men volgens de wetten der revolutie een afgevaardigde doen neerschieten, omdat hij ervoor zorgt, dat de opdracht, die hij van de revolutionaire massa ontvangen heeft, ook werkelijk uitgevoerd wordt?

Wiens belangen heeft de revolutionair te vertegenwoordigen: die van de partij of die van het volk, dat met zijn bloed de revolutie voorwaarts stuwt?

De revolutionaire oorlogsraad van het Goeljaj-Polsker rayon staat buiten de afhankelijkheid en invloedssfeer aller partijen; hij staat slechts onder de invloed van het volk, dat hem gekozen heeft. Daarom

is het zijn plicht, dàt tot leven te brengen, wat hem door het volk, dat hem gekozen heeft, opgedragen werd en niet: de linkse socialistische partijen te verhinderen, haar ideeën te verkondigen. Wanneer de bolsjewistische idee onder de werkenden succes hebben zou, dan zou de revolutionaire oorlogsraad, een volgens het standpunt der bolsjewiki „uitgesproken kontra-revolutionaire organisatie", door een andere „revolutionaire" bolsjewistische organisatie vervangen worden. Intussen echter zult ge ons niet storen en overweldigen.

Wanneer gij, „kameraad" Dybenko, en uw kornuiten ook voortaan dezelfde politiek als totnogtoe voort wilt zetten, en wanneer ge gelooft, dat ge deze politiek voor uw geweten als goed kunt verantwoorden, — dan moet ge maar met uw vuile zaakjes voortmodderen. Ga voort, de bijeenroepers van rayon-kongressen en van alle kongressen, die bijeenkwamen, toen gij en uw partij nog in Koersk zaten, als buiten de wet staande te verklaren. Ga voort, allen voor kontra-revolutionair uit te krijten, die als eersten de vaan van de opstand, de banier van de sociale revolutie in de Oekrajne ontplooid hebben en zonder uw verlof overal oprukten en wel niet geheel volgens uw program, maar een weinig meer naar links. Ga voort, ook al diegenen vogelvrij te verklaren, die hun vertegenwoordigers zonden naar de door u voor kontra-revolutionair uitgemaakte kongressen. Verklaar ook alle gevallen strijders, die zonder uw verlof aan de opstandsbeweging voor de bevrijding van geheel het werkende volk deelgenomen hebben, vogelvrij. Verklaar alle revolutionaire kongressen, die zonder uw verlof bijeenkomen kontra-revolutionair en onwettig, — maar weet, dat het geweld door de waarheid overwonnen zal worden; de sowjet zal ondanks uw bedreigingen niet afzien de vervulling van de haar opgelegde plichten, omdat zij hiervoor het recht mist, zomin als zij het recht heeft, de rechten van het volk te beknotten of te knevelen.

De revolutionaire oorlogsraad van het Goeljaj Polsker-rayon:
Voorzitter: TSJERNOKNISHNY.
Plaatsverv. voorz.: KOGAN; Sekretaris: KARABET.
Leden: KOWAL, PETRENKO, DOZENKO, e.a.

Na deze botsing werd het probleem der Machnowstsjina in de bovenste bolsjewistische sferen als akuut gevoeld. De officiële pers, die ook tot die tijd toe misvormde berichten over de Machno-beweging gebracht had, begon haar nu systematisch te smaden en haar bewust valselijk elke onzin, gemeenheid en misdaad toe te schrijven. In dit opzicht moge het volgende voorbeeld de bolsjewiki voldoende karakteriseren. Eind April of begin Mei 1919 stuurde generaal Sjkoero,

die door een gevangen genomen Machno-strijder voor de gek gehouden was, een brief aan Machno, waarin hij diens aangeboren veldheerstalent prees en weeklaagde, dat dit op een zo verkeerde, revolutionaire weg geraakt was; hij deed hem het voorstel zich ter redding van het russische volk met het Denikin-leger te verenigen. De revolutionaire opstandigen, die deze brief ter gelegenheid van een plenum-zitting te lezen kregen, lachten natuurlijk over de naïveteit en stompheid van de kontra-revolutionaire generaal, die niet eens het A B C van de russische en oekrajnse revolutie scheen te kennen. Zij lieten de brief in hun krant „Poetj k Swobode" afdrukken, waarbij er de gek mee gestoken werd (in no. 3 van genoemde krant). Wat deden de bolsjewiki? Ze namen de brief uit de Machno-krant over, publiceerden die in hun pers en verklaarden met ongelofelijke onbeschaamdheid, dat zij deze brief onderschept hadden en dat dus tussen Machno en Sjkoero over een bondgenootschap werd onderhandeld; ook was dit reeds tot stand gekomen.

Op deze wijze verliep geheel de ideeële strijd tussen de bolsjewiki en de Machnowstsjina.

* * *

Sinds midden April 1919 werd het opstandsgebied door de opperste toppen der kommunistische regering zorgvuldig geïnspekteerd. Op de 29ste April kwam de kommandant van het Zuidelijk front Antonoff in Goeljaj-Pole aan, om Machno zelf, het Machnose front en de stemming onder de opstandigen te leren kennen. Op de 4de en 5de Mei kwam de buitengewoon bevolmachtigde van de landverdedigingsraad der republiek, L. Kameneff met beambten van de Charkowse regering eveneens aan.

Oppervlakkig bezien was de reis van Kameneff naar Goeljaj-Pole van een zeer vriendschappelijk karakter en liet schijnbaar niets te wensen over. Hij begroette de boeren en opstandigen, die zich verzameld hadden, als helden, die door eigen kracht het rayon van de hetman bevrijd en het voor Petljoera en Denikin beschermd hadden. Het leek er op, dat de revolutionaire zelfwerkzaamheid der boeren in de persoon van Kameneff een warm verdediger gevonden had. In een officiëel onderhoud echter met Machno, de leden van de staf

en de rayonraad, uitte Kameneff zich helemaal niet op zo sympathieke wijze over het zelfstandig optreden der arbeiders en boeren. Ook kwam de vraag betreffende de revolutionaire oorlogsraad in het rayon ter sprake. Kameneff hield het bestaan van deze raden naast de sowjetregering voor absoluut ontoelaatbaar en stelde voor, ze te ontbinden.

Zoals van een aanhanger der staatsgedachte niet anders te verwachten was, had Kameneff twee verschillende organen met elkaar verwisseld, en wel de revolutionaire oorlogsraad der republiek, die door de regerende partij geschapen was en de revolutionaire oorlogsraad der werkende massa, die door haar zelf onmiddellijk als haar uitvoerend orgaan gevormd werd. De eerstgenoemde raad kan inderdaad heel eenvoudig door een besluit van het Centraal-Comité der partij ontbonden worden; de tweede echter kan door niemand als door de massa zelf, die hem ook schiep, worden ontbonden. Buiten de massa om kan deze raad alleen maar door een kontra-revolutionaire macht, in geen geval echter door revolutionairen weggejaagd worden.

In deze zin werd Kameneff van antwoord gediend. Dit antwoord werd onaangenaam ontvangen en had hevige debatten tot gevolg. Ondanks dat nam Kameneff bij zijn afreis, evenals Antonoff, op de hartelijkste wijze afscheid van de Machnowtsi, sprak hun zijn dankbaarheid uit en wenste hun het beste; hij omarmde Machno bij het afscheid en verzekerde, dat de bolsjewiki met de Machnowtsi, daar zij echte revolutionairen waren en dezelfde taal spraken, samenwerken konden en dus moesten.

Droegen nu de reizen van de bolsjewistische volkskommissarissen naar Goeljaj-Pole werkelijk zulk een vriendschappelijk karakter, of verborg zich toen reeds achter dat vriendschappelijke masker een onverzoenlijke vijandschap? Het laatste is 't waarschijnlijkst. De gebeurtenissen, die zich kort daarop in 't rayon afspeelden, toonden duidelijk aan, dat bij de bolsjewiki reeds lang het plan van een veldtocht tegen de onafhankelijke opstandelingen aan 't rijpen was. De reis van Antonoff en Kameneff naar Goeljaj-Pole kan als een nauwkeurige spionnage der bolsjewiki met het oog op de overval op 't rayon beschouwd worden. Na deze bezoeken veran-

derde er eerst niets in de betrekkingen tussen de bolsjewiki en de Machnowstsjina. Hun agitatie in de pers verzwakte niet, integendeel. Lasterlijke verdachtmakingen, de éne nog gemeener en minderwaardiger dan de andere, werden voortdurend over de Machnowtsi verbreid. Alles wees er op, dat de bolsjewiki er op uit waren, de stemming van de arbeiders en het rode leger op een voorgenomen bewapende overval op het vrije gebied voor te bereiden. Een maand daarvoor was van hun zijde reeds een poging gedaan, Machno te doen sluipmoorden. Padalka, kommandant van een regiment, had, door de bolsjewiki omgekocht, de „opdracht" ontvangen, van Pokrowskoje uit Goeljaj-Pole te overvallen, wanneer Machno daar zou zijn en hem en zijn staf gevangen te nemen. Deze samenzwering werd door Machno zelf ontmaskerd, toen hij zich juist in Berdjansk bevond en op het punt stond, naar Goeljaj-Pole te gaan. Het gelukte deze dit komplot voor te zijn, omdat Machno toevallig een vliegtuig ter beschikking had, waarin hij de afstand Berdjansk—Goeljaj-Pole in twee uur en enige minuten afleggen kon. Het gelukte hem ook de samenzweerders te verrassen. Ze werden gearresteerd en terechtgesteld.

Heel vaak ook werd Machno door kameraden, die in bolsjewistische instellingen werkten, gewaarschuwd, dat hij in geen geval op enige uitnodiging naar Jekaterinoslaw of Charkow te komen, in moest gaan, daar elke officiële invitatie een hinderlaag was, die een zekere dood voor hem zou betekenen. In één woord: elke nieuwe dag bracht de bevestiging ervan, dat de bolsjewiki de strijd om de ideeële invloed in de oekrajnse revolutie, zo niet vandaag dan toch morgen met de wapens in de hand tot een beslissing wilden brengen.

Grigorjews rebellie dwong hen op z'n onverwachtst, uiterlijk hun verhouding tot de Machnowstsjina voor enige tijd te wijzigen.

HOOFDSTUK 6.

DE MACHNOWSTSJINA
(Vervolg)

Grigorjews' verzet. — De eerste overval der bolsjewiki op Goeljaj-Pole.

De 12de Mei 1919 kwam in het hoofdkwartier van Machno, dat zich te Goeljaj-Pole bevond, een telegram binnen van de volgende inhoud:

„Goeljaj Pole, Batjko Machno adres onbekend.
De ploert Grigorjew heeft de zaak verraden. Hij heeft een militair bevel niet uitgevoerd en de wapens gekeerd. Het ogenblik der beslissing is gekomen — of wel u gaat samen met de arbeiders en boeren van heel Rusland, of u geeft de vijanden inderdaad vrij spel. Aarzelen is uitgesloten. Geef uw troepen onmiddellijk bevel zich te ontbinden, stel een oproep tegen Grigorjew samen, en stuur mij een afschrift naar Charkow. Niet beantwoording wordt door mij als oorlogsverklaring beschouwd. Ik geloof in de revolutionaire eer van U, Arsjinoff en Weretjelnikoff.
Kameneff, No. 277.
Rev. Milit. Kontroll. Lobié."

Spoedig werd het telegram, dat deze gebeurtenissen meldde, en de gebeurtenis zelf door de staf in speciale zitting, waaraan ook de vertegenwoordigers van de revolutionaire krijgsraden deelnamen, besproken; men kwam tot de volgende conclusie: Grigorjew was een gewezen officier in het leger van den tsaar; kort voor de val van den hoofdman behoorde hij tot het leger van Petljoera, waar hij de grote troepen opstandelingen aanvoerde, die de regering van Petljoera ter beschikking stonden. Toen het leger van Petljoera onder de druk der klassentegenstellingen uit elkaar viel, liep Grigorjew met al zijn troepen naar de bolsjewisten over, die omstreeks die tijd uit Centraalrusland waren gekomen, en hij trok met hen samen tegen de Petljoeratroepen op,

waarbij hij voor zijn eigen troepen een zekere autonomie en vrijheid van handelen had weten te bewaren. In het goevernement Cherson had hij een belangrijke rol gespeeld bij de ontbinding der regering van Petljoera. Odessa was door hem bezet. Daarna had hij tot in de laatste tijd een frontgedeelte in de buurt van Besarabië met zijn opstandelingen bezet gehouden.

De troepen opstandelingen van Grigorjew waren in organisatorisch, maar in de eerste plaats in moreel opzicht verre bij de opstandige Machnobeweging achtergebleven. Zij ontwikkelden zich niet, en bleven de hele tijd in hun oorspronkelijk stadium. Sedert het begin van de algemene opstand waren ze door revolutionaire geest bezield, doch hadden noch in zichzelf, noch in het boeren-milieu waaruit ze voortgekomen waren die historische scheppingsdrang en de duidelijk uitgesproken sociale leuzen die de Machnobeweging kentekenden, kunnen vinden. Bij alle grote revolutionaire geestdrift hadden zij helaas geen vast omlijnd, sociaal ideaal; dientengevolge kwamen zij al spoedig onder de invloed der Petljoerabeweging, of wel onder die van Grigorjew, of onder die der bolsjewiki.

Grigorjew zelf was nooit revolutionair geweest. Toen hij nog samenging met Petljoera was in zijn optreden, ook toen hij later deel uitmaakte van het rode leger, veel avontuurlijks. In de grond der zaak was hij een vechtersbaas, wien de russische revolutie eerst de mogelijkheid gaf, een zekere rol te spelen. Zijn geestelijke mentaliteit was bont genoeg samengesteld: men kon in hem een vonk medegevoel voor het geknechte boerendom vinden, maar ook heerszucht en de drang naar het vrije roversleven, evenals nationalisme en antisemitisme. Wat had hem ertoe kunnen brengen, zijn wapens tegen de bolsjewisten te keren? Machno's staf was hiervan niet op de hoogte. Er bestond gegronde aanleiding aan te nemen dat de bolsjewiki hem hadden overgehaald om zijn autonome opstandige afdelingen te ontbinden die, al streefden ze dan al geen zelfstandige revolutionaire ideeën na, zoals de Machnobeweging, toch uit hoofde van hun samenstelling en van hun gehalte vijandig stonden tegenover het bolsjewisme. Maar hoe het ook zij, het optreden van Grigorjew

tegen de bolsjewiki was in Machno's ogen niet een revolutionair optreden van arbeiders, maar niet anders dan een oorlogszuchtig, politiek optreden, waartegen slechts volle verachting kon worden gesteld. Dit werd nog duidelijker, toen Grigorjew zijn „Universal" publiceerde, dat niets anders preekte dan nationale twist tussen de arbeiders.

Het enige in de gehele beweging, dat volgens de Machnobeweging aandacht en medelijden verdiende, waren de massaas opstandelingen, die Grigorjew had misleid en tot een politiek avontuur verleid. Dat was de conclusie, waartoe de Machnowtsi kwamen, nadat ze de zaak Grigorjew hadden besproken. Op grond van deze overwegingen bepaalde de staf ook zijn standpunt tegenover de gebeurtenis. In de eerste plaats werd de volgende order naar het front gezonden:

„Marioepol. Veldstaf van het Machnoleger. Kopie aan alle commandanten van kampen, aan alle commandanten van regimenten, bataillons, compagnieën en treinen. Bevel, in alle troepen van Batjko Machno voor te lezen. Kopie naar de buitengewoon gevolmachtigde van de landsverdedigingssowjet Kameneff.

De meest energieke maatregelen moeten worden genomen om het front in stand te houden. In geen geval mag het buitenste front der revolutionairen worden verzwakt. De revolutionaire eer en waardigheid dwingen ons ertoe de revolutie en het volk trouw te blijven, en de strijd van Grigorjew met de bolsjewiki om de macht kan ons er niet toe brengen, de frontlijn te verzwakken, daar de witgardisten trachten door te breken om het volk te knechten. Zolang wij niet de gemeenschappelijke vijand in de gedaante van de witte Don hebben overwonnen, zolang wij vast en vol overtuiging de vrijheid gevoeld hebben, die wij met onze eigen handen en bajonetten hebben veroverd, handhaven wij onze plaats, en strijden wij voor de vrijheid van het volk, in geen geval echter voor de macht of de rivaliteit van politieke charlatans.

Brig. comm. Batjko Machno,
lid van de staf (handtekeningen).

Tegelijkertijd stuurde de staf Kameneff het volgende telegrafische antwoord:

„Charkow. Aan de buitengewoon gevolmachtigde van de landsverdedigingssowjet der republiek Kameneff, kopie Marioepol, Veldstaf.

Op uw en Rosjins [1]) telegrafisch bericht over Grigorjew antwoord ik omgaand. Het front moet onverbroken gehandhaafd

[1]) Tegelijk met L. Kameneff's telegram was een aan Machno geadresseerde dépèche van Grossmann-Rosjin (sowjet-anarchist) binnengekomen, waarin van dezelfde gebeurtenis sprake was.

worden, geen voetbreed van de bezette stellingen mag aan Denikin of de andere kontra-revolutionaire troepen worden overgegeven en de revolutionaire plicht tegenover de arbeiders en boeren van Rusland en der ganse aarde moet worden nagekomen. Ik van mijn kant verklaar u hierbij, dat ik en mijn troepen onwankelbaar trouw blijven aan de arbeiders-boerenrevolutie, maar niet aan geweldsinstellingen als uw commissariaten en Tsjekas die willekeurig met de arbeidende bevolking omspringen. Heeft Grigorjew het front gebroken en troepen teruggetrokken, om de macht in handen te krijgen, dan is dat een misdadig avontuur en een verraad aan de volksrevolutie, en ik zal mijn mening in dit opzicht zoveel mogelijk bekend maken. Op het ogenblik echter missen wij betrouwbare gegevens over Grigorjew en zijn beweging; ik weet niet, wat hij uitvoert en welk doel hij nastreeft; daarom zal ik mij ervan onthouden een oproep tegen hem te publiceren tot ik nadere gegevens over hem heb. Als revolutionair anarchist verklaar ik, dat ik het in geen enkel geval kan ondersteunen, dat Grigorjew of onverschillig wie de macht grijpt; ik zal, evenals vroeger, ook nu de Denikintroepen verdrijven, samen met de opstandige kameraden en tevens zal ik ervoor zorgen, dat de door ons bevrijde etappe-stellingen met een net van vrije arbeiders- en boerenverenigingen worden overdekt, die de macht in haar volle omvang zelf in handen hebben, en wat dat betreft zullen de organen van dwang en geweld als de buitengewone kommissies en kommissariaten, die hun alles-overheersende partijdictatuur zelfs over anarchistische verenigingen en de anarchistische pers uitstrekken, in ons energieke tegenstanders vinden.

Brg. Komm. Batjko Machno, leden van de staf
(Ondertekeningen)
Voorzitter van de kulturele ontwikkelingsafdeling
Arsjinoff."

Tegelijkertijd werd uit vertegenwoordigers van de staf en van de revolutionaire oorlogsraad een commissie gevormd en naar het operatieterrein van Grigorjew gestuurd, om Grigorjew voor de opstandelingen te ontmaskeren en hen op te roepen, onder de vanen der Machnowstsjina te strijden. Grigorjew echter, die inmiddels Alexandrija, Snamenka, Jelisawetgrad bezet had trok nu op naar Jekaterinoslaw, waardoor hij de communistische regering, die zich in Charkow bevond, niet geringe zorgen baarde. Met grote spanning keek deze naar het distrikt Goeljaj-Pole. Ieder gerucht, dat daar vandaan kwam, ieder telegram van Machno, werd gretig opgenomen en in de Sowjetpers gepubliceerd. Deze angst was natuurlijk niets anders dan de vrucht der onwetendheid der beambten der sowjetregering, die de gedachte bij zich lieten opkomen, dat de revolutionaire anarchist Machno

plotseling samen met Grigorjew tegen hen zou kunnen optrekken. De Machnowstsjina is altijd trouw gebleven aan haar principiële beginselen; de idealen der sociale revolutie, de idealen van het libertaire gemeenschapsleven der arbeiders waren voor haar steeds toonaangevend. Daarom zou zij nooit met aparte, tegen het bolsjewisme gerichte stromingen samengaan, enkel en alleen omdat ook de Machnowstsjina tegen het bolsjewisme streed. Integendeel, een beweging als die van Grigorjew betekende een nieuwe bedreiging van de vrijheid der arbeidende bevolking, en daarom stond de Machnobeweging even vijandig tegenover deze beweging als tegenover het bolsjewisme. Inderdaad heeft de Machnobeweging in de tijd van haar bestaan aan geen enkele antibolsjewistische beweging deelgenomen maar zij heeft met dezelfde heldenmoed onder grote offers zowel tegen het bolsjewisme als tegen de Petljoerowtsi, tegen Grigorjew, Denikin en Wrangel gestreden, daar ze van mening was, dat al deze bewegingen door machtsbegerige groepen werden gevormd, die er op uit waren de arbeidende massaas te knechten en uit te buiten. Zelfs de uitnodigingen van enige links-sociaalrevolutionaire groepen voor een gemeenschappelijke strijd tegen de bolsjewiki werden afgewezen, daar de linkse sociaalrevolutionairen in wezen hetzelfde bolsjewisme vertegenwoordigden, namelijk overheersing van het volk door de staat door middel van de socialistische democratie.

Grigorjew zelf heeft gedurende zijn opstand enige malen getracht zich met Machno te verbinden. Van alle telegrammen die hij naar Goeljaj-Pole zond bereikte echter slechts één zijn bestemming. Het luidde: „Batjko, waarom kijk je naar de bolsjewisten uit? Sla ze dood. Ataman Grigorjew." Dit telegram werd natuurlijk niet beantwoord; enige dagen later echter werd over Grigorjew het eindvonnis geveld, waaraan alle vertegenwoordigers der revolutionaire fronttroepen zich aansloten, dat in een speciale, aan hem gerichte oproep tot uiting kwam:

WIE IS GRIGORJEW?

„Broeders, arbeiders. Toen wij ons een jaar geleden samenvoegden voor de strijd op leven en dood tegen de duitse en oostenrijkse overval, tegen de hetman, daarna tegen de Petljoe-

rowstsjina en tegen Denikin, hebben wij ons omtrent deze strijd ter dege rekenschap gegeven, en vanaf de eerste dag stelden wij ons onder de banier, waarop stond te lezen: de bevrijding der arbeiders is het werk van de arbeiders zelf. In deze strijd hebben wij talloze overwinningen behaald, waarin een diepe betekenis ligt: wij hebben de duitsers verdreven, wij hebben de hetman ten val gebracht, wij dulden niet, dat de kleinburgerlijke staat van Petljoera wortel zou schieten; in een door onszelf bevrijd land begonnen wij het werk van de opbouw. Tegelijkertijd hebben wij er de arbeidende massa's steeds weer op gewezen, dat zij alles aandachtig moesten volgen, wat er om hen heen gebeurde; talrijke rovers zwerven als gieren om haar heen, rovers, die slechts op het goede ogenblik wachten om de macht te grijpen en langs de ruggen van de arbeiders naar boven te komen. Kort geleden is er een nieuwe rover in de gestalte van Ataman Grigorjew opgestaan, die het volk een lied voorzingt over zijn ellende, zijn moeiten en zijn slavernij, maar in werkelijkheid de oude op roof gebaseerde orde wil invoeren, waarbij de arbeid van het volk wordt geknecht, de ellende toeneemt en zijn rechten zullen worden ontnomen. Nu over Grigorjew zelf.

Grigorjew is een voormalige tsaristische officier. In de eerste dagen der oekrajnse revolutie streed hij voor Petljoera tegen het sowjet-regiem, toen schaarde hij zich aan de kant van het sowjetregiem, nu echter strijdt hij zowel tegen de sowjetregering als tegen de revolutie zelf. Wat zegt Grigorjew? Reeds in de eerste woorden van zijn „Universal" zegt hij, dat de Oekrajne door mensen wordt geregeerd, die Christus aan het kruis hebben geslagen, en door mensen, die uit de „veelvraat Moscou" zijn voortgekomen.

Vrienden, hoor je in deze duistere woorden niet de verkapte oproep tot een pogrom tegen de joden? Voel je dan niet, dat Grigorjew ernaar streeft de levende broederband tussen de revolutionaire Oekrajne en het revolutionaire Rusland te verbreken? Grigorjew spreekt van beëelte vuisten, van de heilige arbeiders, enz., wie heeft echter voor heden niet reeds over de heilige arbeid en het welzijn van het volk gepraat? Ook de witgardisten die ons en ons land verkrachten, zeggen, dat ze voor het werkende volk strijden. Wij echter weten heel goed, wat zij het volk voor een zegen brengen, als ze het eenmaal naar hun hand hebben gezet.

Grigorjew zegt, dat hij tegen de commissarissen strijdt om in werkelijkheid de macht aan de raden te brengen. In dezelfde „Universal" schrijft hij echter: „Ik, Ataman Grigorjew...... beveel u: kiest commissarissen". En terwijl Grigorjew verder in dezelfde „Universal" verklaart, dat hij tegen elk bloedvergieten zou zijn, kondigt hij een mobilisatie af en stuurt hij zijn boden naar Charkow en Kiew, en schrijft: „Ik verzoek u, mijn bevel op te volgen, al het andere moet je zelf doen." Wat is dat? Is dat de ware volksmacht? Maar ook tsaar Nicolaas hield zijn regering voor een echte volksregering. Of denkt Ataman Grigorjew misschien, dat zijn bevelen niet een gezag over het volk betekenen, en dat zijn commissarissen geen commissarissen, maar engelen zouden zijn? Vrienden, voel je, hoe een bende avontu-

riers je tegen elkaar ophitst, tweedracht wil zaaien in je revolutionaire rijen, en er op uit is, onbemerkt en achter jullie ruggen om je door je eigen daden te overheersen? Neemt je in acht. De verrader Grigorjew, die de revolutie een zware slag heeft toegebracht, die haar tot in het wezen treft, brengt tegelijkertijd ook de bourgeoisie weer op de been. Petljoera van Galicië uit, en Denikin vanuit het Donbekken proberen reeds gebruik te maken van zijn pogrombeweging om tot ons door te dringen. Wee het volk der Oekrajne, als het niet kort en goed aan al deze avonturiers van binnen en van buiten een einde maakt.

Broeders, boeren, arbeiders en opstandelingen, velen onder jullie zullen de vraag stellen: hoe moet men met al die opstandelingen doen, die eerlijk voor de revolutie hebben gestreden, maar nu, door het smadelijke verraad van Grigorjew, in zijn rijen zijn getreden? Moeten we die als vijanden van de revolutie beschouwen? Neen. Deze kameraden zijn het slachtoffer geworden van een bedrog. Wij zijn overtuigd, dat het gezonde revolutionaire instinct hun zal zeggen, dat Grigorjew hen heeft bedrogen, en dan zullen ze weer onder de vanen der revolutie terugkomen.

Wij moeten hier vaststellen, dat de oorzaken, waaruit de hele Grigorjewbeweging is ontstaan, niet alleen in Grigorjew zelf te vinden zijn, maar in de vermeerderde wanorde, die de laatste tijd bij ons in de Oekrajne te zien is. Sedert de bolsjewiki bij ons binnengetrokken zijn, kwam de dictatuur van hun partij. Als staatsgezinde partij hebben de bolsjewiki overal staatsorganen gesticht om het revolutionaire volk te kunnen regeren. Daaraan moet alles ondergeschikt worden gemaakt, zodat zij het met hun argusogen kunnen controleren. Iedere tegenstand, ieder protest en zelfs iedere zelfstandige onderneming werd door hun buitengewone commissies gewurgd. Ten overvloede zijn al die organen samengesteld uit personen, die niets met de arbeid noch met de revolutie te maken hadden. Op deze wijze is een toestand ontstaan, waarbij het hele arbeidende en revolutionaire volk onder opzicht en onder de regering is gekomen van mensen, die de arbeiders vreemd zijn en er licht toe geneigd zijn, willekeurig tegen de arbeiders op te treden en hen te onderdrukken. Dit is ook wel bewezen door de partijdictatuur van de communisten-bolsjewiki. Dit heeft in de massaas verbittering, protesten en een vijandige stemming tegenover de bestaande orde gewekt. Daarvan heeft Grigorjew bij zijn optreden geprofiteerd. Grigorjew is een verrader van de revolutie en een vijand van het volk, maar niet minder dan hij is de communistisch-bolsjewistische partij een vijand van de arbeid. Door haar onverantwoordelijke dictatuur heeft zij in de massaas verbittering gewekt, een verbittering, die vandaag Grigorjew ten goede komt, maar morgen een andere willekeurige avonturier. Als wij dus Ataman Grigorjew als verrader aan de revolutie brandmerken, dan eisen wij tegelijkertijd van de communistische partij rekenschap over de beweging van Grigorjew.

Opnieuw brengen wij het arbeidende volk in herinnering, dat het volk slechts door zijn eigen inspanning en pogingen een bevrijding van het juk, van de onderdrukking, van de verarming kan bereiken. Hiervoor zal geen verandering van regering

helpen. Slechts door hun eigen vrije arbeiders- en boerenorganisaties zullen de arbeiders de oever van de sociale revolutie, van volledige vrijheid en waarachtige gelijkheid kunnen bereiken. Dood en verderf aan alle verraders en vijanden van het volk. Weg met de nationale tweedracht. Weg met de provocateurs. Leve de algemene vereniging van arbeiders en boeren. Leve de vrije commune van arbeiders van de gehele wereld.

Ondertekend door het college van de Div. Staf der Batjko-Machnotroepen. Leden van het college: Batjko-Machno, A. Tsjoebenko, Michaleff-Pawlenko, A. Olchowik, J. M. Tsjoetsjko, E. Karpenko, M. Poesanow, W. Sjarowski, P. Arsjinof, B. Weretelnikow.

Daarbij sloten zich aan: de leden van de executieve der arbeiders-, boeren- en rode-leger-afgevaardigden van de stad Alexandrowsk; Voorzitter van de districtsexecutieve Andrjoetsjenkowsk, voorzitter van de afdeling voor bestuur Spota, afd.-voorzitter Gawrilow, lid van de Gorispolkom pol. Kom. A. Bondar."

Deze oproep werd in een geweldige oplaag onder de boeren en aan het front verbreid, en in het hoofdorgaan van de opstandige Machnowtsi „Poetj k swobode" en in het anarchistenblad „Nabat" afgedrukt.

Het avontuur van Grigorjew zonk even snel ineen als het opgekomen was. Het had een paar jodenpogroms veroorzaakt, waarvan er een, die in Jelisawetgrad, een kolossale omvang had aangenomen. Tenslotte trokken de opstandige massaas zich snel van Grigorjew terug. De boeren konden hem niet ondersteunen, daar ze zagen, hoe leeg hij eigenlijk was. Zo bleef Grigorjew met zijn afdeling van een paar honderdduizend man alleen over; hij verschanste zich in het goevernement Cherson in de kring Alexandrowsk. Toch heeft dit avontuur den bolsjewiki veel onaangenaamheden veroorzaakt. Doch niet zodra was het hun duidelijk geworden, welke houding het rayon van Goeljaj-Pole zou innemen, of ze haalden opgelucht adem: nu konden ze gerust zijn. De Sowjet-regering bazuinde overal rond, dat de Machnowtsi afwijzend tegenover de beweging van Grigorjew stonden. Zij waren van plan, de houding van de Machnobeweging als een levendige propaganda tegen Grigorjew uit te buiten. Machno's naam was in elke sowjetkrant te vinden. Hij werd als de ware beschermer der arbeiders- en boerenrevolutie geëerd. Zelfs trachtte men Grigorjew met hem af te schrik-

ken, door een verhaal te verzinnen, dat hij aan alle kanten door Machnotroepen omringd zou zijn en door hen zou worden gevangen genomen of volkomen vernietigd.

Toch waren al die lofliederen, die men voor Machno zong, gehuicheld, en ze hielden ook niet lang aan. Nauwelijks was het gevaar van de Grigorjew-beweging voorbij, of de vroegere agitatie van de bolsjewiki tegen de Machnowstsjina begon opnieuw. Trotzki, die in die tijd naar de Oekrajne was gekomen, verleende aan deze agitatie de rechte toon: de opstand was een beweging van rijke grote boeren, die er op uit waren de macht in het land tot zich te trekken. Alle gepraat van de Machnowtsi en de anarchisten van een regeringloos maatschappelijk leven waren niet anders dan een list. In werkelijkheid streefden zowel de Machnowtsi als de anarchisten naar de anarchistische macht, die niets anders was dan de macht der rijke grote boeren, der „koelaki" (Nr. 51 van „W Poetj", Trotzki's artikel „Machnowstsjina"). Tegelijkertijd met deze bewust leugenachtige agitatie werd de blokkade over het gebied buitengewoon verscherpt. Slechts met de grootste moeite gelukte het de revolutionaire arbeiders in die streek te krijgen, die zich door hun liefde voor de onafhankelijke en sterke streek zelfs uit de meest afgelegen hoeken van Rusland, zoals uit Iwanowo-Wosnessensk, Moscou, Petersburg, de Wolga, uit de Oeral en uit Siberië tot de Oekrajne aangetrokken voelden. De toezending van patronen en van de vereiste wapenen, zoals men ze aan het front dagelijks nodig had, werd geheel afgesneden. Nog slechts twee weken tevoren, in de tijd van de opstand van Grigorjew, was Groszmann-Rosjin naar Goeljaj-Pole gekomen; men had hem de buitengewoon moeilijke positie van het front geschilderd, ontstaan wegens gebrek aan munitie, Rosjin had deze verhalen gretig in zich opgenomen en de verplichting op zich genomen, in Charkow moeite te doen dat de vereiste munitievoorraden omgaand naar het front gestuurd zouden worden. Sindsdien waren meer dan twee weken verstreken, patronen werden niet gestuurd, en de toestand aan het front werd katastrofaal. Dit geschiedde op een ogenblik, toen juist de troepen van Denikin op dit gedeelte van het front door het toestromen van de regimenten

van Koeban onder Plastoen en verschillende formaties uit de Kaukasus ongelooflijk waren aangezwollen.

Of de bolsjewiki er zich inderdaad rekenschap van gaven, wat ze deden, en over de gevolgen van hun optreden bij de steeds gekompliceerder wordende toestand van de Oekrajne?

Zeker hebben zij zich van hun daden rekenschap gegeven. Zij hadden de blokkadetactiek aangewend om de weerbaarheid van het rayon tot een minimum te beperken. Het is makkelijker te strijden tegen onbewapenden dan tegen bewapenden. De opstandelingen die geen munitie hadden, die bovendien door het moeilijke Denikinfront gebonden waren, waren makkelijker te ontwapenen dan opstandelingen, die rijkelijk van munitie waren voorzien. Dat neemt echter niet weg, dat de bolsjewiki zich helemaal geen rekenschap gaven van de algehele toestand in het Donets-distrikt. Het front van Denikin en diens strijdkrachten waren hun volkomen onbekend. Ook over de volgende plannen van Denikin waren zij geheel onwetend. Intussen waren er echter bij de Don, Koeban en in de Kaukasus geweldige, goed geschoolde troepen geformeerd om een algemene veldtocht tegen de revolutie te ondernemen. Daar de troepen van Denikin in de eerste vier maanden op een hardnekkige tegenstand in het rayon Goeljaj-Pole stieten, konden zij nergens anders een ernstige aanval wagen, daar het rayon Goeljaj-Pole hun linkervleugel ernstig belemmerde bij het optrekken naar het Noorden. In verloop van vier maanden had generaal Sjkoero tevergeefs in verbitterde gevechten getracht, deze belemmering uit de weg te ruimen. Met des te grotere energie bereidden zij zich op de tweede campagne voor, die dan sedert Mei 1919 in geweldige omvang, die zelfs de Machnowtsi niet verwacht hadden, werd doorgevoerd. Dat alles wisten de bolsjewiki niet, dat wil zeggen, ze wilden het liever niet weten, omdat zij geheel en al door de gedachte van een strijd tegen de Machnowstsjina beheerst waren.

Zo kwam dus het gevaar voor het vrije rayon, maar daarmede tegelijk ook tegen de hele oekrajnse revolutie, van twee zijden nader. Gezien deze toestand besloot de revolutionaire krijgsraad van Goeljaj-Pole een buitengewoon districtskongres van boeren, arbeiders, opstandelingen en

roodgardisten van de distrikten Jekaterinoslaw, Charkow, Taurus, Cherson en Donets bijeen te roepen. Het congres moest zijn standpunt tegenover de algemene toestand in het distrikt bepalen, in verband met het gevaar dat van de kontra-revolutie van Denikin dreigde en omtrent de onmacht der Sowjetregering om ook maar het geringste tegen dit gevaar te ondernemen; het congres moest de taak en de practische maatregelen der arbeiders in verband met de nieuw ontstane toestand vastleggen.

Hier volgt de tekst van de oproep van de revolutionaire oorlogsraad aan de arbeiders van de Oekrajne.

MANIFEST OVER HET BIJEENROEPEN VAN HET VIERDE BUITENGEWONE KONGRES VAN DE BOEREN-, ARBEIDERS- EN OPSTANDELINGENVERTEGENWOORDIGERS.

TELEGRAM No. 416.

Aan alle executieven der districten, wolostji en vlekken van het goevernement Jekaterinoslaw en Taurus en de aangrenzende districten, wolostji en vlekken, aan alle opstandige troepen van de eerste oekrajnse opstandige divisie van Batjko-Machno en de troepen van het rode leger, die in dit gebied gestationneerd zijn. Aan allen, allen, allen.

De executieve van de revolutionaire oorlogsraad heeft in een zitting van 30 Mei de aan het front ontstane toestand in verband met de opmars van de witgardistenbenden onderzocht; gezien de algemene economische en politieke toestand van de sowjetregering is de executieve van mening, dat een uitweg uit de zo ontstane toestand slechts door de arbeidende massa's zelf, en niet door afzonderlijke personen en partijen kan worden gevonden. Op grond hiervan heeft de executieve van de revolutionaire oorlogsraad van het rayon Goeljaj-Pole besloten een buitengewoon congres van het rayon Goeljaj-Pole op 14 Juni 1919 in de plaats Goeljaj-Pole bijeen te roepen.

Regels: 1. de boeren en arbeiders van een drieduizend zielen sterke bevolking kiezen een vertegenwoordiger. 2. De opstandelingen en roodgardisten kiezen een vertegenwoordiger voor elke afdeling (regiment. divisie, enz.). 3. Door de staven worden gekozen: uit de Batjko Machno-divisie twee gedelegeerden en van de Brig. een gedelegeerde. 4. door de districts-executieve een vertegenwoordiger voor iedere fractie. 5. districtsorganisaties der partij, die het sowjetprincipe zijn toegedaan, zenden een vertegenwoordiger.

Opmerking. a. De verkiezing van de vertegenwoordigers der arbeiders en boeren moet op algemene dorps-, wijks- en fabrieksvergaderingen plaats vinden. b. in geen geval door besloten vergaderingen van leden van de sowjets en van de fabriekscomité's.

l. Daar de revolutionaire oorlogsraad gebrek heeft aan de nodige geldmiddelen, moeten de te zenden vertegenwoordigers zich ter plaatse hunner inwoning van de nodige levensmiddelen voorzien.

Agenda. a. Verslag der executieve van de revolutionaire oorlogsraad en plaatselijke verslagen. b. de algemene toestand. c. doel, betekenis en taak van de districtssowjet van Goeljaj-Pole der boeren-, arbeiders-, opstandelingen en roodgardisten-afgevaardigden. d. Omvorming van de revolutionaire oorlogsraad. e. de militaire organisatie in het rayon. f. het vraagstuk der levensmiddelenvoorziening. g. het landbouwvraagstuk. h. het financiële vraagstuk. i. over de organisaties der productieve boerenbevolking en der arbeiders. k. over de verdediging van de maatschappelijke orde. 1. Zorg voor de rechtsveiligheid in het rayon. m. rondvraag.

De Executieve van de rev. oorlogsraad.

Na deze oproep begon een algemene veldtocht der bolsjewiki tegen Goeljaj-Pole.

Terwijl de opstandige troepen onder de stormloop der kozakken in de dood gedreven worden, vielen de bolsjewiki met enige regimenten uit het Noorden, dat wil zeggen vanuit de etappen, in de opstandige dorpen binnen, grepen ter plaatse enige opstandige arbeiders, schoten ze dood, verwoestten de communes of andere organisaties in het rayon. Het lijdt geen twijfel dat Trotsky, die omstreeks die tijd in de Oekrajne aankwam, de beslissende rol heeft gespeeld. Het is niet moeilijk om te raden, wat hij voelde als hij het vrije rayon zag, en naar de opmerkingen van het volk luisterde, dat rustig en kalm verder leefde en de nieuwe regering opzettelijk over het hoofd zag, als hij de kranten van dit volk las, waarin hij op eenvoudige, onbevreesde wijze een staatsbeambte werd genoemd. Hij, die beloofd had, dat hij het anarchisme in Rusland met „ijzeren bezems" uit Rusland zou wegvagen, kon, als hij dat allemaal zag, niet anders voelen dan een wilde, blinde woede, zoals dat van „staatsvertegenwoordigers" van zijn slag te verwachten is. Talrijke bevelen, die hij tegen de Machnowstsjina heeft uitgevaardigd, getuigen van dit gevoel. Met een ongebondenheid die geen grenzen kende, legde Trotsky zich er op toe, de Machnobeweging te ontbinden.

In de eerste plaats beantwoordde hij de oproep van de revolutionaire oorlogsraad van Goeljaj-Pole met het volgende bevel:

BEVEL No. 1824 VAN DE REVOLUTIONAIRE KRIJGSSOWJET DER REPUBLIEK.

4 JUNI 1919. CHARKOW.

Aan alle militaire commissarissen en executieven van het district Alexandrowsk, Marioepol, Berdjansk Bachmoet, Pawlograd en Cherson.

De executieve van Goeljaj-Pole tracht in samenwerking met de staf van de brigade Machno op 15 Juni een congres van sowjets en opstandelingen van de districten Alexandrowsk, Marioepol, Berdjansk, Militopel, Bachmoet en Palowgrad bijeen te roepen. Genoemd congres is geheel en al tegen de sowjetregering in de Oekrajne en tegen de organisatie van het zuidelijk front gericht, waartoe de brig. Machno behoort. Het resultaat van het congres kan niet anders zijn dan een nieuwe afschuwelijke opstand in de geest van de Grigorjewbeweging, en betekent tevens het openen van het front voor de witgardisten, waarvoor de brigade Machno steeds terugwijkt, dank zij de onbekwaamheid, de misdadige mentaliteit en het verraad van haar leiders.

1. Bovengenoemd congres is verboden en mag in geen geval plaats vinden.

2. De gehele arbeiders- en boerenbevolking moet mondeling en schriftelijk worden gewaarschuwd, dat het deelnemen aan het congres als hoogverraad aan de sowjetrepubliek en aan het sowjetfront zal worden beschouwd.

3. Alle afgevaardigden, die naar genoemd congres worden verkozen, zullen onmiddellijk worden gearresteerd en aan het revolutionaire krijgsgerechtshof van het 14e, vroeger het 2e oekrajnse leger worden uitgeleverd.

4. Zij die de oproep van Machno en van de executieve van Goeljaj-Pole verspreiden zullen worden gearresteerd.

5. Dit bevel treedt telegrafisch in werking en moet op zo breed mogelijke schaal worden verbreid, het moet op alle openbare plaatsen worden aangeplakt en de vertegenwoordigers der districts- en dorpsbesturen ter hand worden gesteld, evenals de commandanten en commissarissen van de troepenafdelingen.

De voorzitter van de revolutionaire krijgssowjet der Republiek
Trotsky.

De opperbevelhebber: Wattsetis, lid van de revolutionaire krijgssowjet der Republiek, Araloff, plaatselijk commandant te Charkow, Kosjkareff.

Bovenstaand document is klassiek. Ieder die zich bezighoudt met het bestuderen van de geschiedenis der russische revolutie moest het uit zijn hoofd kennen. Hoe zelfbewust en juist hadden toch de revolutionaire boeren van Goeljaj-Pole reeds ongeveer anderhalve maand geleden in hun beroemde antwoord aan Dybenko, die wij vroeger afdrukten, het hele bevel ontzenuwd. Open en eerlijk hadden zij tot de bolsjewiki de volgende vragen gericht (verg. blz. 109):

„Kunnen er wetten door enkele mensen die zich voor revolutionairen uitgeven, gemaakt, bestaan, die het recht verlenen een revolutionair volk vogelvrij te verklaren?"

Par. 2 van Trotsky's bevel antwoordt daarop met evenzoveel woorden, dat er zulke wetten kunnen bestaan, en dat dit bevel van zijn kant een dergelijke wet was.

„Bestaat er een wet, vragen de mensen van Goeljaj-Pole verder, op grond waarvan een revolutionair het recht zou hebben, de hardste strafmaatregelen op de revolutionaire massa, waarvoor hij strijdt, toe te passen, en wel uitsluitend en alleen om die reden, dat de volksmassa zonder voorafgaande toestemming het goede — namelijk de vrijheid en gelijkheid — zelf genomen heeft, die de revolutionair haar beloofde?"

Dezelfde par. 2 van Trotsky's bevel beantwoordt die vraag bevestigend; het bevel verklaart van te voren al de gehele arbeiders- en boerenbevolking tot staatsverraders, in geval zij het mochten wagen, aan het vrije congres deel te nemen.

„Mag op grond van de wetten der revolutie een afgevaardigde worden gefusilleerd omdat hij opkomt voor de doorvoering van een opdracht, die hem door de revolutionaire massa werd gedaan?"

De paragrafen 3 en 4 van Trotsky's bevel zeggen, dat niet slechts de vertegenwoordigers, die voor de opdracht der massa opkomen, maar ook de juist verkozen gedelegeerden, die nog in het geheel geen opdrachten van de revolutionaire massa hebben ontvangen, gearresteerd en gefusilleerd zullen worden. (Overlevering aan het revolutionaire tribunaal van het oorlogsleger staat gelijk met fusillering, waaraan bijvoorbeeld Kostjin, Poloenin, Dobroljoebow en anderen ten offer vielen, die aan het oorlogstribunaal werden uitgeleverd, omdat ze ervan beschuldigd waren, een oproep van de revolutionaire oorlogsraad van Goeljaj-Pole te hebben besproken).

Het hele bevel is een zo volkomen afwijzing van de rechten der arbeiders, dat de hier aangevoerde bewijzen voldoende zijn.

Voor de aanstichter van alle gebeurtenissen in Goeljaj-Pole, van alle revolutionaire maatregelen in het rayon hield Trotsky als van ouds Machno. Hij nam niet eens de moeite zich er van te overtuigen dat het congres niet door de staf van de Machnobrigade en niet door de executieve in Goeljaj-Pole was bijeengeroepen, maar door een orgaan, dat daarvan geheel onafhankelijk was, namelijk door de revolutionaire oorlogsraad. Het is typerend, dat Trotsky reeds in deze order de idee van het verraad van de commandanten van Machno, „die zich steeds meer voor de witgardisten terugtrekken" lanceert. Enige dagen later wisten Trotsky en de gehele Sowjetpers te vertellen, dat de aanhangers van Machno Denikin hadden doorgelaten.

Wij weten al, dat dit front uitsluitend door de moeiten en de offers der opstandige boeren werd gevormd. Het was ontstaan in het meest heroische ogenblik van hun leven, namelijk in de dagen, toen het rayon van alle machthebbers werd bevrijd en zij in het zuid-oosten zowel als stormtroep als verdediger van hun vrijheid stelling namen. Langer dan zes maanden hebben de revolutionaire opstandelingen op dit front een der geweldigste stromingen der monarchistische kontra-revolutie afgedamd, zij hebben alle krachten in het rayon gemobiliseerd en waren bereid, met hun laatste droppel bloed hun vrijheid tegen de aanval der kontra-revolutie te verdedigen. In hoeverre deze frontstelling in de eerste plaats door de opstandelingen werd verdedigd, zelfs in de allerlaatste tijd, blijkt wel uit bovenstaand telegram van Kameneff, dat naar aanleiding van de opstand van Grigorjew naar Goeljaj-Pole werd gestuurd. In dit telegram richt de buitengewoon gevolmachtigde van Moscou aan Machno de vraag, hem de verplaatsing der opstandige troepen aan het Denikinfront aan te geven.

Het spreekt vanzelf, dat hij alleen daarom deze vraag aan Machno richtte, omdat hij in Charkow, waar hij zich toen bevond, de gewenste gegevens niet kon krijgen, zelfs niet door bemiddeling van het oorlogscommissariaat of door den commandant. Trotsky had zonder twijfel nog veel minder een goede voorstelling van het zuidelijke anti-Denikinfront; Trotsky was in de Oekrajne gekomen

toen deze reeds overal door de kontra-revolutionairen in brand gestoken was. Trotsky zocht echter een formele rechtvaardiging van zijn misdadige veldtocht tegen het revolutionaire volk, en verklaarde met een onvergelijkelijk cynisme en gemeenheid dat het congres, dat op 15 Juni bijeengeroepen was, uitsluitend tegen de organisatie van het zuidelijke front was gericht. Hieruit was het volgende te lezen: de boeren en opstandelingen spanden alle krachten in, om het zuidelijke front te versterken, zij riepen alle weerbare mannen op, zo snel mogelijk als vrijwilligers mee te strijden tegen Denikin (resolutie van het tweede Rayoncongres van 19 Februari 1919 over de vrijwillige, algemene mobilisatie der laatste tien lichtingen). Tegelijkertijd echter organiseerden dezelfde boeren en opstandelingen een geheime samenzwering tegen het eigen front. Men zou zo denken, dat dergelijke beweringen door krankzinnigen moeten zijn opgesteld. Maar neen, het is de redenering van volkomen normale mensen, die inmiddels aan een ongelofelijk cynisch optreden tegenover het volk gewend zijn geraakt. Het boven geciteerde bevel van Trotsky, dat de Sowjetregering niet aan de Machnowtsi had toegezonden, en dat hun eerst toevallig een twee of drie dagen later onder de ogen kwam, beantwoordde Machno omgaand met een telegram, waarin hij de wens uitdrukte, met het oog op de onhoudbaar geworden toestand ontslag te nemen als commandant. Jammer genoeg hebben wij de tekst van dit telegram niet ter beschikking.

De order van Trotsky werd telegrafisch doorgegeven. De bolsjewiki voerden alle paragrafen volgens oorlogsrecht uit. De arbeidersvergaderingen in de werkplaatsen van Alexandrowsk, waarin de oproep van de revolutionaire oorlogsraad van het rayon Goeljaj-Pole werd behandeld, werden met geweld uit elkaar gejaagd en in strijd met de wet verklaard. De boeren werden bedreigd met fusillering en met de galg. Op verschillende plaatsen in het rayon werden personen gevangen genomen — zoals Kostin, Poloenin, Dobroljoeboff en anderen — onder beschuldiging de oproepen van de revolutionaire oorlogsraad te hebben verspreid en door het partijdige revolutionaire krijgstribunaal

ter dood veroordeeld. Behalve dit bevel had Trotsky nog een aantal andere krijgsorders uitgevaardigd, waarin het rode leger werd opgewekt de Machnowstsjina totaal uit te roeien. Bovendien had hij in het geheim bevel gegeven, Machno, de leden van de staf, de intellektuele medewerkers in elk geval, gevangen te nemen en ze aan het revolutionaire oorlogstribunaal, met andere woorden aan de beulen, uit te leveren.

Volgens de verklaring van een volkomen verantwoordelijk persoon, die het bevel voerde over enige divisies van het rode leger, evenals van enige andere personen, die toentertijd bij de bolsjewiki hoge militaire posten bekleedden, zou Trotsky zijn politiek tegenover de Machnowstsjina ongeveer als volgt hebben omschreven: het was beter, afstand te doen van de gehele Oekrajne, dan de verdere ontwikkeling van de Machnowstsjina te dulden. De beweging van Denikin kon, daar het een openlijke kontra-revolutie was, nog altijd door klasse-agitatie worden vernietigd. De Machnobeweging echter breidde zich in de brede massa's van het volk steeds meer uit, en bracht juist deze massa's in verzet tegen de bolsjewiki.

Enige dagen voor de hier omschreven gebeurtenissen had Machno bericht gestuurd naar de staf en de sowjet, dat de bolsjewiki enige van hun regimenten van het front tegen Grisjinski hadden teruggetrokken, waardoor aan de troepen van Denikin in het Noord-Oosten, vrije toegang in het rayon Goeljaj-Pole werd verleend. Inderdaad braken de kozakkenhorden **niet door het front der opstandelingen heen, maar door de linkervleugel, waar de troepen van het rode leger stonden.** Hierdoor was het Machnoleger, dat de linie Marioepol, Koetlinikowo, Taranrog bezet hield, door de troepen van Denikin omsingeld. Deze troepen stroomden nu in geweldige massa's tot in het hart van het rayon.

Vroeger hebben wij er reeds op gewezen, dat de boeren in het hele rayon een algemene aanval van de Denikintroepen verwachtten. Ze hadden er zich op voorbereid, en zich met een mobilisatie der laatste tien lichtingen akkoord verklaard. Reeds in April hadden de boeren uit de ver-

schillende dorpen talrijke frisse troepen naar Goeljaj-Pole gestuurd. Zelfs de oude fronttroepen hadden geen munitie meer en vielen de Denikintroepen vaak slechts aan, om munitie te verkrijgen. De bolsjewiki, die zich door verdrag hadden verplicht, de opstandelingen munitie te leveren, waren reeds in April met de blokkade begonnen en lieten wapens noch munitie in het rayon toe. Daardoor gelukte het ook niet, hoewel er vrijwilligers waren, op het juiste ogenblik nieuwe troepen te vormen, en daarvoor moest het rayon nu boeten.

De boeren van Goeljaj-Pole vormden in de loop van een dag een regiment, om hun vlek te redden. Men moest zich zo primitief mogelijk bewapenen, met bijlen, pieken, nu en dan een geweer, jachtgeweren enz. Ze trokken tegen de aanstormende kozakkentroepen op en trachtten de stroom tegen te houden. Vijftien kilometer van hun dorp kwamen ze bij het dorp Swjadoechowska in het district Alexandrowsk met veel sterkere vijanden, de Don- en Koebankozakken in strijd. De mannen van Goeljaj-Pole begonnen nu een verbitterde, heroische strijd, maar moesten bijna allen het leven laten, evenals hun aanvoerder, B. Weretnikow, een arbeider der Poetilow-fabrieken, die in Goeljaj-Pole was geboren. Het reusachtige kozakkenleger stroomde over Goeljaj-Pole heen, en bezette het op 6 Juni. Machno trok zich met de staf van het leger en een kleine afdeling en een batterij op het station Goeljaj-Pole, dat zeven kilometer van het vlek lag, terug, maar moest de stelling tegen de avond opgeven. De volgende dag trok Machno alle strijdkrachten samen, die hij kon bereiken, en rukte tegen Goeljaj-Pole op; hij verjoeg de Denikintroepen en bezette het dorp. Maar hij werd door frisse kozakkentroepen gedwongen, de plaats weer op te geven.

Opgemerkt dient te worden, dat de bolsjewiki, nadat ze een aantal bevelen tegen de Machnobeweging hadden gepubliceerd, in de eerste dagen loyaal tegen haar optraden, alsof er niets tussen hen was voorgevallen. Dat was hun taktiek, waardoor ze hoopten, de leiders der Machnowstsjina des te zekerder in handen te krijgen. Op 7 Juni zonden ze Machno een pantsertrein, vroegen hem, zich

zo lang mogelijk staande te houden en beloofden, hem versterking te zullen zenden. Inderdaad kwamen een dag later in Gjaisjoer, een station op 20 kilometer afstand van Goeljaj-Pole, enige rode troepen uit Tsjaplino aan: o.a. de militaire kommissaris Meshlauk, Worosjilow en anderen. Tussen het kommando van de rode legertroepen en opstandelingen ontstond een zekere verbinding, een soort gemeenschappelijke staf werd in het leven geroepen. Meshlauk en Worosjilow bevonden zich samen met Machno op dezelfde pantserwagen en leidden met hem samen de militaire operaties. Maar Worosjilow had tegelijkertijd het bevel van Trotsky in de zak, Machno en alle verantwoordelijke leiders van de Machnowstsjina gevangen te nemen, de opstandige troepen te ontwapenen en ieder, die zich wilde verzetten, neer te schieten. Worosjilow wachtte het goede ogenblik af. Machno was tijdig gewaarschuwd en overlegde, wat hij zou doen. Hij bestudeerde de algemene toestand en merkte, dat het vroeg of laat tot bloedige gebeurtenissen moest komen. Hij zocht naar een verstandige oplossing. Het doelmatigste leek hem, dat hij zijn post als leider der opstandelingen opgaf. Dit deelde hij ook aan de staf van het leger der opstandelingen mede, en voegde er bij, dat zijn werkzaamheid in de onderste lagen der opstandelingen als eenvoudig opstandeling op het ogenblik het nuttigst was. Dit deed hij ook. In verband hiermede zond hij een gemotiveerde verklaring naar de kommandanten der sowjets. Wij laten deze hier volgen:

Aan Worosjilow, staf van het 14de leger, Charkow. Aan de voorzitter van de revolutionaire krijgssowjet Trotsky, Moscou, Lenin, Kameneff.

In verband met het bevel van de revolutionaire oorlogsraad der republiek nr. 1824 telegrafeerde ik aan de staf van het tweede leger en aan Trotsky, en verzocht, mij van mijn ambt te ontheffen. Hierbij doe ik opnieuw hetzelfde verzoek, waarbij ik het mijn plicht acht, enige verklaringen ter verduidelijking te geven. Hoewel ik, samen met de opstandelingen uitsluitend tegen het front der witte Denikintroepen heb gestreden en het volk nooit iets anders heb geleerd dan liefde tot de vrijheid en tot het eigen werk, heeft toch de officiele sowjetpers, evenals de partijpers der communistische bolsjewiki leugenberichten over mij verbreid, die in strijd zijn met de waardigheid van een revolutionair. Men heeft mij als bandiet, als medeplichtige van Grigor-

jew, als verrader van de Sowjetrepubliek geschilderd, die zou streven naar het herstel van de kapitalistische orde. Zoo stelde Trotsky in zijn artikel „Machnowstsjina" in nr. 51 van het blad „W Poetj" de vraag: „Tegen wie verzetten de opstandelingen der Machno-beweging zich?" en bewijst hij in zijn hele artikel, dat de Machnowstsjina eigenlijk niets anders is, dan een tegen de sowjetregering gerichte aanval, terwijl hij met geen enkel woord op het inderdaad bestaande witte front ingaat, dat zich over een afstand van honderd kilometer uitstrekt, waaraan de opstandelingen in de loop van meer dan zes maanden in groten getale ten offer zijn gevallen, en nog steeds vallen. In voormelde oproep nr. 1824 wordt verklaard dat ik een verrader van de sowjetrepubliek ben, en een opstand als die van Grigorjew zou voorbereiden.

Ik beschouw het als een onvergankelijk, door de revolutie verworven recht van de arbeiders en boeren, kongressen te beleggen om zowel hun particuliere als de algemene aangelegenheden te bespreken en besluiten te nemen. Daarom is het verbod van dergelijke kongressen en een verklaring dat ze in strijd met de wet zijn (bevel nr. 1824) een direkte, minderwaardige inbreuk op de rechten der arbeiders.

Ik geef mij terdege rekenschap van de houding der centrale regering tegenover mijn persoon. Ik ben er vast van overtuigd, dat de regering de gehele opstand beschouwt als een verschijnsel, dat zij in haar staatkundig werk niet kan dulden. Tevens is de centrale regering van mening, dat de opstandsbeweging eng met mijn persoon is verbonden, en zij draagt haar haat tegen de opstand op mij over. Als voorbeeld hiervan kan het boven aangehaalde artikel van Trotsky dienen, waarin hij behalve bewust gelogen mededelingen ook te veel persoonlijks en vijandigheid tegenover mij legt. Het door mij opgemerkte vijandige, in de laatste tijd echter agressieve optreden der centrale regering tegenover de opstand leidt met noodlottige onvermijdelijkheid tot het vormen van een nieuw front, waaraan de revolutionaire massa's zullen staan, die aan de revolutie geloven. Ik beschouw dat als de grootste, meest onvergefelijke misdaad tegenover het werkende volk en beschouw het als mijn plicht, al het mogelijke te doen om deze misdaad te voorkomen. Als het meest zekere middel om deze van de kant der regering dreigende misdaad af te wenden, zie ik, dat ik afstand doe van de door mij beklede post. Ik denk, dat de centrale regering dan wel zal ophouden, mij, evenals de hele opstandsbeweging verdacht te maken, als zouden wij een samenzwering tegen de sowjets op touw willen zetten, en ik hoop, dat zij zich dan in volle ernst en op volkomen revolutionaire wijze tegenover de opstandige beweging in de Oekrajne zal gedragen als tegenover een actief levend onderdeel der sociale massarevolutie, en niet als tegenover een vijandelijk leger, waarmee men tot dusverre uiterst dubbelzinnige, verdachte betrekkingen heeft aangeknoopt, om iedere patroon sjacherde, vaak eenvoudig de hele noodzakelijke bewapening en munitievoorziening stop zette, wat ten gevolge had, dat de beweging vaak ongehoorde verliezen aan mannen en aan revolutionaire gebieden moest lijden, wat echter bij een andere houding der centrale regering tegenover de opstandige beweging

makkelijk had kunnen worden vermeden. Ik verzoek U, mijn rapporten en andere bescheiden van mij in ontvangst te willen nemen.

Station Gjaitsjoer, 9 Juni 1919
Batiko-Machno.

* * *

Intussen hadden zich de opstandige troepen, die bij Marioepol stonden, naar Pologi en naar de stad Alexandrowsk teruggetrokken. Heel onverwacht had Machno zich bij hen aangesloten, nadat hij zich uit de armen, waarin de bolsjewiki hem op het station Gjaitsjoer gevangen trachtten te houden, had bevrijd. De chef van de staf van het Machnoleger Osterow, de leden van de staf Michaleff Pawlenko, Boerbya en enige leden van de revolutionaire oorlogsraad werden hierop door de bolsjewiki op verraderlijke wijze gevangen genomen en ter dood veroordeeld. Dit was de inleiding tot het terechtstellen van vele andere Machnowtsi, die toen in handen der bolsjewiki vielen.

De toestand, waarin Machno zich bevond, was ongewoon moeilijk. Of hij moest zijn troepen, waarmee hij de moeilijkste ogenblikken der oekrajnse revolutie had doorgemaakt, helemaal in de steek laten, of hij moest ze tot de strijd tegen de bolsjewiki oproepen. Gezien de aanhoudende opmars van de Denikintroepen leek hem het laatste onmogelijk. Machno heeft het, met de hem eigen scherpzinnigheid en zijn revolutionair instinkt schitterend verstaan, uit deze moeilijke toestand te komen. Hij richtte een uitvoerige oproep tot de opstandige troepen, waarin hij de nieuw ontstane toestand schilderde, mededeelde dat hij als bevelhebber was afgetreden, en de opstandelingen verzocht, de strijd tegen de troepen van Denikin met dezelfde energie door te zetten als vroeger, zonder er zich echter door in de war te laten brengen, dat ze tijdelijk onder het kommando van de bolsjewistische staf zouden staan.

Meer dan de helft van de Machnotroepen gaf aan deze oproep gehoor en bleef in haar stellingen en stelden zich als troep onder het bevel van het rode leger.

Tegelijkertijd echter hadden de bevelhebbers der opstandige troepen onderling afgesproken, het geschikte ogenblik

of te wachten, dat zij zich allen weer onder het bevel van Machno zouden kunnen scharen, zonder daardoor het front tegen de buitenlandse troepen te verzwakken. (Zoals wij later zullen zien, is dit ogenblik door de opstandelingen met een verbluffende fijnheid en nauwkeurigheid vastgesteld).

Hierop verdween Machno met een kleine troep kavallerie.

De regimenten der opstandelingen, die nu tot rode regimenten werden omgevormd, gingen voort, onder het kommando van hun vroegere bevelhebbers Kalasjnikow, Koerilenko, Klein, Dermendsji en anderen, tegen de troepen van Denikin te strijden en de opmars van die troepen tegen Alexandrowsk en Jekaterinoslaw tegen te houden.

Tot het laatste ogenblik was de omvang van het offensief van Denikin de vooraanstaande bolsjewiki onbekend gebleven. Weinig dagen voor de val van Jekaterinoslaw en Charkow had Trotsky verklaard, dat Denikin helemaal geen gevaar was, en dat alles in de Oekrajne in orde was. Wel is waar verklaarde hij heel kort daarna, dat hij zich verplicht zag, na de toestand nauwkeuriger te hebben bestudeerd, zijn mededelingen van gisteren terug te trekken, en dat hij de toestand van Charkow uiterst bedenkelijk moest noemen. Dit gebeurde echter op een ogenblik, waarop het iedereen duidelijk moest zijn, dat het lot van de hele Oekrajne al beslist was. Eind Juni viel Jekaterinoslaw, anderhalf of twee weken later ook Charkow. De bolsjewiki hielden zich nu niet met een offensief bezig, ja, zelfs niet met een defensief, maar ontruimden slechts de Oekrajne. Alle troepen van het rode leger waren voor dit doel gemobiliseerd. De ontruiming der Oekrajne geschiedde in de meest letterlijke zin van het woord, zonder een zwaardslag.

Toen eerst, toen het overal duidelijk was, dat de Oekrajne door de bolsjewiki was prijsgegeven, en deze er alleen op bedacht waren, de mannelijke bevolking in zo groot mogelijken getale, evenals het rollende materiaal, weg te slepen, hield Machno het ogenblik voor gekomen, om het initiatief voor de strijd tegen de kontra-revolutie in eigen handen te nemen en als zelfstandige revolutionaire

macht zowel tegen Denikin als tegen de bolsjewiki te strijden. De opstandelingen, die tijdelijk onder de rode banier hadden gestreden, werd het parool gegeven, de rode bevelhebbers ten val te brengen en zich onder het commando van Machno aaneen te sluiten.

HOOFDSTUK VII

DE GROTE TERUGTOCHT DER MACHNOWTSI EN HUN OVERWINNING.

Grigorjews terechtstelling. — De strijd bij Peregonowka. — De nederlaag van Denikin. — Tijdperk van vrijheid.

We hebben reeds vermeld, dat Machno, toen hij zijn plaats als bevelhebber van het opstandige leger opgaf, zich met een klein troepje kavallerie verwijderd had. Hij was in de richting van Alexandrowsk weggetrokken. Hier nu gelukte het hem, ofschoon de bolsjewiki aan het front van station Gjaitsjoer graag een eind aan zijn leven gemaakt zagen, zijn ambt officieel neer te leggen en alle aangelegenheden van de opstandelingen-divisie aan de nieuwe brigadekommandant, die zo juist namens de bolsjewiki aangekomen was, over te geven. Deze overdracht had Machno zó tot stand willen brengen, om zijn positie als kommandant open en eerlijk neer te leggen, opdat de bolsjewiki nooit redenen zouden hebben, om wegens dingen, die de divisie betroffen, een aanklacht tegen hem in te stellen. Het geheel was natuurlijk een fijn spel, dat Machno gedwongen was, te spelen, en dat hij ook met succes beëindigde.

Intussen drukte Denikins offensief met al z'n zwaarte op de bevolking. Massaas boeren vluchtten redding zoekend tot Machno als tot hun leider. Ook talrijke in 't rayon verspreide opstandelingen kwamen naar hem toe. In één of twee weken had zich om Machno een geheel nieuwe. opstandige troep gevormd. Met deze troep en een paar afdelingen van het oorspronkelijke opstandsleger, die voor Alexandrowsk aangekomen waren, begon Machno de troepen van Denikin op te houden, waarbij zij zich langzaam terugtrokken, voortdurend bezig, zich een beeld van de toestand te scheppen, om zich behoorlijk te oriënteren.

De troepen van Denikin, die de Oekrajne snel bezetten, verloren Machno geen ogenblik uit het oog, gedachtig aan

de offers en geweldige inspanningen, die hij hun in de loop van de vorige winter gekost had. Ze rukten tegen hem op met een bizonder korps, dat samengesteld was uit 12 tot 15 kavallerie- en infanterieregimenten. Het ging hier echter niet alleen om een strijd tegen het Machno-leger. Bijna alle dorpen van 't Machno-rayon, die door de troepen van Denikin werden bezet, werden verwoest. De boeren werden beroofd en uitgemoord. De officieren namen op hen wraak voor de revolutie.

Direct de eerste dag van de bezetting van Goeljaj-Pole door de troepen van Denikin werden talrijke boeren doodgeschoten, de bevolking werd gestraft en honderden boerenwagens, beladen met have en goed der Goeljaj-Polsker bewoners, door Sjkoero-kozakken naar de Don en 't Koebangebied weggevoerd. Bijna alle joodse vrouwen uit dit dorp werden verkracht.

Daarom ook volgden het terugtrekkende Machno-leger duizenden boerenfamilies uit verschillende dorpen, met hun have en vee. Er had zich een geweldige tros gevormd, die honderden kilometers lang was. Dit was inderdaad een volksverhuizing, een geheel „rijk op wielen", dat het leger naar 't Westen volgde. Deze enorme, langzaam-voorttrekkende massa vluchtelingen bleef op de meest verschillende plaatsen der Oekrajne hangen. Verreweg de meesten hebben hun goederen en hun vaderland verloren; velen hebben hun leven moeten laten.

Vooreerst verschanste Machno zich aan de Dnjepr bij de stad Alexandrowsk en hield een tijdlang de Kitsjkasker brug[1]) bezet. Daarna trok hij zich voor de in overmacht optrekkende vijand naar Dolinskaja terug en vandaar naar Jelisawetgrad. Omstreeks deze tijd hadden de Sowjettroepen hun zelfstandige betekenis in de Oekrajne verloren. Een deel dezer troepen was naar Groot-Rusland afgetrokken, terwijl de troependelen, die in de Oekrajne gebleven waren, begonnen te wankelen, omdat zij het vertrouwen in hun kommandant verloren hadden.

Voor Machno was het ogenblik gunstig, deze troepen in

[1]) Eén van de grootste spoorbruggen van Rusland; voert over de Dnjepr bij Alexandrowsk.

zijn leger op te nemen. Toch was zijn voornaamste bedoeling in die tijd iets anders.

Reeds lang deed zich op de achtergrond van de Oekrajnse revolutionaire werkelijkheid een donkere vlek bemerken, die Machno steeds door goed in 't oog gehouden had. Dat was de „Grigorjewstsjina."

Ofschoon Grigorjew direkt de eerste dagen na zijn aktie tegen de sowjetregering een groot deel van zijn aanhang verloren had, was zijn troep toch nog niet definitief ontbonden; hij had zich met enige afdelingen in 't gouvernement Cherson verschanst en voerde nu een guarilla tegen de bolsjewiki. De gevechtssterkte van de over het gouvernement verstrooide afdelingen, die zich onder zijn invloed bevonden, beliep een paar duizend man. Deze afdelingen overvielen vaak kleine kommando's van het rode leger, ontwapenden die, bezetten de dorpen en vernielden de spoorbanen. Vooral dit laatste werd door hen met voorliefde gedaan.

Grigorjew bewees een bekwaam guarillavoerder te zijn. In 't rayon Snamenka, Alexandria en Jelisawetsgrad was veeleer hij de eigenlijk heersende dan de bolsjewiki. Toch streed Grigorjew tegen de sowjetregering niet om revolutionaire redenen, maar uit persoonlijke en bovendien revolutie-vijandige motieven. Daar hij over geen ook maar half-gevestigde ideologie beschikte, greep hij steeds naar 't naastliggende: eerst was het de Petljoerowstsjina, dan het bolsjewisme, dan weer de Petljoerowstsjina, tenslotte echter Denikin.

Zonder twijfel was Grigorjew een revolutievijand en avonturier, het rayon echter en de massa, door hem geleid, waren revolutionair gezind. Deze laatste nu besloot Machno zijn revolutionairen krachten ten nutte te maken. Dat kon alleen geschieden, wanneer Grigorjew en zijn staf met geweld verwijderd werden. Met de hem eigen rechtuitheid en rauwheid besloot Machno, Grigorjew openlijk te ontmaskeren en te doden. De bolsjewiki, deze staats-apparatici, die enige maanden lang met Grigorjew gestreden hadden, konden niets beters bedenken, dan een half millioen roebel op zijn hoofd te zetten; de helft van die som hadden zij op 't hoofd van elk zijner helpers gezet (proklamatie van de

sowjetregering, gepubliceerd in Juni 1919 in vele Oekrajnse kranten). Onder de dwang der revolutionaire noodzakelijkheid besloot de boerenrevolutionair Machno, Grigorjew openlijk en revolutionair te ontmaskeren. Om vrije toegang tot hem te hebben, zocht Machno voeling met hem en met zijn afdeling onder het voorwendsel van samenwerking aller vrijscharen.

Op voorstel van Machno werd de 27ste Juli 1919 in het dorp Soentowo bij Alexandria in het gouvernement Cherson een kongres van de opstandigen der gouvernementen Jekaterinoslaw, Cherson en Taurus aangekondigd.

Volgens de dagorder zou dit kongres aller opstandige groepen der Oekrajne bepaalde richtlijnen uitstippelen betreffende de gegeven situatie. Een grote massa van arbeiders en boeren, de afdelingen van Grigorjew en die van Machno, tezamen ongeveer 20.000 man, kwam tezamen. Als referenten waren Grigorjew, Machno en enkele partijgangers der éne en andere beweging aangekondigd. Als eerste spreker trad Grigorjew op. Hij riep de boeren en opstandigen ertoe op, alle krachten in het werk te stellen, om de bolsjewiki uit het land te verjagen, waarbij men er niet voor terugschrikken mocht, met wie dan ook, een bondgenootschap te sluiten. Grigorjew zag er niet tegen op, zich daartoe met Denikin te verenigen. Dan later, wanneer men het juk van 't bolsjewisme afgeworpen had, zou het volk zelf kunnen uitmaken, hoe het zijn leven in wilde richten. Deze verklaring was Grigorjew noodlottig. De strijder Tsjoebenko en Machno zelf, die vlak daarop het woord namen, wezen er op, dat de strijd tegen de bolsjewiki alleen dàn een revolutionair karakter kon hebben, wanneer die ter wille van de sociale revolutie gevoerd werd. Een verbond met de ergste volksvijand, met de generaals, zou een misdadig avontuur zijn en revolutie-vijandig. Tot zulk een kontra-revolutie riep nu Grigorjew op, dus was hij een vijand van 't volk. Hierop verlangde Machno openlijk voor 't gehele kongres van Grigorjew, rekenschap te geven van de afschuwelijke pogroms, die hij in Mei 1919 in Jelisawetgrad aangericht had en van talrijke andere anti-semietische demonstraties. „Zulke schoften als Grigorjew

maken alle opstandigen van de Oekrajne te schande en hun plaats is in elk geval niet in de rijen der eerlijke revolutionaire strijders." — Met deze woorden besloot Machno zijn tegen Grigorjew gerichte aanklacht. Deze merkte nu, dat de zaak voor hem een gevaarlijke keer ging nemen. Hij greep naar de wapenen. Maar het was te laat. Ssemjon Karetnik, één van de trouwste helpers van Machno, legde hem met een paar revolverschoten neer; Machno snelde toe en met de roep: „Dood aan de Ataman!" gaf hij hem het genadeschot. Grigorjew's aanhang en de leden van zijn staf wilden hem te hulp snellen, maar werden ter plaatse door Machnowtsi, die men oordeelkundig opgesteld had, neergeschoten. Dit alles gebeurde in enkele ogenblikken en voor de ogen van alle aanwezigen.

Eerst waren de kongresgangers door 't gebeurde opgewonden; maar dan werden deze daden, na uiteenzettingen van Machno, Tsjoebenko en andere leden der Machnowstsjina, door 't kongres gebillijkt en als historisch noodzakelijk aanvaard. Protokollair werd vastgesteld, dat de Machnowstsjina de verantwoording voor 't gebeurde en alle eventuele gevolgen aanvaardde[1]).

Alle vrijscharen echter, die onder Grigorjew's leiding gestaan hadden, sloten zich op grond van een kongresresolutie bij het algemene revolutionaire Machnoleger aan.

* * *

We hebben er reeds op gewezen, dat de weinige sowjettroepen, die zich nog in verschillende streken der Oekrajne ophielden, met een geest van wantrouwen tegen hun kommandanten bezield waren. De schandelijke vlucht der sowjetregering uit de Oekrajne werd door hen als verraad aan de revolutie beschouwd. Machno was het enige middenpunt van de revolutionaire hoop van heel het land. De blikken van allen, die ter plaatse voor de vrijheid wilden strijden, waren op hem gericht. Deze geest leefde ook in de rode troependelen, die in de Oekrajne waren achterge-

[1]) De protokollen van 't kongres, zo ook de ontwerpen van Machno's en Grigorjew's redevoeringen zijn in 1920 met andere dokumenten door de oorlogsomstandigheden verloren geraakt.

bleven. Eind Juli organiseerden de bolsjewistische Krimtroepen een militaire opstand en sloten zich bij Machno aan. Deze opstand was door Kalasjnikoff, Dermendsji en Boedanoff opgezet; dit waren vroegere Machnowtsi, die nu in de rijen van 't rode leger streden. Van Nowy-Boeg af tot Pomostsjnaja toe trokken reusachtige troependelen van het rode leger op zoek naar Machno; hun vroegere superieuren (Kotsjergin, Diebets, e.a.) voerden zij als gevangenen mee. De vereniging vond plaats begin Augustus 1919 in de nabijheid van 't station Pomostsjnaja, in de streek van Dobrowelitsjkowka, gouvernement Cherson. Deze omzwaai was een harde slag voor de bolsjewiki, omdat hierdoor hun strijdkrachten in de Oekrajne volkomen van 't toneel verdwenen waren.

De rayons om Pomostsjnaja, Jelisawetsgrad en Wosnossensk (bij Odessa) waren de eerste punten, waar Machno halt maakte om orde in de troepenmassaas te brengen, die hem van alle kanten toestroomden. Hier werden vier brigades infanterie- en kavallerietroepen, verder een artillerie-divisie en een machinegeweerregiment geformeerd, tezamen ongeveer 15.000 strijders.

Een enkele bereden troep, 150 tot 200 man sterk, die voortdurend om Machno was, behoorde niet tot dit totaal. Met deze strijdkrachten nu begonnen de Machnotroepen hun aanval op Denikin. De botsing was verbitterd. Meer dan eens werden de troepen van Denikin 50 tot 80 K.M. oostwaarts teruggeworpen. In 't verloop van de strijd veroverde de Machnowtsi drie of vier pantsertreinen, waaronder de kolossale „Njepobedjimy". Maar frisse troepen kwamen Denikin ter hulp en zo gelukte het hun, de Machnowtsi weer naar 't westen terug te dringen. Een beslissend, numeriek overwicht was op hun zijde; ook waren zij veel beter bewapend. Want de Machnotroepen beschikten bijna over geen patronen meer. Van drie aanvallen op Denikin waren er twee alleen ondernomen om patronen te veroveren. Bovendien moest Machno ook tegen een bolsjewistische troep opereren, die van Odessa uit zich naar 't Noorden terugtrok.

Tengevolge van dit alles moest het terrein Jelisawetsgrad

— Pomostsjnaja — Wosnessensk ontruimd en de terugtocht voortgezet worden.

De terugtocht geschiedde onder voortdurende strijd. De Denikin-troep, waardoor Machno vervolgd werd, onderscheidde zich door buitengewone taaiheid en hardnekkigheid. Vooral de beide officiersregimenten waren ongewoon dapper: het eerste Simferopolse en het tweede Labinsker-regiment. Machno, die aan de gevechten tegen deze regimenten deelnam, was verrukt over de standvastigheid en doodsverachting dezer mensen. Denikins ruiterij verdiende alle lof. De talrijke ruiterij van 't rode leger, die later ontstond, was dit alleen maar naar de naam; zij kwam alleen maar in aktie als 't werk door artillerie- en machinegeweervuur al gedaan was. In de loop van de gehele burgeroorlog heeft de rode ruiterij nergens de degen gekruist met die van Machno, ofschoon de eerste numeriek veel sterker was. Geheel anders echter de kozakken- en Kaukasische kavallerie-regimenten van Denikin. Zij lieten het op de strijd van man tegen man aankomen en reden in volle karrière op de vijand in zonder af te wachten, dat de artillerie aldaar eerst verwarring voor hen stichtte.

Niettemin heeft ook deze ruiterij meer dan eens in verbitterde gevechten met de Machnowtsi zich de nek gebroken. De leiders der Denikin-regimenten hebben in hun dagverslagen, die na gevechten de Machnowtsi in handen vielen, vaak opgemerkt, dat de strijd tegen de Machnowse kavallerie en artillerie het allermoeilijkste en verschrikkelijkste van geheel de veldtocht was.

Van midden Augustus 1919 af begon deze troep Machno zeer in 't nauw te drijven, waarbij zij er voortdurend op uit was, Machno van verschillende zijden tegelijk aan te grijpen. Machno zag dat de kleinste fout zijnerzijds noodlottig zou kunnen worden voor 't gehele leger. Daarom zocht hij naar een gunstig ogenblik, om de vijand beslissend slag te kunnen leveren. Noordwaarts waren de Denikintsi reeds tot Koersk doorgedrongen.

Machno bestudeerde deze omstandigheid ernstig en begreep, dat, hoe verder zij in deze richting optrokken, hij des te zekerder hun etappenstelling zou kunnen vernielen.

Toch moest hij, ondanks deze overwegingen, zich steeds verder naar het westen terugtrekken onder de druk der overtalrijke vijandelijke strijdkrachten. In de tweede helft van Augustus verbond zich de troep van Denikin, die Machno van uit het Oosten aanviel, met een tweede, die van Odessa en Wosnessensk af oprukte. De toestand werd steeds gevaarvoller. Toen gaf het opstandsleger het spoorwegrayon prijs, nadat tevoren alle pantsertreinen opgeblazen waren. De terugtocht volgde nu langs landwegen van dorp tot dorp. De troepen van Denikin lieten niet los. Hun doel was niet alleen, Machno te verslaan, maar zijn leger definitief te vernietigen.

Deze terugtocht geschiedde onder dagelijkse gevechten en duurde meer dan een maand, tot de Machnotroepen de stad Oemanj bereikt hadden, die door troepen van Petljoera bezet was. De laatste bevonden zich in oorlogstoestand met de Denikintsi. Vanzelf rees nu dus de vraag, hoe zich tegenover de Petljoerowtsi te stellen. Moest men de strijd tegen hen aanbinden of was hier een andere taktiek gewenst? Het leger van Machno voerde op dat ogenblik circa 8000 gewonden mee, die de allernoodzakelijkste doktershulp ontbeerden. Deze gewonden waren tot een zware reuzentros geworden, die achter het leger aansleepte en de bewegingen en militaire operaties ten zeerste belemmerde. Na grondige bespreking van het vraagstuk werd besloten, de Petljoeratroepen een onzijdige houding voor te stellen. Intussen was uit Oemanj een delegatie van Petljoera gearriveerd, die het standpunt van het Petljoera-kommando t.o.v. de toestand uiteenzette. Dit kwam hier op neer, dat de Petljoera-troepen, die in oorlog met Denikin waren, geen nieuw front wensten en een botsing met de Machnotroepen tot het uiterste wilden vermijden. Hierin kwamen zij dus de bedoelingen van Machno tegemoet. Te Sjmerinka werd door afgevaardigden uit beide kampen een overeenkomst uitgewerkt, waarbij beide partijen zich verplichtten, de strengste neutraliteit t.o.v. elkaar in acht te nemen, ongeacht elks politieke standpunt. Bovendien namen de Petljoerowtsi op zich, alle gewonde Machnowtsi bij zich in lazaretten op te nemen.

Natuurlijk sloot Machno, noch één zijner helpers de ogen

voor het feit, dat deze neutraliteit slechts gefingeerd was; dat men zo niet vandaag, dan toch morgen rekening houden moest met een bondgenootschap tussen Denikin en Petljoera zodat deze tezamen zich op de Machnowtsi zouden storten. Hoofdzaak was echter, één of twee weken tijd te winnen om de verwachte aanval, namelijk die van 't Westen uit, te verhinderen, omdat men dan in een val zou zitten. In feite echter waren de betrekkingen tussen de Machno- en de Petljoeratroepen niet veranderd. Tot de massaas dezer laatste verhield men zich vriendelijk, doch voerde tegen de toppen der Petljoerowstsjina dezelfde revolutionaire propaganda als voorheen en juist in deze tijd liet de revolutionaire oorlogsraad van 't Machno-leger een oproep verschijnen onder de titel: „Wie is Petljoera?", waarin deze als verdediger der bezittende klasse ontmaskerd werd, die door de hand der werkende massaas de dood verdiende te vinden. Velen van de Petljoerase „Ssitsj"-manschappen[1]) behoorden volgens geest en traditie bij Machno en was de laatste niet zo erg door Denikin bedreigd geweest, stellig was het hem gelukt velen ervan tot zich te trekken. De Machnowtsi dachten hieraan en het Petljoera-kommando bevroedde het ook, geleerd als zij hadden van 't gebeurde met Grigorjew; zij gedroegen zich dus uiterst voorzichtig tegenover de Machnowtsi.

De argwaan der Machnowtsi, dat de Petljoerowtsi voeling zouden kunnen zoeken met Denikin om gemeenschappelijk tegen Machno op te trekken, begon grond te krijgen. Volgens de getroffen overeenkomst met de Petljoerowtsi was het 't Machnoleger vergund een tien vierkante kilometer groot gebied in 't rayon Tjekoetsj bij Oemanj te bezetten. In 't Noorden en Westen waren de Petljoeratroepen gelegerd; in 't Oosten en Zuiden (bij Golta) lagen de troepen van Denikin. Deze voorwaarde in de overeenkomst, die door Petljoera gesteld was, had al direkt verdacht geleken. Eenige dagen later kwamen meldingen binnen, dat onderhandelingen met het Denikin-kommando over de omsingeling en vernietiging van Machno met vereende krachten gevoerd werden. Juist omstreeks die tijd, d.w.z. op 24-

[1]) Betekent ongeveer hetzelfde als „Woljnitsa", zie pag. 47.

25 September doken in Machno's westelijke etappestellingen vier of vijf regimenten van Denikin op. Zij hadden daar alleen kunnen komen, wanneer zij een door Petljoeratroepen bezet gebied hadden kunnen passeren, d.w.z. dus met direkte hulp of toestemming van Petljoera.

's Avonds de 25ste September waren de troepen van Machno van alle kanten door regimenten van Denikin omsingeld, waarbij de sterkste troependelen in 't Oosten stonden. Ook Oemanj was door Denikin bezet. Het ogenblik van snel handelen was dus nu gekomen. Het lot van geheel het opstandige leger stond hier beslist te worden.

* * *

De terugtocht van het Machnoleger, die over een gebied van 600 werst geleid was, had ongeveer vier maanden geduurd. Deze terugtocht was buitengewoon moeilijk geweest. De opstandigen hadden schoenwerk noch kleren. In de verschrikkelijke hitte, door stofwolken omhuld, overgierd door een regen van kogels en granaten, trokken zij uit hun eigen gebied naar de onbekende verte. Toch waren allen vervuld van de gedachte, dat de vijand verslagen moest worden en geduldig werden de lasten van de terugtocht gedragen. Soms hoorde men wel eens ongeduldige lieden roepen: „Terug! Naar de Dnjepr!" Maar door de onverbiddelijke dwang der omstandigheden werden zij steeds verder gevoerd van hun Dnjepr, van hun vrije, trotse geboortegebied. En weer volgden zij met groot uithoudingsvermogen, met ingespannen wil, door kogels bestookt, hun leider. Het eindpunt van de terugtocht werd Oemanj. Een verder terug was er niet. Van alle zijden waren zij door vijanden omringd. Hier nu verklaarde Machno met de hem eigen eenvoud, waardoor hij verstond de heldenmoed van zijn kameraden op te wekken, dat de gehele voorafgaande terugtocht niet anders dan een onvermijdelijke strategische manoeuvre geweest was en dat de eigenlijke slag morgen, d.w.z. 26 September beginnen zou.

De plaatsing der Denikin-troepen in noordelijke richting zowel als op de andere fronten werd goed overwogen. Machno was vervuld van de zekerheid, dat het lot hem

hier een wonderbaarlijk geschenk deed, door hem de mogelijkheid te geven, de gehele Denikinse kontra-revolutie hier de doodsteek toe te brengen. Deze mogelijkheid bood zich hier aan als een tastbaar feit. Het ging er alleen maar om, de Denikinse vuist te vermorzelen, die hier bij Oemanj direkt tegen het Machno-leger opgeheven werd.

De Machno-troepen, die al die maanden lang voortdurend naar het Westen getrokken waren, keerden onverwachts op 25 en 26 September al hun krachten naar het Oosten en stonden daardoor vlak voor de voornaamste strijdkrachten van Denikin.

In de avond van de 25ste September kwam het bij het dorp Kroetjenkoje tot een strijd tussen de 1ste Machno-brigade en de troepen van Denikin. De laatsten trokken zich terug en begonnen zich te verschansen, terwijl zij hun tegenstander trachtten te verleiden hen te achtervolgen; maar Machno deed dit niet. Hierdoor werd de waakzaamheid der Denikintsi verzwakt, omdat deze dachten, dat het opstandsleger nog steeds in de oude richting oprukte, n.l. naar het Westen. Intussen echter hadden de Machno-troepen, die in enige dorpen bivakkeerden, in 't holst van de nacht rechtsomkeert gemaakt en zich weer naar het Oosten tegen de vijand gewend, die met zijn voornaamste strijdkrachten bij Peregonowka gelegerd lag, dat door troepen van Machno bezet was (zie de kaart).

Tussen drie en vier uur 's morgens begon de slag. Zonder onderbreking duurde die voort, ontplooide zich en nam in heftigheid toe. Tegen acht uur in de morgen had zij haar hoogtepunt bereikt. Het machinegeweervuur was tot een onafgebroken stormgebrul geworden. Machno zelf was met zijn honderdschap reeds gedurende de nacht verdwenen; hij was om de vijand heengetrokken en gedurende 't verloop van de gehele veldslag kwamen er geen berichten van hem binnen. Tegen negen uur in de morgen begonnen de Machnowtsi zich terug te trekken. Reeds was de strijd verlegd naar de buitenzijde van 't dorp. De Denikintsi hadden alle beschikbare strijdkrachten uit verschillende plaatsen samengetrokken en de Machnotroepen werden door kogelregens overstroomd. De leden van Machno's staf en alle overigen,

die zich in 't dorp zelf bevonden en nog een geweer konden hanteren, rukten in ketens op. Het kritieke ogenblik was gekomen, dat de slag en daarmee alles verloren scheen. In het dorp weerklonk het alarmsignaal, dat allen, ook de vrouwen, de geweren grijpen en zich voor het straatgevecht gereed moesten houden. Allen hadden zich op het laatste ogenblik van de strijd en van hun leven voorbereid. Plotseling echter scheen het gebrul der machinegeweren en het hoera-geroep zich te verwijderen; het klonk steeds verder af en eindelijk begrepen de in 't dorp verblijvenden, dat de vijand teruggeslagen was en de strijd nu weer verder af woedde. Deze afloop van de strijd was 't gevolg van Machno's plotseling persoonlijk ingrijpen. Reeds op 't moment, dat de Machnowtsi terugtrokken en de strijd dicht bij 't dorp begon te woeden, viel de uitgeputte en met stof bedekte Machno, met zijn handvol mannen uit een kloof opduikend, de vijand in de flank aan. Zwijgend, zonder enig geroep, alleen door de brandende wil tot overwinning bezield, stormde hij met zijn honderdschap in gesloten karrée op de vijand los en brak in diens rijen. Als was alle moeheid verdwenen, zo schepten de terugtrekkenden weer moed.

„De Batjko verslaat ze!" weerklonk 't in de massaas. En met verhonderdvoudigde energie stormden allen weer vooruit, hun geliefde leider na, die een zekere dood scheen tegemoet te gaan. Het kwam tot een verbitterd handgemeen, tot een „roebka" (slachtpartij) zoals de Machnowtsi dat noemden. Hoe standvastig het eerste Simferopols Officierenregiment ook zijn mocht, toch werd het verslagen en begon zich snel terug te trekken, eerst, misschien tien minuten lang in goede orde, gelederen vormend en erop bedacht, de overwinnaars af te weren, — dan echter eenvoudig in panische vlucht. Op dit regiment volgden de andere en tenslotte namen alle Denikin-troepen de vlucht, naar de rivier Ssinjoecha toe, die zij trachtten over te steken, om zich op de andere oever te verschansen.

Machno wist de kans van het ogenblik uitstekend te gebruiken en haastte zich, uit de overwinning te halen, wat er uit te halen was. Hij liet al zijn kavallerie en artillerie in volle snelheid aan de achtervolging deelnemen, terwijl

hij zelf met zijn snelste kavallerie-regiment iets meer naar rechts aanhield om de vijand de terugweg af te snijden. De vervolging geschiedde over een breedte van 12 tot 15 kilometer. Juist op 't goede ogenblik, toen de Denikintroepen de oever van de rivier bereikt hadden, werden zij ingehaald. Enige honderden verdronken in de vloed. Den meesten gelukte het, de andere kant te bereiken, maar hier werden zij door Machno opgevangen. Ook de staf der Denikintsi en een reserve-regiment, dat aan de andere zijde stond, werd gevangen genomen. Van alle troependelen, die de Machnotroepen in de laatste anderhalve maand zo hardnekkig vervolgd hadden, gelukte het maar weinigen, te ontkomen. Het eerste Simferopolse Officierenregiment zo ook enkele andere regimenten werden tot de laatste man neergeslagen. Een weglengte van twee tot drie kilometer was met de lijken van gevallen vijanden dicht bezaaid. Hoe drukkend dit schouwspel sommigen ook schijnen moge, — het was het natuurlijke gevolg van de speciale strijd der Denikintsi tegen het Machnoleger. In de loop van heel de tijd der achtervolging was er alleen maar van de volkomen vernietiging van 't Machnoleger sprake geweest. Had Machno ook maar de kleinste fout gemaakt, dan had hetzelfde lot hem en zijn opstandsleger getroffen, hierbij zou men ook de vrouwen niet gespaard hebben, die hun mannen noodgedwongen in het leger hadden moeten volgen. In dat opzicht hadden de Machnowtsi voldoende leergeld betaald.

* * *

Onder de boeren van Groot-Rusland doet een sage de ronde over Poegatsjew. Toen hij na zijn opstand in handen der regering viel, moet hij tot de adellijke heren, die hem omringden, gezegd hebben: „Ik heb u met mijn opstand slechts verschrikt [1]). Maar wacht slechts af, na mij zal een bezem komen, die u allen wegvegen zal". In 't verloop van geheel zijn revolutionaire werkzaamheid, — vooral echter gedurende de periode van de vernietiging der Denikintsi,

[1]) Poegatsjew, leider van een grote boerenopstand in Zuid-Rusland in 't einde der 18e eeuw. „Poegat" betekent in 't russisch: schrik verbreiden; vandaar bovenstaande woordspeling.

bleek Machno deze historische bezem te zijn.

Nadat hij de sterkste stoottroep van 't Denikinleger verslagen had, aarzelde hij geen ogenblik zijn troepen in drie richtingen te laten afmarcheren. Als een geweldige reuzenbezem trok hij door het land en veegde elke geest van uitbuiting en knechtschap weg. Landgoed-eigenaars, grootboeren, politielui, priesters, dorpsautoriteiten en officieren, die zich verborgen gehouden hadden, — zij allen vielen op die tochten den Machno-troepen in handen. De gevangenissen en de politiebureaux, — deze symbolen der volksverslaving, liet hij vernielen. Een elk, waarvan bewezen kon worden, dat hij boeren en arbeiders beledigd had, moest het leven laten. In hoofdzaak waren het landgoedbezitters en rijke groot-boeren, die in deze periode omkwamen. Dit mag o.a. als bewijs ervoor dienen, hoe belachelijk de bolsjewistische leugenberichten zijn, die de Machnowstsjina als een grootboeren-beweging voorstellen. In werkelijkheid waren de dingen zo, dat de groot-boeren overal, waar de Machnowstsjina vaste voet kreeg, steun bij de sowjetregering zochten en ook vonden.

De terugtocht van het leger naar de Dnjepr voltrok zich met sprookjesachtige snelheid. Op de dag na de overwinning over de Denikintsi bij Peregonowka was Machno reeds meer dan 100 kilometer van 't slagveld ver. Hij zelf trok met zijn honderdschap ongeveer 40 werst voor de rest der troepen uit. De dag daarop hadden de Machnowtsi reeds Dolinskaja en Kriwoj Rog bezet en stonden dicht bij Nikopol. En weer een dag later werd de brug over de Dnjepr bij Kitsjkass bestormd en de stad Alexandrowsk bezet. De troepen van Machno raasden door een a.h.w. betoverd, in slaap liggend land; niemand wist van hun doorbraak bij Oemanj, niemand had er een idee van, waar zij eigenlijk waren; de regeringsinstanties hadden nog geen enkele maatregel genomen en verkeerden in de gebruikelijke etappenslaap. Zo kwam het dan, dat de Machnowtsi onverwacht als lenteonweer overal over de vijand heenvielen. Na Alexandrowsk werden Pologi, Goeljaj-Pole, Berdjansk, Melitopol, Marioepol veroverd. In het tijdsbestek van ongeveer anderhalve week was geheel het Zuiden van de Oekrajne van

troepen en regeringsinstellingen van Denikin gezuiverd.

De bezetting van de Zuid-Oekrajne door de Machnowtsi — voor alles de bezetting van het Asowse gouvernement was een dodelijk gevaar voor de gehele anti-revolutionaire kampagne van Denikin. De zaak stond namelijk zo, dat zich in de streek Marioepol-Wolnowacha de eigenlijke verzorgingsbasis voor het leger van Denikin bevond. Bij de bezetting van Berdjansk en Marioepol bleek, dat daar ontzaglijke hoeveelheden munitie en wapenen opgestapeld waren. In Wolnowacha werden gehele stapels vuurwapenen gevonden. Ofschoon nu Wolnowacha nog niet door de Machnowtsi veroverd was — er werd vijf dagen lang om 't bezit van die plaats gestreden — zo kon toch Denikin's leger van hier uit niet meer verzorgd worden, daar de voornaamste spoorbanen van 't gehele rayon zich in handen der Machno-troepen bevonden. Denikin's etappentroepen, die dit rayon te bedienen hadden, waren verdwenen. Op deze wijze was geheel de reusachtige artillerie-basis binnen 't bereik der Machnowtsi gekomen en kon van dat ogenblik af geen patroon naar het Noorden of naar welk ander front ook, gestuurd worden.

In allerijl stuurde Denikin de troepen, die bij Taganrog in reserve gelegen hadden, op Machno af; maar ook deze troepen werden verslagen en golfsgewijs drongen nu de afdelingen van Machno het Donetsbekken in naar 't Noorden toe. Omstreeks 20 Oktober bezetten de Machnotroepen Jekaterinowslaw en de omliggende plaatsen. Toen eerst erkende de Denikintsi, hoe de zaken werkelijk stonden. Zij verklaarden, dat het centrum van de strijd van 't Noorden naar 't Zuiden verschoven was en hun lot in 't Zuiden beslist zou worden. In een oproep aan de kozakken verklaarde generaal Mai-Majewski: het ogenblik van onmiddellijk gevaar voor ons land is gekomen. De vijand dreigt in 't Zuiden en bedreigt ons vaderland. Wij moeten daarheen snellen, om ons land te verdedigen (uit een redevoering van Mai-Majewski, die in een Denikinkrant afgedrukt werd).

Daar de zaken nu zo stonden, nam Denikin zijn beste kavallerie-troepen, namelijk de afdelingen van Mamontoff en Sjkoero van het noordelijk front weg en wierp die in

't Goeljaj-Polsker rayon in de strijd. Maar 't was al te laat. Het gehele gebied van de kusten der Zwarte zee en de zee van Asow af tot aan Charkow en Poltawa toe stond in vlammen. Een tijdlang scheen het er uit te zien, alsof Denikin, omdat hij over frisse troepen en talrijke pantserautomobielen beschikte, de troepen van Machno uit enkele plaatsen, zoals Marioepol, Berdjansk en Goeljaj-Pole zou verdrijven. Maar dat betekende alleen, dat Machno zijnerzijds Ssinelnikowo, Pawlograd, Jekaterinoslaw en een reeks andere plaatsen bezette. In Oktober en November laaide de strijd weer overal hevig op en wederom leden de troepen van Denikin enige beslissende nederlagen. Het ergst werden de Kaukasische afdelingen, de Tsjetsjentsen, e.a. geteisterd, daar enige duizenden van hen in de loop dezer maanden vielen. Eind November verklaarde de Tsjetsjentsen kategorisch dat zij niet langer tegen Machno wensten te strijden; zij verlieten eigenmachtig het Denikinleger en trokken zich weer in de Kaukasus terug. Daarmee begon het algemene verval van het leger.

In de strijd tegen de Machnowstsjina in Zuid-Rusland hadden de Denikintsi een volledige nederlaag geleden. Daarmee was omtrent het resultaat van hun veldtocht tegen de Russische revolutie beslist.

Zo moeten wij hier dan ter wille van de geschiedkundige waarheid verklaren, dat de eer, de Denikinse kontra-revolutie in de herfst van 1919 ten val gebracht te hebben, voor alles aan de Machno-troepen toekomt. Had de doorbraak bij Oemanj en de daarop volgende vernietiging van de etappenstellingen, de artillerie- en verzorgingsbases der Denikintsi niet plaats gevonden, dan waren de laatsten naar alle waarschijnlijkheid reeds in December 1919 Moskou binnengerukt. De veldslag tussen de rode en de Denikintroepen bij Orjol had slechts geringe betekenis. Eigenlijk was de terugtocht der Denikin-troepen in 't Zuiden reeds eerder aangevangen, namelijk in samenhang met de vernietiging der etappe. Alle volgende militaire operaties hadden slechts dit ten doel: de terugtocht zo pijnloos mogelijk te doen geschieden en het legergoed te bergen. De gehele streek door — van Orjol en Koersk tot aan de kust van

de Zee van Asow en de Zwarte zee — kon het rode leger ongehinderd oprukken. Het rukte de Oekrajne en de Kaukasus in, precies als indertijd na de val van de hetman, langs wegen, die reeds gezuiverd waren.

* * *

De militaire aangelegenheden hadden in deze tijd bijna alle krachten der Machnowtsi in beslag genomen. De oorlogstoestand, waarin zich 't rayon bevond, werkte op de scheppende werkzaamheid naar binnen uiterst ongunstig. Desondanks toonden de Machnowtsi ook op dit gebied de nodige initiatieven en waren op velerlei gebied werkzaam. Voor alles trachtten zij overal een belangrijk misverstand op te helderen, namelijk, dat zij een nieuwe regering of een partij zouden zijn. Wanneer zij de één of andere stad binnenrukten, verklaarden zij telkens, dat zij geen enkele regering vertegenwoordigden, dat hun oorlogsmacht niemand tot iets verplichtte, maar alleen de vrijheid der werkenden beschermde. De vrijheid van boeren en arbeiders berustte in dier eigen handen en kon daarom door niemand beperkt worden. Op alle gebieden des levens moesten zij het zo inrichten, als zij het zelf voor noodzakelijk hielden. De Machnowtsi konden hun daarbij slechts met raad helpen, met hun kultuur-arbeiders of met hun oorlogsmacht, in geen geval echter zouden zij hun ook maar 't geringste willen voorschrijven[1]).

Alexandrowsk en het aangrenzende rayon was het eerste gebied, waar de Machnowtsi zich voor langere tijd vastzetten. Daar wendden ze zich voor alles tot de arbeidersmassaas en riepen die op, aan de algemene beraadslaging der arbeiders over de stad deel te nemen. Deze beraadslaging kwam ook tot stand. Hier werd de militaire toestand van het gehele rayon besproken en het voorstel gedaan, het leven in de stad, in de fabrieken en werkplaatsen met

[1]) In enige steden benoemden de Machnowtsi kommandanten, die tot taak hadden, als verbindingsman tussen het leger, dat de stad bezet hield en de bevolking te dienen en aan deze alle maatregelen van het leger, die betrekking hadden op het leven der stadsbevolking en die door de oorlog noodzakelijk waren, mee te delen. Ze beschikten over burgerlijke noch militaire macht en stonden in geen enkele betrekking tot het maatschappelijke leven der vreedzame bevolking.

de voorhanden krachten der arbeiders en hun organisaties zelf te regelen op de basis van arbeid en gelijkheid. Dit voorstel werd door de arbeiders levendig begroet, maar toch aarzelden zij het in de daad om te zetten, eerstens, omdat de uitvoering ervan hun op dat ogenblik te zwaar leek en ten tweede en dat vóór alles, wegens de nabijheid van het front, omdat dit hun onwillekeurig de gedachte gaf, dat de toestand van de stad onzeker was. Op de eerste beraadslaging volgde een tweede. Het vraagstuk, het leven op grond van zelfbestuur door de arbeiders te organiseren, werd uitvoerig uiteengezet en door de massa besproken, die aan de grondgedachte van zelfbestuur van de arbeid absoluut vasthield, hoewel zij nog niet de konkrete vormen vinden kon hiervoor. De spoorwegarbeiders maakten een begin. Ze organiseerden een spoorwegcomité, namen de exploitatie van de (lokale) spoorbanen van hun rayon over, stelden een dienstregeling samen, een regeling voor passagiersvervoer, een systeem van tarieven, enz. Het proletariaat van de stad Alexandrowsk begon er systematisch aan te werken, zelfbestuursorganen te scheppen.

Spoedig na deze beraadslagingen kwam er een rayonkongres van boeren en arbeiders tot stand, dat de 20ste Oktober 1919 in Alexandrowsk daagde. Er waren meer dan 200 afgevaardigden verschenen, waarvan 180 boeren, de rest arbeiders. De besprekingen gingen over: 1e. de militaire toestand: strijd tegen de troepen van Denikin, aanvulling en onderhoud van het opstandsleger en 2e. de vraag van de inwendige opbouw.

Het kongreswerk duurde ongeveer een week en er heerste een opgewekte stemming. De bizondere omstandigheden werkten daar niet in het minst toe mee. Eerstens was de zegevierende terugkomst van het Machno-leger in het geboorteland een zeer buitengewone gebeurtenis voor de boeren, die allen in dit leger wel bloedverwanten hadden. De hoofdzaak was echter, dat het kongres in volkomen vrijheid bijeen was. Er was niet de geringste druk van buiten af te bespeuren. Bovendien had dit kongres een heel waardevol medewerker en referent gevonden in de persoon van de anarchist Wollin, die tot grote verbazing der boeren

hun streven en verlangen het beste tot uitdrukking wist te brengen. De idee der vrije sowjets, die overeenkomstig de wilsuiting der plaatselijke arbeiders werken zouden, — de verbinding van de boeren met de stadsarbeiders op grond van wederkerig ter beschikking stellen van hun arbeidsprodukten — de gedachte van een gelijke en regeringloze organisatie van het eigen leven — al deze ideeën, die Wollin in zijn voordrachten naar voren bracht, waren tegelijkertijd ook de levende kernen van het boeren-gedachtenleven. Anders hadden de boeren zich de revolutie en de revolutionaire opbouw ook niet ingedacht.

De eerste dag trachtten de vertegenwoordigers van politieke partijen het kongreswerk te storen — maar zij werden door 't kongres tot de orde geroepen en zo kon het werk in volkomen eenstemmigheid der deelnemenden verder gaan.

De laatste dagen was 't kongres a.h.w. tot een schoon gedicht geworden. Zakelijke resoluties en enthousiaste tonelen wisselden elkaar af. Het geloof aan de eigen kracht en de macht van de revolutie begeesterden allen. De ware vrijheid, die nog maar weinigen vermogen te ondervinden, zweefde over het kongres. Ieder zag in feite vóór zich het geweldige werk, waarvoor alle krachten te geven, ja, het leven te offeren, de moeite waard was. De boeren, waaronder talrijke bejaarden, ja, grijsaards te vinden waren, zeiden, dat dit het eerste kongres was, waar zij zich niet alleen vrij, maar ook als broeders onder elkáar voelden en nooit zouden zij dat vergeten. En wel geen enkele deelnemer zal het kùnnen vergeten. Velen, zo niet allen, is dit kongres als de schoonste droom van 't leven bijgebleven, omdat de grote vrijheid de mensen tot elkaar gebracht had, zodat zij zich als één hart en één ziel voelden.

De vraagstukken, die het kongres bezig hielden, handelden in de eerste plaats over de vergroting en versterking van 't opstands-leger. Er werd bij kongresresolutie besloten, het leger aan te vullen met de gehele mannelijke bevolking tot 48 jaar oud. Deze aanvulling moest overeenstemmen met de geest van 't vorig kongresbesluit, d.w.z. zij moest vrijwillig zijn, doch zo kompleet mogelijk vanwege de gevaar-

lijke situatie van 't rayon. Reeds eerder hebben wij opgemerkt, in welke geest het besluit van het tweede rayonkongres van 12 Februari 1919 over de vrijwillige mobilisatie der laatste tien jaargangen genomen was. In diezelfde zin werd nu ook het mobilisatie-besluit door dit kongres genomen. Het onderhoud van 't leger zou door vrijwillige bijdragen der boeren, door oorlogsbuit en door requisities bij de rijke stand bestreden worden. Wat de inwendige opbouw betreft, is door dit kongres slechts in het algemeen de gedachte uitgesproken, dat de werkenden, elk in zijn plaats, moesten zorgen zonder enig uiterlijk bestuur hun eigen leven naar eigen inzicht op te bouwen.

Toen de boeren uitéengingen, werd als bizonder belangrijke noodzakelijkheid beklemtoond, dat de kongresbesluiten ook werkelijk doorgevoerd moesten worden. De naar huis reizende afgevaardigden namen de kongresresoluties mee en zorgden voor de verbreiding daarvan in streken en dorpen. Zonder twijfel zouden na drie of vier weken reeds zeer reële resultaten van dit kongres te zien zijn geweest en het volgende arbeiders- en boerenkongres zou grotere massaas werkenden getrokken hebben. De vrijheid dezer laatsten wordt echter steeds, door de ergste vijand: de macht, bedreigd. Nauwelijks waren de kongresafgevaardigden weer in hun geboorteplaatsen terug, of velen daarvan werden door troepen van Denikin bezet, die in groten getale van het Noordelijk front aangesneld kwamen. Wel was deze bezetting niet van lange duur en was als het laatste krampachtige stuiptrekken van de vijand, maar toch werd daardoor op 't kostbaarste ogenblik het scheppende werk van de boeren in hun dorpen onderbroken. Daar ook vanuit het Noorden reeds een andere macht op kwam zetten, die niet minder onverzoenlijk tegenover de vrijheid der massaas stond, n.l. het bolsjewisme, heeft deze bezetting aan het werken der arbeiders ontzaglijke schade toegebracht: na het eerste rayonkongres gelukte het niet, verdere kongressen te beleggen, ja, het lukte zelfs niet, de besluiten van het eerste kongres door te voeren.

In Jekaterinoslaw, dat gedurende het kongres door het opstandige leger bezet was, waren de tijdsomstandigheden

voor inwendig ekonomisch opbouwwerk nog minder gunstig. De uit de stad verdreven Denikintsi hadden tijd gevonden, zich op de tegenover liggende, linker-Dneproever te verschansen en nu bombardeerden zij de stad dagelijks een maand lang van hun talrijke pantsertreinen uit. Telkens, wanneer op instigatie van de kultuur-afdeling van 't Machnoleger een arbeidersbijeenkomst in de stad bijeengeroepen was, openden de uitstekend ingelichte troepen van Denikin versterkt artillerievuur en maakten op die wijze aan de beraadslagingen een eind. Ernstig, systematisch werk op dit gebied was in de stad absoluut onmogelijk. Het lukte slechts, enige vergaderingen in het centrum van de stad en in de buitenwijken te houden. Wel was het den Machnowtsi uitstekend gelukt, het dagblad „Poetj k Swobode" uit te geven; spoedig daarop verscheen ook als dochterstichting van deze krant het dagblad „Sjlach do Woli" in de Oekrajnse taal[1]).

In het gehele bevrijde gedeelte waren de Machnowtsi de enige organisatie, welke over een positieve macht beschikte, met behulp waarvan zij haar tegenstanders haar wil dikteren kon. Zij hebben echter deze macht nimmer misbruikt, om tot politieke heerschappij te geraken, en gebruikten haar ook niet speciaal tegen politieke tegenstanders. Oorlogsvijanden arbeidersverraders, het staatsapparaat, de gevangenissen en dergelijke waren het waartegen zij haar strijdmacht moesten gebruiken.

Gevangenissen zijn het symbool van de knechting des volks. Altijd waren ze er enkel en alleen voor het volk, voor de arbeiders en de boeren. De bourgeoisie van alle

[1]) Eén van de voornaamste argumenten der bolsjewiki tegen de Machnowtsi is, dat deze in de tijd van hun verblijf in Jekaterinoslaw niets scheppends hebben verricht. Maar hierbij verzwijgen de bolsjewiki voor de massaas twee belangrijke dingen. Eerstens vormden de Machnowtsi geen partij en waren geen regeringsmacht. In Jekaterinoslaw verbleven zij als revolutionaire militaire troep, die de vrijheid der stad beschermde. In deze hoedanigheid *mochten* zij in 't geheel niet de verplichting op zich nemen, het opbouw-program der revolutie door te voeren. Dat was de zaak der plaatselijke arbeidersmassaas. Het Machnoleger kon hun in deze aangelegenheid hoogstens met raad, initiatieven en organisatorische bekwaamheden ter zijde staan, zoals dat ook geschied is.

Ten tweede verzwegen de bolsjewiki bij hun argumentatie, in hoe 'n

landen heeft in de historie steeds getracht de oproerige geknechte massa door middel van de gevangenis te temmen. Ook in onze tijd, in de tijd van de „Communistische" en „Socialistische" staat wordt in hoofdzaak het proletariaat door de gevangenissen verslonden. Een vrij volk heeft geen behoefte aan gevangenissen; zijn deze er echter, dan is dat volk niet vrij. De gevangenis is een tegen de arbeiders gerichte eeuwige bedreiging, een aanslag op haar geweten en vrijheid, een teken van haar slavernij.

Zo definieerden de Machnowtsi hun verhouding tot het gevangeniswezen. Van dit standpunt uitgaande vernielden zij waar ze maar konden de gevangenissen. De gevangenis van Berdjansk werd met behulp ener grote revolutionaire volksmassa, vernietigd, door haar in de lucht te laten vliegen. De gevangenissen in Alexandrowsk, Kriwoj-Rog, Jekaterinoslaw en in vele andere plaatsen werden door de Machnowtsi vernietigd. Deze daden werden door de arbeiders steeds met sympathie begroet.

* * *

Met de grootste voldoening kunnen we vaststellen, dat de Machnowtsi het revolutionaire principe van vrijheid van spreken, schrijven, van geweten etc. volledig verwerkelijkt hebben. In alle steden en dorpen, welke door de Machnowtsi werden bezet werden alle verboden, welke, ongeacht door welke regering genomen tegen de een of andere courant, of politieke partij, weder opgeheven. De pers werd over het algemeen volkomen vrij gelaten, gelijk

buitengewone toestand de stad zich toentertijd bevond: terwijl de Machnowtsi de stad bezet hielden, bevond zij zich voortdurend in belegeringstoestand. Er was geen uur, dat de stad niet gebombardeerd werd. *Deze omstandigheid* verhinderde de arbeiders, hoewel niet het Machnoleger, zich toen reeds bezig te houden met de opbouw van het leven op de grondslag van zelfbestuur.

Wat nu de uitvinding betreft, dat de Machnowtsi den spoorwegarbeiders, die gekomen waren om de nodige middelen te verkrijgen, eenvoudig verklaard zouden hebben, dat zij — de Machnowtsi — geen spoorwegen nodig hadden, omdat zij hun paarden en de steppe hadden, — dit leeg geklets werd voor 't eerst in omloop gebracht door de Denikinpers in October 1919; later namen de bolsjewiki deze praatjes klakkeloos over.

ook de diverse organisaties en vergaderingen. Gedurende de korte tijd van anderhalve maand, in welke tijd de Machnowtsi in Jekaterinoslaw verbleven, ontstonden daar vijf of zes couranten van de meest verschillende politieke richtingen, een orgaan van de rechtse sociaal-revolutionairen „Snamja Wosstania" een bolsjewistisch ogaan „Swesda" en anderen. Intussen hadden de bolsjewiki wel het minst op organisatie- en persvrijheid kunnen rekenen. In de eerste plaats däärom, aangezien juist zij alle pers- en organisatievrijheid op alle mogelijke manieren hadden onderdrukt, ten tweede, omdat haar afdeling in Goeljaj-Pole had deelgenomen aan de verraderlijke daden aldaar door hen bedreven en daarvoor ook de volledige verantwoording moest dragen. Doch om de idee der vrijheid van woord en organisatie niet te bezoedelen, liet men ook hun deze onverkort, en liet hun in vereniging met alle andere politieke richtingen alle rechten, welke op de banier der proletarische revolutie staan geschreven.

Het enige punt, waarin de Machnowtsi den bolsjewiki, den sociaal-revolutionairen en anderen aanhangers van de staatssouvereiniteit beperkingen oplegden, was de organisatie van het autoritaire „Revolutiecomité". Nadat de Machnowtsi Alexandrowsk en Jekaterinoslaw hadden bezet, stichtten de bolsjewiki onmiddellijk hun „Revolutiecomité", met het doel, door middel van dit comité hun macht over de bevolking te organiseren. In Alexandrowsk verschenen nog wel leden van het „revolutiecomité" bij Machno, en sloegen hem voor de stad in invloedssferen in te delen, d.w.z. hij (Machno) zou alle militaire bevoegdheid behouden, hun echter op politiek gebied volledig de vrije hand laten. Machno gaf hun de raad zich te verwijderen en op openhartige wijze te strijden. hij dreigde dat hij het gehele „Revolutiecomité" zou laten executeren, indien dit ten opzichte van de arbeiders maatregelen zou willen nemen met het klaarblijkelijke doel deze te willen beheersen. Op gelijke manier werd een „Revolutiecomité" in Jekaterinoslaw opgeheven. In dit opzicht waren de Machnowtsi volkomen principieel. Indien ze de volledige vrijheid van woord, pers en organisatie beschermden, troffen ze ge-

lijktijdig alle maatregelen tegen zodanige politieke organisaties, die den arbeiders haar wil en heerschappij met geweld wilden opleggen. Toen in November 1919 bleek, dat de commandant van het derde Krimse opstandsleger Polonski aan een zodanige organisatie deelnam, werd hij tezamen met andere leden van deze organisatie doodgeschoten.

Ten opzichte van de vrijheid van pers en organisatie, formuleerden de Machnowtsi hun gedachten als volgt:

> 1. Alle socialistische politieke partijen, organisaties en stromingen zonder uitzondering, wordt volledige vrijheid gelaten, hare opvattingen, ideeën, theorieën en meningen zowel mondeling als schriftelijk te verspreiden.
> Beperkingen van de vrijheid van de propaganda van het socialistische woord en de socialistische pers alsmede vervolgingen, zullen in geen geval plaats hebben. Bemerking. Militaire mededelingen mogen echter slechts gepubliceerd worden, wanneer zij door de redactie van het hoofdorgaan der revolutionaire opstandigen „Poetj k Swobode" beschikbaar worden gesteld.
> 2. Waar alle politieke partijen en organisaties volledige vrijheid gelaten wordt hun ideeën te verkondigen, waarschuwt het leger van de Machnowtsi gelijktijdig alle partijen, dat de voorbereiding, organisatie en het opdringen ener politieke heerschappij, die met de vrije propaganda van haar ideeën niet overeenkomt, door het revolutionair-opstandige leger in géén geval zal worden geduld.
>
> De revolutionaire oorlogsraad van het opstandelingenleger der Machnowtsi. Jekaterinoslaw 5 Nov. 1919.

In het gehele verloop van de russische revolutie was de periode der Machnowstsjina, de enige welke de volledige vrijheid in al hare verschijningsvormen verwerkelijkt heeft. Al was de positie van de stad Alexandrowsk en in het bijzonder van Jekaterinoslaw, dat dagelijks uit de pantsertreinen van Denikin beschoten werd, zeer gevaarlijk, toch hebben de arbeiders van beide plaatsen in deze zware tijd voor de eerste maal in de geschiedenis zo gehandeld, zoals zij wilden en wát zij wilden. Buitendien hadden zij de grote mogelijkheid in handen, hun leven naar eigen goeddunken in te richten. Na een maand ontruimden de Machnowtsi Jekaterinoslaw, doch ze hadden kunnen aantonen, dat de arbeiders de vrijheid zelf in handen hielden, en dat zij pas zich begon te ontwikkelen, wanneer in haar midden de Idee der heerschappijloosheid en gelijkheid wortel begon te schieten.

HOOFDSTUK VIII

FOUTEN DER MACHNOWTSI. — TWEEDE OVERVAL DER BOLSJEWIKI OP HET OPSTANDSGEBIED.

De kracht welke de Machnowtsi in de strijd tegen Denikin ontwikkelden, was kolossaal. Hun heldenmoed en de in het verloop der laatste periode, een half jaar durende strijd, wekten grote bewondering. In het gehele bevrijde gebied waren zij de enigen welke het gevaar van een kontra-revolutie door Denikin vroegtijdig hadden bezworen.

Deze omstandigheden gaven aan veel Machnowtsi de rotsvaste overtuiging, dat zij nu, dank zij de vaststaande mening der boeren en arbeiders, tegen de provocatie der bolsjewiki beschermd waren, dat het 't rode leger hetwelk van het Noorden oprukte, duidelijk moest zijn, hoezeer de Machnowtsi door de bolsjewistische partij ten onrechte aangeklaagd werden, dat het rode leger niet het slachtoffer zou worden van herhaald bedrog en provocatie, maar zich onmiddellijk bij de eerste ontmoeting met de Machnowtsi zou verbroederen.

Ja meer dan dat, het optimisme van enige Machnowtsi ging zo ver, dat zij niet geloofden, dat de bolsjewistische partij het zou wagen, gezien de vriendelijke houding ten opzichte van Machno van de massa, een nieuwe samenzwering tegen het vrije volk op touw te zetten. In de lijn dezer mentaliteit der Machnowtsi ontwikkelde zich ook haar militaire en revolutionaire werkzaamheid. Zij vergenoegden zich ermee een gedeelte van het Dnjepr- en Donetsgebied te bezetten en streefden er niet naar in noordelijke richting op te dringen en zich daar te verschansen, aangezien zij veronderstelden dat een ontmoeting met het rode leger ter plaatse zou tonen, aan welke taktiek men zich te houden had.

Anderzijds was een deel der Machnowtsi er van overtuigd, dat men zich voor het militaire bedrijf, al was het

ook voor een revolutionair doel, niet te erg warm moest maken, het was noodzakelijk alle aandacht aan de arbeiders en boeren-massa te besteden en deze te onderrichten in revolutionair opbouwwerk.

Boeren- en arbeiderscongressen, dat waren de naastbijliggende praktische dingen van de dag. Daarmee moest men beginnen, indien men de revolutie helpen wilde en deze uit de bolsjewistische rattenval, in welke zij geraakt was, weg trekken.

Zowel het optimisme der Machnowtsi, alsook hun mening, dat het voor alles op positieve arbeid aankwam, was op zichzelf gezond, doch kwam niet overeen met de toestand in de Oekrajne en kon daarom ook geen positieve resultaten voortbrengen.

Voor alle dingen — het bolsjewisme. Onder geen voorbehoud kon dit krachtens zijn gehele natuur, het aanwezig zijn van een zodanige beweging als de Machnowstsjina was, dulden. Onverschillig wat voor maatschappelijke opvattingen de arbeiders en boeren ook mogen hebben, zou het bolsjewisme al bij de eerste aanraking met deze mensen alle maatregelen tot haar geestelijke vernietiging nemen. Als gevolg daarvan moesten de Machnowtsi nadat zij in het middelpunt van het volksgebeuren in de Oekrajne geraakt waren, zich gelijktijdig naar deze zijde beschermen. Haar streven, voor alle dingen positieve opbouwarbeid te leveren, op zichzelf logisch en revolutionair, bewees zich echter volkomen zonder resultaat bij de merkwaardige positie zoals deze sinds 1918 in de Oekrajne was. De Oekrajne was talloze malen door de troepen van het Duitse en Oostenrijkse leger, door de troepen van Petljoera, door de Denikintroepen en door de bolsjewiki bezet geworden. In 1919 werd het land overstroomd door de lava van het kozakkenleger, na 4 maanden vloeide deze lava door hetzelfde gebied weer terug en vernietigde en verwoestte alles wat haar in de weg kwam. Op haar volgden de talrijke troepen van het rode leger, welke het revolutionaire volk dezelfde oneindige ellende bracht.

Zo was dan sinds de zomer van 1919 het opstandgebied in een toestand gekomen, waarin van revolutionaire op-

bouwarbeid absoluut geen sprake kon zijn: het was of een reusachtige, uit bajonetten samengestelde eg over dit gebied heen en weer getrokken was, van het Noorden naar het Zuiden en weer terug, waarbij elk spoor van opbouwend sociaal werk der massaas volkomen vernietigd werd.

In deze omstandigheden konden de Machnowtsi voor alle dingen hun militaire kracht bewijzen, daar zij genoodzaakt waren tegen allerlei vijandige machten te vechten.

Ook wat de volgende tijd betreft moet men deze omstandigheden in het rayon niet uit het oog verliezen.

De vernietiging van de contra-revolutie van Denikin in de herfst van 1919, was een der hoofddoeleinden der Machnowstsjina in de russische revolutie. De Machnowtsi hebben deze opgave volledig verwerkelijkt. Toch beperkte zich de historische missie, die in deze periode den Machnowtsi door de russische revolutie was opgelegd, niet tot deze opgave alleen. Het van de Denikintroepen gezuiverde revolutionaire land, had behoefte op zijn geheel territorium aan een krachtige bescherming. Zonder deze bescherming zouden de revolutionaire mogelijkheden in die landen, welke na de vernietiging van de Denikinlegers vrij waren geworden, dagelijks door de bolsjewistische staatstroepen vernietigd kunnen worden.

Zonder twijfel behoorde tot de groep der historische opgaven der Machnowstsjina in de herfst van 1919, de schepping van een revolutionair leger van zulk een omvang, dat het revolutionaire volk in staat gesteld werd zijn vrijheid niet alleen in een bepaald gebied, doch over het gehele territorium der Oekrajne te verdedigen.

Op het moment van de strijd tegen de troepen van Denikin, was dat geen kleinigheid, maar het was historische noodzaak en het lag ook gelijktijdig in het bereik der mogelijkheden, aangezien het grootste gedeelte der Oekrajne in die tijd fel opstandig was en zich psychologisch om de Machnowtsi groepeerde.

In het Machnowstsjinagebied stroomden niet alleen van het Zuiden de troepen der opstandelingen toe, doch ook vanuit het Noorden der Oekrajne b.v. Bibiks opstandsdivisie,

welke Poltawa bezette. Zelfs uit Groot-Rusland gingen troepenafdelingen van het rode leger, welke onder de vaandels van de Machnowstsjina voor de sociale revolutie wilden strijden, tot het Machnoleger over. Men denke bijvoorbeeld in dit verband aan de sterke afdeling van het rode leger onder den kommandant Ogarkoff, die uit het gouvernement Orjol oprukte om zich met de Machnowtsi te verenigen; onderweg had zij talrijke aanvallen van bolsjewistische troepen en van die van Denikin te doorstaan. Desalniettemin gelukte het deze afdeling in October 1919 naar Jekaterinoslaw te komen, waar zich destijds de Machnowtsi bevonden.

Weldra woeien de banieren der Machnowstsjina over de gehele Oekrajne. Er was gebrek aan de organisatorische maatregelen, om de talrijke op de verschillende plaatsen van de Oekrajne kokende strijdlust tot een geweldig revolutionair volksleger te versmelten, dat tot bolwerk van het revolutionair gebied zou kunnen dienen.

De macht van zulk een leger, dat het grote revolutionaire gebied, en niet slechts een enkel plaatsje, verdedigd zou hebben, was tegen de bolsjewiki die er van houden naar alles hun hand uit te strekken, het meest overtuigend argument geweest.

Alleen de overwinningsroes en ook een zekere onbezorgdheid verhinderden de Machnowtsi om te rechter tijd een zodanige weermacht te organiseren. Als gevolg hiervan was het dadelijk na de inval van het rode leger in de Oekrajne gedwongen, zich in het enge Goeljaj-Polsker gebied terug te trekken. Dit was een grote militaire fout, welke de bolsjewiki zich ten nutte maakten en wier gevolgen van grote draagwijdte waren voor de Machnowtsi en de oekrajnse revolutie.

* * *

Een typhusepidemie die over geheel Rusland uitgebroken was, decimeerde ook het Machnoleger. Reeds in October waren reeds circa 50 procent der troepen aan typhus overleden. Als gevolg hiervan moest de stad Jekaterinoslaw eind November ontruimd worden, toen vanuit

het Noorden een sterke Denikintroep, door generaal Slachoff aangevoerd in aantocht was. Deze Denikintroep was op de terugweg naar de Krim; een tijdelijke bezetting van Jekaterinoslaw had voor haar daarom geen betekenis.

De Machnowtsi bevonden zich nu weer in het gebied der steden Melitopol, Nikopol en Alexandrowsk. In Alexandrowsk bevond zich de staf van het leger. Er waren geruchten, dat het rode leger in aantocht was. De Machnowtsi troffen echter in het geheel geen maatregelen voor het geval van een botsing, aangezien zij overtuigd waren, dat de ontmoeting een broederlijk karakter zou dragen.

Ongeveer omstreeks 20 December trokken enige divisies van het rode leger het gebied van Jekaterinoslaw-Alexandrowsk binnen, de ontmoeting tussen de Machnowtsi en de troepen van het rode leger, was vriendschappelijk, ja zelfs hartelijk. Een algemene bijeenkomst werd georganiseerd waarin de strijders der beide legers elkaar de handen reikten en verklaarden, dat zij maar één gemeenschappelijke vijand hadden: kapitaal en kontra-revolutie. Deze overeenstemming duurde ongeveer een week. Enige troepenafdelingen van het rode leger waren van plan zich bij het Machnoleger aan te sluiten.

Toen echter van de kommandant van de revolutionaire oorlogssowjet van het 14e (rode) leger, een bevel aan de kommandant van het Machnoleger kwam, dat de instructie bevatte het opstandsleger naar het Poolse front te dirigeren, was het iedereen duidelijk, dat dit de eerste schrede der bolsjewiki tot een nieuwe overval op de Machnowtsi was. Het opstandsleger naar het Poolse front te sturen, was gelijk met de levenszenuw der plaatselijke revolutionaire opstandskrachten af te snijden. Hierbij hadden de bolsjewiki ook de bedoeling om in het betreffende gebied ongehinderd te kunnen plunderen. Bovendien waren de Machnowtsi over het bevel in hoge mate verontwaardigd, omdat noch het 14e leger, noch enige andere troepeneenheid van het rode leger in verband stond met het Machnoleger; in de allereerste plaats hadden zij het recht niet het opstandsleger bevelen te geven, aangezien

dit leger bijna alle lasten van de strijd tegen de kontrarevolutie in de Oekrajne alleen moest dragen.

De revolutionaire oorlogsraad van het opstandsleger beantwoordde het bevel van het 14e leger onmiddellijk. Dit antwoord laat zich als volgt tezamen vatten (aangezien ons de tekst ontbreekt, geven we alleen de grondgedachte weer). Het opstandige Machnoleger had hare revolutionaire gezindheid meer dan enige andere beweging bewezen. Steeds was het op zijn revolutionaire post gebleven, tot dit doel was het in de Oekrajne gebleven en niet naar het Poolse front opgerukt; de zin van deze laatste expeditie was het trouwens volkomen onbegrijpelijk. Buitendien was dit laatste alleen reeds om fysieke redenen onmogelijk, daar 50 procent der strijders, de gehele staf en de kommandant van het leger typhus hadden. De revolutionaire oorlogsraad van het opstandige Machnoleger hield het bevel van het 14e leger voor in hoge mate misplaatst, ja zelfs provocerend.

Dit antwoord der Machnowtsi was begeleid van een oproep aan de manschappen van het rode leger dat zij aan de provocaties van hun kommandanten geen gehoor zouden geven. Hierna braken de Machnowtsi hun stellingenpositie op en rukten naar Goeljaj-Pole. De afmars voltrok zich ongehinderd, zonder verdere bijzonderheden. De rode troepen hadden over het algemeen niet het verlangen met de afmarcherende Machnowtsi in botsing te komen. Slechts enige kleine groepen en enkele personen die bij het terugkerende leger waren achtergebleven, werden door de bolsjewiki gearresteerd.

In naam van het oekrajnse revolutionaire comité, werden Machno en zijn medestrijders midden Januari 1920 voor vogelvrij verklaard, aangezien zij geweigerd hadden naar het Poolse front te trekken. Vanaf dit tijdstip begon een verbitterde strijd tussen de Machnowtsi en de bolsjewistische regering. Wij willen hier niet alle bijzonderheden van deze strijd welke 9 maanden duurde, de revue laten passeren. Bemerkt zij slechts, dat de strijd van beide kanten zonder pardon gevoerd werd. De bolsjewiki rekenden op de numerieke meerderheid der goed bewapende en

goed uitgeruste rode troepen. Om eventuele misverstanden. b.v. verbroedering der rode soldaten met de Machnowtsi uit te sluiten, lieten zij onmiddellijk de Letlandse scherpschutters en een Chinese troep tegen hen oprukken, dus zulke troependelen, welke in het verloop der russische revolutie de regering blind gehoorzaamden.

* * *

In de loop van Januari had de typhusepidemie het leger der Machnowtsi sterk gedesorganiseerd. Alle leden van de staf leden aan typhus. Machno had vlektyphus in de allerzwaarste graad. De meerderheid van de soldaten was tengevolge dezer ziekte ongeschikt voor de dienst en lagen verstrooid in de dorpen. Onder deze omstandigheden hadden de Machnowtsi tussen hun talrijke vijanden door te laveren en voor alles voor Machno te zorgen, welke in bewusteloze toestand was. Er waren ogenblikken van grote offervaardigheid en roerende zorg voor de leider. De opstandige boeren werden door sterke emotie aangegrepen als ze de gevaarlijke posite zagen, waarin Machno zich bevond, daar hij elk ogenblik door de rode troepen gevangen genomen kon worden. Allen was het duidelijk, dat de dood van Machno een verlies voor de gehele boerenbevolking betekenen zou, waarvan de gevolgen nog niet waren te overzien. De boeren deden alles wat in hun positie mogelijk was om dit ongeluk te verhinderen. Men moet het zelf gezien hebben, hoe ze in Goeljaj-Pole en in andere plaatsen Machno van het ene huis in het andere droegen, om hem voor de binnentrekkende rode troepen te verbergen; men moet het gezien hebben hoe de boeren in kritieke ogenblikken, als Machno's verblijfplaats ontdekt was geworden, zich zelf ten offer brachten om op deze wijze tijd te winnen en de mogelijkheid te hebben de hulpeloze Machno naar een ander veiliger dorp over te brengen; dit alles moet men gezien hebben, om te begrijpen, hoe zeer de boeren hun leider vereerden en met welk een fanatieke dankbaarheid zij hem behoedden en verdedigden. Dank zij deze buitengewone zorgzaamheid gelukte het Machno in de allerkritiekste ogenblikken de beweging te doen voortbestaan.

Ondanks de numerieke meerderheid van de rode troepen, was Machno met zijn afdelingen steeds ongrijpbaar. Den bolsjewiki gelukte het echter de vrije ontwikkeling van het betreffende gebied te verhinderen. En dan volgden de massa-executies der boeren.

Velen herinneren zich, hoe de Sowjetpers in haar berichten over de strijd tegen Machno, cijfers van de gevangen genomen en doodgeschoten Machnowtsi opnoemde. Deze ongelukkigen waren echter in de regel geen opstandelingen welke bij het Machnoleger behoorden, doch boeren uit verschillende dorpen, die alleen sympathie hadden voor de Machnowstsjina. Het binnentrekken van rode divisies in een dorpje werd steeds begeleid door de gevangenneming van een aantal daar wonende boeren, die of als Machnowtsi of als gijzelaars voor de Machnowtsi doodgeschoten werden. De kommandanten der verschillende rode troepen-afdelingen vermeden het, met Machno zelf te strijden, toonden echter een bizondere voorliefde voor deze barbaarse, schaamteloze strijdwijze tegen de Machnowstsjina. In het bizonder waren het de troepen van de 42e en 46e scherpschuttersdivisie van het rode leger, die dit middel aanwendden. Het dorp Goeljaj-Pole, dat wel een dozijn malen door de roden en dan weer door de Machnowtsi veroverd werd, had wel het meeste hieronder te lijden; de kommandanten der rode troepen pleegden, wanneer zij een dorp binnenrukten of op de terugtocht waren, steeds enige dozijnen boeren als gevangenen mee te nemen; meest waren het lieden die eenvoudig op de straat waren gearresteerd en dan doodgeschoten werden. Iedere inwoner van Goeljaj-Pole kan ontroerende geschiedenissen vertellen, welke van de door de bolsjewiki gedemonstreerde praktijken getuigenis afleggen. Volkomen bescheiden gerekend, werden in verloop van het aanwenden dezer methode door de bolsjewistische regering op verschillende plaatsen in de Oekrajne niet minder dan tweehonderdduizend boeren en arbeiders doodgeschoten of mishandeld. Minstens even zoveel werden naar ver afgelegen dorpen in Rusland of Siberië gedeporteerd.

Natuurlijk konden de Machnowtsi, de revolutionaire zo-

nen van een revolutionair volk, niet passief toezien, dat de zin der revolutie op zo afschuwelijke wijze in haar tegendeel verkeerde. De bolsjewistische terreur beantwoordden ze met hare nog heftiger tegenaanvallen. Alle regelen der guerilla, zoals die destijds tegen Skoropadski waren aangewend, werden nu tegen de bolsjewiki in praktijk gebracht. Daar waar de rode troepen in de strijd waren met de Machnowtsi, werd deze naar alle regelen der krijgskunst gevoerd, waarbij in zulke gevallen hoofdzakelijk eenvoudige soldaten als offer vielen, die gedwongen hadden moeten strijden en dit einde in geen geval hadden verdiend. Het liet zich echter niet vermijden. Daar, waar het den Machnowtsi gelukte, zonder strijd rode troepenafdelingen te overrompelen, werden deze laatste ontwapend en vrijgelaten; vrijwilligers werden aangenomen, doch in de meeste gevallen kwamen de leden der partij en de kommandochef tot op de laatste man om het leven, met uitzondering der zeldzame gevallen, dat de rode soldaten voor de een of ander voorspraak deden.

Meermalen heeft de Sowjetregering en hare agenten de Machnowtsi als onbarmhartige moordenaars trachten te schilderen en lijsten van rode soldaten en partijleden gepubliceerd, die door hun hand zouden zijn gevallen. In zulke mededelingen echter heeft de regering altijd de hoofdzaak verzwegen, n.l. onder welke omstandigheden de rode soldaten om het leven waren gekomen. Altijd ging het om offers van aanvallen, die in de meeste gevallen door de Sowjetregering waren ondernomen, of tot welke zij de Machnowtsi gedwongen had, in zoverre zij hen op een of andere plaats in de Oekrajne in een moeilijke positie gebracht had. Oorlog echter is zonder meer oorlog, en vordert van beide strijdende partijen offers. De Machnowtsi wisten echter, dat zij niet tegen afzonderlijke soldaten van het rode leger, ook niet tegen de massa van het rode leger, doch tegen een groep van personen te vechten hadden, welke deze massa beheerste en die het leven der rode soldaten in zoverre waardeert, als dezen haar regeringsgeweld verdedigen. Daarom verhielden zich de Machnowtsi ook wanneer zij tegen de rode troepen hardnekkig

gevochten hadden na de strijd tot de grote massa der soldaten even broederlijk en kameraadschappelijk, als waren het hun eigen kameraden.

Men kan zich verbazen over de takt, de discipline en de revolutionaire eer welke de Machnowtsi in het verkeer met de grote massa van het rode leger aan de dag legden: geen enkele uit deze massa, welke bij hen in gevangenschap geraakte, had van hen te lijden. Dat geschiedde echter in een tijd, dat iedere Machnostrijder, onverschillig wie hij ook mocht zijn, onmiddellijk nadat hij gearresteerd was, voor het front van het rode leger doodgeschoten werd.

Anders verhielden zich de Machnowtsi tot de leiders van het rode leger en tot de partij-aristocratie. Ze beschouwden deze als de enige en eigenlijke veroorzakers van alle gruwelen, welke door de machthebbers werden bedreven. Deze bovenste top had de volksvrijheid bewust verstikt en het gehele opstandsgebied tot een bloedende wonde aan het volkslichaam gemaakt. Met hen nu handelden de Machnowtsi op deze wijze: werden zij gevangen genomen, dan werden zij gewoonlijk ook gedood.

De bolsjewistische terreur, zoals zij tegen de Machnowtsi gevoerd werd, had alle verschijnselen der terreur aan zich, zoals die te allen tijde door de heersende klassen werd voltrokken. Wanneer gevangengenomen Machnowtsi niet onmiddellijk op dezelfde plaats werden doodgeschoten, dan werden zij in de gevangenis geworpen, daar gefolterd en gemarteld, waarbij men van hen verlangde, dat zij de opstandsbeweging de rug toe zouden keren, hun makkers verraden en tot de bolsjewistische politiek toetreden. Beresowski, plaatsvervangend kommandant van het 13e opstandsregiment, werd nadat hij door de bolsjewiki gevangen was genomen, agent van hun bizondere afdeling (Tsjeka). Hij had daartoe, zoals hij zei, besloten, aangezien men hem zwaar gefolterd had. De chef van de dynamietcolonne van het Machnoleger, Tsjoebenko, werd door de bolsjewiki meermalen de vrijheid voorgespiegeld wanneer hij aan een aanslag, welke tegen Machno zou worden ondernomen, zou meewerken. Met behulp van enige gevangen genomen Machnostrijders Machno te doden, was in de zo-

mer van 1920 de idee-fixe van de bolsjewiki. Wij brengen hier een oorkonde die door de Machnowtsi naar aanleiding van een mislukte bolsjewistische aanslag tegen Machno gepubliceerd werd:

Verraderlijke organisatie van de communisten-bolsjewiki met het doel: de vermoording van Batjko-Machno.

Reeds sinds 2 maanden komen bij de staf van de revolutionaire opstandigen der Oekrajne berichten uit verschillende bronnen binnen, welke verluiden, dat de regerende partij der communisten-bolsjewiki, die niet in staat is met haar regimenten en divisies de onafhankelijke en vrije opstandsbeweging der Machnowstsjina in open strijd te overwinnen, het plan heeft met behulp van geraffineerde moordenaars de leider der revolutionaire beweging, kameraad Machno, door middel van sluipmoord uit de weg te ruimen.

Nauwkeurige berichten bevestigen, dat voor dit doel bij de Al-oekrajnse Tsjeka een bijzondere afdeling gevormd werd, aan wier hoofd de oud ervaren bolsjewistische spionnen en meesters in duistere zaken Manzeff en Martynoff stonden. Als deelnemers werden in deze troep uitsluitend voormalige „Naletsjiki" [1]) die ter dood waren veroordeeld, aangeworven, welke echter in leven werden gelaten onder voorbehoud van de verplichting dat ze als agenten der Tsjeka dienst zouden doen.

Onder de provocateurs zijn er personen die op de een of andere wijze tot de anarchistische beweging in verbinding gestaan hebben, b.v. Sidoroff, Petrakoff, (Tima-Iwan), Senjajermakowa (Anna Soechowa), Tsjaeldon en Boerseff. Hun verbindingen met anarchistische kringen hadden voornamelijk betrekking op bewapende akties. Ook nu zijn er berichten, dat de lange Nikolai eveneens tot de provocateurs behoort. hij is individualist en gaf in vroegere jaren in Charkow een tijdschrift „K Swjetoe" uit, ook is hij onder de naam Wassily bekend.

Deze groep van provocateurs kent geen grenzen voor hun verraderlijke praktijken. Aangezien hun uit de Denikintijd talrijke adressen en geheime woningen bekend waren, vielen zij in deze woningen binnen, waar ze echte pogroms organiseerden.

Nadat deze edele manschappen in Charkow en Odessa deze pogroms hadden uitgevoerd, begaven zij zich met hun chef Manzeff aan het hoofd naar Jekaterinoslaw, om vandaar uit de vermoording van Machno voor te bereiden en sluipmoordenaars te werven.

De „revolutionaire" bolsjewiki hadden intussen in het verloop van hunne 3-jarige heerschappij vergeten, hoe oprecht hun provocateurs de tsaristische regering gediend hadden, hoe tot hen vaak lieden hadden behoord, als b.v. Petrow uit Petersburg. Zo ook

[1]) Naletsjiki, zogenaamde expropriateurs, die van diefstal een beroep maakten. De ontbindingsverschijnselen na de bolsjewistische revolutie 1919/1921 hebben deze ziekte aanzienlijk in de hand gewerkt. Het enige middel, dat de bolsjewistische regering ertegen wist, was de doodstraf.

in dit geval. Onder de door de bolsjewiki met geld verleide provocateurs zijn er ook nog personen, die klaarblijkelijk uit een soort plichtsgevoel of in het bewustzijn van het door hen gepleegde verraad over alle plannen van den heer Manzeff en zijn troep aan de tegenstander mededelingen deden.

De arrestatie der Manzeffse agenten (uit het zittingsprotocol der Sowjets).

Op 10 Juni kwam een uur na het binnenrukken der speciale afdeling van de revolutionaire opstandigen (Machnowtsi) in het dorp Toerkenowka (15 Werst van Goeljaj Pole verwijderd) iemand die Fedja Gloestsjenko heette snel op kameraad Machno toegelopen en zei met nerveuse stem: „Batjko ik heb U iets zeer belangrijks mede te delen!" Machno gaf hem order, hetgeen wat hij te vertellen had aan de zich in de nabijheid bevindende kameraad Koerilenko mede te delen. Fedja zei, dat hij tezamen met een ander, die een hele tijd op straat in de nabijheid van Machno had gestaan hiernaar toe was gezonden, om Machno te doden. Kameraad Koerilenko naderde voorzichtig de aangeduide persoon en ontwapende deze. Bij hem werden een browning, een mauser revolver en buitendien nog 2 bommen gevonden, bij Fedja een couldrevolver.

De andere gearresteerde noemde zich Jacob Kostjoechin, een „naletsjik", die onder de naam van „de slimme Jasjka" bekend was. Zonder omhalen vertelde hij alles openhartig, vol verbittering tegen de heer Manzeff en uitvoerig schreef hij dan later zijn getuigenissen neer. Zij hadden 13.000 tsarenroebel en een som in sowjetroebels gekregen. De moordaanslag was in alle kleinigheden in Jekaterinoslaw door Manzeff-Martinoff en Pedja uitgewerkt geworden. Kostjoechin was Fedja als geleide meegegeven, welke de opdracht had ook Lewzadow voor deze zaak te winnen. Kostjoechin die begreep dat hij de dood verdiend had, maakte de opmerking, dat men hem tot ieder werk gebruiken kon, maar zulk een daad zou hij nooit doen. Hij werd de volgende dag doodgeschoten. Voor zijn dood vloekte hij op afschuwelijke wijze. Bizonder lasterde hij Fedja, aangezien deze hem verraden had.

Fedja zijnerzijds zeide: hij had toen hij door Manzeff gearresteerd werd en hem de voorslag gedaan werd tussen de dood en arbeid voor de Tsjeka te kiezen en aan de moord op Machno deel te nemen, dit laatste aangenomen, waarbij hij dit met de wens motiveerde, kameraad Machno voor deze aanslag te waarschuwen. Hij hield zich zeer hardnekkig en verklaarde, dat hij voor zijn medewerking aan de Tsjeka de dood meer dan verdiend had, doch hij had dit gedaan om vroegtijdig te kunnen waarschuwen en om gedood te worden door de hand van een zijner kameraden. De opstandigen konden zijn medewerking aan de Tsjeka, onverschillig welk doel voor hem doorslaggevend was geweest, natuurlijk niet onbestraft laten, aangezien een revolutionair, ongeacht uit welke gronden, niet in dienst der politieke politie staan mag, en zo werd Fedja Gloestsjenko tezamen met Kostjoechin op de 21e gedood. Fedja was voor zijn dood zeer koelbloedig, hij zei dat hij de dood volop verdiend had, verzocht echter, dat hij niet als een vervloekte zou sterven doch als trouwe vriend der opstandigen, welke alleen daarom bij de Tsjeka was gegaan, om door zijn dood het leven van Machno

te redden. Zijn laatste woorden waren: „God helpe U" [1]) Zo eindigde de verraderlijke poging der Al-oekrajnse Tsjeka, om door de hand van sluipmoordenaars de leider der opstandigenbeweging, kameraad Machno, te doden.

De Sowjet der revolutionair opstandigen der Oekrajne (Machnowtsi)
21 Juni 1920.

Het jaar 1920 en de volgende jaren door, streed de Sowjetregering tegen de Machnowstsjina met het motief, om het roversgilde te verdelgen. In deze zin werd er een versterkte agitatie ontwikkeld, waarbij de bolsjewiki hun gehele pers en andere propagandaorganen er op in stelden, deze uit de lucht gegrepen ontdekking te ondersteunen. Gelijktijdig liet zij talrijke schutters- en kavalleriedivisies tegen de beweging oprukken en deed alle moeite, de beweging te vernietigen en ze in de afgrond van het bandietendom te jagen. Gevangengenomen Machnowtsi werden zonder erbarmen doodgeschoten, hun familieleden, vader, moeder, vrouwen, werden gefolterd en vaak ook doodgeschoten, hun have en goed werd in ieder geval geroofd en hun huizen in puin geschoten. Dit alles werd op reusachtige wijze bedreven. Er was een bovenmenselijke wil voor nodig dat de massa der opstandigen in het aangezicht van deze gruwelen niet vol verbittering in de afgrond van werkelijk banditisme stortte. Deze massa echter had de moed geen dag lang laten zinken en de revolutionaire banier is haar geen ogenblik uit de hand gevallen. Voor elkeen, die gelegenheid had ze in die tijd te observeren, was het een groot wonder en een graadmeter daarvoor, hoe sterk in de aktieve massa het geloof aan de revolutie en de overgave aan haar verheven ideeën was.

* * *

In de loop van het voorjaar en de zomer van 1920 hadden de Machnowtsi niet met aparte troependelen van het rode leger te vechten, doch feitelijk tegen het gehele staatsapparaat der bolsjewiki van de Oekrajne en Groot-Rusland. Zo had het leger meer dan eenmaal, om de vijand te ontgaan, haar gebied prijs gegeven en geweldige duizendkilometer-marsen af moeten leggen. Ze moest dan naar

[1]) Algemeen gebruikelijke groet onder de boeren.

het Dongebied, dan naar het gouvernement Charkow en Poltawa. In één opzicht werden deze marsen sterk uitgebuit, n.l. voor propagandadoeleinden; ieder dorpje, waar de Machnowtsi voor 1 of 2 dagen rust hielden, werd onmiddellijk in een groot auditorium herschapen.

Gedurende de operaties van het leger in Juni en Juli 1920, werd het hoogste orgaan van het leger en der gehele beweging, n.l. de „Sowjet der Revolutionair Opstandigen der Oekrajne (Machnowtsi)" georganiseerd, hetwelk uit 7 leden bestond, die door de massa gekozen en beëdigd werden. Aan deze sowjet waren de 3 grondafdelingen van het leger ondergeschikt, n.l. de militair-operatieve afdeling, de contrôle- en organisatieafdeling en de kultuur- en ontwikkelingsafdeling.

HOOFDSTUK IX.

DE OVEREENKOMST DER MACHNOWTSI MET DE SOWJETREGERING. — DE DERDE BOLSJEWISTISCHE OVERVAL.

In de loop van de zomer van 1920 ondernamen de Machnowtsi herhaaldelijk een poging om tegen Wrangel op te treden. Tweemaal kwam het tot een gevecht met zijn troepen, beide keren echter verhinderden de Rode troepen succes, ze geraakten op deze manier tussen twee vuren en waren gedwongen, afdelingen uit de vuurlinie terug te trekken en de operaties tegen Wrangel stop te zetten. De sowjetregering kreeg er niet genoeg van de Machnowtsi verdacht te maken. In de gehele Oekrajne verkondigden de Sowjetcouranten dat er een bondgenootschap bestond tussen Machno en Wrangel! De gedelegeerde der Charkowregering Jakowleff verklaarde in de zomer van 1920 voor het plenum der Jekaterinoslawse Sowjets, dat de Sowjetregering beschikte over de oorspronkelijke bewijzen van een tussen Machno en Wrangel gesloten bondgenoodschap! Deze verklaring was natuurlijk een bewuste leugen. De Sowjetregering bediende zich klaarblijkelijk van deze insinuatie om de arbeidersmassaas af te leiden, die, hoe meer Wrangel terrein won en hoe verder zich de Rode troepen voor hem terugtrokken, hun revolutionair „sentiment" op Machno concentreerden en van hem hulp verwachtten.

De leugencampagne der bolsjewiki, als zou Machno met Wrangel een bondgenootschap gesloten hebben, vond echter bij geen enkele arbeider of boer gehoor. Het volk wist enerzijds dat Machno ten deze volkomen te vertrouwen was, anderzijds kende men de „strategie" der bolsjewiki maar al te goed. Wrangel echter moet onder suggestie van deze methode gekomen zijn, aangezien men in de Sowjetpers van dag tot dag schreef over dit z.g. Wrangel-Machno-complot. Of het moet op rekening gesteld worden van

een onbetrouwbare generaal, dat Wrangel er toe kwam officieel een ordonnans aan Machno te zenden. Mogelijk was het een poging van den generaal, voor mogelijke eventualiteiten een grondslag te funderen.

Hier volgt de authentieke tekst van het bewuste document:

„Zittingsprotocol van het commando der Opstandstroepen van de Oekrajne (Machnowtsi) op 9 Juli 1920, dorp Wremjewka, provincie Marioepol.

Paragraaf 4. Boodschap van generaal Wrangel.

Tegen het einde der zitting werd uit de delegatie een ordonnans voorgeleid, die een brief van navolgende inhoud overhandigde:

„Aan de Ataman der opstandstroepen, Nestor Machno.

Het russische leger vecht alleen tegen de communisten, om het volk te helpen zich van de commune en de volkscommissarissen te bevrijden, en om aan de vlijtige boerenbevolking, het bezit der staatslanderijen en der particuliere bezittingen te verzekeren. Het laatste werd reeds bereikt.

De russische soldaten en officieren vechten voor het welzijn van het volk. Ieder die het eerlijk meent met de zaak des volks, moet volkomen met onze actie instemmen. Te dien einde is het zaak de strijd tegen de bolsjewiki zoo hardnekkig mogelijk te voeren, door in hun etappenstellingen onverhoeds binnen te vallen, hun troepentransport te saboteren en in het algemeen alle maatregelen te nemen, teneinde de troepen van Trotski volkomen te vernietigen. Het hoofdcommando zal U naar krachten met wapenen en munitie ondersteunen, ook militaire deskundigen zullen U dan gezonden worden. Zendt Uw vertrouwensman met officiële mededelingen, waaraan bij U in het bizonder behoefte bestaat, en wat bevorderlijk zijn kan, om te geraken tot een militaire-anti-bolsjewistische actie.

Stafchef hoofdcommando der bewapende troepen van Zuid-Rusland van de Generale Staf, Generaal-luitenant Sjatiloff.

Generaal kwartiermeester van de generale staf generaal-majoor Konowalets.

Melitopol 18 Juni 1920."

De afgezant die opgaf Michailoff (28 jaar oud) te heten, verklaarde dat Slasjtsjoff's adjudant hem de brief voor Batjko-Machno had overhandigd, en bij hen waren allen ervan overtuigd, dat Batjko-Machno tot samenwerking met Wrangel zou overgaan.

Popoff.) „Wij hebben heden ons antwoord aan de Roden overwogen en zijn ten dezen vast besloten. Nu zullen we ook de witte terroristen een gedecideerd antwoord geven."

Machno. Het enige antwoord, dat wij op dergelijke brieven geven kunnen is: „onverschillig wie als afgevaardigde van Wrangel of in het algemeen van rechts wordt afgezonden, wordt door ons terechtgesteld, een ander antwoord aan deze lieden komt in het geheel niet in overweging."

[1]) Sekretaris van de sowjet der revolutionaire opstandigen.

Eenstemmig werd besloten de afgezant dood te schieten en het aan de Sowjet over te laten, de desbetreffende brief te publiceren en een overeenkomstig commentaar in de pers te geven.

Wrangel's afgezant werd daarna in het openbaar op staande voet doodgeschoten. Het geval zelf werd door de Machnowtsi in hun pers in het juiste licht gesteld. Dit alles was den bolsjewiki goed bekend, desalniettemin gingen zij op de meest schaamteloze wijze door, overal van Machno's bondgenootschap met Wrangel te spreken. Pas na het militair-politieke accoord van de Machnowtsi met de Sowjetregering verklaarde de laatste bij monde van haar opper-oorlogscommissariaat, dat Machno nimmer met Wrangel had gecomplotteerd en voorzover zulks vroeger door de Sowjetregering mocht zijn geinsinueerd, was dit te wijten aan onjuiste informaties, ja, het tegendeel van een samenzwering Machno-Wrangel, de Machnowtsi hadden de afgezant van Wrangel geëxecuteerd, zonder maar in het minst met hem te hebben onderhandeld (vergelijk hiermede de verklaring onder de titel „Machno en Wrangel" in de Charkowse courant „Proletarij" en in andere couranten in Charkow zo ongeveer om en bij 20 October 1920).

Deze verklaring, waarin de Sowjetregering zichzelf ontmaskerde, was echter door haar niet afgegeven geworden teneinde de waarheid aan het licht te brengen, doch enkel en alleen omdat ze gedwongen was, de waarheid te zeggen, aangezien zij een militair-politiek accoord met de Machnowtsi gesloten had.

Tegen de zomer van 1920 begon Wrangel de leiding van de strijd in eigen handen te nemen. Hij rukte langzaam doch systematisch op, en bedreigde met zijn strategie het gehele Donets-bassin. Te zamen met het Poolse front betekende dit een wezenlijk gevaar voor de revolutie en er waren momenten dat deze bedreiging alles en allen dreigde te overrompelen.

De Machnowtsi konden zich tegenover Wrangel's krijgsplannen niet onverschillig betonen. Het was hun onmiddellijk duidelijk dat men zo snel mogelijk tegen Wrangel op moest treden, d.w.z. zolang zijn attaques tegen de revolutie nog in het eerste stadium waren, en de beweging

nog geen vaste voet had. Alles wat gedaan werd tot vernietiging der troepen van Wrangel zou per saldo de revolutie ten goede komen. Welke houding echter zou men tegen de bolsjewiki bepalen? Hun dictatuur bedreigde de vrijheid van de arbeid niet minder dan de dictatuur van Wrangel. Het onderscheid tussen de bolsjewiki en Wrangel was dit: dat de massa die in de revolutie geloofde aan de zijde der eerstgenoemden stond. Deze massaas echter werden hoe langer hoe meer door de bolsjewiki op de meest cynische wijze om de tuin geleid. Immers het revolutionaire sentiment der meest actieven werd misbruikt om de macht der bolsjewiki te verstevigen. De massa echter geloofde aan de revolutie en dat was van alles overheersende betekenis. Op een konferentie van de Sowjets van de revolutionaire opstandigen en de legerleiding werd besloten, het voornaamste offensief tegen Wrangel te richten. De grote revolutionaire massa moest dan haar beslissend woord spreken.

Door de vernietiging van de troepen van Wrangel, zo was de vergadering van oordeel, werd velerlei bereikt. Ten eerste was een voortijdige bedreiging der revolutie uit de weg geruimd. Ten tweede werd dan de russische realiteit van een heterogene kontra-revolutionaire troep bevrijd, onder welke zij gedurende de afgelopen revolutionaire jaren te lijden had. De arbeiders en boerenbevolking had sterk behoefte aan zulk een reiniging. Ze zou zich door deze maatregelen gemakkelijk kunnen oriënteren en de revolutie nieuwe frisse krachten kunnen toevoeren. Er werd besloten de bolsjewiki voor te slaan de gemeenschappelijke strijd tegen Wrangel in te zetten. Door de Sowjet en de kommanderenden van het leger der opstandigen waren reeds in Juli en Augustus 1920 telegrammen van desbetreffende inhoud naar Charkow en Moskou gezonden. Een antwoord werd niet ontvangen. De bolsjewiki zetten hun strijd tegen de Machnowtsi zoals vroeger voort en hernieuwden ook hun bewust-misleidende perscampagne tegen hen. In September echter, toen Jekaterinoslaw ontruimd werd en Wrangel Berdjansk, Alexandrowsk, Goeljaj-Pole en Sinelnikowo had bezet, arriveerde in Slarobelsk, waar de Machnowtsi stonden, een gevolmachtigde delegatie van het centraal

comité der bolsjewistische partij, met de bolsjewiek Iwanoff aan het hoofd om over gezamenlijke actie tegen Wrangel te beraadslagen. De onderhandelingen werden in Starobelsk gevoerd en ook hier werden de voorlopige voorwaarden voor een militair-politiek accoord tussen de Machnowtsi en de Sowjetregering opgesteld. Met het doel een uiteindelijke formulering en ratificatie te verkrijgen werden de stukken naar Charkow gezonden. Met hetzelfde oogmerk, en onafhankelijk daarvan teneinde een voortdurende verbinding met de staf van het zuidelijk front te verkrijgen, werd er een militaire en politieke vertegenwoordiging der Machnowtsi met als leiders Koerilenko, Boedanoff en Popoff naar Charkow gezonden.

Tussen 10 en 15 October 1920 was de tekst van de definitieve voorwaarden gereed gekomen en werd in de navolgende vorm door de het verdrag sluitende partijen aangenomen:

„Voorwaarden van een voorlopige militair-politieke overeenkomst tussen de Sowjetregering van de Oekrajne en het revolutionaire leger der opstandigen van de Oekrajne (Machnowtsi)".

Deel I. *Politieke overeenkomst.*

1. Onmiddellijke vrijlating en/of stopzetting der vervolging van alle Machnowtsi en Anarchisten op het territorium der Sowjetrepubliek met uitzondering van diegenen, welke tegen de Sowjetregering met de wapenen in de hand hebben geageerd.

2. Garantie voor volledige agitatie- en propagandavrijheid, zowel mondeling als schriftelijk, aan de Machnowtsi en anarchisten ter verbreiding hunner ideeën en denkbeelden met uitzondering van opwekkingen tot gewelddadige omverwerping der Sowjetregering en met voorbehoud van de oorlogscensuur. In het uitgeversleven worden de Machnowtsi en Anarchisten als door de Sowjetregering erkende revolutionaire organisaties beschouwd, die zich van het technisch apparaat der Sowjetstaat bedienen kunnen, vooropgesteld dat zij zich bij de beoordeling van de technische kwesties bij de zienswijze van deskundigen zullen neerleggen.

3. Vrije deelname aan de Sowjetverkiezingen; de Machnowtsi en Anarchisten hebben het recht zich bij de Sowjets aan te sluiten met vrije deelname aan de voorbereiding tot het in December plaats hebbende Al-oekrajnse Sowjetcongres.

In opdracht der Sowjetregering der U.S.S.R.
J. Jakowlew,

Gevolmachtigde der Sowjets en van het commando van het revolutionaire leger der opstandigen der Oekrajne (Machnowtsi):
Koerilenko, Popoff.

Deel II. *Militaire overeenkomst.*

1. Het revolutionaire leger der opstandigen der Oekrajne

(Machnowtsi) wordt aan het geheel der weermacht van de Republiek als vrijwillig leger toegevoegd, en staat ten opzichte der practische strategie onder het oppercommando van het Rode leger. Ze behoudt haar bestaande formatie, onafhankelijk van de grondslag en de theorieën der afzonderlijke troepafdeling en van het Rode leger.

2. Het revolutionaire leger der opstandigen van de Oekrajne (Machnowtsi) neemt op haar marsen door Sowjetterritoria, aan het front en elders géén troepenafdelingen van het Rode leger en/of deserteurs daarvan in haar rijen op [1]).

Bemerking:

a. Rode troepenafdelingen en individuele soldaten van het Rode leger, die in Wrangel's etappen-stellingen op het leger der opstandigen stieten en zich bij haar aansloten, hebben na latere ontmoeting met het Rode leger zich weer hierbij aan te sluiten.

b. Opstandige Machnowtsi die in Wrangel's etappen-stellingen zijn gebleven en de plaatselijke bevolking, die wederom tot het leger der opstandigen (Machnowtsi) is overgegaan, blijven in het laatste, ongeacht het feit, dat ze mogelijk vroeger bij het Rode leger zouden zijn ingelijfd.

c. Ingevolge de tot stand gekomen overeenkomst doet het revolutionaire leger der opstandigen der Oekrajne (Machnowtsi) teneinde de vernietiging der witgardisten te bewerkstelligen, aan de haar volgende aanhangers door desbetreffende publicaties mededeling, in welke de bevolking bevolen wordt, alle vijandelijkheden tegen de Sowjetregering te staken. Teneinde een zo groot mogelijk resultaat te bereiken moet ook de Sowjetregering over het tot stand gekomen verdrag uitvoerige publicaties verspreiden.

d. De familieleden van het leger der opstandigen der Machnowtsi welke op Sowjet-russisch gebied woonachtig zijn, verkrijgen dezelfde privileges als de familieleden der soldaten van het Rode leger en zullen hierover door de Sowjetregering der Oekrajne nauwkeurig worden ingelicht.

Ondertekend Commandant van het zuidelijke front Froense.
Medelid van de revolutionaire oorlogssowjets
van het zuidelijke front,
Bela Koen, Groessew.

De gevolmachtigde der Sowjets en de commando's van het revolutionaire leger der Machnowtsi, Koerilenko—Popoff."

Vierde punt der politieke overeenkomst.

De vertegenwoordiging der Sowjets en het commando van het Machnoleger stelden de Sowjetregering in aanvulling op de eerste 3 punten het volgende 4e punt der politieke overeenkomst voor.

„In aanmerking genomen de omstandigheid, dat een der hoofd-

[1]) Dit punt werd door de Sowjetregering voor alles dáárom gewenst, aangezien het herhaaldelijk voorkwam dat Rode troepenafdelingen tot het Machnoleger overgingen.

punten der Machnobeweging de strijd voor de plaatselijke zelf-organisatie van de arbeiders is, brengt het leger der opstandigen een vierde punt der politieke overeenkomst in het geding, en wel: Organisatie van vrije organen, economische en politieke zelforganisatie door de plaatselijke arbeiders- en boerenbevolking in het raam van de actie van het Machnoleger. Autonomie van deze organen en federatieve verbinding met de staatsorganen van de Sowjetrepubliek."

* * *

Gedurende lange tijd zocht de Sowjetregering de publicatie van deze overeenkomst onder alle mogelijke voorwendsels uit te stellen. De delegatie der Machnowtsi voelde reeds dadelijk onraad, de wezenlijke betekenis der bewuste vertraging trad pas aan het licht, toen de Sowjetregering een nieuw volkomen onverwachte verraderlijke overval op de Machnowtsi ondernam. Hier komen we uitvoerig op terug.

Toen de Machnowtsi zagen hoe hoogst onbetrouwbaar de Sowjetregering was inzake de publicatie der gesloten overeenkomst, stelden ze deze categorische vraag: zolang de overeenkomst niet gepubliceerd wordt, kan het Machnoleger ook niet op de grondslag van deze overeenkomst handelen. Eerst toen de Machnowtsi een druk uitoefenden in deze richting maakte de Sowjetregering de tekst der overeenkomst openbaar, echter niet geheel, maar gedeeltelijk; als gevolg hiervan werd de feitelijke betekenis der overeenkomst verdoezeld en slechts door een klein aantal critische lezers op haar juiste waarde geschat. Wat het vierde punt van de politieke overeenkomst betreft, verklaarden de bolsjewiki: aan dit punt moest een aparte advisering vanuit Moskou voorafgaan. De vertegenwoordigers der Machnowtsi verklaarden zich bereid, hiermee genoegen te nemen.

Daarna rukte het Machnoleger tussen 15 en 20 October tegen Wrangel op. Hun frontlijn was de streek Sinelnikowo, Alexandrowsk, Pologi, Berdjansk en de richting Perekop. Al dadelijk in het verloop van de eerste slag in Pologi-Orjechow werd een grote groep Wrangelsoldaten met generaal Drosdow aan het hoofd verslagen. Bij deze gelegenheid geraakten circa 4000 Wrangelsoldaten in krijgsgevangenschap. Drie weken later werd het genoemde rayon van Wrangeltroepen

gezuiverd. Begin November stonden de Machnowtsi tezamen met de rode troepen bij Perekop [1]).

Hier moeten de volgende belangrijke details vermeld worden: zodra het bekend werd dat de Machnowtsi tezamen met de roden tegen Wrangel in het offensief gingen, steeg de vreugde der plaatselijke bevolking merkbaar. Wrangel werd onvoorwaardelijk veroordeeld, en men verwachtte zijn ineenstorting iedere dag.

De rol welke de Machnowtsi bij de zuivering der Krim van Wrangeltroepen gespeeld hebben, was de volgende:

Terwijl dicht bij Perekop rode troepen stonden, hielden de Machnowtsi zich, op grond van een operatie-instructie ongeveer 25 à 30 werst oostelijk van Perekop op, en overschreden de Siwasj — een kleine zeeëngte welke om deze tijd met ijs bedekt was. Als eerste rukte de cavallerie onder leiding van Martsjenko — een anarchistische boer uit Goeljaj-Pole — op, dan volgde onder leiding van Kosin het machinegeweerregiment. De opmars voltrok zich onder trommelvuur der tegenstanders en kostte geweldige offers. Onder vele anderen moest ook de commandant Foma Koshin al dadelijk in het eerste treffen, wegens een zware verwonding in de achterlinie gebracht worden. Alleen door de hardnekkigheid der aanvallenden werden de Wrangeltroepen op de vlucht gedreven. Daarna liet Semjon Karetnik, de commandant van het Krimse Machnoleger, al zijn troepen dadelijk tegen Simferopol oprukken, en veroverde deze stad op 13 en 14 November. Tegelijkertijd werd de Perekop door de rode troepen bezet. Zonder twijfel hebben de Machnowtsi die de Siwasj passeerden en in de Krim doorgedrongen waren, tot deze situatie bijgedragen, aangezien ze de Wrangeltroepen noodzaakten ver in hun eigen etappenstellingen terug te trekken, wilden ze niet van alle kanten in de engte van Perekop ingesloten worden.

* * *

Het feit van de tot stand gekomen overeenkomst tussen de Machnowtsi en de Sowjetregering had dan eindelijk na

[1]) Perekop, een landengte, die de verbinding van het schiereiland de Krim met het vasteland vormt.

een periode van strijd, een zekere mogelijkheid tot rustige opbouwarbeid geschapen.

We zeiden: „een zekere mogelijkheid", want afgezien daarvan, dat op vele plaatsen met de Wrangeltroepen verbitterde strijd geleverd werd (Goeljaj-Pole b.v. ging in deze tijd ettelijke malen van de Wrangeltroepen over naar die van Machno en omgekeerd) afgezien hiervan had de Sowjetregering ondanks de overeenkomst een soort halfblokkade over het betreffende gebied georganiseerd en zodoende alle revolutionaire maatregelen der bewuste strijders ter plaatse volslagen lam gelegd. Alleen de aktiefste kern der Machnowtsi, welke zich in Goeljaj-Pole bevond, was in staat een maximum aan communale opbouwarbeid te presteren. Voor alles werd het hoofdoogmerk op de uitbouw van vrije aktieve sowjets gericht, welke als organen der plaatselijke arbeiders- en boeren-raden fungeren zouden. Aan deze Sowjets lag de idee van volledige onafhankelijkheid, onverschillig van welke regering, ten grondslag, buitendien droegen zij voor de plaatselijke werkenden de verantwoordelijkheid.

Juist de bewoners van Goeljaj-Pole waren het, welke de eerste praktische arbeid in deze richting ondernamen. Van 1 tot 25 November 1920 organiseerde het dorp niet minder dan 5 tot 7 bijeenkomsten, om over deze vragen te beraadslagen. Langzamerhand, zorgvuldig en omzichtig werd de oplossing voorbereid. Midden November 1920 werd de grondslag voor een vrije Sowjet in Goeljaj-Pole gelegd, de algehele uitbouw dezer Sowjets was echter niet afgesloten, aangezien dit absoluut nieuwe experiment, de praktische ervaring behoefde. In deze tijd heeft de Sowjet der revolutionaire opstandigen „leidende grondslagen voor de vorming van vrije, aktieve Sowjets" uitgewerkt en gepubliceerd (Projekt).

Dezelfde onverminderde belangstelling hadden de bewuste strijders van Goeljaj-Pole voor het schoolvraagstuk. De veelvuldige bezetting van het gebied door verschillende legers had op het schoolwezen in dat rayon zeer nadelig ingewerkt. Het onderwijzend personeel, dat sinds lange tijd geen salaris meer ontving, was weggegaan en had zich om der

wille van hun dagelijks brood zo ingericht als het hun mogelijk was. De schoolgebouwen stonden leeg en ongebruikt. In de periode van de overeenkomst tussen de Machnowtsi en de Sowjetregering trad onmiddellijk het schoolvraagstuk naar voren. De Machnowtsi hadden zich de oplossing van deze vraag in het raam der vrije zelforganisatie voorgesteld. Ook de schoolvraag, zo waren zij van oordeel, is gelijk aan andere, die met de elementaire behoeften der arbeiders in verband staan, aangelegenheid der plaatselijke arbeidersbevolking. Zij is het die zich er om heeft te bekommeren, of hun kinderen in lezen en schrijven en in alle andere vakken onderricht worden. Dat is echter nog niet alles. Voorzover de arbeiders de ontwikkeling en opvoeding der rijpere jeugd in hun eigen hand nemen, reinigen ze de idee der school. De school wordt in de handen des volks niet alleen een bron van ontwikkeling, maar ook een middel tot opvoeding van vrije mensen, wat iedere arbeider in een vrije samenleving wil zijn. Als gevolg hiervan moet de school vanaf het eerste ogenblik der zelforganisatie niet alleen onafhankelijkheid van de kerk, maar in gelijke mate onafhankelijk van de staat gehouden worden.

De boeren en arbeiders van Goeljaj-Pole, die zich door deze grondgedachten lieten leiden, grepen de idee van de scheiding der school van de staat, zowel als van de kerk direkt aan. In genoemd Goeljaj-Pole vond men de aanhangers en kampvechters voor de idee van de vrije school van Francisco Ferrer, en de practici der eenheidsschool.

De practische oplossing der schoolvraagstukken in Goeljaj-Pole nam de volgende concrete gestalte aan: de boeren en arbeiders van het gehele dorp verplichtten zich, voor het onderhoud van het onderwijzend personeel op te komen, hetwelk bevorderlijk is om alle scholen gaande te houden.

Er werd een schoolcommissie gevormd, die bestond uit vertegenwoordigers, arbeiders en onderwijzers; deze commissie behandelde de economische aangelegenheden van het schoolwezen, alsmede de organisatorische onderwijskwesties. Nadat men in Goeljaj-Pole het principe van scheiding van kerk

en staat aangenomen had, besloot men tenslotte tot het schema van de vrije school van Francisco Ferrer. In dit opzicht was door de schoolcommissie een nauwkeurig omschreven plan uitgewerkt, en een omvangrijke theoretisch-organisatorische voorstudie gepubliceerd dewelke we helaas niet tot onze beschikking hebben.

Gelijktijdig begon men in Goeljaj-Pole de analphabeten en de gebrekkig ontwikkelden onderwijs te geven. Er waren ook mensen met langjarige onderwijsroutine.

Tenslotte organiseerde men omstreeks deze tijd in Goeljaj-Pole onderwijscursussen voor revolutionairen, in welke de grondbeginselen der politiek geleerd werden. Het doel van deze cursus was, om althans het minimum van wetenswaardigs der geschiedenis, sociologie en aanverwante vakken te leren, om op deze manier náást de oorlogsuitrusting, ook de wapenen van de geest vaardig te hebben en de revolutionaire strategie in veelomvattende wijze te beheersen. Deze cursussen werden geleid door de revolutionairen onder de boeren en arbeiders, die het meest belezen waren. Het program bestond uit: a. politieke economie; b. theorie en praktijk van het anarchisme en het socialisme; c. geschiedenis der grote Franse revolutie (naar Krapotkin); d. geschiedenis der revolutionaire opstandsbeweging gedurende de Russische revolutie, etc. Het materiaal dat den Machnowtsi aan leerkrachten ter beschikking stond, was buitengewoon gering; dank zij ernstige interesse van de cursisten echter, werden de cursussen al dadelijk buitengewoon goed verwerkt.

Ook ten opzichte van het theater hadden de opstandigen een levendige belangstelling. Nog voor de overeenkomst met de bolsjewiki, toen het leger der opstandigen dag in dag uit met allerlei tegenstanders te kampen had, bleef er toch de mogelijkheid tot een vaste toneelspelerskern bestaan, die uit revolutionairen bestond, en welke stukken opvoerde, deels voor de boeren, deels voor de revolutionaire arbeiders.

In Goeljaj-Pole bestaat een groot theater. Evenwel behoorden werkelijke buitengewone acteurs tot de zeldzaamheden. Gewoonlijk stelde men zich in Goeljaj-Pole met dilettanten-toneelspelers onder de boeren, arbeiders en „in-

telligentsia" tevreden, d.w.z. in hoofdzaak met enige der ontwikkelden. In het verloop van de burgeroorlog, welke ook sterk zijn stempel drukte op Goeljaj-Pole, was de belangstelling voor het theater niet verdwenen, doch juist integendeel sterk gestegen. Ten tijde van de overeenkomst van de Machnowtsi met de bolsjewiki, toen door het verdrag de blokkade van het dorpje was opgeheven, was het theater in Goeljaj-Pole dagelijks vol. Hierbij traden de boeren, opstandigen en hunne vrouwen niet alleen als toneelspelers op, doch gingen ze er toe over zelfstandig stukken te schrijven.[1])

De cultuur-afdeling van het Machno-leger nam aktief deel aan de organisering van het theaterwezen in Goeljaj-Pole en in het gehele rayon.

* * *

Niemand van de Machno-strijders had geloofd dat het met de bolsjewiki gesloten verdrag betrouwbaar en van lange duur kon zijn. Op grond van de vroeger opgedane

[1]) Hier zij een stuk vermeld, dat een jonge boer uit Goeljaj-Pole, die zeer aktief aan de verschillende fasen der opstandbeweging deelgenomen heeft, zelf schreef. Het stuk heette: „Het leven der Machnowtsi" en bestaat uit enige akten. Het eerst werd dit stuk in de zomer van 1919 opgevoerd, toen de gehele Oekrajne door het leger van Denikin bezet was geworden. In de eerste vrije dorpen en streken verschenen weer politie en officieren. Reeds in de eerste dagen van hun komst begint de van vroeger bekende onderdrukking der arbeidersbevolking. Stap voor stap worden de boeren ontrecht; hun have en goed wordt hun ontnomen; voortdurend vinden er huiszoekingen plaats, want er wordt naar Machnowtsi gezocht. Ouden en jongen worden geslagen of doodgeschoten. Daar verheft zich de geest van verzet onder de boeren. Op verschillende plaatsen komen zij in groepen bijeen, bespreken hun verschrikkelijke toestand, bereidden zich tot de opstand voor en richten hun blikken en hun gedachten op Machno, die onder de druk der aanstormende troepen van Trotzky en Denikin drie maanden geleden heeft moeten wijken. Maar het gerucht doet de ronde, dat Machno Denikin verslagen heeft, nu weer door de Oekrajne trekt en in de nabijheid van Goeljaj-Pole zou zijn. Dat maakt de mensen dapper en energiek. Als zij in de verte het gedonder van Machno's geschut horen, staan zij op en beginnen een verbitterd gevecht tegen de Denikintsi, die zij met behulp van Machno's kavallerie, die juist op dat ogenblik met haar voorhoede het dorp binnen komt vallen, verdrijven.

Het stuk weerspiegelt sterk het leven in de oekrajnse dorpen in de zomer van 1919. Hier is veel volksleed te zien, veel echte, het hart aangrijpende opwinding, revolutionair élan en heroïsme en de toeschouwers blijven de gehele tijd lang in spanning.

ervaringen, verwachtte men algemeen, dat zij wel een voorwendsel zouden vinden om een nieuwe veldtocht tegen de Machnowtsi te ondernemen. In aanmerking genomen de politieke situatie was men nochtans in de veronderstelling, dat het verdrag toch op zijn minst 3 of 4 maanden van kracht zou blijven. Zulks had grote betekenis voor de veelomvattende propagandistische aktie gehad, waaraan juist de behoefte zeer groot was. Niet gering was ook de bij de Machnowtsi aanwezige energie en potentie voor een dergelijke aktie. In de laatste tijd hadden de Machnowtsi in verband met hun ongunstige politieke situatie, zo goed als geheel deze arbeid moeten staken. Voor alle andere dingen hield men zich echter voor ogen, dat het op grond van deze overeenkomst zou gelukken, de massa der arbeiders duidelijk te maken, waarin de bolsjewiki met de Machnowtsi niet overeenkwamen, en in welke dingen ze het met elkaar eens waren. Het vierde punt der politieke overeenkomst, waarin de Machnowtsi van de bolsjewiki eisten de arbeiders en boeren het recht op ekonomische en kommunale zelforganisatie te garanderen, bleek voor de Sowjetregering absoluut onaannemelijk te zijn. De vertegenwoordigers der Machnowstsjina verlangden echter hardnekkig van de laatsten, dit belangrijke punt te onderschrijven, of een duidelijke verklaring af te geven, waarom ze dit afwezen. Gelijktijdig zorgden de Machnowtsi ervoor, dat dit punt ernstig door de massa bestudeerd zou worden. De anarchisten en Machnowtsi herhaalden dit thema in hun voordrachten voor de arbeiders in Charkow. In Goeljaj-Pole en de omgeving werden brochures uitgegeven, waarin dit vraagstuk behandeld werd. Midden November had dit punt, dat in drie of vier regels te omschrijven zou zijn, overal de belangstelling der massa in de hoogste mate getrokken en het zag er naar uit, dat het binnen korte tijd in het middelpunt der algemene belangstelling zou staan.

Omstreeks deze tijd was het gevaar voor Wrangel niet meer te duchten.

Voor hen die met de bijzonderheden niet op de hoogte waren, had bovengenoemd feit geen buitengewone betekenis ten opzichte van de overeenkomst tussen de Mach-

nowtsi en de Bolsjewiki. De Machnowtsi zelf echter begrepen dat dit feit het begin van het einde der overeenkomst inluidde. Niet zodra was in Goeljaj-Pole het telegram binnengekomen dat meldde dat Karetnik reeds in de Krim doorgedrongen was, en met het leger der opstandelingen tegen Simferopol oprukte, of Grigori Wassilewski, Machno's medewerker, riep uit: „Slot van de overeenkomst! Ik durf er de gifbeker voor drinken, dat de bolsjewiki ons over een week reeds zullen aanvallen". Deze ontboezeming werd gedaan op de 15e of 16e November en reeds op 26 November overvielen de bolsjewiki op de meest verraderlijke wijze het Machno-kommando en de Machnotroepen in de Krim en in Goeljaj-Pole, namen de Machnovertegenwoordigers in Charkow gevangen en overvielen alle vrijheidslievenden en hun organisaties in de gehele Oekrajne.

De Sowjetregering durfde het niet aan al deze verraderlijke overvallen op haar gewone manier te verklaren: dat de Machnowtsi en Anarchisten een opstand tegen de Sowjetregering zouden hebben voorbereid. Machno werd er van beschuldigd dat hij geweigerd zou hebben naar het Kaukasische front te trekken, hij zou een mobilisering der boeren hebben geproclameerd en een leger tegen de Sowjetunie hebben opgesteld; inplaats van in de Krim tegen Wrangel te vechten, had hij loopgravengevechten georganiseerd tegen het rode leger enz.

Het behoeft geen betoog, dat deze verklaringen stuk voor stuk enorme leugens zijn. Gelukkigerwijs hebben we de feiten bij de hand waarmee we deze insinuaties kunnen ontmaskeren en de waarheid vaststellen.

1e. Op 23 November 1920 namen de Machnowtsi in Pologi en Goeljaj-Pole negen agenten van de afweerdienst der 42e schuttersdivisie van het rode leger gevangen, die op heterdaad betrapt zijnde, het volgende vertelden: op bevel van de chef der schuttersdivisie zouden zij zich naar Goeljaj-Pole begeven, teneinde Machno, de kommandanten en anderen te arresteren. Zij zouden wachten totdat de rode troepen in Goeljaj-Pole zouden zijn binnengerukt, en dan onmiddellijk de woningen der betrokken personen aan-

wijzen. Indien deze mensen echter bij een plotselinge overval der rode troepen van de ene plaats naar de andere trokken, dan moesten zij hen op de voet volgen en hen niet uit het oog verliezen. Een overval op Goeljaj-Pole was naar de mededeling der gearresteerden ongeveer op 24 of 25 November te verwachten.

Naar aanleiding van deze verklaringen werd in naam van de Sowjets der revolutionaire opstandigen en van de kommanderenden van het leger aan Rakowski en de revolutionaire oorlogssowjets van het Zuidelijk front, enige berichten over de ontdekte samenzwering verzonden, waarin geëist werd: 1e. onmiddellijke arrestatie en voorgeleiding van de kommandant der 42e divisie, de stafchef van die divisie en de overige komplotteurs voor de oorlogskrijgsraad, en 2e. teneinde misverstand te voorkomen wordt de doorgang der rode troepen door de plaatsen Goeljaj-Pole, Pologi, Klein-Takmatsjka en Toerkenowka verhinderd.

De Charkowse sowjetregering gaf het volgende antwoord: de samenzwering berust klaarblijkelijk op een eenvoudig misverstand, desalniettemin werd door de Sowjetregering teneinde deze aangelegenheid te onderzoeken, een commissie gevormd, aan de staf van het Machnoleger werd voorts de uitnodiging gericht twee gedelegeerden in deze commissie zitting te laten nemen. Dit antwoord werd op 25 November door middel van koerierdienst uit Charkow ontvangen. Op de morgen van de daarop volgende dag sprak de sekretaris van de sowjets der revolutionaire opstandigen P. Rybin wederom met dit doel met Charkow en de bolsjewiki antwoordden, dat er niet de minste aanleiding voor ongerustheid bestond, aangezien de kwestie van de 42e divisie op een voor de Machnowtsi bevredigende manier zou worden opgelost. Gelijktijdig werd ook medegedeeld, dat de kwestie inzake punt 4 van de politieke overeenkomst een gelukkige oplossing tegemoet ging. Dit gesprek vond plaats om 9 uur 's morgens op de 26e November. Intussen waren echter voor dit gesprek, en wel om 3 uur 's morgens van dezelfde dag in Charkow de gehele vertegenwoordiging

der Machnowtsi, en verder alle anarchisten in Charkow en in de Oekrajne gearresteerd.

Nauwelijks twee uur na het onderhoud van Rybin werd Goeljaj-Pole van alle kanten door sowjet-troepen omsingeld en een trommelvuur uit machinegeweren en kanonnen tegen het dorp geopend. Op dezelfde dag en tegelijkertijd werd het Machnoleger in de Krim aangevallen, alle leden van de staf van het Machnoleger en Semjon Karetnik, de kommandant van het Krimse Machnoleger, werden gearresteerd en gedood.

Zonder twijfel was een zo omvangrijke operatie, gelijk deze verraderlijke overvallen en arrestaties zorgvuldig voorbereid en naar alle waarschijnlijkheid in het verloop van ten hoogste twee weken.

Waaruit blijkt dat de sowjetregering niet alleen op verraderlijke wijze de Machnowtsi overvallen had, doch ook het gehele plan zo geraffineerd had opgezet, dat zij erin geslaagd was de waakzaamheid van de Machnowtsi te misleiden, ze letterlijk te bedriegen, aangezien ze verklaard had, dat er voor hen geen gevaar dreigde, om dan per saldo hen allen des te harder te kunnen aanpakken.

2e. Op 27 November, dit is op de dag na de vermelde overval op Goeljaj-Pole, legden de Machnowtsi bij gevangen soldaten van het rode leger beslag op de volgende proclamatie: „Op tegen Machno” en „Dood aan de Machnowstsjina” zonder datum uitgegeven door de politieke afdeling van het 4e leger. Deze papieren hadden de soldaten volgens hun zeggen op 15 en 16 November ontvangen: daarin werd de mobilisatie tegen Machno gelast, aangezien hij de politieke militaire overeenkomst verbroken zou hebben, dat hij geweigerd had naar het Kaukasische front te trekken, dat hij tegen de sowjetregering geageerd had enz. enz. Uit al deze feiten blijkt, dat al de in deze publicaties aanwezige beschuldigingen tegen Machno reeds gedrukt waren toen het Machnoleger de doorbraak in de Krim had bewerkstelligd en Simferopol bezet had, terwijl de Machnovertegenwoordiging nog rustig en zonder ook maar het geringste kwaad te vermoeden met de sowjetregering tezamen in Charkow werkte.

3e. In de loop van October en November 1920 d.w.z. toen het politiek-militaire verdrag van de Machnowtsi met de Sowjetregering pas was bekrachtigd, werden in Goeljaj-Pole twee aanslagen van de sowjetregering tegen Machno, welke met behulp van gewetenloze sluipmoordenaars zouden worden uitgevoerd, ontdekt.

Wij voegen hier nog aan toe, dat een bevel, dat het leger der opstandigen gegeven zou zijn naar het Kaukasische front op te rukken, nooit te Goeljaj-Pole in de hoofdstaf van het leger is aangekomen. Machno was omstreeks deze tijd zwaar gewond geraakt, een van zijn benen was volkomen verbrijzeld, waardoor hij genoodzaakt was zich enkel met de stukken bezig te houden, echter de meeste van deze stukken kwamen in handen van de stafchef van het leger Belasj en de sekretaris van de sowjets P. Rybin, welke van ieder stuk onmiddellijk duplicaten opzonden naar de dagelijks plaatsvindende zitting van de sowjets.

Hier moet ook vermeld worden dat de Sowjetregering de publicatie van de militair-politieke overeenkomst voortdurend uitstelde. Achteraf blijkt nu met welk doel zij zulks deed. Voor haar was deze overeenkomst niet meer dan een tactische zet, welke ten hoogste voor twee maanden zou kunnen duren, totdat Wrangel uit de weg was geruimd. De Sowjetregering was voornemens onmiddellijk na die vernietiging de Machnowtsi wederom gelijk vroeger voor bandieten en contra-revolutionairen te verklaren, teneinde hen in naam van dit huichelachtig motief te kunnen verdelgen. Zoals uit deze dingen blijkt, was het niet in hun belang de tekst van het politieke verbond met de Machnowtsi te publiceren en voor het forum van de massa te brengen. Het allerliefst had ze het voor de massa volkomen willen verzwijgen, om dan alsof er helemaal niets gebeurd was, de strijd tegen de Machnowtsi onder de leus „bandieten en contrarevolutionairen" voort te zetten.

Dat is de waarheid over de woordbreuk van de Sowjetregering inzake de militaire overeenkomst met de Machnowtsi.

Het is wenselijk, dat men de tekst van deze overeenkomst zijn bizondere opmerkzaamheid schenkt. In deze tekst zijn duidelijk twee tendenzen te onderscheiden: 1e. een staatkundige welke de voorrechten der regering verdedigt, 2e. een volksrevolutionaire welke met klem de eisen verdedigt welke sinds oer-oude tijden door de geknechte massa aan de regerende machten gesteld werden. Het is kenmerkend, dat het gehele eerste deel der overeenkomst hetwelk gaat over de politieke rechten der arbeiders, gebaseerd is op de eisen die door de Machnowtsi werden gesteld. De Sowjetregering heeft in dit opzicht op welhaast klassieke wijze de positie der tyrannie trachten te verdedigen, d.w.z. ze trachtte de eisen der Machnowtsi te critiseren en wilde omtrent ieder punt een koehandel sluiten teneinde zo weinig mogelijk af te staan van datgene wat feitelijk de zelfstandigheid des volks uitmaakt, nl. zijn politieke rechten.

Wij willen ook signaleren dat de Machnowtsi die van de anarchistische gedachte van de strijd uitgingen, te allen tijde tegenstanders van politieke samenzweringen zijn geweest. Volkomen openhartig wierpen zij zich in de strijd voor de revolutie, doordat zij de grote massa met haar wezen bekend maakte, want zij geloofden dat alleen zulk een door de massa gevoerde revolutionaire strijd de arbeiders tot hun uiteindelijke overwinning kon doen geraken. Samenzweringen echter alleen met het doel een andere regering te verkrijgen, waren volkomen tegen de natuur der Machnowstsjina.

Zo was dus de overeenkomst met de Sowjetregering en de Machnowtsi al dadelijk bij zijn geboorte door de bolsjewiki niet serieus genomen en werd hij slechts formeel tot na de ineenstorting van Wrangel erkend.

Dit blijkt ook uit enige publicaties van de Sowjetregering zelf. Wij publiceren hier het bevel van de commandant van het zuidelijk front Froense, een bevel waarin hij de bolsjewiki wijst op hun verraderlijke overval op de Machnowtsi, en gelijktijdig alle leugenberichten weerlegt, welke de Sowjetregering in deze aangelegenheden tegen de anarchisten en Machnowtsi had verspreid.

Bevel aan de commandant van het leger der opstandigen, partijgenoot Machno.
Kopie aan de legercommandanten van het zuidelijk front No. 00149, veldstaf.

Melitopol, 23 November 1920.

In samenhang met het eindigen van het militaire offensief tegen Wrangel, in aanmerking genomen zijn vernietiging, verklaart de revolutionaire oorlogssowjet van het zuidelijk front de instructies van het vrijwilligersleger als geëindigd en doet de revolutionaire oorlogsraad van het leger der opstandigen het voorstel, de opstandige vrijwilligerstroepen tot normale troepeneenheden van het rode leger te transformeren.

Het zelfstandige bestaan van een opstandelingenleger met eigen organisatie is, gegeven de militaire situatie niet meer noodzakelijk. Integendeel, het bestaan van afdelingen met bizondere organisaties en doelstellingen, onafhankelijk van de troepen van het rode leger, leidt tot toestanden, die niet kunnen worden getolereerd [1]). Daarom stelt de revolutionaire oorlogssowjet van het zuidelijk front de revolutionaire oorlogssowjet van het leger der opstandigen het volgende voor:

1e. alle troepenafdelingen van het voormalige opstandelingenleger, welke zich in de Krim bevinden, worden onverwijld aan het 4e leger toegevoegd, welker revolutionaire oorlogssowjet de instructie zal krijgen deze troepen te transformeren.

2e. De „Oeproform" [2]) in Goeljaj-Pole wordt opgeheven en de soldaten hiervan naar aanwijzing van de legercommandant aan de reserve toegevoegd.

3e. De revolutionaire oorlogssowjet van het opstandelingenleger heeft alle desbetreffende maatregelen te nemen teneinde de soldaten de noodzakelijkheid van genoemde instructies te verklaren.

Ondertekening commandant van het zuidelijk front:
M. FROENSE,

Lid van de revolutionaire oorlogssowjet SMILGA,
Chef van de veldstaf van het leger KARATIGIN.

---

[1]) Froense haalt hier gevallen aan dat z.g.n. Machnostrijders soldaten van het rode leger zouden ontwapend en gedood hebben. Alle door hem genoemde gevallen echter werden door hemzelf, door Rakowski en door de vertegenwoordiging der Machnowtsi in Charkow onderzocht, waarbij vastgesteld werd, dat het Machno-leger bij al de aangevoerde gevallen in het geheel niet betrokken was, en dat, voorzover handelingen vijandig tegen het rode leger, door andere dan Machno-afdelingen verricht waren, dit alleen had kunnen geschieden, doordat de Sowjetregering verzuimd had de met de Machnowtsi getroffen overeenkomst tijdig en volledig te publiceren. Want talrijke afdelingen, die over geheel de Oekrajne verstrooid waren en niet tot het Machno-leger behoorden, verlieten zich toch sterk op het gezag der Machnowtsi en zouden de strijd tegen de Sowjetregering direkt gestaakt hebben, wanneer zij omtrent het bondgenootschap der Sowjetregering met de Machnowtsi tijdig onderricht waren geweest.

[2]) Afdeling voor troepenvorming.

Men herinnere zich in dit verband de geschiedenis van de politieke overeenkomst met de Sowjetregering.

Zoals boven is opgemerkt gingen aan deze overeenkomst voorlopige onderhandelingen van de Machnowtsi met een Sowjet-delegatie vooraf, die speciaal voor dit doel met de bolsjewiek Iwanoff aan het hoofd naar het verblijf van Machno in Starobelsk gekomen was. Deze onderhandelingen werden van Starobelsk naar Charkow verlegd, waar de Machno-delegatie tezamen met de gevolmachtigden der Sowjetregering drie weken lang aan het tot stand komen van de overeenkomst werkten. Punt voor punt werd door beide partijen nauwkeurig overwogen en bediscussieerd.

In zijn uiteindelijke vorm werd de overeenkomst door beide verdragsluitende partijen aangenomen, d.w.z. door de Sowjetregering en door de revolutionaire opstandigen in de persoon van de Sowjet der revolutionaire opstandigen der Oekrajne en werden door de gevolmachtigden van deze partijen bekrachtigd.

Ingevolge de betekenis van deze overeenkomst kon geen enkel punt op een of andere wijze anders uitgelegd worden, dan alleen op de grondslag van een gemeenschappelijke overeenkomst der Sowjetregering en de Sowjet van de revolutionaire opstandigen der Oekrajne, in zover deze overeenkomst noch door de een, noch door de ander voortijds verbroken zou zijn.

In het eerste punt van het 2e deel van het verdrag staat er woordelijk: „het revolutionaire opstandsleger der Oekrajne (Machnowtsi) wordt aan de legermacht der republiek als vrijwilligersleger toegevoegd en staat in offensief opzicht onder het oppercommando van het rode leger, ze behoudt hare vroegere indeling onafhankelijk van de grondslag en de theorie der troepenafdelingen van het rode leger".

Froense verlangt in zijn bevel no. 00149 van 23 Nov. 1920 de opheffing van het leger der opstandige Machnowtsi en diens transformatie tot troepenafdelingen van het rode leger. Dit geschiedt, zoals het in zijn bevel heet, „omdat de Sowjetregering in verband met het beëindigen van het militaire offensief tegen Wrangel het bestaan van het vrijwilligersleger als niet meer noodzakelijk beschouwt".

Door dit bevel wordt niet alleen het bovengenoemde eerste punt der overeenkomst ten opzichte der militaire actie opgeheven, doch het militair politieke verdrag in zijn geheel.

De omstandigheid dat de Sowjetregering dit niet in de vorm ener revisie (herziening) of een verandering der reeds bestaande tekst van een verdrag, doch in de vorm van een dringend oorlogsbevel uitvoert, aangezien dit laatste nog door onmiddellijke opening van kanon- en geweervuur ondersteund kan worden, toont overduidelijk aan, dat de gehele overeenkomst voor de bolsjewiki alleen de betekenis van een krijgslist had, waarin de Machnowtsi gevangen moesten worden.

Als aanvulling van het geciteerde bevel had het 4e rode leger, dat zich in de Krim bevond, de instructie ontvangen, tegen de Machnowtsi met alle te haren dienste staande wapenen op te treden, indien dezen het bevel niet zouden opvolgen.

Froense's bevel geeft zonder commentaar een duidelijk beeld van de werkelijke situatie. Hier wordt den Machnowtsi het ultimatum gesteld hun leger te demobiliseren en het tot een gewoon troepenonderdeel van het rode leger te transformeren, m.a.w. van de Machnowtsjina werd zonder meer verlangd, dat zij zelfmoord zouden plegen. Men zou zich over deze naiviteit kunnen verwonderen, wanneer het uitsluitend en alleen om naiviteit ging.

Echter achter deze naiviteit was een zeer geraffineerd zorgvuldig berekend plan tot volkomen vernietiging der Machnowstsjina verborgen. Wrangel was verslagen. De Machnowtsi had men tot dit doel gebruikt. Het ogenblik tot hun vernietiging was dus zo goed mogelijk gekozen. Dat is de eigenlijke zin van het bevel.

Behalve een oppervlakkige openhartigheid bevatte Froense's bevel echter ook een formidabele leugen. De situatie was n.l. zo, dat noch de legerstaf in Goeljaj-Pole, noch de Machno-vertegenwoordiging in Charkow dit bevel ontvangen had. Dit bevel werd den Machnowtsi pas vier weken later uit couranten bekend die hun toevallig in de handen waren gekomen. Trouwens dit is volkomen begrijpelijk. Im-

mers, van de bolsjewiki, die een onverwachte overval tegen de Machnowtsi hadden voorbereid, zou men toch niet de attentie willen verwachten, dat zij vooruit een bericht zouden sturen om hun slachtoffers op de hoogte te stellen van de verraderlijke overval! Daarmee zou immers hun gehele misdadigersplan ineen zijn gestort. Het bevel zou overal alle Machnowtsi op de been hebben gebracht en geen enkele van de door de bolsjewiki voorbereide overvallen zou dan succes gehad hebben. De Sowjetregering wist zulks maar al te goed. Daarom had ze haar heimelijk doel tot op het laatste ogenblik streng geheim gehouden. Later, toen de overvallen reeds hadden plaats gehad en de woordbreuk feit was geworden, verscheen Froense's bevel in de pers. Gepubliceerd werd het voor de eerste maal op de 15e December in de Charkowse „Kommunist", echter de ondertekening was van 23 November. Al deze listen werden aangewend om volkomen onverwacht de Machnowtsi te kunnen aanvallen, ze grondig te verdelgen en dan later het gebeurde „met de wet in de hand" te kunnen rechtvaardigen.

De overvallen op de Machnowtsi werden overal door arrestaties van anarchisten begeleid. Afgezien nog van de strijd tegen de anarchistische idee, streefden de bolsjewiki ernaar eventuele protestdemonstraties hierdoor te voorkomen en een eventuele mogelijkheid dat het gebeurde de massa duidelijk zou worden uit te schakelen. Gearresteerd werden niet alleen anarchisten doch ook mensen die enkel met anarchisten bevriend waren of die zich voor de anarchistische literatuur interesseerden. In Jelisawetsgrad werden 15 knapen in de ouderdom van 15 tot 18 jaar gearresteerd. Alhoewel het gouvernement in Nikolajew met de arrestatie van deze kinderen niet tevreden was en verklaarde, dat men „werkelijke" anarchisten oppakken moest en niet zulke „melkmuilen", bleven deze kinderen nochtans in arrest.

De anarchistenjacht werd in Charkow op een wijze georganiseerd welke herinnert aan de slechtste jaren onder het Tsarenregiem. In de woningen aller plaatselijke anarchisten werden hinderlagen gelegd. Ook in de boekhandel „Vrije Broederschap" was een hinderlaag gelegd. Ieder die in deze boekwinkel kwam, om een boek te kopen werd plotseling

gearresteerd en aan de Tsjeka overgeleverd. Gearresteerd werden ook personen die enkel op straat hadden stilgestaan om de kort geleden (legaal) gedrukte en aan huismuren aangeplakte anarchistencourant „Nabat" te lezen. De anarchist Grigorie Zesnik ontging door een toeval een arrestatie. De bolsjewiki namen zijn vrouw gevangen, een figuur die zich nimmer met praktische politiek had bezig gehouden. Ze ging in hongerstaking en eiste met klem haar vrijlating. Op cynische wijze verklaarden de bolsjewiki wanneer Zesnik veel aan zijn vrouw gelegen was, dan moest hij zichzelf maar bij hen melden. Zesnik welke tuberculose had, verscheen ook werkelijk en werd natuurlijk gearresteerd.

We zeiden reeds dat de gehele stad en de commandant van het Machnoleger op verraderlijke wijze in de Krim waren gearresteerd. De commandant der artillerie Martsjenko, die door de troepen van het 4e rode leger omsingeld was, sloeg zich door hinderlagen heen en bereikte Perekop, waarna hij eindelijk na vele dag- en nachtmarsen zich op de 7e December met de Machnotroep verenigde. Deze vereniging geschiedde in het Griekse dorpje Kermentsjik. Het gerucht van de doorbraak van het Machnoleger in de Krim was reeds vele dagen in omloop. Eindelijk arriveerde op 7 December een koerier met het bericht dat de troep van Martsjenko na enige uren binnen zou rukken. Vol vreugde renden de Machnowtsi, welke zich in Kermentsjik bevonden de helden tegemoet. Toen zij echter in de verte de ruitertroep gewaar werden, daalde hun vreugde merkbaar. In plaats van een sterke ruiterafdeling van 1500 man keerde slechts een kleine afdeling van 250 man terug.

De voorhoede met Martsjenko en Taronowski aan het hoofd kwam aangereden.

„Ik meld de terugkomst van het Krimleger", zei Martsjenko met lichte ironie. Allen lachten. „Ja, broeders", ging Martsjenko voort, „nu weten wij wat het contract met de bolsjewiki te betekenen had". Machno blikte droevig voor zich uit. De aanblik der verslagen en bijna geheel vernietigde beroemde ruiterafdeling ontroerde hem.

Hij zweeg en had moeite zijn aandoening te verbergen. Op een bijeenkomst die onmiddellijk ter plaatse georganiseerd werd, vertelde men hoe de overval in de Krim begonnen was: de commandant van het leger Karetnik was door het sowjetcommando voor een ogenschijnlijk militaire bespreking naar Goeljaj-Pole ontboden. Onderweg echter werd hij verraderlijk gearresteerd; Gawrilenko, chef van de staf, verder de leden van de staf en enige commandanten, had men onder het voorwendsel dat er omtrent militaire aangelegenheden onderhandeld moest worden, gearresteerd. Alle gearresteerden werden onmiddellijk doodgeschoten. De cultuur- en onderwijsafdeling, die zich in Simferopel bevond, werd eenvoudig opgeheven.

* * *

Toen Goeljaj-Pole op 26 November door de rode troepen omsingeld was, stonden daar slechts 150—200 man cavallerie. Met deze 100 man overrompelde Machno een sowjetcavallerieregiment, dat op de weg naar Oespensk naar Goeljaj-Pole oprukte en doorbrak op die manier het cordon der rode troepen. In de eerste week organiseerde hij de opstandstroepen, die overal vandaan naar hem toestroomden en enige afdelingen van het rode leger, die van de bolsjewiki tot hem overgingen. Zo kwam een afdeling van 1000 man ruiters en 1500 man infanterie tot stand, waarmee hij tot de aanval overging. Ongeveer een week daarna bezette hij Goeljaj-Pole, nadat hij de daar aanwezige 42e devisie verslagen en 6000 man gevangen genomen had. Ongeveer 2000 man van deze laatsten uitten de wens, in de rijen der opstandelingen opgenomen te worden, terwijl de overigen nog op dezelfde dag na een bijeenkomst ontslagen werden. Drie weken later bracht Machno den roden een nog gevoeliger nederlaag bij het dorp Andrejewka toe. Van middernacht af tot aan de avond van de volgende dag streed hij onafgebroken tegen twee rode divisies, versloeg deze en maakte 8000—10000 krijgsgevangenen. Laatstgenoemden werden juist als in Goeljaj-Pole onmiddellijk ontslagen, terwijl de vrijwilligers weer in het leger werden opgenomen. Daarna bracht Machno den roden nog drie nederlagen toe in het dorp Komarj, in Zare-Konstantinowka en in de stad Berdjansk. De rode infanterie ging on-

gaarne in de strijd en liet zich zo nodig in massa gevangen nemen [1]).

Gedurende een tijd waren de Machnowtsi in de veronderstelling, dat zij de strijd zouden winnen. Het leek hun voldoende twee of drie belangrijke groepen van roden, die in verschillende richtingen tegen de Machnowtsi oprukten, te verslaan, teneinde te bereiken, dat het rode leger daardoor gedeeltelijk tot de Machnowtsi zou overgaan, gedeeltelijk naar het Noorden teruggetrokken zou worden. Nu kwamen echter uit verschillende plaatsen boerenmededelingen binnen, dat de bolsjewiki in ieder dorpje uitsluitend cavallerie-regimenten inkwartierden, en dat op enige plaatsen geweldige troepenmachten samengetrokken werden. En inderdaad werd Machno in het dorpje Fedorowka, ten Zuiden van Goeljaj-Pole, door enige infanterie- en cavallerie-divisies omsingeld. Vanaf 2 uur des nachts tot 4 uur 's namiddags streed hij onafgebroken met hen, doorbrak eindelijk het cordon en ontkwam in noordelijke richting. Drie dagen daarna herhaalde zich dit in het griekse dorpje Konstantin: een massa vijandige kavallerie en trommelvuur van alle kanten. Uit de mededelingen van gevangen genomen rode officieren

[1]) De gevangen rode soldaten werden direkt vrijgelaten; ook werd hun op het hart gedrukt, naar hun vaderland terug te keren en er zich niet meer voor te lenen, de regering als middel voor de onderdrukking van het volk te dienen. Daar de Machnowtsi echter direkt verder trokken, bleek later, dat alle vrijgelaten gevangenen zich na 5 of 6 dagen weer bij hun korps gevoegd hadden. De Sowjetregering organiseerde speciale kommissies, die er mee belast waren, de door de Machnowtsi losgelaten rode soldaten weer op te vangen. Op die manier vormde zich om de Machnowtsi in deze strijd een soort tovercirkel, waaruit zij geen weg wisten te vinden. De situatie der Sowjetregering was heel wat eenvoudiger: Op grond van een besluit van de „Speciale Kommissie voor de strijd tegen de Machnowstsjina" werden alle gevangen genomen Machnowtsi op de plaats zelf doodgeschoten.

Tot onze grote spijt zijn wij niet in staat hier een in dit opzicht buitengewoon belangrijk dokument der Sowjetregering te citeren, daar dit door het verloop der gebeurtenissen in 1920 verloren ging. Dit dokument was een bevel aan de Bogoetsjarsker (waarschijnlijk 41ste) brigade, die door de Machnowtsi bij het griekse plaatsje Konstantin in December 1920 verslagen werd. Het heette daarin (niet woordelijk): „Op grond van een besluit der „Buitengewone Kommissie voor de strijd tegen de Machnowstsjina", „om in de troepen niet die kotsmisselijke politiek te ontwikkelen (d.w.z. een verzoeningspolitiek te voeren) en daarmee de rode soldaten aan te steken, moeten alle gevangen Machnowtsi op de plaats zelf doodgeschoten worden".

kon Machno afleiden, dat 4 legers tegen hem opereerden: 2 cavallerielegers en 2 gemengde legers, en dat het doel van het rode oppercommando was, hem van alle kanten met alle mogelijke militaire strijdkrachten te omsingelen. Deze mededelingen kwamen met de observaties der boeren zowel als met de persoonlijke conclusies van Machno overeen. Het werd hierdoor duidelijk, dat de vernietiging van 2 of 3 groepen van het rode leger, in aanmerking genomen de enorme legermassa die men tegen Machno in het veld bracht, slechts geringe betekenis kon hebben. Het was dus niet zo, dat men de sowjettroepen zou kunnen overwinnen, maar er moest voorkomen worden, dat het zou geraken tot een algemene vernietiging van het leger der opstandigen. Dit nominaal klein leger van 3000 soldaten had dagelijks te vechten tegen 10000 tot 15000 man.

Onder zulke omstandigheden was een catastrofe voor het leger haast niet te vermijden. Op een conferentie van de sowjets der revolutionaire opstandigen werd besloten tijdelijk het gehele zuidelijke rayon op te geven en Machno, wat de beweging van het leger betreft, volledige vrijheid van handelen te laten.

Het genie van Machno werd nu op een zware proef gesteld. Het scheen volkomen uitgesloten te zijn de legermachten welke de opstandelingen van alle kanten als het ware omknelden, te doorbreken. 3000 revolutionaire strijders werden door 150 duizend man omsingeld. Machno liet geen ogenblik de moed zinken en stortte zich in een heldhaftige strijd met deze troepen. Door de rode divisies volkomen omsingeld, rukte hij — naar rechts en naar links, naar voren en naar achteren om zich heen slaand — als een Titaan voorwaarts. Nadat hij enige rode legertroepen verslagen en ongeveer 20 duizend rode soldaten gevangen genomen had, rukte hij naar Joesowka op, waar, zoals hij gehoord had van arbeiders, een geweldige hinderlaag gelegd zou worden; plotseling maakte hij rechtsomkeert naar het Westen en voltrok een welhaast fantastisch marsplan, zoals hij alleen volvoeren kon. Alle hoofdwegen en straten liet hij links liggen en nu marcheerde het leger honderden kilometers ver over sneeuwbedekte velden, alleen geleid door een schier feilloze be-

kwaamheid, zich in de sneeuwwoestijn te oriënteren [1]). Deze taktiek maakte het het Machnoleger mogelijk een ring van honderden stuks geschut en machinegeweren, welke men had aaneengesloten, te ontlopen en tegelijkertijd in het gouvernement Cherson bij het dorp Petrowo twee brigaden van het eerste cavallerieleger, welke niet op Machno's komst waren voorbereid, te verslaan.

De strijd voltrok zich onafgebroken gedurende nacht en dag enige maanden lang.

In het gouvernement Kiew geraakte het Machnoleger gedurende een glad-ijsperiode in een zodanige rotsachtige omgeving, dat het bijna zijn gehele artillerie, z'n proviand en de boerenkarren achterlaten moest. En omstreeks deze tijd nu werden aan de grote legermassa's, die het op Machno gemunt hadden, onvermoed nog 2 cavalleriedivisies der Tsjerwonni-Kozakken toegevoegd. Iedere mogelijkheid tot retireren was afgesneden. Het landschap om hen heen leek wel haast een graf: rotsen, met ijsbedekte ravijnen, men kon slechts uiterst langzaam voorwaarts trekken. Van alle kanten onafgebroken artillerie- en machinegeweervuur. Geen mens zag uitweg en redding. Echter wilde ook niemand smadelijk de vlucht nemen. Zij allen besloten tezamen te sterven, zij aan zij.

Onzegbaar droef was het, dit hoopje opstandelingen omstreeks deze tijd te zien, waar zij nog slechts naakte rotsen, de hemel en het vijandelijk vuur om zich heen hadden, nochtans geheel vervuld en vastbesloten, tot op de laatste man te vechten. Smart, vertwijfeling en droefheid konden hun doorvechten niet verhinderen. Men had het de wereld moeten inschreeuwen, dat hier een ontzettende misdaad begaan werd, dat de heldhaftige kern van een volk hier vermoord werd en onderging, die kern namelijk, welke zich in zulke heroische tijden gelden doet.

---

[1]) Bij marsen buiten de wegen als deze hebben kompas en kaart absoluut geen zin. Ze kunnen eventueel de rechte richting wijzen, maar ook in een rivier of kloof terecht doen komen, iets wat het leger van Machno nooit is overkomen. Het is aan geen twijfel onderhevig: het geheim van de verbazingwekkende marsen der Machnowtsi door wegenloze steppen is er alleen in gelegen, dat zij de meeste oekrajnse vlakten zo uitstekend kenden.

Het is aan Machno gelukt door deze beproeving heen te komen. Hij rukte tot aan Galicië toe op, ging toen in de richting Kiew, overschreed nabij Kiew de Dnjepr op de terugweg, trok dan het gouvernement Poltawa en Charkow binnen, rukte weer naar het Noorden tot Koersk, kruiste de spoorweg tussen Koersk en Belgorod en kwam zodoende in een ietwat betere situatie, aangezien hij de talrijke cavallerie- en infanterie-divisies der roden ver achter zich had gelaten.

* * *

Echter hiermee was de heroische strijd der Machnowtsi tegen de bolsjewistische Rijkslegers nog niet ten einde. Het sowjet-commando spande alle krachten in, teneinde de eigenlijke kern der Machnowstsjina te pakken te krijgen en te vernietigen. Overal vandaan trok ze uit de Oekrajne talrijke infanterie- en cavallerie-divisies tezamen en liet deze tegen Machno oprukken. Telkens en telkens sloot zich de vuurkring om de heldhaftige revolutionairen, en telkens ontbrandde de strijd op leven en dood.

Machno heeft in een brief aan zijn vriend het einde van deze diepontroerende heldhaftige periode in de geschiedenis der Machnowstsjina als volgt geschilderd.

Hij schrijft [1]):

„Juist waart gij, beste vriend, weggegaan of ik bezette na twee dagen de stad Korotsja, gouvernement Koersk, bracht enige duizenden exemplaren van de „Grondstellingen over de ontwikkeling van vrije raden" in omloop en rukte toen dadelijk over Warpnjarka en het Dongebied naar Jekaterinoslaw en Taurus op. Dagelijks had ik een verbitterde strijd te voeren, enerzijds met de infanterietroepen van de communisten-bolsjewiki, die ons op de voet volgden, anderzijds met het tweede cavallerieleger, dat het bolsjewistische commando speciaal tegen mij uitgezonden had. Je kent natuurlijk onze ruiters, de bolsjewistische had haar zonder infanterie en pantserauto's niet kunnen weerstaan. En ik zuiverde nu, zij het ook met grote verliezen, de weg voor mij uit zonder de ingeslagen richting te veranderen. Iedere dag opnieuw bewees

[1]) Machno schreef deze brief, toen hij het russische gebied reeds verlaten had.

ons leger, dat het een werkelijk revolutionaire volksmassa was.

Op de weg die wij hadden ingeslagen verloor ons cavallerieregiment in een ernstig gevecht 30 man; de helft daarvan waren commandanten, onder de laatsten bevond zich ook onze dierbare vriend, de commandant van het regiment Gawrjoesja Trojan, jong van jaren, doch in de strijd beproefd als een held. Hij werd door een kogel getroffen en op slag gedood. Met hem vielen Apollon en vele andere dierbare geestverwanten.

Nog voor Goeljaj-Pole stieten wij op onze eigen grotere troepen onder het commando van Browa en Parchomenko, hierop ging de eerste brigade van de 4e divisie van het ruiterleger van Boedenny met de brigadecommandant Maslak aan het hoofd tot ons over. Nog verbitterder ontbrandde de strijd tegen de bolsjewistische willekeursheerschappij.

In de eerste dagen van Maart nam ik Browa en Maslak uit het leger en formeerde hen tot een zelfstandige Dongroep. Verder werd de groep van Parchomenko naar het rayon Woronesj afgezonden. Parchomenko werd kort daarop gedood; aan het hoofd stond daarna een anarchist uit Tsjoegoejew. Geformeerd werd nog een ruitertroep van 600 man en het infanterieregiment Iwanjoek naar Charkow gezonden.

Omstreeks deze tijd werd onze beste kameraad en revolutionair Wdowitsjenko in een strijd gewond en moest derhalve ter genezing naar het rayon Nowospask met enige anderen gedirigeerd worden. Daar werd hij door een bolsjewistische strafexpeditie gearresteerd en in het verloop van de strijd, die zich hieruit ontspon, maakten hij en Matrossenko met een kogel een eind aan hun leven [1]). Matrossenko was onmiddellijk dood, terwijl de kogel van Wdowitsjenko hem tot onder zijn schedel gedrongen was. Toen de bolsjewiki hem nu arresteerden en hem herkenden, haalden zij onmiddellijk hulp en redden hem zo enige tijd van de dood. Enige tijd daarna kreeg ik bericht van hem. Hij lag in Alexandrowsk in het ziekenhuis en smeekte, dat men hem toch kwam halen. Men tergde hem daar ontzettend en sloeg hem voor, zich van de Machnowstsjina door ondertekening van een docu-

---

[1]) Matrossenko was een oekrajns opstandeling en boerendichter.

ment los te maken. Vol verachting sloeg hij dit af, hoewel hij bijna niet kon spreken en zou omdat hij dit gedaan had doodgeschoten worden. Of hij werkelijk doodgeschoten is, kon ik niet vaststellen.

Ik zelf ondernam omstreeks deze tijd een tocht over de Dnjepr naar Nikolajew en vandaar weer terug over de Dnjepr tot noordelijk van Perekop en begaf me toen naar mijn rayon, waar ik met enige van mijn troependelen zou samen komen. Bij Melitokow had het bolsjewistische commando mij een hinderlaag gelegd. Het was niet meer mogelijk aan de rechter-Dnjeproever te komen. Op de Dnjepr was ijsgang. Zo moest ik mij te paard zetten [1]) en zelf de strijd leiden. Aan het ene front week ik de strijd uit, provoceerde echter het andere front door mijn voorpostafdelingen een dag lang in afwachting van de strijd haar front te laten verplaatsen, terwijl ik ondertussen een mars van 60 werst maakte en in de vroege morgen van de 8ste Maart het derde deel der bolsjewiki, welke bij het Molotsjny-meer stonden versloeg, om dan over de landengte tussen het Molotsjny-meer en de zee van Asow weder in het vrije veld te komen in de buurt van Opper-Tokmak. Van hieruit kommandeerde ik Koerilenko naar het gebied Berdjansk-Marioepol, om in dit rayon de opstandsbeweging te leiden. Ik zelf begaf mij over Goeljaj-Pole naar Tsjernigow, vanwaar ik uit enige provincies boerendelegaties ontving, die mij verzochten, eens in hun rayon een kijkje te willen nemen.

Onderweg werd mijn groep d.w.z. de groep Petrenko, die uit 1500 man ruiters en 2 infanterieregimenten bestond en zich bij mij bevond, opgehouden en van alle kanten door sterke bolsjewistische legermachten omsingeld. Wederom moest ik hier persoonlijk de tegenaanval leiden. Deze tegenaanval gelukte. We sloegen de vijand op de vlucht, namen een massa soldaten gevangen, en maakten geweren, geschut en paarden buit. Echter na twee dagen werden wij door frisse vijandelijke strijdkrachten opnieuw aangevallen. De dagelijkse gevechten hadden de mensen zo dol en heldhaftig gemaakt, dat hun

[1]) Machno's been was toen verbrijzeld. Een kogel had hem in de hiel getroffen en er bijna alle beentjes uitgerukt. Daarom besteeg hij alleen in uitzonderingsgevallen zijn paard.

moed en hun doodsverachting wel haast zonder voorbeeld was. Met de uitroep „een vrij leven of de dood op het slagveld" wierpen zij zich met onverschillig welke vijand in het gevecht en sloegen hem op de vlucht. In een meer dan waanzinnig-koene tegen-aanval werd ik door een bolsjewistenkogel in de zij getroffen, welke de blindedarm doorboorde en waardoor ik van het paard stortte. Dat was de oorzaak van onze terugtocht, aangezien een onervaren jonge soldaat luid riep: de leider is gevallen.

Twaalf werst ver werd ik zonder verband op een machinegeweer-karretje gereden, ik was bijna doodgebloed. Van gaan of zitten was geen sprake, zonder bewustzijn lag ik daar. Dat was op de 14e Maart. In de nacht van de 15e Maart zaten alle commandanten der groepen, alle medewerkers der veldstaf met Belasj aan het hoofd om mij heen, en smeekten mij een bevel te ondertekenen, dat 100 of 200 soldaten aan Koerilenko, Koshin en aan de anderen, die de opstanden in bepaalde rayons leidden, zouden worden toegevoegd. Het doel dezer bevelen was om mij met een bizondere afdeling zolang in een stille plaats te kunnen afzonderen, tot mijn wond genezen was, en ik weder in het zadel kon plaatsnemen. Ik ondertekende het bevel en gaf Saboedjko verlof een lichte strijdgroep af te zonderen en in genoemd rayon zelfstandig te opereren, zonder echter het contact met mij te verliezen. Reeds 's morgens vroeg op de 16e Maart werden de troepenafdelingen opgecommandeerd met uitzondering van het bizondere regiment, dat bij mij bleef. In deze tijd stiet de 9e cavalleriedivisie op ons en vervolgde ons 180 werst gedurende 13 uur. In het dorp Sloboda aan de zee van Asow wisselden we van paarden en 5 uur konden mensen en dieren rusten.

In de vroege morgen van de 17e Maart rukten we op in de richting van Nowospassowka en stietten na 17 werst op andere frisse cavalerietroepen van de bolsjewiki, welke Koerilenko's sporen gevolgd hadden, maar daar zij zijn spoor niet vonden, ons overvielen. Nadat zij ons, die geheel uitgeput waren, 25 werst voor zich uit hadden gedreven, begonnen ze ons erg te bestoken. Wat te doen? Een paard bestijgen kon ik niet, ook zat ik niet in een wagen, doch lag

daarin en moest zien hoe op een afstand van ongeveer 150 M. achter mij een onbeschrijfelijke afslachting plaats vond. Onze mensen stierven om mijnentwille, ze wilden mij nimmer verlaten. Onze ondergang was gewis. De vijand was wellicht 5 tot 6 maal zo sterk als wij, en steeds kwamen nieuwe soldaten naar voren. Ik zag, hoe zich daar mijne machinegeweerschutters om mijn kar verdrongen, dezelfde die bij mij waren, toen jij er nog was. In 't geheel waren er 5 man onder het commando van Micha uit het dorp Tsjernigowk. Ze klemden zich aan mij vast, namen afscheid van mij en zeiden „Batjko, U bent voor de zaak van onze boerenorganisaties onontbeerlijk. Die zaak is ons boven alles dierbaar. Wij zullen aanstonds sterven, echter door onze dood zullen wij U en allen redden die U trouw zijn en U beschermen; vergeet niet, dit onze ouders mede te delen". Enkelen van hen kusten mij en daarna zag ik geen van hen ooit weer. Omstreeks deze tijd droeg Lew Sinkowski mij in zijn armen uit de kar op een boerenwagen, die onze troepen behouden hadden. Ik hoorde het geknetter der machinegeweren en het springen der bommen; dat waren de „Luisisten" [1]), die den bolsjewiki de weg versperden.

Intussen waren we 3—4 werst verder gegaan en hadden een beekje doorwaad. Onze mitraillisten zijn daar gestorven. Later waren wij op deze plaats en de boeren van het dorp Starodoebowka, toonden ons op het veld een klein graf, waarin zij onze mensen begraven hadden. Nog heden kan ik mijn tranen niet onderdrukken, wanneer ik aan deze eenvoudige, oprechte boeren terugdenk. Nochtans moet ik het je zeggen, mijn lieve vriend, dat me dat in zekere zin weer vertrouwen gaf. Tegen de avond van dezelfde dag besteeg ik mijn paard en verliet het rayon.

In April inspecteerde ik al mijn troependelen en gaf orders aan hen die niet ver van mij af waren, zich in het gouvernement Poltawa te concentreren. In Mei concentreerde ik in Poltawa Foma Kosjin en Koerilenko. Dat waren meer dan 2000 man ruiters en enige infanterieregimenten. Er was besloten, tegen Charkow op te rukken en de „Bonzen" van de partij der bolsjewiki uit elkaar te jagen. Deze laatste echter

[1]) Bedienaars der machinegeweren.

sliepen niet. Ze rukten tegen mij op met over de 60 pantserauto's, met enige cavalleriedivisies en een geheel infanterieleger. De strijd tegen deze troepen duurde ettelijke weken. Een maand na deze strijd viel — eveneens in Poltawa—Stsjoesj in een slag. De laatste tijd was hij de stafchef der Saboetjkogroep geweest, waar hij voortreffelijk en eerlijk had gewerkt.

Een maand later kwam Koerilenko om het leven. Toen ons leger een spoorlijn overschreed, dekte hij het met zijn groepen, waartoe hij, om de troepen te verdelen, met de halve compagnie achter gebleven was, en persoonlijk deze patrouille inspecteerde. Hij werd door de cavallerie van Boedjenni omsingeld en kwam daar om het leven.

Op 18 Mei 1921 rukte het cavallerieleger van Boedjenni op naar de Don, om daar de boerenopstand neer te slaan, die door onze geestverwanten Browa en Maslak, de commandant der eerste brigade van de divisie der Boedjonnigroep, welke met zijn brigade tot ons overgegaan was, geleid werd.

Onze samengetrokken troep onder leiding van Petrenko-Platonow (ook ik en de hoofdstaf waren daarbij), was ongeveer 20 tot 15 werst van de weg verwijderd, waar het Boedjenni-leger oprukte. Daardoor liet Boedjonni zich verleiden, daar hij goed wist dat ik steeds bij de tezamen getrokken troep ben. Daarom beval hij de chef van de auto-afdeling No. 21, die omstreeks deze tijd eveneens aan de Don oprukte, om de opstand der boerenbeweging neer te slaan, 16 pantserauto's af te laden en de streek voor het dorp Nowo-Grigorjefka te omsingelen. Boedjonni zelf kwam met gedeelten der 19e cavalleriedivisie over velden en wegen oprukkend, in Novo-Grigorjefka eerder aan, dan de chef der pantserauto-afdeling verwacht had. Door opmerkzaamheid van onze posten was het deze niet ontgaan, en zo hadden wij de mogelijkheid te juister tijd maatregelen te nemen; precies op het moment dat Boedjenni op onze stelling afkwam, stormden wij hem tegemoet.

Boedjenni, die trots vooraan galoppeerde, liet op hetzelfde ogenblik zijn soldaten los en de laffe kerel ging op de vlucht.

Een ontzettend beeld kwam ons toen voor ogen. De rode

troepen, die tegen ons opmarcheerden, bestonden uit voormalige regimenten van de binnenlandse verdediging, hadden niet met ons aan het Krimfront gestreden, kenden ons niet en waren als gevolg daarvan bedrogen geworden, dat zij tegen „bandieten" moesten vechten, wat hun trots deed stijgen, daar ze voor bandieten niet vluchten wilden.

Onze opstandige vrienden echter voelden, dat zij in het voordeel waren en hielden het voor hun plicht hen tot iedere prijs te slaan en te ontwapenen.

Het was een gevecht, zoals wel zelden zal zijn voorgekomen. Het eindigde met een volledige nederlaag van Boedjenni, waardoor zich zijn leger verstrooide en veelvuldige deserties der rode troepen plaats vonden.

Hierna organiseerde ik een uit Siberiërs bestaande afdeling onder het commando van Glasoenoff welke goed uitgerust naar Siberië gezonden werd.

In de eerste dagen van Augustus 1921 lazen we in bolsjewistische couranten, dat deze afdeling zich in het gouvernement Samara zou hebben vertoond. Later hebben wij niets meer van haar gehoord.

De gehele zomer 1921 werd ononderbroken gevochten. De droogte en misoogst in het gouvernement Jekaterinoslaw, Taurus, gedeeltelijk ook in Cherson en Poltawa, allen aan de Don gelegen, noodzaakte ons met een gedeelte in het Koeban gebied op te rukken en naar Zarizyn en Saratow, met het andere gedeelte in het gouvernement Kiew en Tsjernigow.

In Tsjernigow streed Kosjin onafgebroken. Toen wij hem ontmoetten gaf hij mij een aantal protocollen van de Tsjernigowse boeren, waarin zij ons hun volledige ondersteuning in de strijd voor de invoering van een vrije sowjet-ordening verzekerden.

Persoonlijk ondernam ik met de groepen Saboedjko en Petrenko een tocht tot aan de Wolga, maakte een boog om de hele Don heen, kwam met velen van onze afdeling tezamen, herstelde het contact met hen en verbond hen met de troep van Asow.

Daar ik zware verwondingen had, werd begin Augustus 1921 besloten, dat ik met enige commandanten naar het buitenland zou reizen teneinde te genezen. In deze tijd wer-

den onze beste commandanten — Kosjin, Petrenko en Saboedjko — zwaar gewond.

Op de 13e Augustus 1921 rukte ik met een cavallerie-afdeling op in de richting van de Dnjepr en trok op 16 Aug. in de vroege morgen met 17 vissersboten tussen Orlik en Kremensjoeg over de Dnjepr. Op dezelfde dag werd ik zesmaal gewond, echter niet zwaar.

Bij onze opmars en op de rechter Dnjepr-oever troffen wij velen van onze afdeling welke wij het doel van onze reis naar het buitenland vertelden en kregen van hen als antwoord te horen: „Gaat heen, geneest den Batjko en keert weer tot ons terug, om ons te helpen". Op 19 Aug. stietten wij, 12 werst van Bobrinetz verwijderd, op de 7e rode cavallerie-divisie, die bij de Ingoeletz stond. Terugkeer had met ondergang gelijk gestaan, daar wij werden bemerkt door een cavallerie-regiment en dit vooruitstormde om ons de terugkeer af te snijden. Daarom vroeg ik Sinkowski, mij in het zadel te helpen. In een ogenblik vlogen de sabels uit de scheden en met hoerageroep stormden wij op het dorp af, overrompelden het machinegeweercommando van genoemde divisie. Nadat wij 13 machinegeweren buit hadden gemaakt, rukten wij verder op.

Terwijl wij de machinegeweren buit maakten, stormde de gehele cavallerie-divisie uit het dorp Nikolajewka in het veld, verzamelde zich en ging tot de tegenaanval over. Zo geraakten wij in de val. Echter lieten wij de moed niet zakken. Nadat wij het 38e regiment der 7e cavallerie-devisie overrompeld hadden, rukten wij 110 werst op doch hadden ons steeds tegen de aanvallen dezer devisie te verdedigen en eindelijk gelukte het ons, te ontkomen, nadat wij echter 17 van onze beste kameraden verloren hadden.

Op 22 Augustus was ik het weer die overbodigerwijs veel werk gaf, — een kogel n.l. trof mij aan de rechterzijde van de schedel. Weer lag ik in een wagen. Echter daardoor werd onze mars bespoedigd. Op de 26ste hadden wij weer een slag met de roden en daar vielen onze trouwe kameraden en medestrijders: Petrenko, Platonow en Iwanjoek. Ik veranderde de route en op de 28e Augustus 1921 kwamen wij over de Dnjepr; ik was in het buitenland...."

14

De derde veldtocht der bolsjewiki tegen de Machnowtsi was gelijktijdig ook een veldtocht tegen het oekrajnse dorp. De algemene bedoeling van deze veldtocht was na vernietiging van het Machnoleger de gehele ontevreden boerenbevolking onmiddellijk op hun hand te krijgen en haar de mogelijkheid te ontnemen eventuele vrijwilligersbewegingen te organiseren. Het na de overwinning over Wrangel vrij gekomen numeriek sterke rode leger was hier volkomen bekwaam geweest. Door alle steden en dorpen van het opstandig gebied werden rode troepen geleid, welke de boeren uitroeiden. Toen Machno een week na de verraderlijke overval der bolsjewiki op Goeljaj-Pole daar weer binnentrok, werden de Machnowtsi door boeren en boerinnen omringd, die hun diep bedroefd mededeelden, dat de communisten ongeveer 300 man van de plaatselijke boerenbevolking hadden doodgeschoten. De bevolking van Goeljaj-Pole had van de ene dag op de andere gewacht op het binnenrukken der Machnotroepen, welke de ongelukkige hadden kunnen redden.

Soortgelijke massa-executies van boeren hebben de Machnowtsi enige dagen daarna nogmaals kunnen konstateren. Hier werden door de kultuurafdeling van het Machnoleger gevallen geconstateerd dat moordlustige dronken Tsjekisten moeders dwongen hun zuigelingen in de armen te nemen, om ze dan met een schot neer te leggen. Zo was b.v. met een vrouw uit Nowos Passowka en haar zuigeling gebeurd. Het kind werd door een geweerkogel in stukken gereten, terwijl de moeder alleen verwond en door een misverstand der Tsjekisten in leven bleef. Zulke gevallen waren geen zeldzaamheid. Later zullen zij door de historieschrijvers geregistreerd worden. Massamoorden op boeren hebben de bolsjewiki ook in de dorpen Klein-Tokmatsjenka, Oespenowka, in Pologi en andere plaatsen gepleegd.

Geleid werd deze strafexpeditie door Froense, de commandant van het zuidelijk front.

„Aan de Machnowstsjina moet direkt een eind gemaakt worden", schreef hij in een legerbevel, dat voor de troepen aan het Zuidelijk front bestemd was, voor hij deze actie begon. En als echt soldaat, die bovendien nog bezield was door de wens, zich tegenover zijn superieuren te onderscheiden,

reed hij met getrokken sabel de oekrajnse dorpen binnen en sloeg alles neer, wat hem in de weg kwam [1]).

[1]) We zullen twee voorbeelden aanhalen van terechtstellingen die voor de bolsjewiki en de toenmalige tijd tekenend waren.

Ssereda, — boer, Machno-strijder, uit het gouvernement Jekaterinoslaw geboortig, partijloos. Was rentmeester van het leger, heeft Machno meermalen vertegenwoordigd; hij schatte Machno zeer hoog en heeft hem vaak met de grootste overgegevenheid beschermd. Gedurende het verdrag tussen de Machnowtsi en de Bolsjewiki in Oktober 1920 werd hij in de strijd tegen Wrangel twee maal in de borst gewond; één kogel bleef hem in de long steken. Daar een operatie nodig was, ging hij op reis naar Charkow, er heilig van overtuigd, dat de kommunistische regering daar hem in zijn moeilijkheden helpen zou. In Charkow werd hij inderdaad in een ziekenhuis ondergebracht, maar na een week, toen de bolsjewiki overal hun aanvallen op de Machnowtsi en de anarchisten deden, er weer uit verwijderd en in Maart 1921 doodgeschoten.

Men moet hier het volgende in de herinnering terug roepen: Toen de Machnowtsi in Oktober 1919 Jekaterinoslaw bezetten, lieten zij de soldaten van Denikin, zelfs de officieren, benevens de soldaten van andere legers, die zich in de ziekenhuizen bevonden, volkomen met vrede, omdat zij het onverenigbaar achtten met de revolutionaire eer, een vijand te doden, die weerloos in een ziekenhuis ligt. Toen de Denikin-generaal Slastsjow (thans sowjet-generaal) een maand later naar Jekaterinoslaw kwam, liet hij alle Machnowtsi ombrengen, die in de ziekenhuizen vertoefden. De kommunistische regering ging nog verder dan Slastsjow. Zij liet een mens doodschieten, die met hen schouder aan schouder gestreden had en daarbij verwond was geworden en dan hulp zoekend tot hen gekomen was, omdat hij geloofde, dat zijn leven door het verdrag, door deze regering zelf ondertekend, beveiligd was.

Bogoesj. — Anarchist, die samen met andere uit Amerika uitgewezen anarchisten zojuist in Rusland aangekomen was. In de periode van de overeenkomst tussen Machnowtsi en bolsjewiki was hij te Charkow, had daar veel omtrent het legendarische Goeljaj-Pole horen verhalen en besloot erheen te trekken, om de Machnowstsjina ter plaatse te leren kennen. De bolsjewiki stelden hem ervoor in de gelegenheid, doordat zij de Machno-vertegenwoordiging een lokomotief en een paar wagons ter beschikking stelden voor de overtocht van kultuur-werkers naar Goeljaj-Pole. Bogoesj heeft echter slechts enkele dagen doorgebracht in het vrije Goeljaj-Polsker rayon en keerde direkt terug naar Charkow wegens de breuk tussen de Machnowtsi en de bolsjewiki en de daardoor ontbrande strijd. In Charkow werd hij gearresteerd, en op beschikking van de Tsjeka in Maart 1921 doodgeschoten.

Dit voorval is niet anders te verklaren dan dat de bolsjewiki niemand in leven wilden laten, die de volle waarheid omtrent hun overval op de Machnowtsi kende en zou kunnen vertellen.

HOOFDSTUK X.

HET BEGRIP EN DE BETEKENIS VAN HET NATIONALE IN DE MACHNOWSTSJINA. HET JODENVRAAGSTUK.

Al wat over de Machnowstsjina gezegd is, bewijst, dat het hier gaat om een beweging van de onderste lagen van boeren en arbeiders en dat het kenmerkende van die beweging het streven was, de vrijheid van de arbeid door revolutionaire zelfwerkzaamheid der massaas veilig te stellen.

Direkt in de eerste dagen van haar ontstaan verbreidde de beweging zich onder de armste lagen aller nationaliteiten, in het rayon aanwezig. De overgrote meerderheid bestond natuurlijk uit oekrajnse boeren. Ongeveer 6 tot 8 % waren boeren en arbeiders uit Groot-Rusland; hierop volgden Grieken, Joden, Kaukasiërs en noodlijdenden van andere nationaliteiten. De griekse en joodse bevolking, in het Asowse rayon woonachtig, stond in voortdurende verbinding met de beweging. Enige uitstekende revolutionaire kommandanten waren Grieken en tot het laatste ogenblik toe bestonden er in 't leger speciale Griekse afdelingen.

De uit de armsten der armen voortkomende beweging, sterk door de gezamenlijke wil der arbeiders, was door een diepe geest van broederlijkheid aller volken bezield, zoals die alleen te vinden is bij arbeidende bevolkingen, die veel te lijden gehad hebben. In de geschiedenis der beweging is geen enkel moment geweest, dat er nationale begrippen wortel gevat hebben. De gehele strijd der Machnowtsi tegen het bolsjewisme werd alleen gevoerd, om de rechten en belangen van de arbeid te verdedigen. De troepen van Denikin, de Oostenrijkers en Duitsers, de Petljoerowtsi, de Franse bezetting (in Berdjansk), tenslotte Wrangel, traden de Machnowtsi in de eerste plaats als vijanden van de arbeid tegemoet. Elke buitenlandse interventie beschouwden zij voor alles als een bedreiging van de werkende stand en zij vroegen

in 't geheel niet naar de kleur van de nationale vlag, waaronder de inval plaats greep.

In de „Verklaring", die de Revolutionaire Oorlogsraad der Machnowtsi in Oktober 1919 publiceerde, zeggen deze in het hoofdstuk over het nationale vraagstuk het volgende:

„Wanneer wij over de onafhankelijkheid van de Oekrajne spreken, dan verstaan wij daaronder geen nationale onafhankelijkheid op de manier van Petljoera's „zelfstandigheid", maar een sociale onafhankelijkheid van arbeiders en boeren. Wij proklameren het recht van de oekrajnse (zogoed als van elke andere) arbeidersbevolking op zelfbeschikking, niet in de zin van een „zelfbeschikking der naties", maar begrepen als zelfbepaling van de arbeid...."

Wat de taal betreft, waarin het schoolonderwijs gegeven zou worden, — daarover schreven de Machnowtsi het volgende:

„Bij de „afdeling voor verhoging van 't kulturele peil" van 't Machno-leger komen aanvragen van onderwijzers binnen, welke taal nu voortaan in de scholen gebruikt moet worden (in verband met de verdrijving van Denikin).

De revolutionaire opstandigen, die zich aan de grondstellingen van het socialisme houden, kunnen op geen enkel terrein en in geen enkel opzicht de wens koesteren, de natuurlijke behoeften van 't oekrajnse volk te willen beperken. Daarom kan omtrent het vraagstuk der te gebruiken onderwijstaal niet door ons leger, maar alleen door het volk zelf in de persoon van ouders, onderwijzers en leerlingen, beslist worden.

Het spreekt vanzelf, dat alle bevelen der z.g.n. „Bizondere Raad" der Denikintsi, zo ook het bevel van generaal Mai-Majewski sub No. 22, waarbij het gebruik van de moedertaal op de scholen verboden was, als met geweld opgedrongen moeten beschouwd worden en daarom van nu af aan als van onwaarde verklaard worden.

In het belang van de geestelijke ontwikkeling van het volk moet de onderwijstaal in de scholen die zijn, welke de plaatselijke bevolking, de onderwijzers en de leerlingen en hun ouders van nature eigen is; de bevolking is het, die vrij en zelfstandig over dit vraagstuk beslissen moet; niet regering of leger.

Afdeling voor verhoging van 't kulturele peil van 't Machnoleger." („Poetj k Swobode" No. 10 van 18 Oktober 1919).

Zo zien wij dan, dat nationale vooroordelen vreemd aan de Machnobeweging waren. Even vreemd waren haar ook religieuze vooroordelen. Als revolutionaire beweging van de arme klassen van stad en land was de Machnowstsjina principiëel tegenstander van elke religie, elke god. Onder de sociale bewegingen van die tijd was zij één van de weinigen, waarin men zich noch voor de eigen, noch voor iemands

anders nationaliteit, noch voor de eigen noch voor andermans godsdienst interesseerde, maar voor alle dingen aandacht schonk aan de arbeid en aan de vrijheid der arbeiders.

De vijanden der beweging echter hadden het er op voorzien, haar hoofdzakelijk op dit punt in miskrediet te brengen. Zowel in de russische als in de buitenlandse pers werd herhaaldelijk verzekerd, dat de Machnowstsjina uitsluitend een vrijschaarbeweging was, volkomen gespeend van alle idealen der internationale, broederlijke solidariteit; verder, dat zij zelfs schuldig was aan de zonde van het antisemitisme. Er is niets misdadigers dan deze verleugenende uitdenksels. Ter inlichting omtrent deze zaak moet hier het noodzakelijke feitenmateriaal, dat betrekking op deze materie heeft, naar voren gebracht worden.

In het leger van Machno speelden revolutionaire Joden geen geringe rol; veel van hen waren wegens de revolutie van 1905 tot dwangarbeid veroordeeld of hadden als politiek emigrant in West-Europa of Amerika geleefd. De volgende personen dienen met name genoemd:

Kogan. — Plaatsvervangend voorzitter van het hoogste orgaan der beweging, namelijk van de Goeljaj-Polsker Revolutionaire Oorlogsraad van 't rayon. Arbeider. Reeds voor de revolutie van 1917 echter had hij om persoonlijke redenen de fabrieksarbeid opgegeven en werkte als landarbeider in de armste joodse kolonie. In de strijd tegen de troepen van Denikin werd hij bij Oemanj gewond, later echter, naar verluidt, door de Denikintsi in het hospitaal van Oemanj gearresteerd en vermoord.

L. Sinkowski (Sadow). — Chef van de berichtendienst van het leger, later kommandant van het speciale regiment kavallerie. Werkman. Had voor de revolutie wegens een politieke aangelegenheid tien jaar dwangarbeid te ondergaan. Een van de aktiefste deelnemers aan de revolutionaire opstandsbeweging.

Helene Keller. — Sekretaresse van de afdeling voor verhoging van 't kulturele peil. Heeft deelgenomen aan het vakverenigingsleven der Amerikaanse arbeiders. Arbeidster. Was één van de oprichters der „Nabat"-federatie.

Jozef Emigrant. (Gotmann) — Lid van dezelfde afdeling

als Keller. Arbeider. Eén der aktiefste deelnemers van de anarchistische beweging in de Oekrajne. Was stichter en lid van het sekretariaat der „Nabat".

J. Aly (Soechowolski). — Werkman. Eveneens lid der bovengenoemde afdeling. Had wegens politiek delikt dwangarbeid te ondergaan. Stichter en lid van het „Nabat"-sekretariaat.

Deze lijst van revolutionaire Joden, die op de meest verschillende gebieden aan de Machnobeweging deelgenomen hebben, zou zeer goed nog uit te breiden zijn; wij laten dit echter om konspiratieve redenen achterwege.

Binnen de revolutionaire opstandsbeweging nam de werkende joodse bevolking een volkomen broederlijke positie in. De joodse arbeiderskoloniën, die zo talrijk in de distrikten Marioepol, Berdjansk, Alexandrowsk, enz. verstrooid zijn, namen zeer aktief deel aan de rayonkongressen der boeren, arbeiders en opstandigen en hadden op deze kongressen, zowel als in de Revolutionaire Rayon-Oorlogsraad hun vertegenwoordigers.

2 Februari 1919 stelde Machno allen joodsen koloniën, ter oorzake van enige gevallen van anti-semietische demonstraties, voor, een eigen wacht te organiseren en verstrekte elke kolonie de benodigde geweren en patronen. Omstreeks die tijd organiseerde hij ook een reeks vergaderingen, waarin de massaas tot de strijd tegen het kwaad van 't anti-semitisme opgeroepen werden.

Ook de stedelijke werkende joodse bevolking koesterde harerzijds t.o.v. de revolutionaire opstand gevoelens van warme solidariteit en saamhorigheid. De oproep van de Revolutionaire Oorlogsraad, het opstandige leger met vrijwilligers aan te vullen, beantwoordden de joodse koloniën door een heel belangrijk aantal strijders voort te brengen.

In het opstandige Machno-leger was een speciale joodse batterij, die slechts door joodse artilleristen bediend werd en over een halve kompagnie joodse beschermingsmanschappen beschikte. Onder leiding van de joodse opstandeling Schneider heeft deze batterij Goeljaj-Pole tegen de in Juni 1919 oprukkende Denikin heldhaftig verdedigd en is, nadat zij haar laatste munitie verschoten had, tot de laatste man in

die strijd tegen Denikins benden gevallen.

In de geweldige opstandsbajert van het jaar 1918 en 1919 konden er natuurlijk wel enige persoonlijkheden met anti-semietische instelling zijn, maar die waren niet het produkt van de opstand, maar van het algemene russische leven en hadden niet de geringste betekenis in de beweging als zodanig. Wanneer zulke personen zich schuldig maakten aan anti-semietische handelwijzen, kwamen zij in botsing met de strenge hand der opstandige revolutionairen.

Reeds eerder hebben wij beschreven, hoe Grigorjew met zijn staf door de vastberaden hand der Machno-strijders omgebracht werden en hoe zijn deelname aan een jodenpogrom een van de voornaamste redenen dezer terechtstelling was.

We willen nog andere gebeurtenissen meedelen, die ons bekend geworden zijn en die betrekking hebben op dit gebied.

Op de 12e Mei 1919 werden in de joodse landbouwkolonie in Gorkaja in het distrikt Alexandrowsk enige joodse families, totaal 20 personen, gedood. De staf der Machnowtsi stelde direkt een kommissie van onderzoek in, die vaststelde, dat de moordenaars zeven boeren uit het nabijgelegen Oespenowka waren. Die boeren maakten geen deel uit van het opstandigenleger. Desondanks vonden de Machnowtsi het onmogelijk, hen ongestraft te laten; zij werden gearresteerd en direkt doodgeschoten. Later werd vastgesteld, dat dit geval en soortgelijke pogingen in deze richting geïnspireerd werden door afdelingen van Denikin, die in het Goeljaj-Polsker rayon hadden weten door te dringen en door gebeurtenissen dezer soort de grond voor de algemene opmars der Denikintroepen in de Oekrajne wilden voorbereiden.

Op de 4de of 5de Mei 1919 begaf Machno zich met enkele kommandanten van het front snel naar Goeljaj-Pole, waar hij in de loop van de dag door de buitengewone gevolmachtigde van de republiek L. Kameneff, benevens door leden van de Charkowse regering werd verwacht. Op het station Werchni-Tokmak zag hij onverwachts een plakkaat met het opschrift: „Slaat de Joden dood, redt de revolutie, leve Batjko-Machno!"

„Wie heeft dat plakkaat daar aangebracht?" vroeg Machno. Het bleek, dat een lid van een vrijschaar, aan Machno persoonlijk bekend, (hij had deelgenomen aan de strijd tegen Denikin) en ook verder geen kwade jongen, het plakkaat had opgehangen. Hij verscheen direkt en werd op staande voet doodgeschoten.

Machno reisde verder naar Goeljaj-Pole. Maar de gehele dag en gedurende de gehele beraadslaging met de afgezanten der republiek was hij onder de indruk van deze gebeurtenis. Hij was er zich van bewust, dat men hard en streng tegen een kameraad opgetreden was, maar hij zag ook tegelijkertijd in, dat, de gehele situatie van het front in aanmerking genomen, bij verdere opmars van Denikin zulke plakkaten ontzettende ellende over de joodse bevolking zouden kunnen brengen en de revolutie schaden, zodat direkt en vastbesloten daartegen opgetreden moèst worden.

Toen het opstandsleger de terugtocht naar Oemanj begon — in de zomer van 1919 — kwamen er enige gevallen voor, dat joodse families door vrijschaarleden beroofd werden. Toen de opstandigen deze gevallen onderzochten, kwam het uit, dat de schuldigen steeds dezelfde groep van vier of vijf man geweest waren. Zij allen hadden tot de afdeling van Grigorjew behoord, die na de dood van Grigorjew door het Machnoleger was opgenomen. Na die ontdekking werd deze groep gelikwideerd; verder werden uit het opstandigenleger alle strijders verwijderd, die vroeger tot Grigorjews afdelingen hadden behoord, omdat zij in ideeël opzicht niet beproefd waren en tijd noch omstandigheden hun geestelijke omvorming mogelijk maakten. Zo zien wij dan, hoe de Machnowtsi tegenover het anti-semitisme stonden. De hier en daar opvlammende anti-semietische demonstraties in verschillende plaatsen der Oekrajne stonden in geen enkele betrekking tot de Machnowstsjina.

Waar de joodse bevolking voeling had met de Machnowtsi, bewezen deze laatsten de trouwste verdedigers tegen alle anti-semietische excessen te zijn. De joodse bevolking van Goeljaj-Pole, van Alexandrowsk, Berdjansk, Marioepol, alle joodse landbouwkolonies in het Donetsgebied, kunnen beslist getuigen, dat zij in de Machnowtsi trouwe, revolu-

tionaire vrienden gehad hebben en dat dank zij de strenge, vastbesloten maatregelen alle anti-semietische strevingen der revolutie-vijandige krachten in het rayon in de kiem gesmoord zijn.

In Rusland zo goed als in een reeks andere landen bestaat anti-semitisme. In Rusland en speciaal de Oekrajne is dit geen verschijnsel der revolutie-periode, maar een erfenis van het verleden. Steeds hebben de Machnowtsi met woord en daad daartegen gestreden. In de loop der opstandsbeweging deden zij een aantal oproepen het licht zien, waarin zij de massaas tot strijd tegen dit kwaad opriepen. Men kan zonder meer zeggen, dat de Machnowtsi voor de strijd tegen het anti-semitisme in de Oekranje en zelfs buiten de grenzen, geweldige dingen gedaan hebben. Wij hebben een oproep in handen, die de Machnowtsi samen met de anarchisten naar aanleiding van anti-semietische demonstraties in het voorjaar van 1919 hebben uitgegeven; deze demonstraties stonden, naar met zekerheid aangenomen kan worden, in samenhang met het begin van Denikins algemene opmars tegen de revolutie. De oproep luidt (verkort):

„AAN DE BOEREN, ARBEIDERS EN OPSTANDIGEN.

Aan de zijde der geknechten tegen de onderdrukkers — altijd!

In moeilijke dagen van reaktie, toen de toestand der oekrajnse boeren hopeloos was, zijt gij als eersten opgestaan, als onbreekbare, onbevreesde strijders voor het grote werk van de bevrijding der werkende massaas.... Dat was het schoonste en verheugendste ogenblik in de geschiedenis onzer revolutie, want gij ruktet toen met de wapens in de hand, als bewuste revolutionairen, bezield door de grote gedachte van vrijheid en gelijkheid, op tegen de vijand....

In onze rijen echter slopen negatieve, misdadige elementen binnen. En behalve de revolutionaire liederen, het jubelend gezang van de dichtbijzijnde bevrijding der werkende klasse waren er nu ook verschrikkelijke, hartverscheurende kreten te horen van ongelukkige, geslagen, arme joden.... Tegen de lichte, klare achtergrond der revolutie waren nu donkere, niet weg te wissen vlekken van geronnen bloed te bespeuren, het bloed van arme joodse martelaars, die nu zo goed als vroeger onnodige, onschuldige slachtoffers van de ontbrande klassenstrijd ten gunste van de boze reaktie geworden zijn.... Smadelijke dingen zijn er geschied. Jodenpogroms vinden plaats.

Boeren, arbeiders en opstandigen! Gij weet, dat in de verschrikkelijke afgrond der armoede arbeiders van alle nationaliteiten op dezelfde wijze te lijden hebben: Russen en Joden, Polen en Duitsers, Armeniërs, enz. Gij weet, dat duizenden

joodse zowel als andere meisjes, dochters van het volk, door het kapitaal gekocht en onteerd worden. Tegelijkertijd weet gij ook, hoeveel eerlijke, oprechte Joden — revolutionaire strijders — voor de vrijheid in Rusland in de loop van onze gehele bevrijdingsbeweging gevallen zijn.... De revolutie en de eer van de arbeidende klasse verplichten ons allen, luid te getuigen, zodat alle donkere machten van reaktie sidderen, dat wij tegen één gemeenschappelijke vijand te strijden hebben — tegen het kapitaal en tegen de regering, welke beiden de arbeiders op dezelfde wijze knechten, of het nu Russen, Polen, Joden of wat ook, zijn. Wij moeten het overal verklaren, dat de uitbuiters en onderdrukkers der verschillende naties onze vijanden zijn: de russische fabrikant zowel als de duitse industriëel, de joodse bankier en de poolse landgoedbezitter.... De bourgeoisie van alle landen en nationaliteiten heeft zich aaneengesloten tot verbitterde strijd tegen de revolutie, tegen de werkende massaas van de gehele wereld en alle nationaliteiten.

Boeren, arbeiders en opstandigen! In het huidige tijdsgewricht, nu de internationale vijand — de bourgeoisie van alle landen — zich op de russische revolutie gestort heeft en nationale twist in de rijen der arbeidende massaas zaait, om de revolutie te doen mislukken en het hechtste fundament van onze klassestrijd — de solidariteit en eenheid aller werkenden — te vernielen, moet gij tegen de bewuste en onbewuste kontra-revolutionairen, die de bevrijding van het werkende volk van kapitaal en arbeid saboteren willen, optreden. Uw revolutionaire plicht is het, elke nationalistische hetze in de kiem te smoren en zonder pardon op te treden tegen alle schuldige veroorzakers van jodenpogroms.

De weg tot bevrijding der arbeidersklasse voert via de aaneensluiting van alle werkenden der gehele wereld.

Leve de internationale van de arbeid!

Leve de vrije, regeringloze, anarchistische gemeenschap!

De Exekutieve van de Revolutionaire Oorlogsraad van 't rayon Goeljaj-Pole.
Goeljaj-Polsker Anarchistengroep „Nabat".
De kommandant van het opstandige leger: Batjko—Machno.
Stafchef van het opstandige Machnoleger: B. Weretelnikow.

Goeljaj-Pole, Mei 1919.

Aanhangsel bij Hoofdstuk X.

Bevel no. 1 [1])

van de kommandant van 't revolutionaire opstandsleger der Oekrajne Batjko-Machno.

Aan alle kommandanten van de infanterie: van de korpsen, brigades, regimenten, bataillons, kompagnies, trossen en afdelingen. Van de kavallerie: de brigades, regimenten, eskadrons en trossen. Van de artillerie: de afdelingen, batterijen en onder-batterijen. Aan alle staf-chefs, kommandanten. Aan alle opstandige revolutionairen zonder uitzondering.

1. De taak van ons revolutionaire leger en elk opstandeling, die in onze rijen plaatsgenomen heeft, is: eerlijke strijd voor de algehele bevrijding van de werkenden der Oekrajne van alle knechtschap. Daarom is elk opstandige verplicht, er zichzelf van te doordringen en er op te letten, dat wij in ons midden geen personen dulden kunnen, die er op uit zijn, zich, gedekt door de revolutionaire beweging, persoonlijk te verrijken door plundering of beroving der vreedzame joodse bevolking.

2. Elk revolutionair strijder moet er aan denken, dat degenen, die tot de rijke bourgeoise klasse behoren, onverschillig of het Russen, Joden of Oekrajners zijn, de vijanden van geheel het volk, zowel als van elk onzer persoonlijk zijn. Vijanden van de werkende klasse zijn ook diegenen, die de onrechtvaardige burgerlijke orde beschermen, d.w.z. sowjetkommissarissen, leden van strafexpedities, buitengewone kommissies, die door steden en dorpen trekken en het werkende volk, dat zich niet voor hun diktatuur buigen wil, martelen, leden zulker strafexpedities, buitengewone kommissies en andere organen tot knechting en onderdrukking van het volk, moet elk opstandige arresteren en naar de legerstaf brengen; in geval van verzet moeten zij ter plaatse neergeschoten worden. De schuldigen aan begane geweldadigheden tegen de vreedzame werkende bevolking, onverschillig tot welke nationaliteit deze behoort, zullen een dood van schande sterven, een dood, den revolutionair onwaardig.

3. Alle eigenmachtige requisities en konfiskaties, zo ook de ruil van paarden en wagens bij boeren zonder de benodigde toestemming daarvoor van de chef van de Onderhoudskolonne zijn ten strengste verboden, van de schuldige zal rekenschap gevraagd worden. Elk opstandige moet begrijpen, dat eigenmachtige requisities het opstandsleger aantrekkelijk maakt voor geslepen schurken, die er alleen maar op bedacht zijn, zichzelf

[1]) Dit bevel werd gepubliceerd toen alle krachten der opstandigen verenigd en tot één leger samengevat waren en toen dit in de streek Jelisawetsgrad—Pomostsjnaja na de terugtocht uit het Goeljaj-Polsker rayon, de afdelingen van Grigorjew en de groepen van het rode leger, die van Nowy-Boeg gekomen waren, in zich opgenomen had.

te verrijken en dan de mogelijkheid krijgen, onder de dekmantel van de revolutionaire opstand, gemeniteiten te bedrijven, waardoor onze revolutionaire vrijheidsbeweging geschaad wordt.

Ik roep alle opstandige vrijschaar-leden op, zelf voor de orde en de eer van het waarachtig revolutionaire opstandsleger in de bres te staan, tegen de ongerechtigheid in hun midden, zowel als tegen elke onrechtvaardigheid aan het werkende volk begaan, strijd te voeren. Er mag geen onrecht in ons midden zijn. Geen zoon of dochter van het volk, waarvoor wij strijden, mag een krenking van onze zijde ondervinden. En elk opstandige, die dit duldt, bedekt zichzelf met smaad en zal zijn straf van de zijde van 't revolutionaire opstandsleger niet ontgaan.

4. In het belang van de revolutie en de geordende strijd voor onze idealen is het noodzakelijk, dat in alle troependelen de beste kameraadschappelijke discipline gehandhaafd wordt. Gewenst is, dat gij eerbied voor de door uzelf gekozen kommandanten hebt en hun in militair opzicht gehoorzaamt. Dit eist reeds de ernst van het grote werk, dat wij op ons genomen hebben, dat wij met ere ten einde zullen voeren, maar dat wij, wanneer we 't aan discipline laten ontbreken, vernietigen zullen. Daarom stel ik het den kommandanten van alle troependelen tot plicht, in overeenstemming met de opstandigen de strengste discipline bij zich in stand te houden.

5. Dronkenschap geldt voor misdaad. Nog grotere misdaad is het, wanneer een lid van het opstandige revolutionaire leger zich dronken op straat vertoont.

6. Bij het trekken van de ene plaats naar de andere dient elk opstandige volkomen tot de strijd gereed te zijn. De houding t.o.v. de vreedzame bevolking in de dorpen onderweg moet bovenal beleefd en kameraadschappelijk zijn. Denk er aan, kameraden, kommandanten en opstandigen, dat wij zonen van een groot, werkdadig volk zijn, dat de anderen onze broeders en zusters zijn. De zaak, waarvoor wij strijden, is groots; zij eist van ons onvermoeidheid, grootmoedigheid, broederlijke liefde en revolutionaire eer. Daarom roep ik alle revolutionaire opstandigen ertoe op, waarachtige vrienden van het volk en trouwe zonen van de revolutie te zijn. Daarin ligt onze kracht en dat is ook het onderpand onzer overwinning.

De kommandant van het opstandige revolutieleger der Oekrajne B a t j k o—M a c h n o.

Dobrowelitsjkowka, Gouv. Cherson.
5 Augustus 1919.

HOOFDSTUK XI.

MACHNO'S PERSOONLIJKHEID. — KORTE MEDEDELINGEN OVER ENIGE DEELNEMERS AAN DE BEWEGING.

De Machnowstsjina is een revolutie-beweging der massaas, die door de historische levensvoorwaarden van de armste lagen der russische boerenbevolking voorbereid werd. Onverschillig, of Machno op het toneel verschenen was of niet, — de beweging als zodanig zou zonder twijfel uit de onderste lagen opgekomen zijn en zou zich haar eigen vormen hebben weten te scheppen. Van de eerste revolutiedagen af pulseerde deze beweging in de diepste diepte van het volk in de verschillende plaatsen van Rusland. Had zich de beweging niet in de Oekranje baan gebroken, dan had dit toch noodzakelijk op een andere plaats moeten geschieden. De russische revolutie droeg haar in de schoot. De gehele toestand der Oekrajne in het jaar 1918 droeg er toe bij, dat deze beweging als een brede stroom uitbreken moest en tot op zekere hoogte ook haar bedding vinden. Als een beweging van de onderste lagen en als historische beweging had zij al direkt de eerste dagen heel wat persoonlijkheden op de voorgrond geschoven, die niemand tot dat ogenblik bekend waren, — persoonlijkheden, sterk van geest, met een buitengewoon revolutionair instinkt begaafd en met grote bekwaamheden op militair gebied. Zulke persoonlijkheden bleken van 't begin af te zijn: Kalasjnikow, de gebroeders Karetnik, Wassilewski, Martsjenko, Wdowitsjenko, Koerilenko, Gawrilenko, Petrenko, Belasj, Stsjoesj, Iwan en Alexander Lepetsjenko, Isidor Ljoeti, Weretelnikoff, Tsjoebenko, Tychenko, de gebroeders Daniloff, Sinkowski, Krat, Serjogin, Taranowski, Poesanow, Trojan en een reeks andere minder bekende persoonlijkheden. Zij allen waren pioniers der Machnobeweging. Dragers van zijn banier en voortreffelijke leiders. En deze beweging nu schiep

zich een haar waardige, gemeenschappelijke leider in de persoon van Nestor Machno.

We kennen Machno in drie stadiën zijner ontwikkeling.

In het eerste stadium als de jeugdige revolutionair, die in het tuchthuis gevangen zat. Gedurende zijn verblijf in de gevangenis onderscheidt hij zich in niets van de anderen, hij leefde als alle anderen, droeg ketenen, moest cachotstraffen ondergaan, — in de houding staan, als er contrôle was. Het enige, waardoor hij de opmerkzaamheid op zich vestigde, was zijn onrust. Steeds was hij met iemand in strijd of hij had 't één of ander te vragen, of hij overstroomde de gevangenis met zijn geschrijf. Bovendien hield hij er tijdens zijn gevangenschap van, verzen te schrijven en op dat gebied had hij meer succes dan met proza. Hij hechtte er grote waarde aan, tot de anarchisten te behoren, want hij was ervan overtuigd, dat er geen schoner en verhevener ideeën dan de anarchistische waren. Toen de imperialistische oorlog uitbrak, was hem elke vaderlandslievende koorts (waaraan, terzijde opgemerkt, wel meer dan de helft der politieke gevangenen leed) volkomen vreemd. Krapotkins oproepen, waarin één der strijdende partijen ondersteund werd, bedroefden hem zeer, maar konden hem niet van zijn stuk brengen.

Het tweede stadium van Machno's ontwikkeling was de periode van 1 Maart 1917 tot de zomer van 1918. In dit tijdperk ontplooit hij een buitengewoon ijverige revolutionaire werkzaamheid in 't rayon Goeljaj-Pole. De arbeiders-vakverenigingen en de boerenbonden van Goeljaj-Pole, de eerste arbeiders- en boerenraad daar, — dat alles waren de produkten van het naarstig werken van Machno in 1917. Onder de boeren van zijn plaats verwierf hij zich in die tijd een buitengewone populariteit; tegen de achtergrond echter der russische geschiedenis van die tijd, waar door de revolutie een groot aantal energieke persoonlijkheden te voorschijn traden, onderscheidde hij zich door niets bizonders. Toch viel er toen reeds een nieuwe trek bij hem op te merken: wanneer hij in aanraking met kameraden kwam, trok hij zich vaak terug en nam, onverwacht voor zijn omgeving, snelle, voor zijn leven gewichtige besluiten.

En tenslotte het derde stadium: zijn deelname aan de

revolutionaire opstand van het hetmanaat af tot het bloedige einde toe.

Zonder twijfel was de opstandige boerenmassa, de revolutionaire daad en de oorlogvoering juist het element, waarin hij zich volledig ontplooien kon.

In het voorjaar van 1919, als we voor 't eerst de gelegenheid krijgen, hem als leider van de revolutionaire opstand in een nieuwe omgeving waar te nemen, hebben we reeds een heel ander, als omgekeerd mens voor ons.

Uiterlijk bezien is Machno dezelfde gebleven, die hij was, maar innerlijk is hij volkomen veranderd. Hij ging geheel in zijn zaak op. Al zijn bewegingen getuigden van doorzicht, wilskracht en glashelder verstand. Toenmaals was het 't anti-Denikinfront, dat geheel zijn werkkracht in beslag nam. De energie, die hij hierbij aan de dag legde, was kolossaal. Weken, ja maanden lang vertoefde hij nacht en dag aan het front, gewoonlijk geheel tussen de andere opstandigen. Kwam hij echter naar Goeljaj-Pole, dan was hij voortdurend in de staf bezig. Deze werkzaamheden duurden dagelijks tot één uur 's nachts of langer nog. Eerst na beëindiging daarvan begaf Machno zich ter ruste. De volgende dag zag men hem al weer om 5 of 6 uur in de morgen door Goeljaj-Pole gaan, aan de vensters kloppend, om de langer slapende staf-leden te wekken. Daarenboven nam hij dagelijks deel aan meetings en vergaderingen in Goeljaj-Pole zelf of in de rondom gelegen plaatsen. En toch vond hij ook nog tijd om, al was het maar een half uurtje, aan een boerenbruiloft deel te nemen, waarvoor hij uitgenodigd was. T.o.v. de boeren onderhield hij dezelfde betrekkingen als vroeger, had belangstelling voor hun leven en leefde even eenvoudig als zij.

Onder de arbeiders en boeren van de Oekrajne zijn talloze legenden over Machno in omloop; volgens deze legenden is hij steeds moedig, slim, verstandig en de steeds-overwinnende. In werkelijkheid echter kan men zich, wanneer men zich in zijn daden verdiept, er gemakkelijk van overtuigen, dat Machno legendarischer is dan alle omtrent hem verbreide legenden.

Machno is een man van de historische daad. De drie jaar van zijn revolutionaire strijd vormen een onafgebroken keten

van daden, waarvan de één nog betekenisvoller en kleurrijker is dan de ander.

De meest op de voorgrond tredende eigenschap van Machno's persoonlijkheid is zijn enorme wilskracht. Het lijkt bijna, of deze man uit een buitengewoon hard soort materiaal gesneden is. Er bestonden geen hindernissen, waarvoor hij terugschrikte, wanneer hij zich eenmaal voorgenomen had, die te overwinnen. In de moeilijkste ogenblikken van zijn leven, wanneer de toestand aan het front katastrofaal leek, of wanneer zijn naaste vrienden om hem heen vielen bleef hij volmaakt onveranderd, alsof dat alles hem niets aanging. In werkelijkheid echter leed hij meer dan iemand anders bij zulke gebeurtenissen, alleen — hij liep niet met zijn verdriet te koop. Toen de bolsjewiki na de verbreking van de militair-politieke overeenkomst in November-December 1920, wel wetend, met wie zij te doen hadden en om niet in dezelfde fout van de vorige zomer te vervallen, vier legers tegen Machno optrekken lieten, was zijn toestand inderdaad katastrofaal. Hij verloor echter geen ogenblik zijn geestelijk evenwicht. Zijn rust was inderdaad verbazingwekkend: hij bekommerde zich in het geheel niet om de kogels en granaten, die het opstandige leger letterlijk in stukken scheurden, — en niet om het gevaar, elk ogenblik door de geweldige rode legers onder de voet gelopen te kunnen worden. Een buitenstaand toeschouwer zou deze rust de geestestoestand van een krankzinnige geleken hebben. Maar dat zou alleen een vreemde zo kunnen zien. Ieder, die Machno kende, kon weten, dat deze kalmte niet anders was dan de zuivere wils-implus, de vijand te overwinnen.

Machno's vastbeslotenheid is die van de echte held en wel te onderscheiden van de vastbeslotenheid dier andere mensensoort, die achter anderer ruggen en gedekt door andermans vuisten, zo „kloekmoedig" handelen. In alle gewichtige ogenblikken stelt Machno zich persoonlijk aan de spits; steeds was hij de eerste, die zijn leven waarde. Steeds — of hij nu met een enkel regiment de strijd inging, of dat het hele leger optrok en zich samen met zijn tros 15—20 werst lang uitstrekte — steeds is Machno voorop, — te paard, wanneer hij gezond is, of in een snelle wagen, wanneer hij wonden

heeft. Dat was zijn vaste regel geworden.

In militair opzicht beschikt hij ongetwijfeld over buitengewone kwaliteiten. In hoe ongelofelijk moeilijke omstandigheden was hij toch soms met zijn leger in de Oekrajne geraakt. Hij heeft het steeds klaargespeeld, zich met ere uit de hachelijkste situaties te redden. De overwinning over de divisies van Denikin bij Oemanj, over troepen, die door ervaren generaals en academici geleid werden, en de daarop volgende vernietiging der gehele Denikin-etappe, — dat zijn historische monumenten voor de militaire bekwaamheden van Machno. Zelf heeft hij zich deze monumenten opgericht.

Volgens zijn revolutionaire en sociale wereldbeschouwing is Machno sociaal-anarchist. Hij is zijn klasse — het rechteloze en geknechte arme boerendom — bijna fanatiek toegedaan.

Machno is verstandig en slim. Dit intellektuele merkteken, dat hij van zijn volk heeft en dat door zijn leven in 't dorp ontwikkeld werd, is steeds weer te bespeuren. Het is volkomen verdiend, dat hem door het leger en door de grote massaas der boeren liefde en toegewijdheid bewezen wordt. Voor deze mensen geldt hij als één der hunnen, — maar ook als de enkele, de heel bizondere. — „De Batjko behoort ons", zeiden de opstandigen tegen hem. — „Hij versmaadt het niet, een borrel met ons te drinken, — een goede rede kan hij ook houden en bij de aanval is hij één der eersten. . . ." Deze woorden geven misschien de beste karakteristiek van Machno als zoon van 't volk. Zijn verbinding met het volk was steeds echt en diep. Er is wel niemand in Rusland, die zich in zulk een liefde en populariteit bij de massaas verheugen mocht, als Machno. In 't geheim zijn de boeren trots op hem. Hij heeft zich echter nooit op die liefde beroepen om zich een bizondere plaats te verzekeren: integendeel, vaak genoeg heeft hij met echt oekrajnse humor over zijn eigen positie gespot.

De strenge, harde hand van de leider kan Machno doen gevoelen. Hij is geen heersersnatuur van huis uit, maar als het om de daad ging, dan bewees hij de nodige kracht te kunnen ontwikkelen, maar zonder zijn eigen wil aan de

beweging op te dringen; tegelijkertijd verstond hij het ook, die beweging voor verval te bewaren.

Het mag als bekend verondersteld worden, wat de bolsjewiki er al niet over te vertellen hadden, dat de boeren Machno hun „Batjko" noemden. In het derde hoofdstuk hebben we al meegedeeld, op welke wijze en onder welke omstandigheden hij aan die naam gekomen is. Sinds 1920 werd hij gewoonlijk „Maly" („de kleine") genoemd, een naam, die op zijn lichaamsbouw betrekking heeft en die toevallig eens den een of ander zijner kameraden ontglipte [1]).

De karaktertrekken van een grote persoonlijkheid zijn aan Machno duidelijk waar te nemen — verstand, wilskracht, moed, energie, aktiviteit. Deze kentekenen tezamen genomen, maakten Machno tot een werkelijk geweldige persoonlijkheid en tilden hem hoog uit zelfs boven het revolutionaire milieu, waarin hij werkte.

Machno was echter niet voldoende theoretisch gevormd, had ook niet genoeg historische en politieke vooropleiding. Zo kwam het, dat hij vaak te kort schoot bij een groots opgezette revolutionaire taak of struktuur, of die eenvoudig buiten beschouwing liet.

De geweldige beweging van de revolutionaire opstand had haar eigen sociaal-revolutionaire formules nodig. Door het gebrek aan theoretische grondslagen is het Machno vaak niet gelukt dit tot een goed einde te brengen. Bij zijn positie moest dat op de gehele beweging terugwerken.

Naar onze mening had de revolutionaire opstand, wanneer Machno over meerdere historische en sociaal-politieke kennis beschikt had, in plaats van tot nederlagen, het tot een reeks van buitengewone overwinningen kunnen brengen, die voor het verdere lot der gehele russische revolutie van

---

[1]) Sinds 1920 hebben de bolsjewiki veel over Machno's persoonlijke negatieve eigenschappen geschreven en zich daarbij beroepen op het dagboek van iemand, die zijn vrouw geweest zou zijn, zekere Fedora Gaenko; dit dagboek moet dan bij een gevecht gevonden zijn. Machno's vrouw heet Galina Andrejewna Koesmenko. Zij leefde met hem samen sinds 1918. Nooit heeft zij een dagboek bijgehouden over de Machnobeweging, dus kan zoiets nooit verloren hebben. Het beroep op zulk een dagboek is dus één der gebruikelijke leugens der regering, die zelfs voor brutale vervalsingen niet terugdeinst.

kolossale, misschien wel beslissende betekenis hadden kunnen zijn.

Bovendien had Machno nog een karaktereigenschap, die zijn sterke kanten aanmerkelijk zwakker maakte, n.l. een zich af en toe voordoende zorgeloosheid. In zeer kritieke situaties en soms tegenover de ernstigste eisen van het ogenblik toonde deze mens, die anders geheel en al energie en taaiheid was, plotseling soms een ontoelaatbare onbezorgdheid en hij toonde dan niet die algehele overgave aan de taak van het ogenblik als nodig was in de gegeven situatie.

Zo werden b.v. de overwinningen der Machnowtsi over Denikins kontra-revolutie in de herfst van 1919 niet zo volkomen uitgebuit en zo sterk ontwikkeld, dat het tot een al-oekrajnse opstand kwam, waarvoor toch ogenblik en omstandigheid buitengewoon gunstig waren. Naast andere oorzaken zal de reden hiervoor wel te zoeken zijn in het feit, dat de overwinningsvreugde, de rust en de zorgeloosheid, waaraan zich de leiders der opstandsbeweging samen met Machno overgaven, hun vergeten deed de nodige aandacht te schenken aan het snel uit het Noorden oprukkende bolsjewisme.

Machno groeide en ontwikkelde zich echter gelijktijdig met de groei en de ontwikkeling der russische revolutie. Hij werd met elke dag meer gekoncentreerd. In 't jaar 1921 was hij veel dieper dan in de jaren 1918 en 1919.

Beschouwt men de persoonlijkheid van Machno nauwkeuriger, dan mag men niet de ongunstige verhoudingen vergeten, die hem van kind af omgaven: bijna volkomen gebrek aan ontwikkeling en het geheel ontbreken van elke praktische ervaring in en opvoeding tot sociale strijd. Ondanks dat heeft Machno onsterfelijke daden in de russische revolutie volbracht en de geschiedenis zal hem met het volste recht een plaats onder de in deze revolutie het meest op de voorgrond tredende persoonlijkheden aanwijzen.

Tot onze verbazing zijn de meeste der thans levende russische anarchisten, die een leidende rol op 't gebied der anarchistische ideologie menen te spelen, niet in staat geweest de karakteristieke hoofdtrekken van Machno's persoonlijkheid naar waarde te schatten. Velen onder hen bekijken hem door

de ogen der bolsjewiki, omdat zij hun materiaal betrokken uit de handen der staatsagentuur, of omdat zij steken bleven bij minder belangrijke eigenschappen van Machno. Een schitterende uitzondering maakte in dit opzicht P. A. Krapotkin.

„Zeg kameraad Machno van mij, dat hij zich ontzien moet, omdat er mensen zoals hij niet veel in Rusland zijn" [1]).

Dat zeide Krapotkin in Juni 1919, d.w.z. in een tijd, toen men in Centraal-Rusland behalve misvormde berichten nog in 't geheel geen ander materiaal over Machno had.

Krapotkins diepe kijk heeft ondanks de afstand, uit afzonderlijke feiten in Machno de persoonlijkheid van op de voorgrond tredende daadkracht herkend, die historische betekenis krijgen zou.

KORTE AANTEKENINGEN OVER ENIGE DEELNEMERS AAN DE BEWEGING.

Wij zullen dit hoofdstuk besluiten met enige korte aantekeningen over enige verantwoordelijke deelnemers aan de beweging. Het voor dit doel verzamelde materiaal is in het begin van 1921 verloren gegaan, vandaar dat wij slechts uiterst korte biografische schetsen kunnen geven.

Ssemjon Karetnik was voor het uitbreken van de revolutie landloze boer in Goeljaj-Pole, dagloner. Had een jaar op de lagere school gegaan. Nam van de eerste dagen af aan de beweging deel. Anarcho-communist sinds 1907. Grote militaire begaafdheid. Werd in de strijd tegen de Denikin-troepen ettelijke malen verwond. Was vanaf begin 1920 Machno's plaatsvervanger, en commandeerde in deze functie het Krimleger tegen Wrangel. Lid van de sowjet der revolutionaire opstandelingen in de Oekrajne. Werd na de vernietiging van het leger van Wrangel door de sowjetregering naar Goeljaj-Pole geroepen, zogenaamd voor een militaire bespreking, maar onderweg verraderlijk gevangen genomen en in Melitopol gefusilleerd. Hij liet een vrouw en enige minderjarige kinderen achter.

[1]) Ongetwijfeld bedoelde Krapotkin niet alleen, dat Machno zich lichamelijk moest ontzien, maar vooral, dat hij in moreel en revolutionair opzicht voor vergissingen moest oppassen.

Martsjenko, boer, geboren in Goeljaj-Pole, zoon van arme lieden. Gebrekkige schoolopleiding, Anarcho-communist vanaf 1907. Een der eerste opstandelingen in het rayon Goeljaj-Pole. Werd door de Denikin-troepen gevangen genomen en meermalen gewond. Tijdens de beide laatste jaren was hij commandant van de gehele cavallerie van het leger. Hij viel in 1921 in de strijd tegen de roden in het gouvernement Poltawa. Liet een weduwe achter.

Grigorij Wassilewski. Boer uit Goeljaj-Pole, zoon van arme lieden. Enige ontwikkeling, anarchist vanaf het uitbreken der revolutie in 1917. Nam vanaf het begin aan de beweging deel. Machno's persoonlijke vriend en strijdgenoot in alle gevechten. Heeft Machno bij de meest verschillende gelegenheden vertegenwoordigd. Viel in Dec. 1920 in de strijd tegen de divisies van de „rode kozakkentroepen" in het gouvernement Kiew. Liet vrouw en kinderen achter.

B. Weretelnikow. Boer uit het dorp Goeljaj-Pole, ijzergieter aan de plaatselijke fabriek; ook aan de Poetiloff-fabrieken in Petersburg. Was eerst sociaal-revolutionair, sedert 1918 anarchist. Bekwaam organisator en agitator. Heeft in alle stadia der russische revolutie een actief aandeel genomen. Kwam in 1918 naar Goeljaj-Pole, waar hij het propagandawerk op zich nam, was in het hele rayon buitengewoon populair. Was in de laatste tijd plaatsvervangend stafleider van het leger. In de eerste dagen van Juni 1919, toen de Denikin-troepen in het rayon waren binnengevallen, trok hij met een nieuw, in allerijl samengesteld regiment op om de vijand op te houden. Op 15 werst van Goeljaj-Pole werd hij bij het dorp Swjatochoewka, in het district Alexandrowsk, omsingeld, en kwam daar met het hele regiment om; in de strijd heeft hij tot de laatste sabelhouw stand gehouden. Liet vrouw en kinderen achter.

Pjotr Garwilenko. Boerenzoon uit Goeljaj-Pole. Anarchist sedert de revolutie van 1905—'07. Een der actiefste deelnemers aan de Machno-beweging. Bij de in de herfst van 1919 gevoerde vernietigende slag tegen Denikin heeft hij als commandant van het derde corps van het Machno-leger een grote rol gespeeld. Het hele jaar 1920 werd hij door de bolsjewiki in Charkow gevangen gehouden. Werd op grond

van het militair-politieke verdrag met de Sowjetregering bevrijd en begaf zich onmiddellijk naar het Krimfront tegen Wrangel, waar hij de rang van veldoverste in het Machno-leger bekleedde. Na de nederlaag van Wrangel werd hij door de Sowjetregering verraderlijk in de Krim gevangen genomen terwijl hij nog als veldoverste werkzaam was; naar verluidt is hij in Melitopol gefusilleerd. Belangrijk revolutionair en militair leider.

Wassilij Koerilenko. Boer uit het dorp Nowopassowska. Anarchist. Gebrekkige schoolopleiding. Commandant der cavallerie, lid van de sowjet van revolutionaire opstandelingen. Werd in 1919 als geschoold cavallerist, hoewel de Machno-beweging vogelvrij was verklaard, door de rode staf verplicht de rode cavallerie te commanderen. Met goedvinden van Machno en de andere kameraden nam hij dit voorstel aan, en belette de opmars van Denikin in Jekaterinoslaw. Gedurende de militair-politieke overeenkomst der Machno-beweging met de bolsjewiki nam hij als gevolmachtigde van het Machno-leger aan de onderhandelingen deel. Werd in 1920 in de strijd tegen witten en roden vijfmaal verwond. Massa-agitator. Viel in de strijd tegen de rode troepen in de zomer van 1921. Liet een vrouw achter.

Victor Belasj. Boer uit Nowopassowska, 26 jaar oud. Opleiding lagere school. Anarchist. Was tot 1919 regimentscommandant en trok tegen Targanrog op. Was vanaf 1919 chef van een legerstaf. Zijn vader, grootvader en twee broers werden wegens deelname aan de Machno-beweging door de Denikintroepen gedood, zijn hoeve verbrand. Lid van de sowjet der revolutionaire opstandelingen. Uitnemend strateeg, die alle plannen der troepenbeweging uitwerkte en die daarvoor verantwoordelijk was. Werd in 1921 door de bolsjewiki gevangengenomen. Zou gefusilleerd worden. Over zijn verder leven ontbreken de gegevens.

Wdowitsjenko. Boer uit Nowopassowska. Anarchist. Lagere school afgelopen. Commandant speciale afdeling van het leger der opstandelingen. Een der actiefste deelnemers aan de revolutionaire opstand. Genoot een buitengewone populariteit en was zeer gezien bij de boeren van het hele Asow-gebied en bij alle opstandelingen. Speelde een be-

langrijke rol bij de nederlaag van Denikin in de herfst van 1919. Werd in 1919 zwaar gewond, door de bolsjewiki gevangengenomen en zou gefusilleerd worden nadat hij vol minachting het voorstel der bolsjewiki, in hun dienst te treden had afgeslagen. Verdere gegevens over zijn leven ontbreken.

Pjotr Rybin (Sonow). Metaalbewerker uit het gouvernement Orjol. Trok in de tsarentijd naar Amerika, waar hij zich onmiddellijk bij de revolutionaire vakbeweging aansloot, waar hij als lid van het verbond der russische arbeiders in de Verenigde Staten een belangrijke rol speelde. In het begin der revolutie in 1917 keerde hij via Japan en Wladiwostok naar Rusland terug en begaf zich naar Jekaterinoslaw. Daar ging hij geheel in de vakbeweging op en verheugde zich in een grote populariteit onder de arbeiders. Einde 1917 werd hij door de arbeiders uit Jekaterinoslaw naar het al-oekrajnse congres van de vertegenwoordigers der fabriekscomité's en vakverenigingen afgevaardigd. Op deze conferentie werd het schema van Rybin over de aaneensluiting der industrie en de wederopbouw van het transportwezen aangenomen. Op voorstel der bolsjewiki blijft Rybin in Charkow en werkt hij in de vakvereniging der metaalbewerkers evenals in de andere centrale lichamen der industrie en van het transportwezen. In de zomer van 1920 komt hij tot de conclusie dat samenwerking met de bolsjewiki onmogelijk is, daar de bolsjewiki in gesloten gelederen tegen de arbeiders en boeren optrokken. Men vergete niet, dat Rybin als ijverig vakverenigingslid met de bolsjewiki samenwerkte en eisen aan de Sowjetregering stelde, die in geen enkel opzicht zuiver anarchistisch waren. Hij achtte het dan ook uitsluitend als vakbewegingsman uitgesloten de arbeidersklasse onder de bestaande verhoudingen der communistische diktatuur eerlijk te kunnen dienen.

In de herfst van 1920 kwam hij in aanraking met de Machno-beweging. Hij reist naar het vrije gebied en neemt nu als energiek medewerker op cultureel gebied aan deze beweging deel. Na enige tijd wordt hij als lid en secretaris van de sowjets in de raad der revolutionaire opstandelingen gekozen. Op organisatorisch en cultureel gebied legt

Rybin een geweldige activiteit aan de dag. In Januari 1921 verlaat hij tijdelijk het Machno-kamp en reist naar Charkow. Hij was van plan, in Charkow Rakowski op te bellen en hem en de andere schuldigen aan de verraderlijke overval op de Machnowtsi en anarchisten hun schandelijk verraad voor de voeten te werpen. Het is heel goed mogelijk, dat hij zijn plan ten uitvoer heeft gebracht, en het is evenmin uitgesloten dat dit tot zijn ondergang heeft geleid; vijf dagen na zijn aankomst in Charkow werd hij gevangen genomen en een maand later op instigatie der Tsjeka doodgeschoten; doodgeschoten door de bolsjewiki, die hem nog slechts betrekkelijk kort geleden als een geboren en uit de onderste klasse komend organisator en theoreticus van de arbeidersbeweging een grote toekomst hadden voorspeld.

Kalasjnikow. Zeer jong opstandeling, zoon van een arbeider. Had een lagere stadsschool afgelopen. Was voor de revolutie vaandrig in het leger. Sedert 1917 secretaris van de Goeljaj-Polsker organisatie van anarcho-communisten. Ongewoon dapper en bekwaam commandant. Hij was in de zomer van 1919 de voornaamste organisator van de nederlaag der rode troepen bij Nowy Boeg. Oorspronkelijk commandeerde hij de eerste brigade der opstandige troepen, later het eerste Donetscorps van het Machno-leger. In de zomer van 1920 werd hij in de strijd met de roden door een schrapnell gedood. Liet vrouw en een kind achter.

Michaljow Pawlenko. Boerenzoon uit Grootrusland. Lid van de anarchistenorganisatie te Petersburg. Kwam begin 1919 naar Goeljaj-Pole. Was organisator en commandant der ingenieur- en spoorwegtroepen van het Machno-leger. Buitengewoon kuise, zachte, idealistisch ingestelde jongensziel. Hij werd op 11 of 12 Juni 1919, toen hij in een pantserwagen tegen de oprukkende Denikintroepen streed, met Boerbyga op verraderlijke wijze door Worosjilow, de commandant van het 14e rode leger, gevangengenomen en op 17 Juni 1919 te Charkow ter dood gebracht.

Makajew. Arbeider uit Iwanowo-Wosnessensk, lid van de anarchistenorganisatie aldaar. Kwam eind April 1919 naar Goeljaj-Pole, met 35 arbeiders uit de anarchistenorga-

nisatie van Iwanowo-Wosnessensk. Hield zich aanvankelijk met propaganda bezig. Werd kort daarop tot kwartiermeester van de staf benoemd. Viel eind November 1919 toen hij een afdeling opstandelingen commandeerde, in het rayon Saporosje in de strijd tegen generaal Slastsjow.

Wassilij Damloff. Komt uit een arme boerenfamilie in Goeljaj-Pole. Smid-artillerist. Was vanaf de eerste dagen bij de revolutionaire opstandelingen aangesloten. Bekleedde in het opstandige Machno-leger de verantwoordelijke post van chef der artillerie-verzorging.

Tsjernoknisjy. Dorpsonderwijzer uit het dorp Nowo-Pawlowska in het district Pawlograd. Werd op het tweede boeren-, arbeiders- en opstandelingencongres te Goeljaj-Pole tot voorzitter van de revolutionaire oorlogsraad van het rayon Goeljaj-Pole benoemd en bekleedde deze post tot het opstandige rayon in Juni 1919 door de bolsjewiki en de Denikintroepen werd verwoest. Is door de Sowjetregering herhaaldelijk wegens deelname aan de opstandige beweging vogelvrij verklaard.

Stsjoesj. Boer uit het dorp Groot-Michailowska, uit arme familie. Matroos. Een der eerste en actiefste vrijwilligers in de Zuid-Oekrajne. Reeds in April 1918 stond hij aan het hoofd der opstandige afdelingen, die tegen de invasie van Duitsers en Oostenrijkers streden. Spreidde een ongewone energie en dapperheid ten toon in de strijd tegen de hetman zowel als in die tegen de Duitsers en Oostenrijkers. Onder de opstandelingen en in het hele rayon der Zuidelijke Oekrajne is zijn naam haast even populair als die van Nestor Machno. Bekleedde in het opstandige Machnoleger verantwoordelijke posten als leider van cavallerietroepen; later als lid van de staf, eindelijk als hoofd van de staf der speciale troepen van het leger der opstandelingen. Vooral in Juni 1921 in de strijd tegen de rode cavallerie in het gouvernement Poltawa.

Isidor Ljoety. Boer uit Goeljaj-Pole. Lagere school afgelopen. Schilder van beroep. Anarchist. Een der eerste en meest actieve deelnemers aan de revolutionaire opstandsbeweging. Lid van de staf van het Machnoleger en vertrouwde van Nestor Machno. Viel in de strijd tegen de troepen

van Denikin in September 1919 bij Oemanj.

Foma Kosjin. Boer, ongeorganiseerd. Commandant van het machinegeweer-regiment van het Machnoleger. Later commandant der speciale troepen. Hij trad bizonder op de voorgrond bij de overwinning op Denikin in de herfst van 1919 en bij de nederlaag van Wrangel in 1920. Werd in de strijd tegen Denikin en Wrangel meermalen verwond. Werd in Augustus 1921 zwaar gewond in de strijd tegen de roden Verder leven onbekend.

De gebroeders **Iwan** en **Alexander Lepetsjenko.** Boeren uit Goeljaj-Pole. Anarchisten. Behoorden mede tot de eersten die de opstand tegen de hetman in de Oekrajne organiseerden. Buitengewoon actieve medewerkers van de revolutionaire opstandelingenbeweging, zowel aan het front als in het rayon. Alexander Lepetsjenko werd als actieve en verantwoordelijke strijder voor Machno in de lente van 1920 door de bolsjewiki in Goeljaj-Pole gefusilleerd. Iwan Lepetsjenko behield tot het laatste ogenblik zijn verantwoordelijke post in het Machno-leger.

Serjogin. Boer. Anarchist sinds 1917. Deelnemer aan de opstandige beweging vanaf de eerste dagen. Bekleedde in het leger der opstandelingen de verantwoordelijke post van leider der verplegingsdienst.

Grigorij en **Ssawa Machno.** Broers van Nestor Machno.

Grigorij Machno nam in 1918 en begin 1919 aan de strijd tegen de contra-revolutie aan het Tsaritsynfront deel, waar hij de verantwoordelijke post van chef van de staf van de 37e rode brigade bekleedde. Trad in het voorjaar van 1919 toe tot het opstandige Machnoleger, waar hij de hulp was van de overste van de staf. Viel in de strijd tegen de Denikintroepen bij Oemanj in September 1919, evenals Isidor Ljoety.

Ssawa Machno. De oudste der gebroeders Machno. Nam sedert het begin der Oostenrijkse en Duitse bezetting in de rijen der afstandelingen aan de strijd deel. Begin 1920 namen de bolsjewiki hem in zijn huis in Goeljaj-Pole gevangen en fusilleerden hem en wel omdat hij een broer van Nestor Machno was. Hij liet een groot gezin achter.

Daar ons de nodige gegevens ontbreken, kunnen wij alle

strijders der Machnobeweging, die in de actie een actieve en verantwoordelijke rol hebben gespeeld, niet alle schetsen; hiertoe behoren: **Garkoesja**, commandant der bizondere troepen van het Machnoleger, gevallen 1920; **Koljada**, lid van de legerstaf; **Dermendsji**, chef van het verkeerswezen; **Prawda**, chef van de legertrein; **Bondarets**, commandant der algemene ruiterij, gevallen in 1920; **Tsjoebenko**, chef van het mijnencommando; **Browa**, commandant der speciale troepen; **Domasjenko**, kwartiermeester van de legerstaf; **Saboedjka**, commandant der bijzondere groep; **Tychenko**, chef van de onderhoudsdienst; **Boeryna** [1]) chef van het mijnencommando; **Tsjoemak**, rentmeester van het leger; **Krat**, chef van de economische dienst en nog vele anderen. Zij zijn allen afkomstig uit de onderste lagen der arbeidersklasse in de revolutionaire, heroische perioden en dienden de beweging met al hun krachten en tot de laatste dagen van hun leven.

[1]) In de driejarige periode van de opstand werden enkele posten in het Machnoleger achtereenvolgens door verschillende personen bekleed.

HOOFDSTUK XII.

DE MACHNOWSTSJINA EN HET ANARCHISME.

Het anarchisme is tweeledig: enerzijds de filosofie, de idee, en anderzijds de practijk, de daad. De strijdende arbeidersklasse heeft in de allereerste plaats belang bij de concrete, practische kant van het anarchisme. De fundamentele grondgedachte is hier het principe van het revolutionaire initiatief der arbeiders en hun zelfbevrijding. Hieruit volgt vanzelf het principe van de overbodigheid van de staat en het zelfbestuur van de arbeiders in de nieuwe maatschappij. Tot dusverre hebben wij echter in de geschiedenis van de proletarische strijd geen voorbeeld van een anarchistische massabeweging op zuiver principiële grondslag. Alle bewegingen van arbeiders en boeren, die er tot dusverre zijn geweest, waren bewegingen in het raam der kapitalistische ordening met min of meer anarchistische tendenzen, en dat is volkomen begrijpelijk en natuurlijk. De arbeidersklasse leeft niet in een wereld zoals we die zouden wensen, maar in de wereld der werkelijkheid, waarin ze dagelijks aan physieke en psychische invloeden van vijandige krachten is blootgesteld. Behalve de anarchistische ideologie, die daarenboven slechts zwak is verbreid, ondergaat zij voortdurend de inwerking van de hele bestaande kapitalistische ordening en de invloed van de groepen, die tussen anarchisme en kapitalisme staan.

De thans bestaande levensverhoudingen omgeven de arbeiders aan alle kanten, omgeven ze als het water in de zee de daarin zich bevindende vissen omringt. De arbeiders hebben geen plek, waar ze zich tegen die invloeden kunnen beveiligen. Vandaar, dat de strijd die ze voeren onvermijdelijk de sporen moet dragen van de veelvuldige eigenaardigheden en eigenschappen van de bestaande orde. Nooit kon de strijd zich in klare, zuiver anarchistische vorm voltrekken en volkomen in overeenstemming zijn met alle eisen van het ideaal. Een zo volmaakte vorm is slechts in afge-

dan in politieke kringen mogelijk en alweer: niet in het concrete practische leven, maar in plannen en programma's. De grote massa echter zal, als zij een strijd, en vooral een grote strijd begint in het begin onvermijdelijk fouten maken, er zullen tegenstrijdigheden ontstaan, afwijkingen, en eerst in het verdere verloop van de strijd zal de algemene lijn overeenstemming worden gebracht met het ideaal, waarvoor men strijdt.

Zo is het altijd geweest en zo zal het ook altijd zijn. Al hebben wij in de voorafgaande vredesperiode de organisatie en positie der arbeidersklasse nog zo zorgvuldig voorbereid, op de eerste dag van de beslissende massastrijd zal alles toch niet zo gaan, als het theoretisch was voorzien; in vele gevallen zullen reeds door het feit van het grote massale optreden enige stukken worden verschoven: in andere gevallen zal men er weer, door onvoorziene afwijkingen en bewegingen der massa toe moeten overgaan nieuwe stellingen in te nemen. En eerst langzamerhand zal de geweldige massabeweging de juiste principiële weg vinden die naar het doel leidt.

Dat betekent natuurlijk niet, dat een voorbereidende organisatie van de maatregelen en de krachten der arbeidersklasse niet nodig zou zijn. Integendeel, een dergelijke voorbereiding is de enige voorwaarde, die een overwinning der arbeiders eerst mogelijk maakt. Hierbij moet men echter steeds in het oog houden, dat een dergelijke arbeid het werk nog bij lange na niet bekroont, dat ook al is dit werk geschied, de beweging toch ieder ogenblik een dieper doordringen eist, en het vermogen zich snel in de nieuwe verhoudingen te oriënteren. In een woord: er zal een revolutionaire massale strategie nodig zijn, waarvan de verdere ontwikkeling der beweging in grote mate afhankelijk zal zijn.

Het anarchistische ideaal is groot en rijk in zijn veelvoudigheid. Toch is de rol van de anarchisten in een sociale massastrijd zeer bescheiden. Hun taak is het, de massaas te helpen de juiste weg tot de strijd en tot de opbouw van een nieuwe maatschappij te beschrijden. Als de massa nog niet rijp is voor een beslissende eindstrijd, zijn zij het, die de massa moeten helpen zich de betekenis van een te wachten

strijd, met zijn idealen en einddoel bewust te worden; zij zijn het, die haar moeten helpen haar veroveringen veilig te stellen en haar krachten te organiseren. Is de beweging echter in het stadium van de eindstrijd gekomen, dan moeten ze zich, zonder een ogenblik te verliezen, bij haar aansluiten, haar helpen zich van haar onjuiste opvattingen te bevrijden, de massa in haar eerst aarzelende pogen ondersteunen, haar ideeël helpen en de hele tijd er op bedacht zijn, dat de beweging zich ontwikkelt in die richting, die naar het doel der arbeiders voert. Hierin is de voornaamste, de fundamentele en misschien ook de enige taak van het anarchisme voor de eerste periode der revolutie te zoeken. Als de arbeidersklasse haar strijdpositie heeft veroverd en bezig is met het werk van de maatschappelijke opbouw, zal ze zonder twijfel haar initiatief voor het scheppend werk aan niemand meer afstaan. Ze zal zich verder door haar eigen denken laten leiden en een maatschappij stichten op grond van haar eigen schema. Het kan wel zijn, dat het hier een anarchistisch schema geldt, maar zowel de massa zelf als ook de op deze grondslag opgebouwde maatschappij zullen uit de diepten van de vrije arbeid opstijgen, dat in hun denken en willen is gevormd en geboren.

Als wij nu de Machnowstsjina eens nader gaan bekijken, dan merken wij al dra twee fundamentele kanten van de beweging op: ten eerste zien we haar waarachtig proletarische oorsprong, opgekomen uit de onderste lagen van het volk; de beweging is in de massaas ontstaan en wordt van het begin tot het einde door anarchisten ondersteund, ontwikkeld en geleid; ten tweede betreft het niet slechts een elementaire beweging, maar ze is al dadelijk bewust van de eerste dagen af aan gebaseerd op enige ongetwijfeld anarchistische principes: a. op het recht van het vrije initiatief der arbeidende massaas; b. op het recht van haar zelfbestuur in maatschappelijk en economisch opzicht; c. op het principe van de afwezigheid van de staat bij een sociale opbouw. In het verloop van haar hele ontwikkeling houdt de beweging hardnekkig en konsekwent aan deze principes vast. Ter wille van deze principes heeft ze twee- tot driehonderd der beste zonen van het volk verloren, verbonden met onverschillig

welke staatsorganen afgewezen en in het verloop van drie jaar onder ongelooflijk moeilijke omstandigheden met een in de annalen der geschiedenis zeldzame heroische moed het zwarte vaandel der geknechte mensheid hooggehouden, waarop te lezen staat: Ware vrijheid voor de arbeiders, ware gelijkheid in de nieuwe maatschappij.

Wij hebben in de Machnowstsjina een anarchistische massabeweging der arbeiders voor ons, die, zij het ook niet geheel en al ervan doortrokken, toch op het anarchistische ideaal is gericht en de wegen van anarchisme heeft beschreden.

Juist echter doordat de beweging uit de diepten der massaas was opgekomen, beschikte ze niet over de nodige theoretische krachten, de krachten van de generaliserende synthese, die bij iedere grote sociale beweging onontbeerlijk zijn. Dit gebrek komt daarin tot uiting, dat de beweging in de ontwikkeling van haar ideeën en leuzen, in de uitwerking van haar konkrete praktische konsekwenties niet gelijke tred wist te houden met de algemene werkelijkheid. Zo kwam het dat ze zich langzaam en moeilijk ontplooide, speciaal tegenover de talrijke vijandige machten, die haar van alle zijden omringden.

Men zou hebben kunnen verwachten, dat de anarchisten die steeds over de revolutionaire massabeweging hun mond vol hadden, die ook jarenlang naar haar hadden uitgezien als naar de komst van een verlosser, onmiddellijk aan de beweging zouden deelnemen, zich erbij zouden aansluiten, zich er geheel en al aan zouden overgeven. In werkelijkheid is dit echter niet gebeurd.

De meerderheid der russische anarchisten die de theoretische school van het anarchisme hadden doorlopen, bleven in hun geïsoleerde, toentertijd volkomen nutteloze groepen zitten, hielden zich afzijdig, trachtten er achter te komen, wat dat voor een beweging was, hoe men zijn standpunt tegenover die beweging kon bepalen, deden niets en troostten zich met de gedachte, dat de beweging niet zuiver anarchistisch was.

Intussen zou hun hulp, vooral in de tijd dat het bolsjewisme een normale groei der beweging nog niet had verstoord, van onschatbare waarde zijn geweest. De massa had

dringend behoefte aan arbeiders die in staat zouden zijn geweest hun gedachten te formuleren en te ontwikkelen, ze in het vrije leven uit te dragen en de beweging bij haar verdere ontwikkeling te helpen. De anarchisten hebben dit werk niet willen verrichten. Daardoor hebben zij zowel zichzelf als de beweging sterk benadeeld. De beweging, doordat ze haar niet op het juiste moment hun organisatorische en culturele krachten ter beschikking stelden, waardoor de beweging zich slechts langzaam onder vele moeiten, kon ontwikkelen, daar ze zich met de geringe theoretische hulpmiddelen moest behelpen, waarover de onderste volkslagen de beschikking hadden. Zichzelf hebben de anarchisten in zoverre benadeeld, dat ze het kontakt met de levende werkelijkheid niet aandurfden en zichzelf daarmee tot lijdzaam afwachten en onvruchtbaarheid veroordeelden.

Wij moeten hier het feit constateren, dat de russische anarchisten de grootste massabeweging en tot dusverre de enige die in staat was, de historische taak der geknechte mensheid te verwerkelijken, hebben verslapen.

Tegelijkertijd zijn wij echter ook van mening, dat dit betreurenswaardige feit niet maar een bloot toeval is, en dat hiervoor zeer bepaalde redenen bestaan. Wij willen trachten deze redenen te schetsen.

Een groot percentage van onze anarchistische theoretici zijn zogenaamde intellectuelen. Dit feit is van grote betekenis. Velen van hen konden ofschoon ze onder de vaan van het anarchisme streden, toch niet geheel en al met de psychologie van het milieu, waaruit ze waren voortgekomen breken, terwijl zij zich meer dan de anderen met de theorie van het anarchisme bezig hielden; zij lieten zich ook steeds meer doordringen van de gedachte, dat zij de leiding van de anarchistische wereld in de hand hadden, en hieronder verstonden ze, dat ook de anarchistische beweging van hen zou uitgaan, of in elk geval onder hun directe leiding zou beginnen. De beweging begon echter ver van hen vandaan, ergens in een uithoek, daarenboven nog in de onderste lagen van de huidige maatschappij. Slechts zeer weinigen onder de theoretici van het anarchisme hadden het vereiste instinct en de moed, te erkennen dat de beweging iets was, dat het

anarchisme reeds lang had voorbereid, en haar ter hulp te snellen. Het zou juister zijn te erkennen, dat van alle intelligente en theoretisch geschoolde anarchisten alleen **Wollin** zich vastbesloten bij de beweging aansloot en zijn bekwaamheid, zijn kracht en zijn weten ten volle in haar dienst stelde. De grote meerderheid van de theoretische krachten der anarchistische beweging hield zich echter afzijdig. Dat zegt natuurlijk niets tegen de Machnobeweging en niets tegen het anarchisme, maar enkel en alleen tegen de anarchisten en de anarchistische organisaties, die zich op het ogenblik der historische arbeiders- en boerenbeweging zo passief, bekrompen en hulpeloos hebben getoond, dat ze het niet eens klaar konden of wilden spelen voor hun eigen zaak op te komen, toen ze vlees en bloed was geworden en allen opriep, wien de vrijheid van de arbeid en de ideeën van het anarchisme dierbaar waren.

Een andere, nog belangrijker zijde van de onmacht en passiviteit van de anarchisten was de vaagheid van hun ideeën en de in organisatorisch opzicht in hun rijen heersende chaos.

Ondanks alle kracht, ondanks al het positieve en onaanvechtbare in de idealen van het anarchisme, bevat het toch veel, dat niet tot het einde toe doordacht is, abstracte gemeenplaatsen en afwijkingen op gebieden die met de sociale beweging der arbeiders niet verbonden zijn. Daardoor is het mogelijk geworden van het doel en het practische program van het anarchisme een karikatuur te maken.

Zo zijn er zelfs nu nog anarchisten, die al hun kracht wijden aan de oplossing van het vraagstuk, of de bevrijding van de **klasse**, van de **mensheid** of van de **persoonlijkheid** het eigenlijke probleem van het anarchisme is. Die vraag is van niet de minste betekenis. Zij is gebaseerd op enige onduidelijke grondslagen van het anarchisme en geeft dikwijls aanleiding tot misbruiken zowel op het gebied der anarchistische theorie als op dat der practijk.

Tot nog grotere misbruiken leidt de onduidelijke theorie over de anarchistische vrijheid der persoonlijkheid. Natuurlijk zullen daad-mensen, met een sterke wil en een sterk ontwikkeld revolutionair instinct, in de idee der anarchis-

tische vrije persoonlijkheid in de allereerste plaats de idee van de anarchistische verhouding *tot elke andere persoonlijkheid* zien, de idee van de onvermoeide strijd voor de anarchistische vrijheid der massa. Degenen echter die de revolutionaire hartstocht niet kennen, die meer bezorgd zijn om de ontwikkeling van hun „ik", leggen dit op hun eigen manier uit. Telkens als de vraag opkomt, dat de anarchistische practijk moet worden georganiseerd en naast de rechten ook de plichten en de verantwoordelijkheid van ieder individu moeten worden vastgesteld, grijpen ze naar de theorie van de anarchistische vrijheid der persoonlijkheid en verzetten zij zich op grond van deze theorie tegen elke organisatie en ontvluchten zij iedere verantwoordelijkheid. Ieder hunner begeeft zich in de schaduw van zijn eigen vijgenboom, schept zijn eigen werk en predikt zijn eigen anarchisme. Denken en handelen der anarchisten zijn op onzinnige wijze gescheiden.

Tengevolge hiervan vinden wij dan ook bij de russische anarchisten een overvloed van de meest uiteenlopende practische systemen. In de jaren 1904—7 hadden wij de practische programma's der „gezaglozen" en der „dragers van het zwarte vaandel", die onteigeningsdaden en ongemotiveerde terreur als anarchistische strijdmethoden propageerden. Het is niet moeilijk in te zien, dat onze programma's de toevallige stemming van willekeurige persoonlijkheden die tot het anarchisme behoorden, uitdrukten en alleen dan aan de anarchisten konden worden opgediend, als het gevoel van verantwoordelijkheid tegenover het volk en zijn revolutie zwak was ontwikkeld. Tegenwoordig hebben wij een aantal theorieën, die óf sympathie bevatten voor een staatsregering, óf voor een leiding der massa opkomen. Ja, zelfs het principe van afwijzing elker organisatie en de absolute vrijheid der persoonlijkheid wordt gepredikt, of van de „universele" taak van het anarchisme wordt gesproken, maar in werkelijkheid is van dit alles de bedoeling, zich aan de zware verplichtingen van het ogenblik te onttrekken.

Tientallen jaren lang werden de russische anarchisten door een felle koorts, namelijk hun gebrek aan organisatie geteisterd. Deze ziekte heeft in hen het vermogen om reeël te

denken gedood en heeft hen in de tijd van de revolutionaire strijd tot een historische non-activiteit veroordeeld. Gebrek aan organisatie is eng verbonden met gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel, beiden tezamen leiden echter tot een vervlakking der ideeën en een leegte in de practijk.

Dat waren de oorzaken, waarom de anarchisten, toen de massabeweging, belichaamd in de Machnowstsjina uit de diepten van het volk naar boven kwam, zo wilszwak, zo onmachtig bleken te zijn.

Wij geloven dat dit slechts een verschijnsel zal zijn van voorbijgaande aard. Dit verschijnsel is hierdoor te verklaren dat de russische anarchisten niet bewust en niet georganiseerd zijn. Zij moeten zich organiseren door allen samen te vatten, wien het anarchisme werkelijk heilig is en die in de allereerste plaats trouw zijn aan de arbeidersklasse. Juist hierdoor zal het vreemde, anti-organisatorische element in het anarchisme worden verwijderd.

Het anarchisme is geen mystiek, geen lezing over aesthetica, geen wanhoopskreet. Het is in de eerste plaats daardoor groot, dat het zich in dienst der geknechte mensheid stelt. Het draagt de waarheid der massa's, haar heroisme, haar impuls, en is op een bepaald ogenblik de enige sociale school, waarop de massa in haar strijd zich vol vertrouwen kan beroepen. Om echter dit vertrouwen te rechtvaardigen, is het niet voldoende dat het anarchisme een grote idee is, en de anarchisten de platonische verkondigers dezer leer. De anarchisten moeten trouw aan de revolutionaire massabeweging zijn, grondwerkers als het ware, dan zal deze beweging het anarchistische ideaal in zijn volle omvang ontplooien. Niemand krijgt iets voor niets, ieder werk eist hardnekkige strijd en offers. Het anarchisme moet de eenheid van wil en handelen en een juist beeld van zijn historische taak veroveren. Het anarchisme moet in de massa's doordringen, met haar versmelten.

Hoewel nu de Machnowstsjina zich zelfstandig heeft gevormd en verder heeft ontwikkeld, zonder inwerking van de anarchistische organisaties, is haar lot nauw met dat der huidige anarchisten vervlochten. Het wezen van de Machnowstsjina straalde van helder anarchistisch licht en was van-

zelfsprekend met het anarchisme verbonden. De massa der opstandelingen had alleen liefde en vertrouwen voor het anarchisme, met uitschakeling van alle andere sociale theorieën. Zeer veel opstandelingen noemden zich anarchist en bleven die naam tot in de dood getrouw. Tegelijk heeft het anarchisme enige waardevolle arbeiders aan de Machnowstsjina geschonken, die vol vuur en overgave al hun krachten en kennis aan deze beweging offerden. Hoe gering het percentage van deze arbeiders ook is geweest, toch hebben zij de beweging grote diensten bewezen, doordat ze het anarchisme met het tragische lot der Machnowstsjina verbonden.

Deze vereenzelviging van het anarchisme met de Machnowstsjina begon omstreeks het midden van 1919. In de zomer van 1920 werd ze in de Oekrajne bevestigd door het gelijktijdig optrekken der bolsjewiki tegen de Machnowstsjina en de anarchisten en kwam het sterkst tot uiting in October 1920, toen de militair-politieke overeenkomst van de Machnowstsjina met de sowjetbeweging tot stand was gekomen, toen de Machnowtsi als eerste eis voor deze overeenkomst de eis stelden, dat alle Machnowtsi en anarchisten die in de gevangenissen van de Oekrajne en van Groot-Rusland gevangen werden gehouden, vrijgelaten zouden worden, en dat hun het recht zou worden gegeven hun ideeën en opvattingen vrij uit te spreken en te propageren.

Wij willen hier de toenadering van de anarchisten tot de Machnobeweging in chronologische volgorde tekenen.

Reeds in de eerste revolutiedagen van 1917 had zich in Goeljaj-Pole een groep anarcho-communisten gevormd, die in het rayon actief revolutionnair optrad. Achtereenvolgens kwamen uit deze groep de voornaamste leiders en strijders der Machnobeweging voort: N. Machno, S. Karetnik, Martsjenko, Kalasjnikow, Ljoety, Grigory Machno en anderen. Deze groep heeft vanaf het eerste opkomen der Machnowstsjina in eng contact met haar gestaan.

Eind 1918 en begin 1919 werden in het Machno-rayon anarchistische groepen gevormd, die trachtten met de Machnowstsjina in contact te komen. Toch waren enige dezer groepen, zoals bijvoorbeeld die in de stad Berdjansk en andere steden, helemaal niet op de hoogte en zij waardeerden

van de beweging alleen de negatieve waarden. Gelukkig was de beweging zo gezond, dat ze deze groepen negéren kon.

Begin 1919 waren er in Goeljaj-Pole naast de bekende, plaatselijke anarchisten zoals Machno, Karetnik, Martsjenko, Wassilewski en anderen ook anarchisten die uit de steden kwamen en tot bepaalde organisaties behoorden, zoals Boerbyga, Michaljow-Pawlenko. Zij werkten uitsluitend aan het front of in de loopgraven van het leger der opstandelingen.

In het voorjaar van 1919 kwamen in Goeljaj-Pole enige kameraden aan, die zich hoofdzakelijk met de organisatie van het culturele werk in het rayon bezig hielden. Zij richtten het orgaan „Poetj k Swobode" op, het hoofdorgaan van de Machnowstsjina, organiseerden de plaatselijke Goeljaj-Polsker anarchistengroep, die in het leger en onder de boeren werkten.

Omstreeks die tijd ontstond in Goeljaj-Pole ook de anarchistische organisatie „Nabat". Deze organisatie werkte met de Machnowtsi samen, ondersteunde haar in cultureel opzicht en gaf een plaatselijk orgaan „Nabat" uit. Enige tijd later werd deze organisatie met de Goeljaj-Polsker anarchistengroep tot een organisatie samengevoegd.

In Mei komt in Goeljaj-Pole een groep van 36 anarchistische arbeiders uit Iwanowo-Wosnessensk aan, onder wie de in anarchistische kringen bekende Tsjernjakow en Makejew. Een deel der laatstaangekomenen richtte zich in de commune van Goeljaj-Pole, zeven werst van Goeljaj-Pole, in, terwijl de overigen zich aan cultureel werk in het rayon wijdden en enigen weer tot het leger toetraden.

In Mei 1919 begint de federatieve anarchistenorganisatie in de Oekrajne „Nabat" die wel de meest actieve en beweegelijkste van alle russische anarchistengroepen is geweest, op te merken, dat de eigenlijke drijfkracht van de revolutionaire massaas in het bevrijde opstandige rayon lag. Zij besluit haar krachten naar dat rayon te zennen. In het begin van 1919 zendt ze Wollin, Mratsjny, Joseph de Emigrant en een aantal andere arbeiders naar Goeljaj-Pole. Het plan bestond na het arbeiders- en boerencongres dat door de revolutionaire oorlogsraad op 18 Juni in Goeljaj-Pole was bijeengeroepen, de hoofdorganen van de

beweging naar Goeljaj-Pole te verleggen. Maar de aanval van Denikin en van de bolsjewiki, die korte tijd later plaats vonden, verhinderden verwezenlijking van dit plan. Alleen Mratsjny lukte het naar Goeljaj-Pole te komen, maar reeds na enige dagen werd hij door de algemene terugtocht gedwongen terug te gaan. Wollin en de anderen bleven echter in Jekaterinoslaw steken en sloten zich eerst in Augustus 1919 bij Odessa bij het zich terug trekkende Machnoleger aan.

De anarchisten hadden zich echter veel te laat bij de beweging aangesloten toen haar normale ontwikkeling reeds was onderbroken, toen ze reeds van de basis van sociale wederopbouw was gestoten en zich tengevolge der verhoudingen hoofdzakelijk militair moest oriënteren.

Sedert het einde van 1918 tot Juni 1919 waren de voorwaarden voor een positieve opbouw-arbeid in het rayon ideaal: het front bevond zich 200 tot 300 werst verder bijna bij Taranrog terwijl de van 8 tot 10 millioen zielen tellende bevolking van acht tot tien districten aan zichzelf waren overgelaten.

Nu konden de anarchisten echter alleen nog maar in omstandigheden zoals de oorlog die veroorzaakte, werken, daar ze voortdurend de gehele dag werden beschoten en iedere dag van de ene plaats naar de andere moesten trekken. De anarchisten, die tijdens de oorlog tot het leger waren toegetreden deden alles wat in hun vermogen lag. Enigen van hen, zoals Makejew en Kogan streden als militair: de meesten echter hielden zich met cultureel werk bezig onder de opstandelingen en in de dorpen waar de Machnotroepen doorheen trokken. Toch ging het hier niet om werkelijk opbouwende, scheppende arbeid onder de massaas in de ruimste zin van het woord. Door de oorlogsverhoudingen was alles beperkt en voornamelijk tot een oppervlakkige agitatie teruggebracht. Aan opbouwend werk viel niet te denken.

Slechts uiterst zelden, zoals bijvoorbeeld bij de bezetting van Alexandrowsk, van Berdjansk, Melitopol of enkele andere plaatsen en dorpen, hadden de anarchisten en

Machnowtsi soms gelegenheid hun arbeid op een wat breder basis te beginnen.

Maar de golven van de oorlog rolden nu van deze, dan van die kant nader en spoelden het begonnen werk weer weg, en weer moest men zich er mee tevreden stellen oppervlakkige agitatie en propaganda onder de boeren en opstandelingen te voeren. De omstandigheden waren niet gunstig voor een breed opgezette positieve arbeid onder de massaas.

Enige personen die in het geheel niet of slechts korte tijd aan de beweging hebben deelgenomen, kwamen op grond van deze periode tot de onjuiste conclusie, dat de Machnowstsjina te militaristisch zou zijn, dat ze te zeer op militaristische problemen gericht was geweest en onvoldoende op de positieve arbeid onder de massaas had gelet. In werkelijkheid echter was de hele strategische episode uit de geschiedenis der Machnobeweging niet een gevolg van deze beweging zelf, maar alleen van de verhoudingen, die sedert het midden van 1919 hadden geheerst.

De verheerlijkers van de apparatuur van de bolsjewistische staat hadden de betekenis der Machnobeweging en de toestand der anarchisten in Rusland schitterend geschetst: voor hen was het buiten kijf, dat het anarchisme in Rusland op een gegeven ogenblik, voor zover het niet met een massabeweging als de Machnowstsjina in verbinding stond, geen vaste grond meer onder de voeten had en dus voor hen onschadelijk en niet gevaarlijk was. En omgekeerd, volgens hen was het anarchisme de enige wereldbeschouwing waarop de Machnowstsjina in haar onverzoenlijke strijd tegen het bolsjewisme kon steunen.

Daarom stelden zij ook alle pogingen in het werk om die twee van elkaar te scheiden. En men moet hun gerechtigheid laten wedervaren; hardnekkig streefden ze hun doel na: de Machnowstsjina werd door hen buiten de wet gesteld. Zij trekken daarbij zowel in Rusland als in het buitenland een gezicht als wijze zakenlieden; alsof ieder zonder meer moet begrijpen, dat het niet aan de geringste twijfel onderhevig was, — alsof slechts blinden of mensen die niets van Rusland afweten aan de juistheid

en billijkheid van deze maatregelen zouden kunnen twijfelen.

De bolsjewiki hebben de anarchistische idee niet officieel vogelvrij verklaard, maar iedere revolutionaire maatregel der anarchisten, ieder eerlijk optreden wordt door hen als „Machnowstsjina" gedoodverfd. En eveneens met een vanzelfsprekendheid, alsof ieder dat zonder meer moet begrijpen, gooien ze de anarchisten in de gevangenissen of slaan ze de hoofden af. Tenslotte bevindt zich zowel de Machnowstsjina als het anarchisme, dat niet slaafs voor het bolsjewisme kruipen wil, in dezelfde positie.

SLOTWOORD.

De hier weergegeven geschiedenis omvat nog lang niet de gehele beweging in volle omvang. Wij hebben, ofschoon nog zeer onvolledig, alleen maar de geschiedenis van de hoofdstroom, die uit Goeljaj-Pole kwam, trachten weer te geven. Deze vormde slechts een deel der totale beweging. Als sociale beweging der oekrajnse arbeidersbevolking, was de Machnowstsjina oneindig veel breder aangelegd dan wij 't hier hebben kunnen beschrijven. Haar geest, haar leuzen hebben de meeste gouvernementen in beweging gebracht. Onder de boeren en arbeiders van bijna alle gouvernementen vond een zekere psychologische en sociale ommekeer plaats, waardoor zij er toe kwamen pogingen te doen hun onafhankelijkheid in Machnowse zin te veroveren; overal werd tot de sociale revolutie opgeroepen, werden pogingen gedaan tot revolutionaire strijd en scheppingen te komen. Wanneer wij al deze talrijke zijarmen en vertakkingen der Machnowstsjina in de gehele Oekrajne hadden kunnen volgen, — wanneer wij van al deze stromingen hadden kunnen vertellen, ze met elkaar verbinden, en onder één licht bezien, — dan had zich het grandioze beeld aan ons voorgedaan van een millioenen tellend revolutonair volk, dat onder de banier der Machnowstsjina voor het meest waarachtige deel der revolutie, n.l. voor vrijheid en gelijkheid streed. Onder de gegeven omstandigheden der bolsjewistische heerschappij is het echter absoluut uitgesloten zulk een werk te kunnen verrichten, zelfs wanneer men bereid zou zijn er zichzelf alle denkbare ontberingen voor te getroosten.

En het werk, dat hier gegeven is, dat slechts een enkele vertakking der beweging behandelt, is nog zo beknopt mogelijk gehouden. Een zeer groot dokumenten- en feitenmateriaal bleef nog ongebruikt en daarom is het werk, zowel naar inhoud als vorm, onwillekeurig sterk besnoeid.

Wij hopen, dat een volledig werk over de geschiedenis der Machnobeweging mettertijd geschreven zal kunnen worden.

Behalve de hier reeds opgenoemde fouten, gaat het werk er ook nog mank aan, dat de negatieve zijden van de Machnobeweging niet volledig genoeg beschreven zijn.

Geen enkele sociale, historische beweging, al heeft die nog zo'n hoge vlucht, kan fouten, absolute gebreken en negatieve kenmerken vermijden. Natuurlijk zijn die ook in de Machnowstsjina te vinden. Men vergete echter niet, dat de Machnowstsjina geen experiment op sociaal gebied beproefd heeft en daarom ook niet tot het maken van fouten in dat opzicht komen kon. De Machnowstsjina was uitsluitend een sterk tot uitdrukking gekomen massabeweging, alleen haar onbaatzuchtige drang, de realiteit te overwinnen en de revolutie te redden. Daardoor moeten de zwakke zijden der beweging op dit gebied gezocht worden.

Een hoofdgebrek der beweging is, dat zij in de loop der beide laatste jaren uitsluitend op militair gebied werkzaam was. Dit is echter geen organisch gebrek der beweging, maar een noodlottigheid, een bittere noodzaak, die haar door de gehele toestand der Oekrajne opgedrongen werd.

Drie jaar onafgebroken burgeroorlog hebben de Zuid-Oekrajne in één enkel strijdterrein veranderd. Talrijke legers der verschillende partijen hebben haar in alle windrichtingen doorkruist en hebben de arbeiders en boeren in materiëel, sociaal en moreel opzicht geruïneerd. De boeren waren volkomen uitgeput. De eerste pogingen om een zelfbestuur van de arbeid in te voeren, werden verhinderd. De geest van sociaal scheppen gekneveld. Deze omstandigheden waren het, die de Machnowstsjina aan de gezonde bodem, waarin zij wortelde, uit de sociaalscheppende arbeid der massaas, ontrukten en haar dwongen oorlog te voeren, die, al was het dan een revolutionaire strijd, toch altijd oorlog bleef.

De vijanden van den vrijheid hebben steeds alles gedaan, om de Machnowstsjina op dit oorlogspad te houden. Dat is haar grote tragedie geweest, tot het eind toe.

Dit is ook het antwoord, dat gegeven kan worden aan die anarchisten, die, tengevolge van onkunde omtrent de ware omstandigheden, oordelend naar misvormde berichten uit de vierde of vijfde hand, de Machnowstsjina haar oorlogskarakter verwijten en op die grond zich er afzijdig van hielden. Dit oorlogskarakter was de beweging opgedrongen. Ja, meer dan dat, — alle regeringen, die er in de Oekrajne geweest zijn, de communistische niet in de laatste plaats, hebben alles in 't werk gesteld om de beweging in een slop te drijven, waaruit slechts één uitweg was: bandietendom. De gehele taktiek der sowjetregering in haar strijd tegen de Machnowstsjina was op deze berekening gebaseerd. Mag men nu deze taktiek der bolsjewiki op de weegschaal werpen in het nadeel der Machnowstsjina? Natuurlijk niet. Evenzo moeten wij, wanneer we van 't oorlogszuchtig karakter der beweging spreken, niet uitgaan van het feit, dat de Machnowtsi veel tijd aan militaire gevechten hebben moeten besteden, maar veeleer bedenken, waarmee zij begonnen zijn, welke doeleinden zij zich stelden, welke middelen zij gebruikten, om deze te bereiken.

Wij weten, dat zij ermee begonnen zijn, de hetman het land uit te jagen en de grond en de bodem, zowel als de gehele industrie tot het eigendom der werkende bevolking te verklaren. De opbouw van een vrij leven op de grondslag van volkomen onafhankelijkheid der arbeidersklasse in economisch en sociaal opzicht was het doel, dat zij zich gesteld hadden. De sociale revolutie en de vrije raden van arbeiders en boeren waren het middel, dat naar dit doel voeren moest.

Als revolutionairen van de daad vergenoegden zij er zich natuurlijk niet mee, de hetman te verdrijven en hun rechten te proclameren. Neen. Om de bourgeoisie een zo volkomen mogelijke nederlaag toe te brengen en hun rechten en revolutionaire verworvenheden te beschermen, organiseerden zij een militaire veiligheidswacht en bewezen daarmee een zeer diep begrip te hebben voor hun taak in de sociale revolutie. Want een positief revolutie-program kan alleen met succes doorgevoerd worden onder voor-

waarde, dat het den arbeiders tijdig gelukt, de militaire macht van de bourgeoisstaat te vernietigen.

Door de omstandigheid, dat de beweging in actief en offensief opzicht niet algemeen was, doch slechts enkele gouvernementen omvatte, was het mogelijk, dat zij omsingeld werd door de vijandelijke machten, n.l. door de Petljoera-troepen, door de bolsjewiki (beiden aanhangers der staatsgedachte) en door de talrijke legers van Denikin, die van alle zijden, uitgerust met kolossale militaire machtsmiddelen, hen overvielen. Natuurlijk moest de beweging sterke veranderingen in haar taktiek, haar methode, haar handelwijzen aanbrengen, daar zij gedwongen werd, het grootste deel harer krachten in de strijd om vrijheid aan de militaire zaken te wijden. Dat was echter, we zeiden het reeds, niet haar schuld, maar haar ongeluk.

De permanente oorlogstoestand gaf den Machnowtsi een aantal bijzondere kentekenen, die alleen door hun uitzonderingspositie te verklaren zijn: ijzeren discipline in het leger, onverbiddelijk optreden tegen vijanden. Toch bleven de Machnowtsi ondanks deze dingen in de eerste plaats revolutionairen. Toen de Machnowtsi in October 1919 Jekaterinoslaw bezetten, lieten zij alle zich voor genezing in de ziekenhuizen bevindende Denikintsi, zo goed als de soldaten van andere legers, onverschillig of het soldaten of officieren waren, volkomen met vrede. En deze zelfde Machnowtsi hebben toch wegens disciplinebreuk of schending der revolutionaire eer wel eigen commandanten, zoals Bogdanoff en Lasjkewitsj, doodgeschoten[1]).

In het achtste hoofdstuk hebben wij op enige ernstige fouten en verzuimen binnen de beweging gewezen. Wat nu een aantal andere fouten en negatieve kwaliteiten be-

[1]) Bogdanoff, Stafchef van de 2de Opstandige Brigade, werd in Oktober 1919 te Alexandrowsk doodgeschoten, omdat hij in naam van het leger, inderdaad echter ten eigen voordele, van de bourgeoisie betalingen geëist had.

Lasjkewitsj. — Beroemd kommandant van het roemrijke 13de Opstandsregiment, werd in de zomer van 1920 op grond van een besluit ener massavergadering van opstandigen doodgeschoten, omdat hij legergelden voor zijn privé-genoegens besteed had en omdat hij enige opstandigen, die in moeilijke omstandigheden verkeerden, niet geholpen had, ofschoon hij legergelden ter beschikking had.

treft, deze zijn zo onbelangrijk, dat het geen zin heeft, daar langer bij stil te staan[1]).

Nu komt de vraag ter sprake: wat verder?

De strijd van de Machnowtsi met de communistische regering kreeg een zuiver militair karakter.

Onder het volk is opbouwend- noch ontwikkelingswerk mogelijk. Vrij-socialistische mogelijkheden zijn uitgesloten. Wat voor zin had het, zulk een strijd voort te zetten?

Zonder twijfel scheen de toestand der Machnowstsjina meer dan kritiek en voortzetting van de strijd leek hopeloos. De kultus van het militarisme, steunend op de wortel van de staat, drukte de massaas van de Oekrajne en Groot-Rusland tegen de wand en een epidemie van verraad en onrechtmatige terechtstellingen woedde over het land. — Maar dit alles is slechts zo, wanneer men de zaken van een eng standpunt van staatsgedachte uit, beziet.

We leven in een revolutieperiode, waarin een aantal revolutionaire massabewegingen der arbeiders en boeren afgewisseld wordt met de reactionaire pogingen van verschillende regeringen om deze bewegingen meester te worden en onder dictatuur te brengen. De massa-beweging van Februari-Maart 1917 maakte plaats voor de Doemaregering. De beweging der land- en fabrieksarbeiders in de zomer van 1917 riep de burgerlijk-socialistische regerings-coalitie in het leven. Op de golfslag der machtige Octoberbeweging der arbeiders en boeren volgde het communistische regiem.

De omstandigheid, dat de communistische regering zo lang

[1]) We willen hier nog eens opmerken, dat de negatieve kanten der beweging, waaromtrent de russische regering zoveel meedeelt, plunderingen, onderdrukking der vreedzame bevolking, antisemitisme — in het rijk der fantastische leugens thuis horen. Een weerlegging van deze leugens vormt reeds het feit van de buitengewoon goede ontvangst, die de boeren van alle dorpen van de Oekrajne en Groot-Rusland het leger van Machno en dit ook alleen, steeds bereidden. Als andere weerlegging kunnen bolsjewistische dokumenten dienen. In alle rapporten over de strijd tegen de Machnowstsjina (geheime stukken, die niet voor publiciteit bestemd waren) herhalen de agenten der sowjetregering steeds, dat de strijd tegen de Machnowstsjina erg bemoeilijkt wordt door de algemene hulp, die de boeren het Machnoleger overal deden geworden, terwijl zij tegelijkertijd het rode leger zoveel mogelijk hindernissen in de weg trachtten te leggen.

in het revolutionaire Rusland aan het roer blijft, is voor velen aanleiding, te geloven, dat deze het eigenlijke product der Russische revolutie is, haar natuurlijke vorm. Dat is echter absoluut onjuist. De russische revolutie en de communistische regering zijn antipoden, zijn uitgesproken tegenstellingen.

In de geschiedenis der russische revolutie is de communistische regering de fijnste, buigzaamste, maar tegelijkertijd hardnekkigste vorm van reactie. Reeds bij 't begin van haar vorming kwam het tussen haar en de revolutie tot strijd. In deze strijd hebben de werkende massaas van Rusland reeds de belangrijkste veroveringen der revolutie — n.l. de vrijheid van organisatie, woord en pers, de onaantastbaarheid van de persoon, enz. — verloren. Deze strijd had door geheel het onmetelijke Rusland heen plaats, in elke stad, elk dorp, elke fabriek en vond zijn tragische hoogtepunt in Februari-Maart 1921 in de Opstand van Kroonstad[1]).

Op dit ogenblik verkeert Rusland in een fase van de zwartste reactie. Of nu de revolutionaire beweging der arbelders en boeren overwinnen òf de reactie zich staande houden en voor lange tijd verankeren zal, is moeilijk te zeggen. Eén ding is zeker: de revolutieperiode, die Rusland nu doorleeft, is nog lang niet ten einde, geweldige revolutionaire energieën zijn nog in het volk opgehoopt; het heeft nog droog kruit genoeg en in de eerstkomende jaren is een hernieuwd revolutionair optreden der massaas zeer goed te verwachten[2]).

---

[1]) Revolutionaire matrozenopstand door Trotski in bloed gesmoord. Gepoogd zal worden een afzonderlijk geschrift, dat over deze episode bestaat (van de hand van Alexander Berkman) eveneens in het Hollands uit te geven. De titel is als bovengenoemd. (Vert.)

[2]) Arsjinoff heeft hier de veel voorkomende fout gemaakt, van „te zien met verkort perspektief". We schrijven thans 1935. Het bolsjewisme heeft zich op ontstellend-stevige wijze verankerd en tot een macht boven en buiten het volk ontwikkeld, een macht, die in staat gebleken is het russische rijk als gelijkberechtigde met de andere imperialistische grootmachten in het wereldgeheel in te schakelen. De revolutionaire energie der massaas is in de verschillende „pjatiletka's" (vijfjarenplannen) afgeleid, zogoed als de strijdwil met de opbouw van het rode leger afgereageerd wordt. Alle oppositie, zelfs alle kritiek wordt doodgedrukt (Trotsky, Kameneff, Zinowjew, enz. enz. enz.).

De Machnowstsjina leefde van de onderdrukte revolutionaire krachten der massaas. Zij heeft daarvoor geweldige heldendaden verricht, die de sowjetregering valselijk zichzelf toeschrijft. Zij heeft in de Oekrajne het hetmanaat ten grave gedragen, zij heeft de Petljoerowstsjina vernietigd, de revolutie uit Denikin's klauwen gered en in belangrijke mate aan Wrangels eindelijke ineenstorting meegewerkt.

Het moge paradoxaal klinken, maar het is een onloochenbaar feit, dat de communistische regering in Rusland staande kan blijven en wortelen alleen dank zij de reusachtige revolutionaire strijd der Machnowtsi met de talrijke contrarevolutionairen.

Later werd de Machnowstsjina gedwongen zich op haar eigen wijze aan de verhoudingen aan te passen, alle krachten in 't werk te stellen om de periode van reactie te overleven. Dit is een revolutionair taktische manoeuvre, een strategische schaakzet, die jaren duren kan. De eerstvolgende vijf tot tien jaar zullen over 't lot der Machnowstsjina en de gehele russische revolutie beslissen [1]).

De redding der russische revolutie is in haar bevrijding van staatsketenen te zoeken en in het scheppen van een sociale ordening op grond van een vrij en gemeenschappelijk zelfbestuur der arbeiders en boeren. Wanneer in de massaas zulk een nieuwe oriëntatie in de aangegeven richting zich gelden doet, zal de Machnowstsjina het middelpunt van een algemene, revolutionaire aaneensluiting worden. Ze zal de oorlogskreet, het parool zijn, waaronder alle moedigen, krachtigen, de arbeidersklasse fanatiek toegedanen zich verzamelen zullen. Want dan zal het gaan om de waarachtig-proletarische, sociale revolutie.

* * *

Nog een vraag komt naar voren.

Natuurlijk zal een nieuwe revolutie tegen de bolsjewiki niet uitblijven. Zij echter, die heil verwachten van de zijde der zoëven genoemden, vergissen zich toch wel zeer. Het in dit boek over deze mensen meegedeelde zal toch elk onbevooroordeelde wel duidelijk maken, dat dit slachters van de revolutie zijn als de rest, al verschillen zij in nuance. (Vert.)

[1]) Ook deze termijn blijkt te kort genomen. (Vert.)

De Machno-beweging was hoofdzakelijk een beweging van de armste lagen der oekrajnse boerenbevolking. De overwinning der Machnowstsjina zou betekend hebben, dat deze armste lagen der boerenbevolking overwonnen. Zou dat gelijkluidend zijn met de overwinning van de idee der Machnowstsjina, — met een overwinning der sociale revolutie?

Direct nadat zulk een beweging overwonnen had, zouden de boeren voor de noodzakelijkheid staan voor de voorziening der stedelijke arbeiders met levensmiddelen te zorgen. Daar nu de industrie in de steden stilliggen zou, bovendien niet aangepast zou zijn aan de behoefte van het dorp, zouden de arbeiders niet in staat zijn, de boeren met producten van hun arbeid te betalen. Dientengevolge zouden de boeren de eerste tijd de stadsarbeiders zonder meer moeten helpen. Zouden zij tot zulk een edelmoedige revolutionaire daad werkelijk in staat zijn? De communisten spreken immers steeds van de boeren als reactionairen, die geheel bezeten zijn door de idee van eigen bezit. Zal deze geest niet de overhand krijgen? Zullen zij niet de stad de rug toekeren en zonder hulp laten?

Wij zijn er vast van overtuigd, dat dit niet het geval zal zijn.

De Machnowstsjina begreep de sociale revolutie in haar eigenlijke betekenis. Zij begreep, dat deze slechts zegevieren kon bij de nauwste samenwerking tussen stad en land. De boeren begrijpen, dat zij zonder hulp van de industriële ondernemingen niet het tiende bereiken kunnen, van wat de revolutie hun belooft. Tegelijkertijd zien zij de stedelijke arbeiders als broeders, leden ener zelfde werkende familie.

Het lijdt geen twijfel, of de boeren zullen op 't ogenblik dat de sociale revolutie zegeviert, de arbeiders te hulp komen. En dat zal een revolutionaire, vrijwillige ondersteuning zijn. Op 't ogenblik staat de zaak zo, dat het koren, dat den boeren ontnomen wordt, in de eerste plaats gebruikt wordt om de reusachtige staatsmachinerie in stand te houden. De boer begrijpt heel goed, dat geheel die kostbare burocratische machine noch voor hem, noch voor

de arbeider nodig is en ongeveer dezelfde rol speelt als de gevangenisdirectie t.o.v. de gevangenen. Daarom heeft hij niet het minste verlangen, zijn graan vrijwillig aan de staat af te geven. Daarom staat hij ook vijandig tegenover de belastinggaarders, de commissarissen en de overige vertegenwoordigers van het staatsregiem.

Wel bestaat bij de boeren het voortdurende streven directe betrekkingen met de stedelijke arbeiders aan te knopen. Op boerencongressen is die vraag meermalen aan de orde gesteld en werd door de boeren in positief-revolutionaire zin beantwoord. Wanneer nu de massaas van het stadsproletariaat op 't ogenblik der sociale revolutie onafhankelijk zijn en door middel van hun eigen organisaties onmiddellijk voeling met de boeren krijgen, zullen deze laatsten hen stellig helpen, omdat zij veel te goed weten, dat de arbeiders hun binnenkort door de reuzenkracht der industrie alles voor de dagelijkse behoeften van stad en land terug kunnen leveren.

* * *

De Machnowstsjina heeft nu één zijde der russische werkelijkheid onthuld. Zeker zal de tijd komen, en ook de mensen zullen er dan zijn, die deze werkelijkheid van alle zijden met het licht der waarheid zullen beschijnen. Dan echter zal de rol van 't bolsjewisme in de russische revolutie ieder duidelijk blijken.

Maar ook nu reeds in het door ons belichte gebied zien we zijn ware gelaat. De geschiedenis van de Machnobeweging, waarin de volksmassaas een aantal jaren lang trachtten, hun onafhankelijkheid te verwerkelijken, onthult ons het bolsjewisme in zijn ware gedaante en vernietigt grondig de legende van zijn zogenaamd revolutionair, proletarisch karakter.

De gehele russische revolutie door, heeft het bolsjewisme, wanneer arbeiders pogingen deden tot werkelijke zelfstandigheid te komen, eigen leven te organiseren, deze pogingen gewurgd. Zijn reaktionaire geest aarzelde zelfs niet, wanneer het iedereen duidelijk bleek, dat de russische revolutie onder de alles vernietigende diktatuur verstikte. De krankzinnige, zieke gedachte, de gehele revolutie met geweld binnen de

grenzen van zijn program te houden, liet geen ogenblik af.

In de jaren 1919 en 1920 behoorde de redding der russische revolutie nog tot de mogelijkheden. Ook heden is zij nog mogelijk. Men behoefde zich maar op de revolutionaire geest der massaas te beroepen, men behoefde de zelfwerkzaamheid der arbeiders- en boerenorganisaties maar de vrije loop te laten. De revolutie ware, zodra zij haar geloof en wil terug gevonden had, gered. Weer zou in de massaas het geweldige enthousiasme wakker worden, — weer zou het tot heroische strijd zich aangorden, — de wil tot de grote daad zou opvlammen en alle wonden van het sociaal-ekonomisch organisme zuiveren.

Maar de bolsjewistische diktatuur verhindert dit alles!

Het is onjuist, wanneer de aanhangers der staatsgedachte beweren, dat de massa alleen maar in staat is, het oude te vernietigen, maar niet tot scheppen bekwaam zou zijn.

Ook op het gebied van scheppen, op het gebied van de gewoonste, meest alledaagse arbeid, is de massa tot heroische daden in staat. Ze moet daartoe echter vaste grond onder de voeten hebben, ze moet zich vrij voelen, ze moet zien en geloven, dat het werk, dat zij doet, háár werk is. Zij moet in elke maatschappelijke maatregel haar eigen wilsuiting voelen, haar eigen hoop en streven. In één woord: de massa moet in de volstrekste zin zichzelf besturen.

De bolsjewiki hebben er zich aan gewend, in de massa slechts gehoorzaamheid en steun voor hun eigen plannen te zoeken, — in geen geval echter revolutionaire geest.

Het is een niet te weerleggen historisch feit, dat door de voortdurende revolutionaire strijd tegen allerlei onderdrukkers in de Oekrajne een bizonder betekenisvolle permanent-revolutionaire situatie werd geschapen, waardoor de werkende klasse als 't ware met geweld tot het oplossen van principiële revolutionaire problemen werd gedreven.

Deze situatie werd niet door de bourgeoise kontra-revolutie, maar door de kommunistische regering verstoord. Deze heeft in naam der partijdiktatuur op militaire wijze alle pogingen der arbeiders tot zelfbestuur verstikt en daarmee de revolutionaire toestand in 't land doodgedrukt. De doelstelling der revolutie ging daarmee verloren.

In het ziekelijk geloof aan eigen diktatuur is het bolsjewisme zo versteend, is zo van de revolutie vervreemd, dat ze deze liever dood terneder liggen ziet, dan er konsessies aan te doen. Op noodlottige wijze heeft het bolsjewisme de geweldigste revolutionaire mogelijkheden, die er ooit bestonden, vernield. Daarvoor moet het door de proletariërs der gehele wereld aan de schandpaal genageld worden.

Men moet zichzelf echter niet bedriegen met de gedachte, dat het bolsjewisme alleen de schuld draagt van het ineenstorten der russische revolutie. Het bolsjewisme heeft steeds dat verwerkelijkt, wat tientallen jaren lang door de socialistische wetenschap uitgewerkt was. Zijn gehele praktijk is aan de theorie van het z.g.n. wetenschappelijke socialisme ontleend.

De arbeidersklasse der wereld moet, wanneer zij naar hen zoekt, die schuldig zijn aan de schandelijke en ellendige positie waarin de socialistische diktatuur de arbeiders en boeren van Rusland gebracht heeft, **het gehele socialisme** ter verantwoording roepen en veroordelen.

Het bloedige treurspel van de russische arbeiders en boeren mag niet spoorloos voorbijgaan. Meer dan iets anders heeft de socialistische praktijk in Rusland bewezen, dat de arbeidersklasse geen vrienden heeft, doch slechts vijanden, die er op loeren, de arbeid met beslag te beleggen. Het socialisme heeft afdoend bewezen, dat het tot de vijanden behoort. Deze gedachte zal zich met elk jaar dieper en dieper in het bewustzijn der massaas vastwortelen [1]).

Proletariërs der gehele wereld, gaat tot uzelf in en zoekt daar en brengt de waarheid voort: nergens anders zult gij die vinden.

Dat is het, wat de russische revolutie ons verkondigt.

* * *

De sowjetregering heeft in 't verloop van haar derde overval op het opstandsgebied alles gedaan, wat in haar vermogen lag, om de Machnowstsjina de doodsteek toe te brengen. Dank zij de bij beëindiging van de Krim-veldtocht vrij-

[1]) Hoe profetisch gezien alweer! Het ontstaan van het fascisme is o.a. hierdoor te verklaren. (Vert.)

gekomen troepen en haar betere bewapening lukte het haar in de zomer van 1921 het opstandige leger te verslaan en de kern van dit leger met Nestor Machno daarbij, te dwingen, naar een gebied af te trekken, dat onderhorig was aan de roemeense regering. Hierop bezetten de sowjettroepen het gehele opstandsgebied en de revolutionaire massaas werden met geweld gedwongen, zich aan de diktatuur van het bolsjewisme te onderwerpen.

* * *

Hoe zal het verder gaan?

Het leven zelf zal karakter en vorm van verdere strijd bepalen. Boven alles echter staat vast: de geknechte mensheid zal zichzelf trouw blijven, tot het laatste toe zal zij steeds weer voor de grote gedachte van arbeid, vrijheid en gelijkheid in de strijd gaan.

Tot de overwinning toe, — want de mensheid is onsterfelijk.

Daar, waar de werkende massa zichzelf tegen knechtschap beschermt, — waar zij de liefde voor onafhankelijkheid aankweekt, — waar zij haar eigen levenswil verhoogt, — daar zal zij steeds weer haar eigen sociale, historische bewegingen scheppen, daar zal zij telkens van zichzelf uit werken. Daarin is de mensheid zichzelf het meest trouw.

En juist zulk een beweging was de Machnowstsjina.

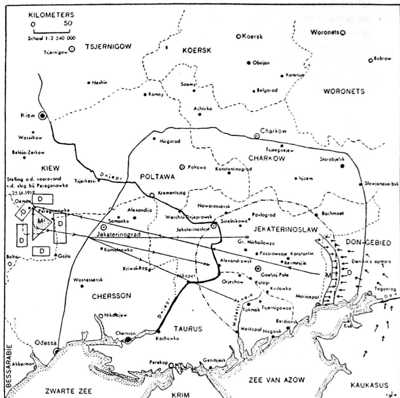
Rusland, Januari/Juni 1921.

EINDE

Ik stel er prijs op te verklaren, dat ik door tijdgebrek, tengevolge van onvoorziene omstandigheden, de vertaling der hoofdstukken 8 en 9 uit handen moest geven en daarin niet dan de hoogstnoodzakelijke korrektie aanbrengen kon.

H. E.

KAART VAN HET MACHNOGEBIED (NAAR P. ARSJINOF)

De streep-stip-lijn is de grens van het eigenlijke invloedsgebied van de Machno-beweging, de getrokken lijn de buitenste grens, tot waar haar aktie zich uitstrekte. Rechts is de opstelling van de beide fronten bij Denikin's inval in het voorjaar van 1919 aangegeven, de lange pijlen tonen de richting van Machno's terugtocht tot het keerpunt bij Peregonowka, waar eveneens de stellingen van beide legers zijn getekend. Machno's terugkeer naar het opstandsgebied, nadat Denikin's troepen verslagen waren, is weer door pijlen aangegeven.

De door de geograaf en radicaal-pacifist Wim J. Jong vervaardigde kaart van het Machnogebied, die in 1935 als aanhangsel bij de Boemerang-uitgave van Pjotr Arsjinof's 'Geschiedenis der Machnobeweging' verscheen.
Doordat deze landkaart in kleiner formaat gedrukt is, dan door de tekenaar bedoeld, is de schaal onjuist aangegeven. Deze moet zijn 1:4.725.000.

ELF VLUGSCHRIFTEN VAN DE MACHNOVSTSJINA
(januari - juni 1920)

vertaald en van een inleiding
voorzien door Frans Lodewijkx

De elf hier gepubliceerde vlugschriften zijn afkomstig uit het archief van de Italiaanse anarchist Ugo Fedeli, wat zich in het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis te Amsterdam bevindt. Fedeli kwam in het begin van de jaren twintig in het bezit van deze documenten, toen hij Moskou, Berlijn en Parijs bezocht. In Parijs maakte hij overigens kennis met Nestor Machno. De oorspronkelijke Russische documenten werden gepubliceerd in de International Review of Social History (XIII) 1968, door L.J. van Rossum van een inleiding voorzien, en verschenen in een Engelse vertaling als appendix bij de Engelse uitgave van Arsjinof's 'Geschiedenis' (1974). De hier aangeboden documenten zijn vanuit het Engels vertaald!

Het papier waarop de oorspronkelijke teksten gedrukt zijn bestaat uit onder andere uit kasboeken gescheurde bladzijden en uit pakpapier van een snoepfabriek, wat duidt op een papierschaarste binnen de Machnovstsjina. Even 'onverzorgd' als het papier is het taalgebruik. Regelmatig lijkt het alsof de schrijvers zoveel mogelijk informatie in één zin wilden stoppen, slechts van elkaar gescheiden door komma's en punt-komma's. Het directe gevolg daarvan was – en is – dat die zinnen krom, lang en soms nauwelijks leesbaar zijn. Een mogelijke oorzaak is de ongeletterdheid van de schrijvers, een andere het spoedeisende karakter.

De vertaler heeft aan dat karakter van deze documenten niets veranderd, temeer niet daar het een essentieel onderdeel vormt van de hectische periode waarin de Machnovstsjina toen (eerste helft van 1920) verkeerde.

Korte inhoud van de vlugschriften

1. Oproep aan de Oekraïnse boeren en arbeiders een Al-Oekraïns congres te organiseren, gevolgd door een verklaring betreffende het leven van de boeren en de arbeiders waarin een aantal maatrege-

len voorgesteld en een aantal andere voorgeschreven worden.

2. Een kort overzicht van de strijd van de Machnovisten tegen de diverse vijanden in het algemeen, en de bolsjewisten in het bijzonder, gevolgd door een oproep congressen te organiseren.
3. Over de terreur van het Rode Leger vergezeld van een oproep daar tegen te strijden.
4. Over de Machnovstsjina en haar uiteindelijke doel.
5. Over de bloedverwantschap tussen de soldaten van het Rode Leger, zijnde arme boeren en arbeiders, en de opstandige Machnovisten, eveneens arme boeren en arbeiders, gevolgd door een oproep aan de Rode soldaten zich bij de Machnovstsjina aan te sluiten.
6. Zie document 5.
7. Oproep aan de Oekraïnse boeren en arbeiders zich aan te sluiten bij de Machnovstsjina in haar strijd tegen de Witten.
8. Oproep – met een dreigende ondertoon – aan de Oekraïnse jongeren zich bij de Machnovstsjina aan te sluiten.
9. Verklaring tegenover de kozakken van de Don en de Koeban over het ontstaan en het doel van de Machnovstsjina vergezeld van een rechtzetting van geruchten alsof Machno dood en de Machnovstsjina een bandietenbende zouden zijn, en gevolgd door een oproep opnieuw in opstand te komen.
10. Zie document 5.
11. Zie document 5.

* * *

VERKLARING VAN HET REVOLUTIONAIRE OPSTANDELINGENLEGER VAN DE OEKRAÏNE (MACHNOVISTEN)

Aan alle boeren en arbeiders van de Oekraïne. Via telegraaf, telefoon of post te versturen naar alle dorpen, landelijke districten en gouvernementen van de Oekraïne. Voor te lezen op boerenvergaderingen, in fabrieken en werkplaatsen.

Werkende Vrienden! Het Revolutionaire Opstandelingenleger van de Oekraïne (Machnovisten) werd in het leven geroepen uit protest te-

gen de onderdrukking van de boeren en arbeiders door enerzijds de regering van de bourgeois-landheren en anderzijds de bolsjewistisch-communistische dictatuur.

Voor zichzelf één einddoel vaststellend – de strijd voor de totale bevrijding van de Oekraïnse werkende klasse van de onderdrukking door verscheidene machthebbers èn voor de vestiging van een WAARLIJK SOCIALISTISCHE SOWJET-ORDE – vocht het opstandige Machnovistenleger koppig aan verschillende fronten om deze einddoelen te bereiken, en brengt zij nú de strijd tegen het leger van Denikin tot een victorieus einde: bevrijdt zij streek na streek van elke dwingelandij.

Veel boeren en arbeiders vragen zich af: Wat gaat er nu gebeuren? Wat moeten we nu doen? Wat moeten we doen met de wetten van de verdreven machthebbers enz.?

Al deze vragen zullen afdoende en tot in detail beantwoord worden op het Al-Oekraïns Congres van Boeren en Arbeiders, dat onmiddellijk bijeen moet komen, dat wil zeggen, zodra zich voor de boeren en de arbeiders de mogelijkheid voordoet om samen te komen. Dit congres zal alle dringende vragen betreffende het leven van boeren en arbeiders uitvoerig bespreken en er een beslissing over nemen.

Gezien het feit dat het congres op een nog niet nader te noemen datum bijeen wordt geroepen, vindt het opstandige Machnovistenleger het noodzakelijk de volgende verklaring betreffende het leven van boeren en arbeiders af te leggen:

1. Alle decreten van de (vrijwillige) regering van Denikin zijn buiten werking gesteld. De decreten van de communistische regering die in strijd zijn met de belangen van de boeren en de arbeiders worden eveneens ingetrokken.

Noot: Het werkende volk moet zelf beslissen welke decreten van de communistische regering schadelijk voor haar zijn – de boeren tijdens hun vergaderingen, de arbeiders in hun fabrieken en werkplaatsen.

2. De grond van de dienstadel, de kloosters, de prinsen en de andere vijanden van de zwoegende massa's komen, met al het vee en alle goederen, toe aan die boeren die zich slechts met behulp van hun eigen arbeid onderhouden. Deze overdracht zal op een ordelijke manier, zoals besloten op de boerenvergaderingen, uitgevoerd worden. De boeren moeten in deze niet alleen aan zichzelf denken maar ook aan het gezamenlijke

belang van de gehele onderdrukte boerenstand.

3. Fabrieken, werkplaatsen, mijnen en andere produktiemiddelen worden het bezit van de arbeidende klasse als geheel. Zij zal alle bedrijven zelf beheren via haar vakbonden, de produktie weer op gang brengen en proberen alle industrieën in het land in een eenheidsorganisatie te verbinden.

4. Voorgesteld wordt dat alle boeren- en arbeidersorganisaties beginnen met de opbouw van vrije boeren- en arbeiderssowjets. Alleen diegenen die constructief werk, noodzakelijk voor de sociale economie, verrichten, kunnen meedoen in de sowjets. In de boeren- en arbeiderssowjet is geen plaats voor vertegenwoordigers van politieke organisaties, daar hun participatie zo'n sowjet zal veranderen in een verlengstuk van de partij wat kan leiden tot de ineenstorting van het sowjet-systeem.

5. Het bestaan van de *Tsjeka*, van partij-comités en dergelijke dwang uitoefenende autoritaire en disciplinaire instituten is niet te tolereren temidden van vrije boeren en arbeiders.

6. Vrijheid van meningsuiting, van pers, vergadering, vereniging enz. zijn onvervreemdbare rechten van elke werker, en iedere beperking van die rechten is een contra-revolutionaire daad.

7. Legers, politiemachten en staatsmilitia zijn afgeschaft. In plaats daarvan zal het volk haar eigen verdediging organiseren. Deze zelfverdediging kan alleen door de boeren en arbeiders georganiseerd worden.

8. De boeren- en arbeidersowjets, de zelfverdedigingsgroepen én elke boer en arbeider afzonderlijk mogen geen contra-revolutionaire uitingen en wat dies meer zij van de zijde van de bourgeoisie of van officieren meer dulden. Zij mogen evenmin het verschijnsel banditisme toelaten. Iedereen die schuldig verklaard wordt aan banditisme of contra-revolutionair gedrag wordt ter plekke neergeschoten.

9. Bolsjewistisch en Oekraïns geld moet naast ander geld geaccepteerd worden. Diegenen die zich hier niet aan houden zijn onderhevig aan revolutionaire maatregelen.

10. De onderlinge ruil van arbeidsprodukten blijft vrij; voorlopig zal deze activiteit niet door organisaties van boeren en arbeiders worden overgenomen. Wel wordt voorgesteld dat de ruil van goederen voornamelijk plaatsvindt TUSSEN DE LEDEN VAN DE WERKENDE KLASSE.

11. Alle individuen die opzettelijk de verspreiding van deze verklaring belemmeren zullen als contra-revolutionair beschouwd worden.

Revolutionaire Militaire Sowjet en Bevelvoerende Staf van het Revolutionaire Opstandelingenleger van de Oekraïne (Machnovisten)

7 januari 1920

* * *

KAMERADEN BOEREN!

Gedurende vele jaren hebben de Oekraïnse boeren gestreden met hun oude vijanden en onderdrukkers. Duizenden van de beste zonen van de Revolutie zijn gevallen in de strijd voor de totale bevrijding van het Werkende Volk van elke onderdrukking. Dankzij de heroïsche krachtsinspanningen van het boeren-opstandelingenleger van de Oekraïne werd Denikin de fatale slag toegebracht. De opstandige boeren, met hun leider — Vadertje Machno — aan het hoofd, maandenlang aan het thuisfront van de Witten verblijvend, omringd door een normaal gesproken sterkere vijand, uitgeput door de ergste ziekte — typhus, welke dagelijks honderden van onze beste strijders aan het gevecht onttrok, en die het regelmatig aan munitie ontbrak, zij vielen de vijand met blote handen aan en onder hún krachtige slagen vluchtten de beste troepen van Denikin — de detachementen van Sjkoero en generaal Mamontoff. Dankzij ongelooflijke krachtsinspanningen en het bloed van de beste strijders vernietigden de opstandige boeren het front van Denikin en openden zij de poort voor hun noordelijke broeders — voor Boeren en Arbeiders; kameraden van het Rode Leger namen in de Oekraïne de plaats in van de hordes van Denikin — arbeiders en boeren uit het noorden. Voor de Oekraïnse werkende boeren rees nu, afgezien van de gezamenlijke taak — de strijd tegen de Witte gardes — een tweede vraagstuk op, namelijk de opbouw van een waarlijk sowjet-systeem, waarin de sowjets, gekozen door het werkende volk, de dienaren van het volk zullen zijn, de uitvoerders van die wetten en die orders, die het werkende volk zelf zal uitschrijven op het Al-Oekraïnse Werkers Congres. Maar de leiding van de Communistische Partij, die uit het Rode Leger een blind, gehoorzaam stuk gereedschap heeft gemaakt voor de verdediging van de commissarocratie; die de besten van de opstandige leiders met vuil besmeurt en belastert, is vastbesloten "de splinter te ontwortelen"

en de revolutionaire opstand te vernietigen die de Heren Commissarissen belemmert hun macht over het Oekraïnse werkende volk uit te breiden. De Commissarocraten willen in het werkende volk slechts "menselijk materiaal" zien, zoals Trotzki haar op het congres noemde, slechts kanonnevlees dat iedereen toegeworpen kan worden, maar aan wie op geen enkele manier ook maar één recht gegeven kan worden. De scheppende kracht en de organisatie van de boeren en arbeiders zal zonder de hulp van communisten tot stand worden gebracht.

Kameraden Boeren! Het Opstandelingenleger van de Oekraïne (Machnovisten) kwam uit jullie midden voort. Uw zonen, broers en vaders vulden onze gelederen. Het Opstandelingenleger is Uw leger, Uw bloed, Uw vlees. Ten koste van tienduizenden slachtoffers vocht het Opstandelingenleger voor het recht van het werkende volk zélf haar eigen orde op te bouwen, zelf over haar eigen welstand te beschikken, zij vocht niet om dat alles over te dragen aan de commissarissen. Het Opstandelingenleger vocht en vecht nog steeds voor de echte sowjets en niet voor de *Tsjeka* of de commissarocratie. Tijdens het bewind van de Hetman, de Duitsers en de Denikinisten stond de opstand ter verdediging van de werkende massa, hecht tegenover de onderdrukkers. En nu beschouwt het Opstandelingenleger het als haar heilige taak de verdediging van de belangen van de Oekraïnse werkende boeren tegen de pogingen van de heren commissarissen hen te onderwerpen, op zich te nemen. Het Opstandelingenleger herinnert zich de laatste commissaris-"bevrijder" nog goed. De autocraat Trotzki beval het Opstandelingenleger van de Oekraïne, dat door de boeren zelf was gecreëerd, zich te onderwerpen; hij beseft dat hij er nooit in zal slagen om het werkende volk te dwingen naar zijn pijpen te dansen zolang zij haar eigen leger heeft dat haar belangen verdedigt. Het Opstandelingenleger, dat geen broederlijk bloed wil verspillen, en veldslagen met het Rode Leger wil vermijden, en dat ondergeschikt is aan de wil van de werkende klasse, zal waken over de belangen van het werkende volk, en de wapens pas neerleggen op bevel van de vrije Al-Oekraïnse congressen, waarop het werkende volk zelf haar eigen wil tot uitdrukking brengt. Het Opstandelingenleger, het zwaard in de handen van het werkende volk, roept jullie, kameraden, op snel eigen congressen bij elkaar te roepen en de lange termijn opbouw van zowel uw geluk als van uw welstand in eigen hand te nemen; het is waar, de machtsbeluste commissarissen zullen ongetwijfeld alles doen wat mogelijk is om de vrije werkers-congressen te verbieden; daarom is het in het belang van het werkende volk dat zij de

commissarissen niet toestaat haar werkers-congressen te onderdrukken; daarom moet het congres op een geheime plaats en op een geheime datum plaatsvinden.

Kameraden Boeren, Bereid je voor op uw congres!
Haast je om voor de goede zaak te werken!
De vijand slaapt niet en jullie moeten niet slapen,
Daarin ligt de Garantie voor de Overwinning!

Lang Leve de Regionale Vrije Werkers-Congressen! Weg met de Commissarocratie! Lang Leve het Opstandelingenleger van de Boeren!

de Staf van het Opstandelingenleger
van de Oekraïne (Machnovisten)

8 februari 1920

* * *

EEN WOORD AAN DE BOEREN EN ARBEIDERS VAN DE OEKRAÏNE

Broeders boeren en arbeiders! Al meer dan drie jaar zijn jullie in een strijd gewikkeld met het kapitalisme en dankzij uw inspanningen, uw standvastigheid en energie hebben Jullie deze strijd bijna ten einde gebracht. De vijanden van de revolutie zijn uitgeput door uw slagen en Jullie, denkend aan de nakende overwinning, maakten je klaar om feest te vieren. Jullie geloofden dat uw onophoudelijke en vaak ongelijke strijd met de vijanden van de revolutie Jullie de kans zou geven het vrije sowjet-systeem, waar we allemaal naar streven, in praktijk te brengen. Maar Broeders, Jullie zien wie in uw plaats feest viert. De ongenode binnendringers vieren feest, de communistische beulen die snel over de door uw bloed, het bloed van uw zonen en broeders die de revolutionaire opstand maakten, schoongemaakte wegen binnenkwamen. Zij stalen de rijkdommen van het land. Niet Jullie, maar zij zijn de baas. Jullie, de boeren en arbeiders zijn voor hen slechts in naam een steun; zonder Jul-

lie konden zij zich geen boeren- en arbeidersregering noemen, konden zij geen nationale moordenaars en beulen zijn, konden zij niet onwillekeurig, in naam van de superioriteit van de partij het volk tiranniseren. De naam van het volk geeft hen in dit alles het recht. En daarom hebben zij Jullie, arbeiders en boeren, nodig.

In elk ander opzicht betekenen Jullie niets voor hen en zij houden dan ook geen rekening met uw mening. Zij ketenen, rekruteren, commanderen en regeren Jullie. Zij vernietigen Jullie. En Jullie, onderdrukten, dragen geduldig de verschrikkingen van executies, geweld en tirannie welke uitgevoerd worden door de communistische beulen, die alleen door uw revolutionaire rechtvaardigheid vernietigd kunnen worden, alleen door uw gezamenlijke protest – een revolutionaire opstand. Hiertoe worden Jullie opgeroepen door uw broeders, boeren en arbeiders die, net als jullie, sterven door de kogels van de Rode moordenaars die vee, graan en andere produkten met geweld confisqueren en naar Rusland zenden. Zij – uw naaste broeders – die vaarwel zeggen tegen hun eigen leven, die afscheid nemen van de mooie toekomst waar wij allen voor strijden, zij verzoeken Jullie dringend de revolutie, de vrijheid en de onafhankelijkheid te redden. Bedenk broeders boeren en arbeiders, dat wanneer jullie nu niet proeven van de totale vrijheid en onafhankelijkheid, jullie voortaan niet in staat zullen zijn uw eigen lot te bepalen of uw eigen geluk te smeden, en dat Jullie niet de bazen van de rijkdommen van uw land of van de vruchten van uw arbeid zullen zijn.

Dit alles zullen de ongenode regeerders – de communistisch-bolsjewistische nieuwkomers – voor jullie doen en zijn. Om van deze ongenode meesters en heersers af te komen moeten alle boeren met hun diepste toewijding geheime, landelijke en regionale boerencongressen organiseren, waarop de brandende vraagstukken van dit moment, ontstaan door de onverantwoordelijkheid en de dictatuur van die bandieten, behandeld en geregeld moeten worden. Laten wij, in het belang van het land en in het belang van het Oekraïnse werkende volk, niet toestaan dat het land totaal vernield wordt door die ongewenste meesters en heersers. In de Oekraïne mag geen plaats zijn voor hen of voor hun Rode huurlingen-moordenaars, de tirannen van het volk. Zonder een dag te verliezen moeten alle boeren zich organiseren via hun regionale congressen. Laten wij in elk dorp en elk gehucht regionale strijdbataljons oprichten; laten wij een leidinggevend gevechtsorgaan creëren.

Maar eens en voor alles, weiger de communistische beulen en hun huurlingen te helpen, weiger voedsel, graan en brood te geven. De ar-

beiders in zowel de steden als de dorpen, moeten op hun beurt weigeren lid te worden van de Communistische Partij, de *Tsjeka* of de voedelconfiscatie-detachementen; zij moeten alle deelname weigeren in communistische organen. Het Oekraïnse volk moet de hele wereld met woord en daad vertellen: weg met de moordenaars en de beulen, zowel Rood als Wit! Wij begeven ons naar het universeel goede, heldere en ware, en jullie geweld zal niet getolereerd worden.

Lang leve de internationale Sociale Revolutie van de Boeren en de Arbeiders!

De dood aan alle Witte gardes en commissarissen. De dood aan alle beulen!

Lang leve het vrije sowjet-systeem!

de Staf van het Revolutionaire Opstandelingenleger
van de Oekraïne (Machnovisten)

maart-april 1920

* * *

WIE ZIJN DE MACHNOVISTEN EN WAAR STRIJDEN ZIJ VOOR?

1. De Machnovisten zijn boeren en arbeiders die zich al in 1918 verzet hebben tegen de heerschappij van de Duits-Hongaarse en Oostenrijkse autoriteiten en de regering van de bourgeois hetman in de Oekraïne. De Machnovisten zijn die werkers die het strijdbanier verhieven tegen de Denikinisten en tegen elk type onderdrukking, geweld en leugen, waar zij ook vandaan kwam. De Machnovisten zijn die werkers door wier arbeid de bourgeoisie in het algemeen, en nu de Sowjet-bourgeoisie in het bijzonder regeert en rijk, dik, en vet wordt.

2. WAAROM NOEMEN WE ONSZELF MACHNOVISTEN?
Ten eerste, omdat wij in het begin, tijdens de verschrikkelijke reactie in de Oekraïne binnen onze kringen een toegewijde vriend en leider zagen, MACHNO, wiens protest tegen elke vorm van heerschappij over het werkende volk in heel de Oekraïne doorklonk, en

wiens stem tot strijd tegen alle onderdrukkers, plunderaars en politieke charlatans die ons verraadden, opriep, en die nu samen met ons opmarcheert naar het uiteindelijke doel: de bevrijding van het arbeidende volk van elke vorm van onderdrukking.

3. WAT ZIEN WIJ ALS BASIS VAN DE BEVRIJDING?

Het omvergooien van de monarchistische, republikeinse en sociaal-democratische regeringen, het omvergooien van coalitieregeringen en het omvergooien van de regering van de communistisch-bolsjewistische partij. Hun plaats moet worden ingenomen door het vrije en totaal onafhankelijke sowjet-systeem van het werkende volk, zonder regeringen met hun willekeurige wetten. Het sowjet-systeem is niet de macht van de sociaal-democratische communistische bolsjewisten die zich nu een sowjet-macht noemen; het is daarentegen de hoogste vorm van het niet-autoritaire, anti-étatistische socialisme, welke zich uitdrukt in de organisatie van een vrij, gelukkig en onafhankelijk systeem van sociaal leven voor het werkende volk, waarin elke werker afzonderlijk, en de samenleving als geheel zonder hulp in staat zal zijn het eigen geluk en welzijn te creëren volgens de principes van solidariteit, vriendschap en gelijkheid.

4. WAT VERSTAAN DE MACHNOVISTEN ONDER HET SOWJET-SYSTEEM?

De werkende massa moet zelf haar eigen vrije sowjets kiezen, welke háár wil en verlangens zullen uitvoeren, dat wil zeggen ADMINISTRATIEVE sowjets, géén leidinggevende sowjets. Het land, de werkplaatsen, de fabrieken, de mijnen, de spoorwegen en andere rijkdommen van het volk moeten aan het volk zelf toebehoren, aan hen die erin of erop werken, met andere woorden, zij moeten gesocialiseerd worden.

5. WELKE WEGEN LEIDEN NAAR DE MACHNOVISTISCHE DOELEINDEN?

Een onverbiddelijke revolutie en een aanhoudende strijd tegen alle leugens, tegen elke willekeur en dwang, waar zij ook vandaan komen; een strijd tot aan de dood, een strijd voor vrije meningsuiting, voor de rechtvaardige zaak, een gewapende strijd. Alleen door de afschaffing van alle heersers, door de vernietiging van de grondvesten van hun leugens zowel in staatszaken als op politiek en econo-

misch terrein, en alleen door de vernietiging van de staat door middel van een sociale revolutie kan het ware boeren- en arbeiders-sowjet-systeem gerealiseerd worden en kunnen wij het SOCIALISME bereiken.

Culturele en Opvoedkundige Dienst
van het Opstandelingenleger (Machnovisten)

27 april 1920

* * *

KAMERADEN IN HET RODE LEGER AAN HET FRONT EN IN DE RODE GARDES!

Het Oekraïnse volk, dat onderdrukt wordt door uw commandanten en commissarissen, en soms zelfs door Jullie onder leiding van de Commandanten en Commissarissen, protesteert tegen die heerschappij: zij wachtte op Jullie als bevrijders van de werkende massa van het juk opgelegd door de beulsbende van Denikin; maar na uw komst in de Oekraïne werd het grommen, janken en jammeren van het lijdende volk luider en luider. Overal vonden executies plaats, werden boerenhutten en zelfs dorpen in brand gestoken, werd er geplunderd en geweld gepleegd.

Het volk is uitgeput en mist de kracht om nog meer willekeur te verdragen, dit vroegtijdig onder ogen ziend, vraagt zij Jullie: willen jullie in het besef van deze verschrikkingen stoppen en bedenken op wie Jullie, *onder leiding van uw commandanten en commissarissen*, schieten? Wie stoppen Jullie in de gevangenissen en in de cellen? Zijn dat niet uw broers, vaders en kinderen? Natuurlijk zijn zij dat! Jullie doen dat, onbewust van het feit dat de officieren en generaals van het oude regime, profiterend van hun vrijheid en van Uw blindheid, in zachte gemakkelijke stoelen achteroverleunen en Jullie bevelen het arme volk te pesten. En Jullie, kameraden, voeren die orders blindelings, zonder enige aarzeling uit. Is het mogelijk dat Jullie niet doorhebben dat zij jullie tegen het arme volk opzetten, dat door hen van contra-revolutionaire daden wordt beticht omdat zij protesteert tegen de dictatuur van de bazen van

Trotzki en zijn bende van communistische medeplichtigen, die de revolutie in naam van de partijmacht smoren? Is het mogelijk dat Jullie niet zien dat de Oekraïnse boer zijn juk niet meer verdraagt en, ondanks de executies, voor zichzelf opkomt, ieder obstakel vernietigt en zich haast zijn bevrijding tot een goed einde te brengen? En Hij gelooft dat onder Jullie, kameraden in het Rode Leger, een meerderheid zijn broeder is, boer is zoals hij zelf, die even onderdrukt wordt als hij en die tenslotte met hem mee zal protesteren en zich bij hem zal aansluiten in de strijd tegen de gezamenlijke vijand: de rechtse bendes van Denikin en de linkse commisarocratie die zich hult in het kleed van het volk.

Kameraden, kijk zelf, zij creëren *Tsjeka's* en strafbataljons in Belorusland en vooral in de Oekraïne. En wie helpt hen? Jullie, mannen uit het Rode Leger, alleen Jullie! Is het mogelijk dat uw hart niet bloedt bij het horen van de kreunen en de kreten van uw broeders, vaders, moeders en kinderen? Is het mogelijk dat die bedrieglijke politieke vrijheden jullie zo hebben misleid dat jullie te zwak zijn om de commissarocratie te overwinnen en u zelf bij de boeren en de arbeiders te voegen die zich zelf en heel het volk bevrijden van onderdrukking en geweld? Is het mogelijk dat jullie binnen uw gelederen niet diegenen zien die, dankzij uw bloed en leven boven Jullie uitgestegen zijn, zelf de macht in handen genomen hebben en zo het volk tiranniseren? Is het mogelijk dat uw hart niet bloedt wanneer, onder bevel van die tirannen, Jullie naar dorpen en gehuchten gaan om die werkers te straffen die tegen de overheersing van uw leiders protesteren? Wij geloven dat jullie weer bij zinnen zullen komen, en dat jullie je zullen schamen. Uw protest tegen het geweld en de onderdrukking van de arme bevolking zal dan opklinken. Jullie zullen uw commandanten en commissarissen niet meer toestaan dorpen en gehuchten te verbranden en boeren, die voor hun rechten opkwamen, te vermoorden. Laat de boeren zelf hun leven bepalen zoals zij zelf willen, en ga zelf door met èn de vernietiging van Denikin en zijn bendes èn de vernietiging van de commissarissen-heersers. Verlaat het front niet; ga door met strijd tegen diegenen die 'gouden epauletten' (de generaals van Denikin – vert.) dragen; maak uw commissarissen ter plekke af.

De revolutionaire boeren en arbeiders maken in hun achterland korte metten met de schooiers die over hen heersen en hen tot slaaf maken. De revolutionaire boeren en arbeiders zullen Jullie niet vergeten en de dag zal aanbreken dat zij allen met jullie de rijen zullen sluiten, en wee dan alle parasieten met hun helpers, wee iedereen die onderdrukt, wee

iedereen die overheerst.

Bedenk kameraden dat het volk het bedrog van de regering, die door jullie ondersteund wordt, heeft erkend. Het volk zal zich tegen haar verzetten en geen leger zal in staat zijn die massa's te weerstaan, massa's die voor de totale bevrijding vechten. Sluit je bij hen aan; zij nodigen je uit als hun eigen broeder. Bedenk dat onder diegenen die in opstand kwamen uw broeder, boer en arbeider, was, en als jullie hen tegenkomen, bega dan geen slachting. Laten de commandanten en commissarissen de rebellen zelf tegemoet treden.

Laat hen zichzelf onteren met het bloed van de boeren en arbeiders; zij dragen alle schuld en zij moeten ervoor boeten.

Weg met de 'gouden-epauletten'-bende! Weg met hun peetooms de commissarocraten! Weg met door de mens gemaakte wetten en de macht van de ene mens over de andere!

Lang Leve de vereniging van alle werkers van het Rode Leger en de rebellerende boeren en arbeiders!

De dood aan allen die gouden epauletten dragen! De dood aan alle commissarissen en beulen!

Lang Leve de Sociale Revolutie!

Lang Leve het ware vrije sowjet-systeem!

de Staf van het Opstandelingenleger
van de Oekraïne (Machnovisten)

9 mei 1920

* * *

WEG MET DE BROEDERMOORD!

Broeders in het Rode Leger! De stromannen van tsaar Nicolaas lieten jullie onwetend en bevalen jullie tot een broedermoord op de Japanners, en vervolgens op de Duitsers en vele andere volkeren, dit ten behoeve van hun eigen groeiende welvaart: uw lot was de dood aan het front en een complete ruïne thuis.

Maar de stormwolken en de mist waardoor Jullie niets konden zien verdwenen; de zon begon te schijnen; Jullie begrepen het nu en aan de broedermoord kwam een einde. Maar het was slechts de stilte voor een

nieuwe storm. Jullie werden weer ten strijde gestuurd, nu tegen ons, de 'opstandige Machnovisten', en nu blijkbaar uit naam van een 'boeren- en arbeidersregering' welke echter voor jullie de slavenkettingen klaar legt en tegelijk aan de horde van een miljoen bureaucratische parasieten pleziertjes en rijkdommen uitdeelt die door Uw bloed vergaard zijn. Is het mogelijk dat Jullie dat, ondanks een drie jaar durende broedermoord, nog steeds niet begrijpen? Is het mogelijk dat Jullie zelfs nu nog uw bloed willen geven voor die nieuwe bourgeoisie en voor al die halfgare commissarissen die jullie als vee naar de oorlog sturen?

Is het mogelijk dat jullie nog steeds, tot de dag van vandaag toe, falen om te begrijpen dat wij, de 'opstandige Machnovisten' strijden voor de TOTALE POLITIEKE EN ECONOMISCHE EMANCIPATIE VAN HET WERKENDE VOLK, dat wij strijden voor een vrij leven zonder die autoritaire commissarissen, *Tsjekisten* enz.?

Laat het licht binnen in uw kamp en laat het jullie het pad wijzen dat leidt naar de afschaffing van die broederoorlogen tussen de werkende volkeren. Via dat pad zullen jullie ons bereiken en binnen onze gelederen zullen jullie doorgaan met de strijd voor een betere toekomst, voor een vrij leven. Stuur ons, voor ieder treffen, een delegatie om te onderhandelen opdat er geen broederlijk bloed vloeit; echter, als dat niet werkt doordat de commissarissen jullie dwingen te vechten, gooi dan de wapens weg en kom naar ons toe voor een broederlijke omhelzing!

Weg met de broederoorlogen tussen de werkende volkeren!

Lang leve de vrede en de broederlijke eenheid van de werkende volkeren van alle landen en alle nationaliteiten!

Opstandige Machnovisten

mei 1920

* * *

AAN ALLEN DIE MET DE PLOEG OF MET DE HAMER WERKEN

Broeders! Een nieuw en dodelijk gevaar nadert het werkende volk. Al de zwarte krachten in de Oekraïne die de bloedige Nicolaas dienden hebben zich verenigd met behulp van de Poolse landheren, de Franse

instructeurs en de verraders van de beweging van Petljoera, om zo een alleenheerschappij over ons te vestigen, en om ons zo te belasten met landheren, kapitalisten, *Zemstvo*-leiders, politieagenten en andere beulen van de boeren en de arbeiders.

Kameraden! De commissarissen en bazen van de communisten-bolsjewisten zijn goede strijders, maar alleen in de strijd tegen de armen en onderdrukten. Hun strafbataljons en hun *Tsjeka* excelleren in het neerschieten van boeren en arbeiders en het uitbranden van dorpen en gehuchten. Maar tegenover de ware vijanden van de revolutie, tegenover de Denikins en andere bendes vluchten zij schaamteloos, als miserabele lafaards.

Jullie, kameraden, zijn nog niet vergeten hoe de 'gouden epauletten' vorig jaar bijna Moskou binnentrokken en dat het aan de opstandelingen lag dat sindsdien de tricolore van de alleenheerschappij niet over Revolutionair Rusland woei.

Hetzelfde gebeurt nu weer, Kameraden! Het Rode Leger dat door haar eigen generaals en laffe commissarissen in de uitverkoop is gedaan, ontvlucht in paniek het front en geeft streek na streek over aan de Poolse landheren. Sjitomir, Kiew en Sjmerinka zijn al sinds lange tijd bezet door de Polen; het Witte front nadert Poltawa en Cherson. En in de Krim hebben de Denikins de afgelopen drie maanden het moment afgewacht om ons land opnieuw te bezetten.

Broeders! Is het mogelijk dat jullie rustig de komst van de Witten afwachten en, de armen gekruist, jezelf met vrouwen en kinderen uitleveren, om verscheurd te worden door de generaals en de landheren?

Nee, dat mag niet gebeuren.

Neem als één man de wapens op en sluit je aan bij de opstandelingen.

Sta, samen met ons, de opstandige Machnovisten, op tegen alle tirannen. Vorm in ieder gehucht detachementen en voeg je bij ons. Samen zullen we de commissarissen en de *Tsjekisten* verdrijven en samen met de kameraden van het Rode Leger zullen we een ijzeren front vormen tegen Denikin, Petljoera en de Poolse landheren.

Kameraden! De tijd wacht niet; stel onmiddellijk uw detachementen samen.

Voor onze zaak!

Dood en vernietiging aan alle tirannen en landheren!

Laten we beginnen met de laatste beslissende veldslag voor een waarachtig vrij sowjet-systeem waarin noch landheren noch bazen zijn!

Te wapen, Broeders!

Culturele en Opvoedkundige Dienst
van de Revolutionaire Opstandelingen
van de Oekraïne (Machnovisten)

mei 1920

* * *

AAN DE JONGEREN

Waarom, kameraden, zitten jullie thuis? Waarom hebben jullie je niet bij ons gevoegd?

Of wachten jullie soms op de komst van de commissarissen met hun strafbataljons om door hen met geweld in hún leger ingelijfd te worden? Maak jezelf niet wijs dat zij jullie niet kunnen vinden, dat jullie je zullen verstoppen, dat jullie zullen ontsnappen. De bolsjewistische regering heeft al laten zien dat niets haar tegenhoudt: zij zal uw familie en kennissen arresteren, gijzelaars nemen en indien nodig zal zij uw hele dorp door artillerie laten beschieten – op de een of andere manier zullen jij en je kameraden, die nu nog vrij zijn, door de regering ingelijfd worden.

En dan zullen zij jullie heenzenden, met wapens in jullie handen, om uw broeders – de arbeiders en boeren, de opstandige Machnovisten – te doden.

Wij, de Machnovistische opstandelingen, wij zitten niet thuis, ofschoon ieder van ons ook familie, kennissen en geliefden heeft waarvan hij liever niet gescheiden is. Maar wij zijn revolutionairen. Wij kunnen niet lijdzaam toezien hoe boeren en arbeiders opnieuw in slavernij vervallen, zoals de nieuwe despoten onder het mom van sociaal-communisme en onder het banier van de boeren- en arbeidersregering bevelen. Drie revolutiejaren hebben duidelijk aangetoond dat iedere regering, zonder uitzondering, contra-revolutionair is, of het nu de regering van bloedige Nicolaas of van de bolsjewistische communisten is. Wij Machnovisten verhieven het banier van de revolutie voor een totale socialistische revolutie, tegen iedere regering, tegen iedere onderdrukker: wij vechten voor de vrije sowjets van het werkende volk.

Volg ons, kameraden! Laat de teerhartige egoïsten en lafaards maar

thuis achter iemand's rokken blijven – wij kunnen geen slappelingen gebruiken. Maar jullie, eerlijke boeren en arbeiders, jullie horen bij ons, bij de revolutionaire opstandige Machnovisten. Wij zullen niemand met geweld dwingen. Maar bedenk: de bolsjewistische regering, wijtens haar brutaal geweld jegens de Machnovisten, dwingt ons ook tot een genadeloze strijd.

En dus kameraden, neem een besluit! Wanneer jullie door de commissarissen ingelijfd worden zullen jullie tegen ons ingezet worden, en zullen wij gedwongen zijn jullie als vijandig en als een vijand van de revolutie te beschouwen. Met ons of tegen ons – kies!

Opstandige Machnovisten

juni 1920

* * *

EEN WOORD VAN DE MACHNOVISTEN AAN ALLE WERKENDE KOZAKKEN VAN DE DON EN DE KOEBAN

Kameraden Kozakken! Twee jaar lang leden jullie onder de onderdrukking van de tsaristische generaal Denikin. Twee jaar lang dwongen de rijke boeren en baronnen, uw dodelijke vijanden, jullie de belangen van de rijken, de belangen van de onderdrukkers van het werkende volk, te verdedigen. In die twee jaar werden jullie gedwongen toe te geven, en dankzij uw zweet en bloed verrijkten de rijken zich, feestten zij en leidden zij hun verdorven leven. In de streken van de Don en de Koeban vloeiden gedurende die twee lange jaren het bloed en de tranen van de gebruikers van de hamer en de ploeg. Toen stond bij Jullie, werkende kozakken, de revolutie stil.

Maar dankzij uw inspanningen, kameraden, werd het juk van Denikin en zijn commandanten afgeworpen en zegevierde de revolutie in de Don en de Koeban opnieuw.

Echter, voordat jullie konden bijkomen van de verschrikkingen van Denikin, verscheen er een nieuwe onderdrukker in uw streken. De communistisch-bolsjewistische partij, de macht in handen, stuurde haar commissarissen en *Tsjekisten* naar uw dorpen; zij maken jullie, werken-

de kozakken, belachelijk, net zoals de tsaristische bandieten dat deden.

Net als in de tijd van Denikin nemen de strafbataljons van de bolsjewistische regering uw brood en vee weg en lijven ze uw zonen in; en als jullie protesteren tegen het geweld dat jullie ondergaan, dan slaan ze met de zweep, gooien ze je in de gevangenis en vermoorden ze je zelfs.

Hebben jullie je daarom tegen Denikin verzet, Kameraden, om een nieuw juk opgelegd te krijgen door de communisten-bolsjewisten? Hebben jullie daar uw bloed voor vergoten, om de commissarissen en de machtswellustelingen toe te staan over jullie te heersen, jullie te onderdrukken?

Luister goed, Broeders, naar wat wij, de revolutionaire boeren-Machnovisten jullie vertellen. Na de revolutie werden ook wij door een hele reeks machthebbers en partijen onderdrukt. Eerst probeerden de Oostenrijkse en Duitse machthebbers, samen met de hetman, over ons te heersen, vervolgens kwamen de avonturier Petljoera, de communisten-bolsjewisten en ook generaal Denikin. Maar wij ontmoedigden hen vrij snel teneinde verder te kunnen gaan met ons eigen project. Wij stonden, zoals jullie hoogstwaarschijnlijk gehoord zullen hebben, al in de zomer van 1918, onder het leiderschap van de boeren van Goeljaj-Pole en andere werkers, èn onder het leiderschap van de anarchistische revolutionair Nestor Machno, die door het tsaristisch gezag meer dan tien jaar in de cel gehouden werd vanwege zijn liefde voor het werkende volk, op en wij dreven de Oostenrijks-Duitse bendes weg, en na hen te hebben weggejaagd, hebben wij de strijd voortgezet tegen alle onderdrukkers van het werkende volk. Wij zijn nu in een genadeloze strijd verwikkeld met de agenten en commissarissen van de bolsjewistische regering, een strijd waarin die tirannen gedood en uit onze streek verjaagd worden.

De gelederen van onze revolutionaire detachementen groeien dagelijks. Alle benadeelde en onderdrukte mensen voegen zich bij ons en de tijd is spoedig daar dat het hele werkende volk in onze streek in opstand zal komen en de regering van de bolsjewistische charlatans zal verdrijven, zoals zij ook Denikin verdreven heeft.

Maar, zodra de bolsjewistische tirannen zijn uitgewezen, zijn wij niet van plan iemand ook maar een beetje gezag over ons te geven omdat wij, Machnovisten, ons realiseren dat het werkende volk niet langer een kudde schapen is dat zich door iemand laat commanderen. Wij achten het werkende volk in staat zelf, zonder partijen, commissarissen of generaals, haar eigen VRIJE SOWJET-SYSTEEM op te bouwen, waar-

in zij die in de sowjet gekozen zijn ons niet, zoals nu het geval is, zullen commanderen en verordonneren, maar slechts de uitvoerders zullen zijn van de besluiten zoals die genomen zijn in vergaderingen en conferenties van boeren en arbeiders. Daar willen wij naar streven, zodat heel de rijkdom van het land, dat wil zeggen de grond, de mijnen, de fabrieken, de werkplaatsen, de spoorwegen enz. noch aan individuen noch aan de regering toebehoort, maar slechts aan hen die er in, op of mee werken. Wij zullen niet rusten voordat wij voor eens en altijd elke politieke en economische onderdrukking hebben uitgeroeid en totdat een echte gelijkheid en een echt broederschap in het land gevestigd is.

Hier, kameraden, vechten wij voor en wij verzoeken jullie, werkende kozakken van Don en Koeban hetzelfde te doen.

In ons Opstandelingenleger vochten slechts enkele kozakken van de Don en de Koeban mee; zij formeerden twee cavalerie-regimenten die moedig en onzelfzuchtig met ons meestreden tegen Denikin. Nu roepen wij jullie, kozakken, tot onze opstandige gelederen om gezamenlijk strijd te leveren tegen de tirannen en de Rode beulen Trotzki en Lenin. De slaven hebben lang genoeg gehoorzaamd en geleden onder het juk van hen die zich de boeren- en arbeidersregering noemen. Bewapen jullie en voeg je bij ons en dan zullen we snel een eind maken aan de plannen van hen die ons willen onderdrukken en overheersen.

Kameraden, geloof de geruchten niet die vertellen dat wij bandieten zijn en slechts een kleine groep vormen. Dat is een leugen die door de commissarissen verspreid is om de boeren en arbeiders te verwarren; het werkende volk weet dat de Machnovisten eerlijke werkers zijn die, omdat zij het juk niet meer willen dragen, in opstand kwamen om zich zo voor eens en altijd te bevrijden van elke onderdrukking. Geloof de bolsjewistische kranten niet die bijna dagelijks schrijven dat Vadertje Machno dood is en de Machnovisten verslagen zijn. Het is niet waar. Vadertje Machno leeft en samen met ons verslaat hij dagelijks de regimenten en strafbataljons van de commissarocratie en zaait hij dagelijks dodelijke paniek onder de Rode onderdrukkers.

Kom in opstand, werkende kozakken, tegen de onderdrukking en overheersing van de commissarissen. Tolereer hen niet in uw dorpen. Betaal hen geen belastingen. Geef hen geen brood. Geef hen uw zonen niet, opdat zij niet hún soldaten worden. Organiseer uw eigen opstandelingen-detachementen. Dood de onderdrukkers. Verenig je met ons. Wij geven jullie elke mogelijke hulp.

De slaven hebben lang genoeg geleden! Wij hebben lang genoeg

met ons laten sollen!

Lang leve de opstand voor een waarachtig arbeiders- en boerensowjet-systeem!

Lang leve de vrije Don en de vrije Koeban!

Lang leve de broederlijke unie van de werkende volkeren van alle landen en alle nationaliteiten!

Lang leve de socialistische revolutie!

de Raad van de
Revolutionaire Opstandelingen
van de Oekraïne (Machnovisten)

juni 1920

* * *

KAMERADEN IN HET RODE LEGER!

Uw commandanten en commissarissen maken jullie bang en overtuigen jullie ervan dat wij, Machnovisten, gevangen genomen Rode soldaten vermoorden.

Kameraden! Deze smerige leugen is door uw leiders verzonnen opdat jullie, als slaven de belangen van de commissarissen zullen verdedigen; en opdat jullie zullen vermijden ons in handen te vallen zodat jullie nooit de waarheid over de Machnovistische beweging van boeren en arbeiders zullen leren kennen.

Wij, kameraden, zijn in opstand gekomen tegen de onderdrukking van alle tirannen. Drie jaar lang heeft ons bloed aan alle fronten gevloeid. Wij verjaagden de Duits-Oostenrijkse tirannen; versloegen de beulen van Denikin en vochten tegen Petljoera. En nu vechten we tegen de overheersing van de commissarocratie, tegen de dictatuur van de bolsjewistisch-communistische partij: zij heeft haar ijzeren hand op ieder deel van het leven van de werkende klasse gelegd; de Oekraïnse boeren en arbeiders grommen onder hun juk. Zonder pardon zullen wij ook de Poolse landheren die onze revolutie willen verstikken en ons onze verworvenheden willen afnemen, ombrengen.

Wij strijden tegen ieder gezag en elke onderdrukking, ongeacht de herkomst. Onze onverbiddelijke doodsvijanden zijn de landheren en

kapitalisten van alle nationaliteiten, de generaals en officieren van Denikin, de Poolse landheren en de bolsjewistische commissarissen. Wij straffen en doden hen zonder pardon als zijnde vijanden van de revolutie van de werkende klasse.

Maar wij beschouwen Jullie, Rode Kameraden, als onze bloedbroeders, met wie wij de strijd voor de ware bevrijding willen voortzetten, de strijd om het ware sowjet-systeem zonder de druk van partijen of regeringen.

Overwonnen Rode soldaten worden wanneer zij dat wensen óf meteen in vrijheid gesteld, óf uitgenodigd binnen onze gelederen te strijden.

Wij hebben reeds duizenden Rode soldaten, die tijdens talloze gevechten in onze handen vielen, vrijgelaten en velen vechten nu binnen onze gelederen.

Dus, Rode Kameraden, geloof de onzinnige verhalen van uw commandanten dat de Machnovisten Rode soldaten ombrengen niet. Het is een smerige leugen.

Wanneer zij jullie ten strijde sturen tegen de Machnovisten, Rode kameraden, bevlek uw handen dan niet met het bloed van uw broeders. Wanneer het gevecht begint dood dan zelf uw leiders en kom, zonder uw wapens te gebruiken, naar ons. Wij zullen jullie als een broer begroeten en samen zullen wij een vrij en rechtvaardig leven voor boer en arbeider creëren en strijden tegen alle tirannen en onderdrukkers van het werkende volk.

Lang leve de Broederlijke Unie van de Revolutionaire Opstandige Machnovisten met de Boeren en Arbeiders in het Rode Leger!

Opstandige Machnovisten

juni 1920

* * *

PAUZEER! LEES! DENK NA!

Kameraad in het Rode Leger! Jij bent erdoor jouw commissarissen en commandanten op uitgestuurd om ons, opstandige Machnovisten, gevangen te nemen. Jij volgt de orders op van jouw chefs, die je voor-

schrijven vreedzame dorpjes te vernietigen en onbekende mensen, die zij als vijand van het volk beschouwen, op te sporen, te arresteren en te doden. Zij vertellen je dat de Machnovisten bandieten en contra-revolutionairen zijn.

Zij vertellen je; bevelen je; maar ze vragen niets; zij sturen je; en jij, als een gehoorzame slaaf van jouw leiders, overmeestert en doodt. Wie? Waarvoor? Waarom?

Denk er eens over na, Rode Kameraad. Denk eens na ploeterende boer en arbeider, jullie die via geweld het middelpunt zijn geworden van de kuiperijen van de nieuwe meesters die zich de titel boeren- en arbeidersregering aanmaten.

Wij, de revolutionaire opstandige Machnovisten, zijn evenals onze kameraden in het Rode Leger, boeren en arbeiders. Wij verzetten ons tegen onderdrukking; wij strijden voor een mooier en beter leven. Ons oprechte ideaal is de vestiging van een niet-autoritaire arbeidersgemeenschap zonder parasieten en zonder een commissarocratie. Ons onmiddellijke doel is de vestiging van het systeem van vrije sowjets, zonder de heerschappij van de bolsjewisten, zonder druk van welke partij dan ook. Om deze reden stuurt het bolsjewistisch regime strafexpedities naar ons toe. Zij haast zich vrede te sluiten met Denikin, met de Poolse landheren, en met ander Wit tuig, om zo des te makkelijker de volksbeweging van de revolutionaire opstandelingen, die opkomt voor de onderdrukten in de strijd tegen het juk van elke regering, te vernietigen.

De dreigementen van het Rode en Witte oppercommando maken ons niet bang.

WIJ BEANTWOORDEN GEWELD MET GEWELD!

Indien nodig zullen wij, een handje vol, de legioenen van het bureaucratische Rode Leger op de vlucht jagen. Want wij zijn vrijheidlievende revolutionaire opstandelingen en de zaak die wij verdedigen is een rechtvaardige zaak.

Kameraad! Denk er eens over na voor wie je bent en tegen wie je bent.

Wees geen slaaf – wees een mens.

Opstandige Machnovisten

juni 1920

PJOTR ARSJINOF, DE MACHNOVSTSJINA EN HET PLATFORM. EEN KRITISCHE TOELICHTING.

Pjotr Andrejewietsj Arsjinof werd in 1887 als zoon van een fabrieksarbeider in de Oekraïnse stad Jekaterinoslaw geboren. Hij leerde zichzelf het slotenmakersvak en kwam als zodanig aan het werk bij de spoorwegen. In 1904 stuurde die maatschappij hem naar Kisil-Arwat in Centraal-Azië. Hier kwam hij in contact met de revolutionaire beweging, raakte in de ban van het socialisme en werd lid van de Sociaal-Democratische Arbeiders Partij (bolsjewistisch). Zijn hieruit voortvloeiende medewerking aan de revolutionaire arbeiderskrant 'Molot' (Moker) werd door het tsaristische regime als politieke agitatie bestempeld, wat tot gevolg had dat hij moest vluchten. Hij keerde naar de Oekraïne terug waar op dat moment de revolutie van 1905 in alle hevigheid woedde. Op het hoogtepunt van die revolutie, in oktober, trachtte de tsaar haar anders dan met geweld te bedwingen. Hij slaagde daarin dankzij het 'Oktober Manifest', wat de instelling van de Rijks Doema (een adviserend en wetgevend orgaan), algemeen kiesrecht en een aantal burgerlijke vrijheden zoals recht op vereniging, vergadering en vrijheid van pers beloofde. De bourgeoisie scheen de grote overwinnaar te zijn, later zou blijken dat het een Pyrrusoverwinning was.[1]

Het manifest veranderde zeer weinig aan de sociaal-economische positie van de arbeiders en boeren, welke een van de voornaamste oorzaken van de revolutie was geweest. Arsjinof weet, volgens Voline, die onveranderde toestand en dus het falen van de revolutie aan het reformisme van de sociaal-democratie.[2] De reformisten (minimalisten) betwijfelden of Rusland als een feodale samenleving meteen de sprong naar een socialistische samenleving kon maken. Zij achtten een overgangsfase in de vorm van een democratische burgerlijke republiek noodzakelijk. De sociaal-revolutionairen en de anarchisten waren de maximalistische visie toegedaan: de directe overgang van feodalisme naar socialisme was wel mogelijk.[3] Overigens speelde ook de bolsjewistische vleugel van de sociaal-democratie toen met die maximalistische gedachte en zou deze later als beginsel aangenomen worden.

Arsjinof verweet de bolsjewisten tevens dat zij té ver afstonden van de werkelijke eisen en verlangens van de arbeidende klasse. Hij vond dat het anarchisme beter aansloot bij die aspiraties en trok zijn conclusie: hij verliet de partij en voegde zich bij de anarcho-communistische

beweging.[4]

Hij stelde zich meteen in dienst van het anarchisme, verspreidde lectuur, lichtte arbeiders en boeren voor en organiseerde met enkele kameraden een geheime cel. Door die laatste daad gaf hij al blijk een leerling van Bakoenin te zijn. Eind 1906 pleegde hij, samen met enkele kameraden een bomaanslag op een politiebureau waarbij meerdere doden vielen. Dankzij een perfecte organisatie werden zij niet opgespoord. Drie maanden later, op 7 maart 1907, vermoordde hij Wassilenko, een directeur van de spoorwegen die sinds de revolutie van 1905 talloze opstandige arbeiders had aangegeven. Arsjinof werd nu wel gearresteerd en in de gevangenis gezet, maar wist een maand later te ontsnappen en naar het buitenland te vluchten. In 1909 keerde hij naar Rusland terug om zich daar in te zetten voor de sociale revolutie. Hij smokkelde nu regelmatig wapens en subversieve literatuur de Oostenrijks-Russische grens over totdat het noodlot opnieuw toesloeg. Op een van zijn overtochten werd hij door Oostenrijkse grenswachten gearresteerd en vervolgens tot gevangenisstraf veroordeeld. Na een jaar werd hij aan Rusland uitgeleverd en daar tot 20 jaar veroordeeld, welke hij door moest brengen in de beruchte Boetirki te Moskou. In deze gevangenis ontmoette hij in 1911 de man wiens lot hij bijna zijn hele leven zou delen: Nestor Machno. Machno was in 1908 tot levenslang veroordeeld wegens zijn aandeel in terroristische acties. Dit was niet de enige overeenkomst tussen hem en Arsjinof. Ook Machno had zijn eerste schreden op het revolutionaire pad gezet 'in de schoot van de sociaal-democratie' voordat hij anarchist werd. In hun latere leven zouden nog meer overeenkomsten aan te wijzen zijn.

Zoals voor zovele andere jonge revolutionairen was de gevangenis voor Machno een universiteit. Zijn leermeester werd Pjotr Arsjinof. Deze liet Machno kennis maken met de werken van Bakoenin en Kropotkin, bracht hem begrip bij voor de Russische literatuur en onderwees hem in revolutionaire strategie en tactiek. Door hun langdurig contact heeft Arsjinof – onbewust – een zeer grote invloed uitgeoefend op het denken van Machno.[5] Avrich schrijft iets onvriendelijker dat Arsjinof zijn bewondering voor Bakoenin en Kropotkin aan Machno opdrong.[6] Zeker is in ieder geval dat Arsjinof de steun en toeverlaat, vriend en mentor en later de ideoloog en historiograaf van Machno werd.

In maart 1917 brak in Rusland een politieke revolutie uit, welke vergaande gevolgen had. De onmiddellijke oorzaak van de revolutie

was de eerste wereldoorlog. Het Russische leger slokte de hele agrarische en industriële produktie op, waardoor de burgers een tekort aan voedsel, kleding en brandstof kregen. Het produktieapparaat was echter ook niet in staat het leger voldoende van goederen te voorzien. Deze situatie veroorzaakte verzet tegen de tsaar en tegen de oorlog welke zich uitte in rellen en stakingen. De door de tsaar verdaagde, Doema sloot zich bij het verzet aan en nam de regeringstaak over. De tsaar zag zich gedwongen af te treden ten gunste van een Voorlopige Regering o.l.v. Lwow.

Een van de eerste daden van de nieuwe regering was het verlenen van een algehele amnestie, waardoor Arsjinof en Machno weer op vrije voeten kwamen. Machno keerde met zijn verworven kennis naar de Oekraïne terug, terwijl Arsjinof in Moskou bleef waar hij zich bij de Federatie van Anarchistische Groepen voegde. Een jaar later vertrok hij naar het Donetzbekken in het oosten van de Oekraïne om zich daar met propagandistische zaken bezig te houden. In 1919 verscheen Arsjinof in de westelijke Oekraïne waar hij zich aansloot bij de Nabat en de Machnovstsjina.

De anarchistische Nabat (Alarm) Confederatie was bedoeld als een samenwerkingsverband, een platform, van alle anarchistische stromingen. Het eerste congres van de Nabat riep alle aanhangers van die stromingen op een 'Verenigd Anarchisme' te creëren, waarin elke deelnemende groep en elk individu een grote mate van zelfstandigheid werd gegarandeerd.[7] De basis van die samenwerking moest liggen in een nieuwe, door de anarcho-syndicalist Voline (Wollin) ontworpen doctrine: de 'Synthetische Verklaring van Principes', beter bekend onder de namen 'Verenigd Anarchisme' en 'Synthese'. Voline meende dat het "syndicalisme, het (libertaire) communisme en het individualisme de drie exponenten waren van een en hetzelfde proces", en wel het proces van "de constructie – via de syndicalistische methode van klasse-organisatie van de arbeidende massa – van een anarcho-communistische samenleving, welke de noodzakelijke materiële basis wordt van de volledige ontwikkeling van de vrije, individuele persoonlijkheid".[8] Zijn organisatie zou moeten bestaan in vrijheid en vrijwilligheid, en uitgaande van deze doctrine zag de Nabat het als haar taken libertaire ideeën te verspreiden, zonder deze aan anderen op te leggen en de sociale revolutie theoretisch te organiseren.[9] In de Machnovstsjina zag zij een uitstekend voertuig voor die ideeën.[10]

De Machnovstsjina was een beweging van opstandige boeren welke

in het zuiden van de Oekraïne, aan de benedenloop van de Dnjepr opereerde. In naam onstond zij in de nazomer van 1918, in feite was zij een jaar eerder ontstaan als gevolg van de Maart Revolutie. Zij was er tevens een uit de lange rij van boerenopstanden die Rusland gedurende eeuwen teisterden.

De bevolking van Rusland bestond in 1917 voor 85% uit boeren, waarvan een meerderheid verkapt lijfeigene was. Deze feodale toestand bestond al eeuwen, en even lang probeerden de boeren daar een eind aan te maken. Zodra zich daartoe een kans voordeed grepen zij die aan, zoals tijdens de revoltes van Bolotnikof, Rasin en Poegatsjew.[11] Deze en andere opstanden faalden echter. In 1861 begreep het tsaristisch regime, onder druk van grootgrondbezitters en het boerenverzet, dat het feodalisme zich aan het overleven was, en dat een landbouwhervorming noodzakelijk was. De hieruit voortkomende 'boerenbevrijding' had echter een averechts effect. De beoogde onafhankelijkheid van de boeren werd belemmerd door de hoge financiële offers die de boeren zich zouden moeten getroosten. Bovendien schiep de 'bevrijding' een landtekort en een landbouwersoverschot. De ontevredenheid en het verzet dat tot de hervorming leidde verdwenen dan ook niet, maar namen toe. Het verzet stak nog diverse malen de kop op, zoals in 1903 en 1905. De revolutie van 1905 dwong de tsaar tot de aanname van het 'Oktober Manifest', wat een verbetering van het politieke klimaat beloofde. Deze hoop ging al snel verloren toen de tsaar de eerste Doema ontbond. Verontwaardigd door dat optreden kwamen de boeren opnieuw in opstand. De tsaar reageerde op twee manieren: eerst trachtte hij met terreur en geweld het verzet te breken, vervolgens beloofde hij de boeren een nieuwe hervorming. Hij gaf minister Stolypin opdracht die hervorming te bewerkstelligen welke in 1910 uitmondde in een aantal wetten. Maar ook deze hervorming had een averechts effect. Het bevoordeelde de rijke en zeer rijke boeren, veroorzaakte een toename van de Kulakki en schiep mogelijkheden voor 'stadse' kapitalisten zich via grondspeculatie te verrijken. De pachters, arme en landloze boeren zagen geen kans aan grond te komen of hun bezit uit te breiden. Het gevolg was dat het aantal landloze boeren toenam en daarmee de ontevredenheid.[12]

De frustraties van de boeren vonden een nieuwe uitlaatklep in maart 1917, daarin in niet geringe mate gesteund door vooral anarchisten en sociaal-revolutionairen. Een tweede uitlaatklep vonden zij in november 1917 toen de bolsjewisten, mede dankzij de steun van de boeren, de macht overnamen.

Vanaf maart 1917 braken in heel Rusland boerenopstanden uit die gekenmerkt werden door gewelddadigheden jegens de grootgrondbezitters en door massale grondonteigeningen. Hetzelfde proces vond in de Oekraïne plaats. Hier hadden de boeren slechts twee eisen: vrij zijn van elke autoriteit en een eigen stuk grond. Twee eisen die samengevat werden in één term: de Woljnitsa.[13] Het waren tevens eisen die het roemruchte verleden van de Oekraïne maar vooral van de kozakkengemeenschappen deden herleven.

Kozakken (vrije krijgsmannen) waren oorspronkelijk vluchtelingen die de lijfeigenschap in Polen, Litouwen en het Moscovitische rijk ontvlucht waren en zich rond 1450 in de maagdelijke steppegebieden van de Oekraïne gevestigd hadden. Na ongeveer een eeuw als nomaden rondgezworven te hebben, stichtten zij bij o.a. de rivieren de Don, de Dnjepr en de Koeban gemeenschappen. Vooral de Don- en Dnjepr- (beter bekend als de Zaporoger kozakken) kozakken zouden een grote rol in de Oekraïnse geschiedenis gaan spelen.

De Oekraïne was toen al zeer belangrijk en gewild vanwege haar rijkdommen aan vruchtbaar land (de zwarte aarde), uitgestrekte wouden met een overvloed aan wild, sappige steppen en uitstekende visgronden. Dankzij die natuurlijke rijkdom was zij een speelbal in de handen van haar directe buren: Groot-Rusland, Turkije, Perzië en Polen. Eeuwenlang vochten deze staten om het bezit van de Oekraïne én om de gunst van de kozakken. Dezen kozen echter nooit partij maar verbonden zich aan de hoogste bieder, en vormden zo een hoogst onberekenbare factor in elke oorlog waarin zij mee streden, inclusief de burgeroorlog van 1918-1921.[14]

Binnen hun eigen gebieden waren de kozakken heer en meester en zij verdedigden deze vrijheid tegen ieder die haar wilde onderwerpen. Vanwege die vrijheid werden de kozakkengebieden vrijplaatsen voor vluchtelingen uit o.a. Polen en Groot-Rusland. De kozakken namen iedereen op ongeacht kleur, ras of godsdienst (met uitzondering van Joden) en ongeacht of zij gevluchte lijfeigenen of misdadigers waren.

De eerste kozakkengemeenschappen waren democratisch ingericht: alle mannen hadden stemrecht, de leider (hetman c.q. ataman) was verkiesbaar en afzetbaar, besluiten werden in algemene vergaderingen genomen, en iedere nieuwkomer mocht zich kozak noemen. Sociaal-economisch gezien waren die eerste gemeenschappen communistisch ingericht: de weidegronden waren gezamenlijk, — geroofde — goederen

werden onder iedereen verdeeld, er was nauwelijks sprake van privébezit en iedereen was gelijk aan elkaar.[15]

Maar door de ontwikkeling van de economie, voornamelijk landbouw, kaapvaart en daaruit volgende handel, en de groei van de gemeenschappen – waarvan een aantal kozakken profiteerden en rijk werden – ontstond er een standsverschil. Eenzelfde proces vond plaats op politiek terrein, want "naarmate het bestuur van elke gemeenschap sofistischer werd, werden de kozakken-instituties ordelijker en omringd met formaliteiten"[16], zodat rond 1700 de democratie plaats gemaakt had voor een oligarchie. Tegen 1700 hadden zich twee klassen gevormd: de 'gerespecteerden' en de 'naakten'. Van deze twee klassen kregen de 'gerespecteerden' op den duur de politieke en sociaal-economische macht in handen. Naast deze twee klassen ontstond die van de nieuwkomers. Zij kregen geen kans meer kozak te worden en moesten van een klein stukje grond leven. Maar, ondanks het standsverschil was de situatie van de 'naakten' en nieuwkomers beter dan van hun 'gelijken' in Groot-Rusland: zij leefden in een zelfstandig gebied waar zij konden doen en laten wat zij wilden. Lang duurde die toestand niet. In navolging van Duitse en Poolse grootgrondbezitters die elders in de Oekraïne woonden voerden de 'gerespecteerden' rond 1700 het lijfeigenschap in, warmee het feodalisme ook in de kozakkengebieden vaste grond aan de voet kreeg.

De autonomie van de kozakkengebieden werd voortdurend bedreigd door Polen en Groot-Rusland. Vanaf 1569 maakte de Oekraïne deel uit van Polen, en dit land deed alle moeite de vrije kozakken te onderwerpen. Hierin slaagde zij pas in 1638, maar de 'vrede' zou slecht negen jaar duren. In 1647 trok Bogdan Khmelnitski, een door Polen beledigde 'gerespecteerde' Zaporoger-kozak tegen dat land ten strijde, daarin gesteund door zijn eigen kozakken en door Tataren, boeren, lijfeigenen en misdadigers. Deze strijd, die aanvankelijk puur persoonlijk was en later een politiek en sociaal karakter kreeg, duurde tot 1654 en eindigde in een overwinning voor de Oekraïne én voor Groot-Rusland. De Oekraïne dankte deze overwinning namelijk aan haar economische en militaire steun.[17] Het gevolg hiervan was dat de kozakken bij het verdrag van Perejaslav een verbond met de tsaar sloten. Deze verklaarde dat de Oekraïne een autonome staat zou blijven en dat de hetman als hoofd van die staat erkend werd. Bovendien mochten de kozakken als zelfstandige klasse blijven bestaan. Toch zou het nog geen honderd jaar duren voordat alle kozakken aan het gezag van de tsaar onderworpen

waren. De 'gerespecteerden' leverden als gevolg van hun economische en militaire afhankelijkheid steeds meer macht in, en tussen 1721 en 1728 verloren zij hun autonomie helemaal. In de eeuwen die volgden zouden zij zich steeds meer met het tsaristisch regime identificeren en tenslotte als haar waakhonden eindigen.[18]

De 'naakten' daarentegen verbonden hun lot steeds vaker aan dat van de lijfeigenen en arme boeren, tot in de twintigste eeuw toe.[19] Dit was het geval bij o.a. de boerenopstanden van Rasin en Poegatsjew. Deze opstanden hadden niet alleen een sociaal-economisch, maar ook een politiek karakter. Enerzijds waren die revoltes gericht tegen de macht van de staat, van de grootgrondbezitters (kozak of niet) en de kerk, anderzijds waren zij gericht op een verbetering van het eigen lot.[20] De ontevredenheid en het verzet uitte zich ook in het optreden van de

Возстающая Украина.

УКРАИНСКІЙ КРЕСТЬЯНИНЪ. -- Вы требуете мой хлѣбъ?.. Такъ вотъ же вамъ хлѣбы..

DE OPSTANDIGE OEKRAÏNE
Oekraïnse boer: "Je wilt mijn brood? Hier is brood voor jou!"
(Ondertekend: *Poegatsjew*)

haidamaks, welke bestonden uit misdadigers en rebellen die vonden dat de maatschappij hen te hard aanpakte. Zij trokken, samen met wraakgierige boeren, ten strijde tegen vreemde grootgrondbezitters, ambtenaren, Polen, Joden en rijke boeren.[21]

In het jaar van de 'boerenbevrijding' stonden in de Oekraïne dus twee partijen tegenover elkaar. Aan de ene kant de 'gerespecteerden', aan de andere kant de massa van 'naakten', arme boeren en lijfeigenen: de geprivilegieerden tegenover de gedepriveerden. De bevrijding van de lijfeigenen veroorzaakte hetzelfde probleem als in de rest van Rusland, namelijk landtekort en de daaraan gepaard gaande strijd tussen bezitters en niet-bezitters. In deze strijd mengden zich nieuwkomers die aangetrokken waren door de economische expansie van de Oekraïne, maar wie de voet dwars gezet werd door de 'gerespecteerden'. De expansie, veroorzaakt door de vondst van grote voorraden steenkool en ijzererts, had nog meer gevolgen. Er was sprake van een enorme groei van het industriële proletariaat waardoor de kozakken in de minderheid raakten. Zij zochten steun voor hun problemen in Moskou, maar kregen daar geen gehoor. Zij voelden zich in de steek gelaten, zonderden zich af van de moderne tijd en droomden van het verleden waarin de Oekraïne zelfstandig was.[22] In de Oekraïne was nu de voedingsbodem aanwezig voor een aantal conflicten: tussen Moskou en de Oekraïne, tussen kozakken en niet-kozakken, tussen stad en platteland en tussen arme en rijke boeren. De revoluties van 1917 veroorzaakten een escalatie waardoor de Oekraïne in een kluwen van strijdende partijen veranderde waarin kozakken zich aan de zijde van de Roden, de Witten, de Duits-Oostenrijkse bezetters of de nationalistische Rada schaarden; de arme boeren gesteund werden door anarchisten en sociaal-revolutionairen en het industriële proletariaat voornamelijk voor de bolsjewisten koos. Na november 1917 werd de Oekraïne het toneel van een nationale Oekraïnse revolutie, een Grootrussische socialistische revolutie, een nationale en internationale contra-revolutie en een anarchistische sociale revolutie.

Het conflict tussen de arme en rijke boeren – kozak of niet – ontvlamde na de Maart Revolutie. De boeren begonnen met het onteigenen en herverdelen van de grond, brachten grootgrondbezitters om en staken de grote landerijen in brand. Met de komst van Nestor Machno, die op 2 maart uit de Boetirki ontslagen was, brak een nieuwe fase aan. Hij verzamelde een groep anarcho-communisten om zich heen en verspreidde met haar libertaire ideeën onder de boeren en arbeiders. Onder

zijn leiding werden communes en sowjets opgericht en werd er een Boerenunie gesticht. Machno dacht er zelfs aan zich verkiesbaar te stellen voor de gemeenteraad.[23] Hij zag zich in deze periode als een lid van de revolutionaire avant-garde[24], waarmee ook hij zich als leerling van Bakoenin afficheerde.

Toen in november de tweede revolutie uitbrak was zij in de Oekraïne in feite al verwezenlijkt: de boeren hadden de grond in eigen bezit en er ontbrak een duidelijk machtscentrum.[25] De boeren zagen hun ideaal van de Woljnitsa bereikt, maar dat 'vrije leven' was van korte duur. In maart 1918 sloot Lenin met Duitsland de vrede van Brest-Litowsk[26], waarbij hij o.a. de Oekraïne afstond. Onmiddellijk daarna stroomde zij vol met Duits-Oostenrijkse legertroepen, welke vergezeld werden door de verdreven grootgrondbezitters. Zij zagen nu de kans schoon hun bezit weer terug te nemen, daarin gesteund door de bezetters. Deze gewelddadige 'Agrarische Reactie' lokte een aanvankelijk zwakke maar vervolgens snel groeiende tegenactie uit van de boeren. Zij vormden vrijkorpsen om de tweevoudige vijand te bestrijden en te verdrijven. Ook Machno had zo'n legertje geformeerd, doch hij begreep snel dat dergelijke groepjes geen kans van slagen hadden tegen de georganiseerde Duits-Oostenrijkse legertroepen. Daarom wijdde hij zich in juli en augustus 1918 aan het verenigen van al die vrijkorpsen in één groot leger. Uit die succesvolle vereniging ontstond de Machnovstsjina, en daarmee voldeed Machno onbewust aan de wens van de Nabat.[27]

Machno was toen "niet alleen de organisator en leider der boeren, maar in niet geringe mate ook de verschrikkelijke volkswreker"[28], en de boeren zagen in hem de wedergeboorte van Rasin en Poegatsjew. Machno was voor hen de grote bevrijder wiens komst door Poegatsjew op zijn doodsbed was voorspeld; en werd Poegatsjew bij zijn leven als een 'goede' tsaar beschouwd, Machno kreeg de erenaam 'Batjko' (vadertje). En evenals zijn illustere voorgangers heette Machno onzichtbaar en dus onoverwinnelijk te zijn[29], en werd aldus het middelpunt van veel legendes.

Wanneer men de diverse opstanden met elkaar vergelijkt, dan is er eveneens sprake van een groot aantal overeenkomsten, zeker wanneer men de initiale fase van de Machnovstsjina (maart 1917 - september 1918) bekijkt. De drie opstanden vonden plaats tijdens of na een belangrijke oorlog; elke opstand werd gekenmerkt door bruut geweld en onmenselijk lijden; elke opstand vond zijn oorsprong in het zuiden; in

elke opstand was de scheidslijn tussen banditisme en rebellie zeer smal; de opstanden waren destructief en de opstandelingen hadden geen visie op of programma voor de toekomst; de opstandelingen maakten gebruik van guerrilla-tactieken; elke opstand had als doelstelling de terugkeer naar het goede oude verleden waarin men vrij kon leven en werken.[30] Het is vooral deze in wezen conservatieve geestesgesteldheid van de boeren die als een rode draad door de diverse opstanden loopt.[31]

Met zijn opstandelingen zou Machno tot augustus 1921 de strijd aanbinden met o.a. de Rada, de hetman Skoropadski, de Witten en de bolsjewisten. Zij vochten tegen de Rada, gevormd door de nationalistische kozakken, omdat die een burgerlijke republiek wilde vestigen. De Rada had zich bovendien in een kwaad daglicht gesteld door eenzijdig een vrede met Duitsland en de andere centrale mogendheden te sluiten, nog vóór Lenin dat zou doen. Onmiddellijk na die eenzijdige vrede trokken Duits-Oostenrijkse troepen de Oekraïne binnen, en begonnen zij de macht naar zich toe te trekken. Eind april 1918 zetten zij de Rada af ten gunste van hun eigen stroman Skoropadski.[32] Machno en de zijnen vochten tegen de Witten – waarvan de kern uit merendeels oudere kozakken bestond – omdat zij een contra-revolutionair regime nastreefden.

De verhouding met de bolsjewisten lag aanmerkelijk anders en gecompliceerder. Om die relatie ten dele te begrijpen moeten we de houding van Lenin ten aanzien van de boeren in ogenschouw nemen. Volgens Lenin had de boer een Januskop: was hij arm dan was hij revolutionair, was hij rijk dan was hij contra-revolutionair. De Machnovstsjina stelde de boeren in staat bezit te verwerven dus 'rijk' te worden waardoor zij bourgeois en dus contra-revolutionair werden.[33] Om diezelfde reden was Lenin ook nooit akkoord gegaan met de onteigeningen door de boeren. Hij aanvaardde die acties slechts om zo de boeren voor zich te winnen, daarom ook nam hij het agrarisch program van de sociaalrevolutionairen over. Kolakowski omschrijft Lenin's houding als volgt: "Ze (de Partij) moet, in één woord, alle tegen het bestaande systeem gerichte destructieve energieën ten eigen nutte aanwenden, al moeten ook alle maatschappelijke groepen die de dragers zijn van die energieën volgens haar opvatting in de toekomst als afzonderlijke maatschappelijke krachten vernietigd worden".[34] De Machnovstsjina was zo'n destructieve energie en moest derhalve vernietigd worden, na haar eerst gebruikt te hebben. De bolsjewisten gebruikten de Machnovstsjina in hun strijd tegen de contra-revolutie om haar vervolgens te bestrijden.

Ook het anarchisme was een destructieve energie. In zijn in 1917 verschenen 'Aprilstellingen' en 'Staat en Revolutie' verkondigde Lenin libertair ogende ideeën en ondersteunde hij anarchistische leuzen ten einde "des te zekerder over de golven van de revolutie de politieke macht te kunnen grijpen en haar (de Partij) staatssocialistische doeleinden te verwezenlijken".[35] En "waarschijnlijk legde Lenin de nadruk op het anarchistische 'einddoel' mede met het oog op de anarchisten, die een belangrijke en actieve rol in de revolutie speelden".[36] Een aantal anarchisten, waaronder Serge, Berkman en Goldman steunde Lenin, maar een meerderheid hield zich afzijdig van Lenin. De sowjet-anarchisten kregen in maart 1918 ongelijk toen de eerste anarchistenrazzia plaatsvond.

Anarchisten die toen konden ontkomen vluchtten naar de Oekraïne waar zij zich bij de Nabat of de Machnovstsjina voegden. Hierdoor werd de opstandige boerenbeweging nog meer gecompromitteerd bij Lenin en stond haar einde helemaal vast. De Machnovstsjina als een "contra-revolutionaire anarchistische koelakkenbende"[37] was vanaf haar ontstaan door de bolsjewisten ten dode opgeschreven![38]

De relatie met de eigen aanhang was eveneens gecompliceerd. De Machnovstsjina bestond voornamelijk uit boeren die "behept waren met een speciale liefde voor de vrijheid"[39], maar waarvan een minderheid anarchist was. Bij de beweging voegden zich 'geschoolde' anarchisten zoals Voline, Baron en Arsjinof die binnen de beweging of binnen de Nabat een taak vonden. Overigens waren zowel Voline als Arsjinof en Machno van mening dat te weinig 'geschoolde' anarchisten zich het lot van de Machnovstsjina aantrokken. Machno verzuchtte meer dan eens dat die anarchisten hun tijd verdeden met abstract geneuzel en muggezifterij en dat zij een papieren revolutie voerden.[40]

De Nabat steunde de boerenbeweging wel en voorzag haar van een organisatorisch program. Het slagen van dat Program, de Synthese dus, hing af van het succes van de Machnovstsjina, met andere woorden: de Synthese was afhankelijk van een militaire organisatie. De Nabat kon zich echter niet verenigen met die afhankelijkheid.[41] Ook binnen de Nabat heerste onenigheid: slechts een gedeelte achtte de Machnovstsjina anarchistisch, de rest zag in haar een overgangsfase naar de libertaire samenleving. Weer anderen beschouwden haar als niet-anarchistisch vanwege haar militaire karakter. De Nabat was bedoeld als een platform voor alle anarchistische richtingen, maar faalde daar in omdat de anarcho-syndicalisten weigerden deel te nemen. Uit onvermoede hoek be-

stond er nog een oppositie tegen de Synthese, belichaamd in Arsjinof en Machno. Zij prefereerden een strakke organisatie met een gecentraliseerde leiding en meer discipline die de bevolking zou moeten leiden in plaats van begeleiden[42], en botsten zo met de Synthese. Tekenend in dit opzicht is het feit dat Arsjinof de Synthese helemaal niet noemt, en de Nabat slechts zijdelings. In ieder geval faalden de Nabat en de Synthese al voordat zij hun bestaansrecht konden bewijzen, en in de loop van de tijd verspeelden zij zelfs dat recht.

De Nabat had de vestiging en de organisatie van de libertaire samenleving als doel en zij ging daarbij uit van de wensen en verlangens van de arbeidende klasse. Zij nam gèèn initiatieven en gaf gèèn leiding maar moedigde de boeren en arbeiders aan zèlf hun situatie te veranderen. Zij stelde hen voor zelf congressen te organiseren welke beleidsbepalend zouden moeten zijn op elk terrein van de samenleving. Met deze oproep boekte zij aanvankelijk succes, vooral bij de boeren. Het belangrijkste programmapunt van alle congressen – vier in totaal – betrof de militaire situatie. Deze behelsde de verdediging van de revolutie tegen vijanden van binnenuit en buitenaf. De eersten werden bestreden door twee veiligheidsdiensten, de Razvedka en de Kommissaya Protivmacnoskikh Del.[43] De vijanden van buitenaf werden bestreden door het opstandelingenleger, dat uit, door en voor het volk bestond, maar niet anarchistisch was.[44] Het opereerde ongeregeld en altijd in kleine eenheden en voerde zo een perfecte guerrilla. Het leger was geformeerd uit vrijwilligers en opstandelingen die via een vrijwillige mobilisatie gerekruteerd waren. Joll schrijft daarentegen dat Machno voor dienstplicht koos om zo boeren tegen mogelijke represailles van vijanden te beschermen.[45] Iedereen kon zich verkiesbaar stellen voor de leidinggevende posten, maar de opperbevelhebber had het laatste woord inzake benoemingen. Het leger was georganiseerd volgens het principe van zelfdiscipline en de besluitvorming volgens het democratisch centralisme. De leiding was in handen van de Regionale Revolutionaire Raad, welke in naam ondergeschikt was aan de congressen. In feite berustte de macht binnen het leger bij de – ongekozen – opperbevelhebber Nestor Machno en zijn raad van staven. Dienaangaande spreekt Nomad van een "anarchistische adel"[46] en Voline van een 'camarilla'[47], hetgeen een ongunstig licht werpt op het functioneren van het oppercommando.

De Machnovstsjina veranderde eind 1919 begin 1920 van karakter. In oktober 1919 kwam het laatste congres bijeen, een congres dat niet door de boeren – arbeiders hielden zich in deze fase bijna helemaal af-

zijdig – georganiseerd was, maar door de anarchisten.[48] Dit congres vond net na de zeer belangrijke veldslag met de Witte generaal Denikin plaats. De euforie van hun overwinning op Denikin vertroebelde volgens Arsjinof de geest van de Machnovisten, waardoor zij de grootste fout van hun leven maakten. Arsjinof achtte het toen absoluut noodzakelijk dat er een groot revolutionair leger gevormd werd dat het héle overwonnen gebied zou kunnen beschermen, in plaats van zich terug te trekken naar het opstandige gebied. Sommige militanten, waaronder Voline (?), waren er echter van overtuigd dat nu de tijd gekomen was zich, in een beperkt gebied, te concentreren op de activiteiten van de boeren en arbeiders. Dit verlangen, zich voornamelijk aan positief werk te willen wijden, was in de ogen van Arsjinof onhoudbaar.[49] Ik geloof dat dit voorval het begin was van een definitieve breuk tussen de Machnovstsjina en de Nabat, en tussen Arsjinof/Machno en Voline en het begin was van een kentering binnen de Machnovstsjina. Voline werd eind december 1919 zoals zovele anderen door vlektyphus getroffen en enkele weken later door de bolsjewisten gearresteerd. De enige leidende ideoloog die de Machnovstsjina nu nog restte was Arsjinof die zich in april 1919 bij de boerenbeweging had gevoegd, en zich sindsdien bezig

Nestòr Machno, omgeven door mannen uit zijn hoofdkwartier in Goeljaj-Pole. Rechts op de foto: Fjodor Stsjoesj.

hield met culturele en opvoedende taken en met de redactie van de opstandelingenkrant 'Poetj k Swobode' (de Weg naar de Vrijheid). Arsjinof stond, zoals reeds is gezegd, niet sympathiek tegenover de Synthese, en hij vond in deze een bondgenoot in Machno. Zij konden zich niet verenigen met een begeleidende rol van de anarchisten, en zeker niet wanneer zij zo ongeorganiseerd waren, want "Gebrek aan organisatie is eng verbonden met gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel, beiden tezamen leiden echter tot een vervlakking der ideeën en een leegte in de practijk".[50] Dat dit verwijt de Synthese gold zal de lezer duidelijk zijn. Hiertegenover stelde hij dat "het anarchisme (—) de eenheid van wil en handelen en een juist beeld van zijn historische taak (moet) veroveren".[51] Ook Machno koppelt de desorganisatie van de anarchisten aan hun gebrek aan verantwoordelijkheid om te concluderen dat die desorganisatie een gevaar is voor de anarchisten.[52] Ik geloof dat Arsjinof en Machno gebruik maakten van het verdwijnen van Voline om hun ideeën, die ik — vooruitlopend op de gebeurtenissen in Parijs in de jaren twintig — als 'proto-Platformisme' zou willen omschrijven, in praktijk te brengen. Een eerste aanwijzing hiervoor is het wegvallen van de congressen als beleidsbepalend orgaan. Vermeldenswaard in dit opzicht is een uitspraak van Machno, gedaan tegenover zijn kameraden in december 1917: "Gedaan met die vergaderingen. Het is tijd om te handelen."[53] Een tweede aanwijzing is het verdwijnen van de 32 leden tellende militaire raad ten gunste van een 7-koppige. Een derde is de carte blanche inzake militaire aangelegenheden voor Machno. Een vierde aanwijzing is het feit dat de Nabat in september 1920 de Machnovstsjina niet meer als anarchistisch erkende en haar steun introk.[54] In de loop van 1920 verloor de Synthese haar greep op de Machnovstsjina en haar plaats werd ingenomen door het 'proto-Platformisme'!

De Machnovstsjina verloor óók de steun van het volk. De verhouding met de arbeiders was slecht. De Machnovstsjina was voornamelijk een boerenbeweging, en de boeren hadden weinig op met de steden en hun bewoners. Machno bijvoorbeeld verafschuwde de steden "met hun politieke vergif — welke altijd naar leugen en verraad stinken."[55] De boeren weigerden meer te produceren dan ze zelf nodig hadden, enerzijds omdat hun surplus geconfisqueerd werd, anderzijds omdat de arbeiders niets in ruil konden aanbieden. De verhouding verslechterde door een aantal maatregelen die de Machnovstsjina in de steden nam[56], en wel in die mate dat een groot deel van het industriële proletariaat opnieuw de zijde van de bolsjewisten koos. Het noodzakelijk geachte

samengaan van stad en platteland werd zo een mislukking

De problemen op dat platteland waren even groot. De meeste boeren zagen in het anarchisme één van de middelen om hun ideaal te verwezenlijken. Dat dit ideaal, de Woljnitsa, in aanleg overeen kwam met libertaire beginselen was voor hen meegenomen.[57] Er werden zeer weinig communes en sowjets gevormd, de meeste boeren kozen voor de particuliere landbouw. In geval van nood werd de zijde van de Machnovstsjina gekozen, niet om het anarchisme, maar om de bescherming die zij kon bieden.[58] Bleek die bescherming onvoldoende, of bleek een vijand een hoopvollere toekomst te kunnen bieden, dan aarzelde een groot aantal boeren niet de zijde van een vijand te kiezen.[59] De meeste boeren waren niet anarchistisch, een conclusie die onderbouwd wordt door een uitspraak van Arsjinof waarin hij toegeeft dat het anarchistisch ideaal niet genoeg boeren kon lokken.[60]

In de loop van 1920 bleek dit ideaal steeds minder haalbaar, wat tot gevolg had dat de boeren geleidelijk hun steun introkken. Bovendien waren zij moe, verarmd, uitgeput en geestelijk aangeslagen door de zesjarige oorlog. De Machnovstsjina kwam manschappen, paarden en voedsel tekort. Om het eerstgenoemde probleem op te lossen ging zij over tot een dwangmatige 'vrijwillige' mobilisatie[61], de andere twee werden opgelost door over te gaan op 'vrijwillige' confiscatie[62], daden die haar zaak onder de verarmde boeren geen goed gedaan zullen hebben.

De boerenbeweging veranderde begin 1921 nogmaals van karakter. Naarmate zij meer op zichzelf kwam te staan en kleiner en zwakker werd, gedroeg zij zich wreder, gewelddadiger en minder ideëel. Zij werd weer een jacquerie en het geweer beheerste opnieuw de beweging. In de lente en de zomer van dat jaar voerde Machno en het overblijfsel van zijn leger, nu maximaal 3000 man groot, een wanhopige strijd tegen de bolsjewistische overmacht. Het lot van de Machno en de resterende 300 opstandelingen werd bezegeld in augustus 1921 toen zij de Russisch-Roemeense grens overstaken.[63]

Arsjinof maakte hun lot niet mee. Hij was in februari 1921 begonnen aan een vijtde manuscript over de geschiedenis van de Machnovstsjina, en had zich daartoe afgezonderd van de beweging. In 1922 werd hij met vele andere anarchisten Rusland uitgezet en vestigde hij zich in Berlijn. Daar richtte hij samen met Voline (!), die in 1921 uitgewezen was, het maandblad 'Anarkhitcheskii Vestnik' (de Nieuwe Anarchis-

ten) op en vormde met anderen de 'Groep van Anarcho-Communisten in het Buitenland'. Een jaar later vond hij de 'Groep van Russische Anarchisten in Duitsland' bereid zijn manuscript over de Machnovstsjina uit te geven waarmee de eerste uitgave van het onderhavige werk een feit werd. In 1925 verhuisde hij samen met de 'Groep van Anarcho-Communisten' naar Parijs, dat met Berlijn een van de centra was waar de ontheemde Russische anarchisten naar toe trokken. In ballingschap spraken zij over hun falende rol in de Russische Revolutie, over de zwakheid van de anarchistische beweging en over het 'wat te doen' op de toekomstige tweede dag.

Aangezien het 'wat te doen' afhankelijk was van de analyse van hun falen en hun zwakte, ging daar de eerste aandacht naar uit. Vrij spoedig ontstond er een scheiding van geesten ten aanzien van de analyse en daaruit voortvloeiende gevolgen voor de tweede dag. Voline zag als oorzaak van de zwakheid èn van de desorganisatie en dus het falen van de anarchisten een veelheid van factoren, waaronder: de afwijkende opvattingen over anarchistische basisprincipes (de notie van de sociale revolutie; de notie van het geweld; de notie van de overgangsfase etc.); de geestegesteldheid van de massa en de repressie van de anarchistische beweging wanneer zij zich begint te profileren.[64] Als oplossing zag hij de aanname door de anarchisten van zijn, tijdens de Nabat-periode ontwikkelde Synthese. De Synthese werd meteen aangevallen door de 'Groep van Russische Anarchisten in het Buitenland', waarvan o.a. Ida Mett en Machno lid waren, en Arsjinof de secretaris was. Deze groep verpakte hun aanval in een alternatief: 'Het Organisatorisch Platform van de Algemene Anarchisten Bond', uitgegeven in 1926 in Parijs in de vorm van een brochure.[65]

Het Platform zag als voornaamste oorzaak van de zwakheid en het falen van de anarchisten hun desorganisatie[66], en stond met die zienswijze recht tegenover de Synthese. Het verwierp de Synthese dan ook omdat zij "teoreties en prakties ongerijmd" was, omdat "een dergelijke organisatie, die in teoreties en prakties opzicht uitgesproken heterogene elementen zou inkorporeren, (—) maar een mechaniese verzameling van individuen (zou) zijn die stuk voor stuk een andere konsepsie hebben van de anarchistiese problemen".[67] Het Platform zag als leidraad voor de hele anarchistische beweging een organisatie die "de meerderheid van de betrokkenen in de anarchistiese beweging omvat en een algemene, taktiese en politieke lijn in het anarchisme brengt". En de enige methode om tot een algehele organisatie te komen was gelegen in "de ver-

П. АРШИНОВ

ИСТОРИЯ МАХНОВСКОГО ДВИЖЕНИЯ (1918—1921 гг.)

С ПОРТРЕТОМ Н. МАХНО И НАГЛЯДНОЙ КАРТОЙ РАЙОНА И ДВИЖЕНИЯ

Предисловие ВОЛИНА (В. М. ЭЙХЕНБАУМ)

Издание „Группы Руоских Анархистов в Германии“
БЕРЛИН — 1923

Titelpagina van de Russische uitgave (1923).

eniging van aktieve anarchistiese strijders (...) op basis van een homogeen programma".[68] Het Platform zou moeten dienen als de eerste stap naar de vereniging van de – echte (!) – libertaire krachten in één strijdbaar revolutionair collectief: de Algemene Anarchisten Bond.[69] In tegenstelling tot de Synthese stelde het Platform de organisatorische eenheid voorop, gevolgd door de theoretische.[70] De opstellers van het Platform pleitten voor een strakke organisatie met een uitvoerend comité, dat een wat betreft ideeën en organisatie leidende functie zou krijgen.[71] In het verlengde hiervan zouden de anarchisten eveneens als leiders van het proletariaat op moeten treden, in plaats van als begeleiders. Voor de verdediging van de – eenmaal aangebroken – tweede dag zou een beroep gedaan moeten worden op een anarchistisch leger, dat aan één opperbevel onderhevig was. Binnen de Bond en binnen het leger zou geen plaats zijn voor afwijkende meningen[72], en was het woord van de meerderheid wet. Het Platform was, in mijn ogen althans, een blauwdruk achteraf van de Machnovstsjina, zeker wat betreft de periode na de kentering.

Het Platform wekte zeer grote weerstanden op, eerst bij de Russische vervolgens bij de niet-Russische anarchisten. Felste Russische tegenstander was Voline, die samen met o.a. Flesjin en Sobol een antwoord schreef, dat op haar beurt een tegenantwoord uitlokte.[73] Voline en de zijnen verweten Arsjinof, die als de voornaamste auteur beschouwd werd, dat hij "de vorming van een leidinggevend politiek centrum" en "de organisatie van een leger en een politiemacht, ter beschikking staand van het politieke centrum, noodzakelijk achtte, wat in feite neerkwam op de instelling van een tussentijds politiek gezag met een étatistisch karakter".[74] Voline's slotconclusie ten aanzien van het Platform was helemaal vernietigend: "Het enige wat echt nieuw is in het Platform, is een naar het bolsjewisme neigend verborgen revisionisme en de erkenning van een overgangsfase. Voor de rest brengt het Platform ons niets nieuws."[75] In antwoord hierop schreef Arsjinof in de slotconclusie van zijn antwoord: "Wij hopen aangetoond te hebben dat het programma van de auteurs van de 'Réponse' (bedoeld wordt het 'A propos du Projet' van Voline c.s.) totaal ongefundeerd is, dat wij aangetoond hebben dat zij politiek gezien de luiers nog niet ontgroeid zijn, en dat zij de meest typische specimens zijn van de chaos binnen onze beweging. Wat betreft het ethisch aspect van de 'Réponse', zij kan niet anders aangeduid worden dan als het *document van de laster.*"[76] Bovendien verweet Arsjinof hen en al hun medestanders dat zij geen echte anar-

chisten waren, en zeker niet revolutionair.

Van de niet-Russische anarchisten was met name de Italiaan Malatesta fel tegen het Platform. Hij verzette zich niet tegen een organisatie, evenmin als Voline dat deed, mits zo'n organisatie gecreëerd en gehandhaafd werd uit de vrije wil van de aangeslotenen en zonder dat er sprake was van enig gezag.[77] Hij achtte het dan ook niet mogelijk een Algemene Bond te stichten omdat "zo'n bond een obstakel vormt voor individuele activiteiten en mogelijk een oorzaak is voor een hardere factiestrijd".[78] De door Arsjinof voorgestelde Bond was volgens hem naar vorm en inrichting "een regering en een kerk", omdat de geest en de tendens autoritair bleef, en het opvoedend effect altijd anti-anarchistisch was en zou zijn.[79] In zijn ogen waren deze kameraden "geobsedeerd door het succes van de bolsjewisten in hun land"[80], en wilden zij hen als voorbeeld nemen voor hoe het wel moest.

In de aanvallen op het Platform werd steeds vaker gewezen op de bolsjewistische kenmerken die het – vermeend of niet – bevatte. En in het verlengde daarvan werd nu ook Arsjinof zelf beticht een sowjet-anarchist te zijn. Zijn tegenstanders zagen hun oordeel bevestigd toen hij in 1930, gebruik makend van een amnestie, naar de Sowjet-Unie terugkeerde en weer lid werd van de partij. Om die stap te begrijpen is inzicht nodig in het denken van Arsjinof. In het begin van deze toelichting is vermeld dat hij blijk gaf een leerling van Bakoenin te zijn; in de rest van zijn revolutionaire leven versterkte hij die indruk. Arsjinof werd blijkbaar geleid door twee tendensen in Bakoenin's denken, namelijk de rol van de anarchisten als leidende minderheid, en de oprichting van een strakke revolutionaire organisatie. Zijn hele leven lang echter was hij getuige van het tegendeel, wat hem in 1927 tot de volgende bittere opmerking bracht: "Versnippering, desorganisatie en afwezigheid van een collectieve tactiek zijn bijna altijd tot anarchistische principes verheven".[81] Hij was tevens getuige van het falen van de anarchistische beweging én van het succes van de bolsjewisten en trok daaruit zijn eerste conclusies. Het constante geruzie in Parijs overtuigde hem ervan dat het anarchisme andere methoden zou moeten gebruiken wilde zij overwinnen, waaronder bolsjewistische.[82] Hiermee streefde Arsjinof zijn leermeester voorbij en toonde zich 'plus Bakounine que Bakounine'. In 1931 was hij voorstander van de dictatuur van het proletariaat als overgangsfase naar de volledige arbeidersdemocratie. Het proletariaat zou daartoe gedwongen zijn wilde zij een succesvolle greep naar de macht door de bourgeoisie voorkomen.[83] Als bewijs en als argument voerde hij

het falen van de Duitse revolutie van 1918-1923 en het falen van de Italiaanse fabrieksbezettingen van 1920 aan. Zijn oordeel hield tevens een waarschuwing in voor de zich libertair ontwikkelende situatie in Spanje. Tegelijk betekende het een veroordeling van de Machnovstsjina, welke hij nu een utopie en een hersenschim noemde.[84]

Op het moment dat Arsjinof de Machnovstsjina afwees woonde hij weer in Rusland. Hij was in het conflict met de andere anarchisten alleen komen staan, alleen Machno steunde hem nog openlijk. Met de komst van Stalin en diens eerste 5-jarenplan zag hij in Rusland een verschuiving naar links ontstaan, en besloot hij, moe, teleurgesteld en vol walging voor de onverantwoordelijke, demagogische anarchisten naar zijn geboorteland terug te keren. Hij verwachtte een rol te kunnen spelen in de nieuwe revolutionaire ontwikkelingen, en had daarbij zijn hoop gesteld op het revolutionaire élan van de jonge communisten[85], maar kreeg daartoe geen kans. Hij kwam om in een van Stalin's zuiveringen, de dag en het jaar zijn niet bekend.

Frans Lodewijkx

Frans Lodewijkx (Oosterhout, 1951) studeerde geschiedenis in Tilburg. Zijn afstudeerscriptie behandelde de Machnovstsjina, een onderwerp dat hem tijdens zijn studie, en nog steeds, intrigeerde en lichtelijk obsedeerde. Inmiddels ontwikkelt hij zich tot een kenner van de Machnovstsjina. Hij hoopt binnen een paar jaar een studie over de Machnovstsjina te publiceren.

1) De tsaar zou de eerste twee Doema's eigenmachtig ontbinden, daar zij in zijn ogen te radicaal waren. Om in de toekomst een radicale Doema te voorkomen herzag hij de (census)verkiezingsreglementen, en verkreeg zo een hem loyale Doema. Hiernaast verhinderde de tsaar met terreur en geweld elke oppositie tegen zijn gezag.
2) Arsjinof, 15; in plaats van reformisme wordt ook de term 'minimalisme' gebruikt.
3) Souchy "Reise", 19. In 1905 scheidde een linkervleugel van de Sociaal-Revolutionairen zich af en vormde een Unie van Maximalisten.
4) Arsjinof, 15.
5) Menzies, 32; Joll, 168; Berkman in: Avrich "russes", 277.
6) Avrich "russes", 239.
7) Ibid., 234; Palij, 64; Voline (e.a.) "Projet", 5.
8) Voline (e.a.) "Projet", 6-7.
9) Ibid., 30 e.v., 35.
10) Souchy "Reise", 133; Agostino, 195.
11) Zie de werken van Avrich "Rebels", Hobsbawm en Longworth. Op deze revoltes wordt later nader ingegaan.
12) Crisenoy, 36, 228, 231, 236.
13) Voline "Revolution", 544; Arsjinof, 45.
14) Longworth, 309.
15) Ibid., 40.
16) Ibid., 39.
17) Zie voor deze episode Longworth, 97-120.
18) Ibid., 170-171, 274-275.
19) Avrich "Rebels", 269.
20) De revolte van Rasin vond plaats tussen 1670-1671, die van Poegatsjew tussen 1773-1774. Dit is een simplistische omschrijving van die boerenopstanden, die in werkelijkheid zeer complex van aard waren. Zie inleiding van Avrich "Rebels", 1-7.
21) Longworth, 175, 308; Hobsbawm, 76-90.
22) Longworth, 278-279. De kozakken bezaten toen 79% van het land, terwijl zij 48,5% van de bevolking uitmaakten.
23) Machno "Révolution", 37.
24) Ibid., 35, 180, 182.
25) Ibid., 106; Gorelik in: Skirda "anarchistes", 64; Longworth, 288-300; Machno in: Skirda "soviets", 246.
26) De Russische Vrede van Brest-Litowsk werd vooraf gegaan door een Oekraïnse vrede, welke eenzijdig door de Oekraïnse nationalisten (de Rada) met Duitsland-Oostenrijk was gesloten.
27) Agostino, 203; Avrich "Anarchists", 126.
28) Arsjinof, 60.
29) Zie o.a. Avrich "Rebels", 272; Souchy "Reise", 124-125; Arsjinof, 61, 148-150, 224.
30) Avrich "Rebels", 1-2; Arsjinof, 22; Avrich "Makhno", 34.
31) Avrich "Rebels", 258, 269; Souchy "Reise", 119; Longworth, 309.
32) Zie Carr, Dl. I, 295-312.
33) Crisenoy, 255, 258; Mett, 13. Overigens waren sommige anarchisten deze mening ook toegedaan.
34) Kolakowski, 477.
35) Lehning, 36.
36) Ibid., 54.
37) Lenin, 360; Lovell, 319; De Grote Soviet Encyclopedie, aangehaald in Peters, 116. Overigens waren het niet alleen bolsjewistische leiders die Machno en de Machnovstsjina zwart maakten. Zo heeft de anonieme schrijver (zie lit. opg.) het over de

terreur van die bandieten en heeft Paustovski het over de moordenaar Machno.
38) Zie voor de verbinding tussen de Machnovstsjina en de anarchisten ook Arsjinof, 248-249.
39) Voline "Revolution", 545.
40) Machno "Révolution", 44, 60.
41) Voline "Revolution", 703; Agostino, 195-196.
42) Machno "Révolution", 59, 108-109, 126-127.
43) Voline "Revolution", 643, 667; Footman, 272, 281; Nomad, 328; Menzies, 166; Arsjinof, 125. De Engelse uitgave spreekt over 'j) public security (openbare veiligheid), terwijl deze uitgave spreekt over 'k) over de verdediging van de maatschappelijke orde.
44) Poetj k Swobode, in Guérin "Dieu", 50.
45) Joll, 169.
46) Nomad, 332.
47) Voline "Revolution", 706; Agostino, 168.
48) Souchy schrijft dat minstens drie congressen door de anarchisten georganiseerd zijn. Souchy "Reise", 114, 116, 131.
49) Arsjinof, 161-164.
50) Ibid., 244.
51) Ibid., 244.
52) Machno "Révolution", 59.
53) Ibid., 126.
54) Footman, 289; Menzies, 194; Palij, 58; Constandse "Machno", 186.
55) Machno "Révolution", 189.
56) Een aantal maatregelen waren: de handhaving van diverse geldsoorten, wat samen met de zwarte markt inflatoir werkte en zo de arbeiders direct dupeerde; de confiscatie van schoeisel, kleding, suiker en zout; de onmogelijkheid van industrie-arbeiders iets te ruil aan te bieden aan boerencoöperaties, daar zij alleen halffabrikaten produceerden; het mogelijk willekeurig optreden van militaire commandanten; het optreden van de Razvedka; de frictie tussen burgerbevolking en het (boeren)leger; en het verbod op Revolutionaire Comités en de censuur op de pers. Zie o.a. Arsjinof, 153; Voline "Revolution", 628, 633, 643; Footman, 279; Menzies, 93, 171, 173; Nomad, 324, 326.
57) Zie bijv. Souchy "Reise", 110-111, 137.
58) Arsjinof, 88; Palij, 60; Nomad, 317.
59) Voline "Revolution", 567, 606; Nomad, 337; Souchy "Reise", 118.
60) Arsjinof in: Skirda "soviets", 197.
61) Zie pamflet 'Aan de Jongeren' in dit boek.
62) Voline "Revolution", 641; Menzies, 192; Nomad, 338.
63) Na gevangenschap doorleefd te hebben in Roemenië, Polen en Duitsland, vond Machno in 1925 eindelijk rust in Parijs. Een rust die hij niet wilde en overigens ook niet kreeg. Om aan geld te komen nam hij alle baantjes aan die hij aangeboden kreeg, ondertussen aan de zijde van Arsjinof een theoretische strijd uitvechtend. Zijn vriendin verliet hem, en nam hun dochter mee. Aangetast door tuberculose, verteerd door heimwee en strompelend door een verbrijzelde voet zocht hij zijn heil in drank. Op 25 juli 1934 stierf hij in Parijs.
64) Voline "Projet", 3-4.
65) In 1976 in Nederland (Groningen) verschenen als: Dielo Trouda – Organisatories Platform van de Revolutionaire Anarchisten. Deze Nederlandse vertaling is niet correct vertaald en het supplement ontbreekt.
66) Groupe d'Anarchistes Russes "Réponse", 6.
67) Platform, 14; Arsjinof, 243-244.
68) Ibid., 14; Arsjinof, 244.

69) Ibid., 14-15.
70) Voline "Projet", 31.
71) Groupe d'Anarchistes Russes "Supplément", 7.
72) Ibid., 8.
73) Reactie van Voline c.s. in "A propos du Projet d'une 'Plateforme d'Organisation'", Paris 1927; Arsjinof's reactie daarop in "La Réponse aux Confusionnistes de l'Anarchisme", Paris 1927.
74) Voline "Projet", 29, ook 8, 13, 15, 31-32, 38; Agostino, 239; Menzies, 236.
75) Voline "Projet", 38.
76) Groupe d'Anarchistes Russes "Réponse", 16.
77) Malatesta, 106.
78) Ibid., 109; zie ook Voline "Projet", 32.
79) Malatesta, 113.
80) Ibid., 121.
81) Arsjinof in: Skirda "soviets", 194.
82) Agostino, 232.
83) Ibid., 245.
84) Ibid., 246.
85) Arsjinof in: Skirda "soviets", 195.

LITERATUUROPGAVEN

Agostino, A.D., Marxism and the Russian Anarchists, San Francisco 1977.

Anonymus, Mémoires d'un bolchévik-léniniste. Renaissance du bolchévisme en U.R.S.S., Paris 1970 (een Westerse publicatie van teksten uitgegeven door de samizdat in de Sowjet-Unie).

Arshinov, P., History of the Makhnovist Movement (1918-1921), Detroit/Chicago 1975[2]. Ook in Duitse uitgave: Arschinoff, P., Geschichte der Machno-Bewegung (1918-1921), Berlin (z.j.).

Avrich, P., Russian *Rebels*, 1600-1800, New York/London 1976.

Avrich, P. (ed.), The *Anarchists* in the Russian Revolution, London 1973.

Avrich, P., Les anarchistes *russes*, Paris 1979.

Avrich, P., *Makhno* and his Biographers. In: Maatstaf (8/9) 1976, 30-38.

Berkman, A., Nestor Machno. In: Grondslagen, Amsterdam 1978 (integrale herdruk).

Berland, P., Makhno's role in the Russian Revolution. In: MAN! (z.p.) (z.j.).

Carr, E.H., The Bolshevik Revolution 1917-1923, 3 dln., Harmondsworth 1971.

Constandse, A., Anarchisme van de Daad, Groningen 1975.

Constandse, A., De Alarmisten 1918-1923, Amsterdam 1975.

Constandse, A., Nestor *Machno*, een tragisch heldendicht. In: Anarchisme: inspiratie tot vrijheid/Essays, Amsterdam 1979. Tevens verschenen in Maatstaf (8/9) 1976, 15-29.

Crisenoy, C. de, Lénine face aux Moujiks, Paris 1978.

Dahlmann, D., Die machnovscina als bäuerlich-anarchistische Bewegung, Düsseldorf 1976 (Philosophische Fakultät des Universitäts).

Dahlmann, D., Machnovsjtsjina en Zapatismo. In: Spiegel Historiael (11) 1979.

Footman, D., Civil war in Russia, London 1961.

Glastra, F., Het anarchisme der Machnovschina. Een aspekt van de Russische Revolutie in de Oekraïne, Amsterdam 1980 (ongepubliceerde scriptie V.U.).

Groupe d'Anarchistes Rüsses à l'Étranger, Plate-Forme d'Organisation de l'Union générale des anarchistes, suivie d'un *Supplément*, Paris 1926. In Nederlandse vertaling uitgegeven als: Dielo Trouda, Organisatories *Platform* van de Revolutionaire Anarchisten, Groningen 1976. Het supplement ontbreekt.

Groupe d'Anarchistes Russes à l'Étranger, La *Réponse* aux Confusionnistes de l'Anarchisme, Paris 1927.

Guérin, D., Het anarchisme, Amsterdam 1976.

Guérin, D., Ni *Dieu* ni Maître. Anthologie de l'anarchisme, tome 4. Makhno — Cronstadt — Les anarchistes russes en prison — L'anarchisme dans la guerre d'Espagne, Paris 1976.

Hobsbawm, E.J., Bandieten, Amsterdam 1973.

Holota, W., Le mouvement Machnoviste Ukrainien, 1918-1921, et l'évolution de l'anarchisme Européen à travers le débat sur la plateforme, 1926-1934, (z.p.) 1975.

Hunczak, I. (ed.), The Ukraine, 1917-1921: a study in revolution, Cambridge 1977.

Joll, J., The Anarchists, Cambridge (Mass.) 1980[2].

Kloosterman, J. (red.), De Russische Revolutie. Rosa Luxemburg, Alexander Berkman, Alexej Borovoj, Emma Goldman, Alexander Schapiro, Baarn 1979.

Kolakowski, L., Geschiedenis van het Marxisme, dl. 2, Utrecht/Antwerpen 1980.

Krug, P., De Kozakken, triomf en tragiek. In: Spiegel Historiael, 1982.

Lehning, A., Radendemocratie of staatscommunisme. Marxisme en anarchisme in de Russische Revolutie, Amsterdam 1972.

Lenin, W.I., Redevoeringen op Partijcongressen (1918-1922), Moskou 1975.

Lodewijkx, F., De Machnovstschina. Een zwarte vlag zonder lading? Een onderzoek naar het wezen van een opstandige boerenbeweging in de Ukraïne in de jaren 1918-1921, Tilburg 1980 (ongepubliceerde scriptie M.I.).

Longworth, P., The Cossacks, London 1969.
Lovell, S., Leon Trotzki speaks, New York 1972[2].
Machno, N., Das ABC des revolutionären Anarchisten, Meppen/Ems 1976[2] (Berlijn (1928).
Machno, N., La *Révolution* russe en Ukraine (1918-1921) (Mars 1917-Avril 1918), Paris 1970. Vertaling van het eerste deel van Machno's herinneringen, die bestaan uit: Russkaia revoliutsiaa na Ukraine (ot marta 1917 g. po aprel' 1918 god) (Paris 1929), Pod udarami kontr-revoliutsii (aprel'-iiun' 1918 g.) (Paris 1936) en Ukrainskaia revoliutsiia (iiul'-dekabr' 1918 g.) (Paris 1937). De laatste twee delen zijn alleen in het Russisch verschenen.
Machno, N., My visit to the Kremlin, Edmonton 1979.
Malatesta, E., Articles politiques, Paris 1979.
Malet, M., Makhno and his enemies. In: META, vol. 1 (3-4) (z.p.) (z.j.).
Malet, M., Nestor Makhno in the Russian Civil War, (z.p.) 1982.
Maximoff, G.P., The Guillotine at work, Vol. 1. The Leninist Counter-Revolution, Orkney 1979.
Menzies, M., Makhno, une epopée. Le soulèvement anarchiste en Ukraine (1918-1921), Paris 1972.
Mett, I., Le Paysan russe dans la révolution et la post-révolution, Paris 1968.
Nataf, A., La révolution anarchiste, Paris 1968.
Nomad, M., Apostles of Revolution, Boston 1939.
Oberländer, E. (her.), Dokumente der Weltrevolution, Bd. 4. Der Anarchismus, Olten und Freiburg im Breisgau 1972.
Palij, M., The anarchism of Nestor Machno, 1918-1921, an aspect of the Ukrainian Revolution, Seattle 1976.
Paustovski, K., Begin van een onbekend tijdperk, Amsterdam 1967.
Peters, V., Nestor Makhno: the life of an anarchist, Winnipeg 1970.
Reshetar, J.S., The Ukrainian Revolution, 1917-1920, Princeton (New Jersey) 1952.
Richards, V. (ed.), Errico Malatesta, His Life & Ideas, London 1977.
Ros, M., Anarchistenjaar 1976. In: Maatstaf (8/9) 1976, 1-14.
Serge, V., Mémoires d'un Révolutionnaire 1901-1941, Paris 1951.
Skirda, A., Les *anarchistes* dans la révolution russe, Paris 1973.
Skirda, A. (red.), Les anarchistes russes, les *soviets* et l'autogestion. Textes de Rocker, Archinov, Valevsky, Yartchouk, Makhno, Paris 1973.
Skirda, A., Nestor Makhno, le cosaque de l'Anarchie, Paris 1982.
Souchy, A., *Reise* nach Russland 1920, mit einem aktuellen Vorwort '59 Jahre danach', Erinnerungen an Lenin und einem Gespräch, Berlin 1979.
Souchy, A., 'Vorsicht: Anarchist!' Ein Leben für die Freiheit. Politische Erinnerungen, Darmstadt 1977.
Stowasser, H., Die Machnotschina. Der Kampf anarchistischer Rebellen für eine freie Gesellschaft in der Ukraine, 1917-1922, Wetzlar/Rodenhausen 1979[2].
Sullivant, R.S., Soviet Politics and the Ukraine, 1917-1957, New York 1962.
Sysyn, F., The Ukraine 1917-1921: a study in revolution, Cambridge (Mass.) 1978.
Traut, J.C. (her.), Russland zwischen Revolution und Konterrevolution, Bd. 1, Dokumente (1917-1921), Bd. 2, Berichte (1917-1921), München 1974-1975.
Trotzki, L., Geschiedenis der Russische Revolutie, 1 deel in 3 banden, Amsterdam 1978 (1936).
Voline (e.a.), À propos du *Projet* d'une 'Plateforme d'Organisation' publié par le 'Groupe d'Anarchistes Russes à l'Étranger', Paris 1927.
Voline, The Unknown *Revolution* 1917-1921, Detroit/Chicago 1974.
Woodcock, G., Anarchism. A history of Libertarian Ideas and Movements, Harmondsworth 1975[4].

PERSONENREGISTER

Door het inconsequente taalgebruik in de vertaling van Pjotr Arsjinof's 'Geschiedenis van de Machnobeweging' zijn de persoonsnamen soms verschillend gespeld. In dit personenregister is voor de meest gangbare spelling gekozen. Daar waar de spelling te ver uiteenloopt of verwarring kan scheppen zijn personen tweemaal opgenomen. Dit is het geval bij Damloff – Daniloff; Michaleff-Pawlenko – Michaljow Pawlenko; en Slachoff – Slastsjow.

Omdat in dit boek uitgebreide informatie te vinden is over Pjotr Arsjinof en Nestor Machno zijn van hen geen inlichtingen in dit personenregister te vinden. Informatie over Jezus Christus ontbreekt omdat wij zijn persoon genoeg bekend achten.

De volgende personen zijn niet in dit register opgenomen omdat zij geen rol in de beschreven episodes speelden: Henk Eikeboom, Wim Jong, Frans Lodewijkx, Daniel Guérin, Boudewijn Chorus, Ruud Uittenhout, Niko Buiten, Martin Ros, Jeanne de Jong, Ugo Fedeli, L.J. van Rossum, P. Avrich, L. Kolakowski, J. Joll en M. Nomad.

Froense, Michail Vasiljevitsj (1885-1925). Bolsjewist. Commandant van het zuidelijke front. In september 1920 trok hij ten strijde tegen Wrangel. Na diens nederlaag werd Froense bevelhebber van alle troepen in de Krim en de Oekraïne in welke hoedanigheid hij Petljoera en Machno versloeg.-*180, 192-196, 193n, 210*

Gaenko, Fedora. Zgn. vrouw van Machno. Zou een dagboek hebben bijgehouden, waaruit veelvuldig geciteerd werd door de bolsjewistische pers in de campagne tegen Machno.-*227n*

Gandhi, Mahatma (1869-1948). Indiaas volksleider. Ontketende diverse verzetscampagnes (burgerlijke ongehoorzaamheid en lijdelijk verzet) tegen de Britse bestuurders over zijn land en werd als gevolg daarvan diverse malen gevangen gezet. Gandhi streefde naar een zuiver orthodox hindoeïstisch leven. Werd vermoord door een extreme hindoeïst. Gandhi's grote invloed wordt wel verklaard uit het feit dat hij voor de vrijheidsbeweging en de sociaal achtergestelden religieuze krachten opwekte en oude Indische heilmethoden aanwendde. Zijn ideeën over burgerlijke ongehoorzaamheid en lijdelijk verzet zijn ten dele ontleend aan De la Boétie, Tolstoj en Thoreau.-*5*

Garkoesja. Machnovist. Commandant van de bijzondere troepen. Gesneuveld in 1920.-*236*

Gawrilenko, Pjotr. Anarchist en Machnovist. Speelde als commandant van het 3de corps een belangrijke rol in de slag tegen Denikin (herfst 1919). In 1920 gearresteerd en waarschijnlijk gefusilleerd.-*198, 222, 230, 231*

Gawrilow. Lid van de uitvoerende raad van de arbeiders-, boeren- en Rode Leger-afgevaardigden van de stad Alexandrowsk.-*121*

Gerassimenko. Schrijver van een ongunstig artikel over Machno.-*9n*

Glasoenoff. Commandant van een uit Siberiërs bestaande afdeling, dat zich bij Machno aansloot.-*208*

Gloestsjenko, Fedja. Machnovist. Door de bolsjewisten gevangen genomen en de vrijheid beloofd als hij samen met Jacob Kostjoechin Machno zou vermoorden, waartoe hij ook Lewzadow moest overhalen. Gaf zich aan en werd in juni 1920 door Machnovisten doodgeschoten.-*172*

Goldman, Emma (1869-1940). Russisch anarchiste en activiste. Steunde na de Novemher Revolutie de bolsjewisten. Besloot eind 1921 Rusland te verlaten, teleurgesteld in haar verwachtingen wat betreft de Russische Revolutie.-*295*

Gorelik, Anatoli (Grigori) (1890-1956). Russisch anarchist en secretaris van de Nabatgroep in Melitopol. Hij werd in 1921 Rusland uitgewezen.-*305*

Grigorjew, G. (?-1919). Tsaristisch officier. Trad in dienst van de bolsjewisten, maar liep weer over naar het kamp van de contra-revolutionairen. Riep zichzelf uit tot ataman. Zijn troepen maakten zich schuldig aan pogroms en plunderingen. Vermoord door Machnovisten in juli 1921.-*113-122, 126, 128, 132, 133, 137, 139-141, 141n, 145, 216, 217, 220n*

Groessew. Lid van de revolutionaire oorlogssowjet van het zuidelijk front, Bela Koen.-*180*

Grossmann-Rosjin, Joeda Solomonowitsj (?-1936?). Anarchist. Stelde zich ten tijde van de Eerste Wereldoorlog, toen hij in Genève woonde, internationalistisch en dus anti-militaristisch op. Sympathiseerde met de machtsovername door en de dictatuur van de bolsjewisten en kan geregekd worden tot de zgn. sowjet-anarchisten.-*116, 116n, 122*

Israël de Haan, Jacob (1881-1924). Letterkundige van Joodse afkomst. Lid van de SDAP. Later zionist. In Jeruzalem gestorven na een aanslag van zionistische Joden.-*28, 29*

Iwanjoek. Machnovist. Gesneuveld in een gevecht met een eenheid van het Rode Leger (augustus 1921).-*203, 209*

Iwanoff. Bolsjewist. Hoofd van een delegatie, die een overeenkomst sloot met Machno

om gezamenlijk Wrangel te bestrijden (1920).-*179, 194*

Jakowleff, J.A. Bolsjewist. Gedelegeerde van de Charkow-regering, die beweerde dat er een bondgenootschap was gesloten tussen Wrangel en Machno. Stelde in opdracht van de bolsjewistische regering in oktober 1920 de voorwaarden op voor samenwerking tussen bolsjewisten en Machnovisten om gezamenlijk Wrangel te bestrijden. Schrijver van: 'Het Russische anarchisme ten tijde van de grote Russische Revolutie' (1921).-*9n, 175, 179*

Kalasjnikow. Vanaf 1917 secretaris van de Goeljai Polsker-organisatie van anarcho-communisten. Oorspronkelijk commandant van de 1ste brigade van de opstandige troepen, later van het eerste Donetzcorps van het Machnoleger. Gesneuveld in de zomer van 1920 na een botsing met eenheden van het Rode Leger.-*135, 142, 222, 233, 245*

Kaledin, Alexej Maximowitsj (1861-1918). Donkozak, cavalerie-generaal. Werd in juni 1917 gekozen tot ataman van het Donleger en proclameerde in november 1917 de autonomie van het Don-district. Voerde met Kornilow en Alexejew de Witgardistische troepen in Zuid-Rusland aan. Pleegde in februari 1918 zelfmoord.-*94*

Kamenew, Serge Sergejewitsj (1881-1936). Tsaristisch generaal. Van 1919 tot 1924 opperbevelhebber van het Rode Leger. Slachtoffer van de zuiveringen onder Stalin. Posthuum gerehabiliteerd.-*79n, 111, 112, 114, 116, 116n, 128, 132, 216, 255n*

Karabet. Secretaris van de revolutionaire oorlogsraad van het Goeljai Polsker-rayon.-*110*

Karatigin. Chef van de veldstaf vna het zuidelijke front.-*193*

Karetnik, Semjon. Vanaf 1907 anarcho-communist. Vanaf begin 1920 Machno's plaatsvervanger; in die functie commandeerde hij het Krimleger tegen Wrangel. Gefusilleerd door de bolsjewisten (november 1920). Zijn broer was ook Machnovist.-*141, 182, 188, 190, 198, 222, 229, 245, 246*

Karpenko, E. Machnovist.-*121*

Katharina II (Katharina de Grote) (1729-1796). Keizerin van Rusland van 1762 tot 1796.-*45*

Keller, Helene. Machnoviste van Joodse afkomst. Secretaresse van de afdeling tot verhoging van het culturele peil. Eén van de stichters van de Nabat-Federatie. Nam deel aan het vakverenigingsleven van Amerikaanse arbeiders.-*214, 215*

Kerenski, Alexander Fjodorowitsj (1881-1970). Na de omverwerping van het tsaristische regime werd Kerenski minister van justitie, vervolgens minister van oorlog en tenslotte premier van de Voorlopige Regering. In 1918, na de machtsovername, naar het buitenland uitgeweken.-*55, 67*

Khmelnitski, Bogdan. Hetman van de Zaporoger kozakken. Leidde een boerenopstand tegen Polen. Hij sloot in 1654 vrede met de tsaar te Perejaslav.-*290*

Kirjakoff. Machnovist. Door de bolsjewisten gefusilleerd (juni 1919).-*92n*

Kirow, Sergej Mironowitsj (1886-1934). Bolsjewist. Speelde tijdens de burgeroorlog een belangrijke rol in Kaukasië. In 1926 benoemd tot partijsecretaris van Leningrad. Steunde Stalin o.m. in diens collectivisatiepolitiek. Vermoord op 1 december 1934 door de communist L. Nikolajev, al of niet in opdracht van Stalin. De moord op Kirow zou één van de aanleidingen zijn geweest tot de Stalinistische zuiveringen.-*79n*

Klein. Machnovist.-*135*

Koen, Bela (1886-1937). Hongaars politicus. Werd tijdens de Eerste Wereldoorlog gevangen genomen door de Russen en sloot zich aan bij de bolsjewisten. Richtte bij zijn terugkeer in Hongarije (1918!) de Hongaarse communistische partij op. Na enige maanden gevangen gezeten te hebben, werd Koen in 1919 de leider van een coalitie van communisten en sociaal-democraten, die maar korte tijd stand hield. Koen vluchtte naar Oostenrijk, waar hij evenals in Duitsland een revolutie trachtte te ontketenen als agent van de Derde Internationale. Beschuldigd van Trotzkisme werd

Boven: S. Flesjin (links) en Voline (rechts).
Links: Galina Koesmenko, Machno's vrouw sedert 1919, met hun dochtertje Nastia.

tsaar Nicolaas II, steunde later de bolsjewisten.-*28*

Mratsjny, Mark E. (?-1973?). Anarchist. Lid van de Nabat-Federatie. Door de bolsjewisten gearresteerd in november 1920. Begin 1922 vrijgelaten en naar Berlijn vertrokken, waar hij werkzaamheden verrichtte voor politieke gevangenen in de Sowjet-Unie.-*246, 247*

Nicolaas II (1868-1918). De laatste tsaar uit het huis Romanof en tevens de laatste tsaar van Rusland (1894-1917). Trad in 1917 af ten gunste van een Voorlopige Regering. Werd in 1918 om het leven gebracht.-*119, 275, 276, 278*

Nikolai (Wassily). Voormalig individualistisch anarchist en uitgever van het tijdschrift 'K Swjetoe'. Ter dood veroordeeld door de bolsjewisten, maar in leven gelaten met als verplichting voor de Tsjeka te werken. Was betrokken bij de pogroms in Charkow en Odessa en de mislukte aanslag op Machno.-*171*

Ogarkoff. Commandant van het Rode Leger in de Oekraïne. Verenigde zich in oktober 1919 met het Machnoleger.-*164*

Olchowik, A. Machnovist. Lid van het college van Machno-troepen.-*121*

Osterow. Chef van de staf van het Machno-leger. In 1919 door de bolsjewisten gevangen genomen en ter dood veroordeeld.-*134*

Padalka. Commandant van een regiment, die omgekocht werd door de bolsjewisten om Machno te vermoorden. Het komplot werd ontdekt, en Padalka en enige anderen werden terechtgesteld (1919).-*113*

Parchomenko. Machnovistisch commandant. Gesneuveld in 1921 (?)-*203*

Pawlenko, Michaljow. Anarchist en Machnovist. Organisator en commandant van de ingenieur- en spoorwegtroepen van het Machno-leger. In juni 1919 door Worosjilow, commandant van het 14de Rode Leger, gevangen genomen en vermoord. Zie Michaleff-Pawlenko.-*233*

Perowskaja, Sofja (1853-1881). Lid van de groep rond Tsjaikowski en de organisaties 'Narodnaja Wolja' en 'Zemlja i Wolja'. Vrijgesproken in het proces van de '193' (1877-1878). In 1879 organiseerde zij het opblazen van de trein van Alexander II nabij Moskou. Was betrokken bij de aanslag op Alexander II in 1881 en werd opgehangen.-*33*

Petljoera, Semjon (1879-1926). Leidde tijdens de burgeroorlog een Oekraïnse regering, die zowel tegen het Rode Leger als tegen Witgardisten streed. Na de overwinning van het Rode Leger (1919) verbond hij zich met Polen, die hem in 1921 lieten vallen. Onder zijn bewind vonden in de Oekraïne pogroms plaats. Vermoord in Parijs.-*13, 14, 44n, 46, 49, 52, 65-70, 83-85, 89, 90, 94, 96, 98, 101, 107, 108, 111, 114, 115, 118-120, 139, 144-146, 162, 212, 213, 253, 256, 277, 280, 282*

Petrakoff, Tima-Iwan. Voormalig anarchist (?) Door de Tsjeka ter dood veroordeeld, maar in leven gelaten om dienst te doen als agent-provocateur.-*171*

Petrenko. Machnovistisch commandant.-*61, 204, 207-209, 222*

Petrow. Agent-provocateur van de bolsjewisten, die voordien de tsaristische regering had gediend.-*171*

Pjatakoff. Lid van de tijdelijke regering in de stad Koersk.-*83*

Plastoen. Commandant van een Denikin-regiment.-*123*

Platonow. Machnovistisch commandant. Gesneuveld tijdens een slag met eenheden van het Rode Leger (augustus 1921).-*61, 207, 209*

Poegatsjew, Jemeljan Iwanowitsj (±1730-1775). Plaatste zich in het zuidelijk Oeral-gebied aan het hoofd van een opstandige boerenbeweging (1773) en gaf zich uit voor de vermoorde ex-tsaar Peter III. De beweging werd neergeslagen door de troepen van Katharina II en Poegatsjew werd terechtgesteld.-*149, 149n, 288, 291, 293, 305*

Poesanow, M. Machnovist. Lid van het college van Machno-troepen.-*121, 222*

Poloenin. Werd er door Trotzki van beschuldigd oproepen van de revolutionaire krijgsraad te hebben verspreid. Vermoord in 1919 (?)-*127, 129*

Polonski. Commandant van het 3de Krimse opstandsleger. Streed samen met Machno,

en wist te ontkomen naar Amerika, waar hij als spreker optrad en meewerkte aan het blad 'Golos Troeda' (Stem van de Arbeid). Bij het uitbreken van de Russische Revolutie verhuisde de redactie naar Rusland om 'Golos Troeda' in Petrograd, het latere Leningrad, voort te zetten.
Nadat de Oekraïne als gevolg van de vrede van Brest-Litowsk aan de Duits-Oostenrijkse troepen werd overgeleverd, vertrok Voline naar de Oekraïne. In de Oekraïne hielp hij mee aan de stichting van de Nabat-Federatie en sloot hij zich aan bij Machno. Begin 1920 werd hij gearresteerd en door Trotzki ter dood veroordeeld, om na de overeenkomst tusen Machno en de bolsjewisten (oktober 1920) op vrije voeten te komen. Zoals bekend, hield de overeenkosmt korte tijd stand en nauwelijks een maand later werd Voline opnieuw gearresteerd. In de zomer van 1921 behandelde een congres van de Rode Vakverenigings Internationale een protest van Europese vakbondsafgevaardigden tegen de gevangenhouding van Voline e.a., waarop een deel van hen naar Duitsland gedeporteerd werd.
Gedurende zijn tweejarig verblijf in Duitsland zette Voline zich in voor politieke gevangenen in de Sowjet-Unie, vertaalde hij Pjotr Arsjinof's 'Geschiedenis van de Machnobeweging' en speelde hij samen met Mratsjny een belangrijke rol bij de totstandkoming van de Internationale Arbeiders Associatie (IAA). Op uitnodiging van Sébastien Faure, aan wiens 'Encyclopédie Anarchiste' hij zou meewerken, vestigde Voline zich vervolgens in Parijs, waar hij actief deelnam aan de discussie rond de brochure 'Organisatorisch Platform'. Daarnaast werd hij redacteur van 'L'Espagne Anti-Fasciste'. Tijdens de Tweede Wereldoorlog dook Voline onder. Hij stierf kort na de bevrijding, op 18 september 1945, aan tuberculose. Zijn befaamde 'La Révolution Inconnue' verscheen postuum in 1947. Zie Wollin.-*III, VI, 285, 287, 295-300, 302, 303, 307*
Wassilenko. Chef van de hoofdwerkplaats van de spoorwegen in Alexandrowsk. Door Arsjinof neergeschoten in maart 1907.-*16, 286*
Wassilewski, Grigorij. Anarchist en Machnovist. Persoonlijk vriend van Machno. Gesneuveld in december 1920 in de strijd tegen divisies van Rode Kozakken-troepen.-*188, 222, 230, 246*
Wattsetis. Opperbevelhebber van de revolutionaire krijgssowjet van de Republiek.-*126*
Wdowitsjenko. Anarchist en Machnovist. Commandant van de speciale afdeling van het leger der opstandelingen. Werd in 1919 zwaar gewond; zou door de bolsjewisten gearresteerd en gefusilleerd zijn.-*203, 222, 231*
Weretelnikoff, B. Machnovist. Aanvankelijk sociaal-revolutionair, later anarchist. Was gedurende de laatste tijd plaatsvervangend stafleider van het leger. Met zijn gehele regiment omgekomen in de strijd tegen Denikin (juni 1919).-*114, 121, 131, 219, 222, 230*
Wollin. Zie Voline.-*III, 7, 26, 154, 155, 242, 246, 247, 287*
Worosjilow. Staflid van het 14de Rode Leger in Charkow.-*132, 233*
Wrangel, Pjotr Nikolajewitsj (1878-1928). Russisch luitenant-generaal. Was tijdens de burgeroorlog commandant van diverse Witgardistische troepen. Vanaf april 1920 opperbevelhebber van de contra-revolutionaire troepen in Zuid-Rusland, waarmee hij Denikin opvolgde. Uitgeweken naar Constantinopel.-*IV, 13, 14, 118, 175-178, 180-183, 187, 188, 191-195, 210, 211n, 212, 229, 231, 235, 256*
Zesnik, Grigorij. Anarchist. Lid van de Nabat-Federatie.-*197*
Zinowjew, Grigorij Jevsejewitsj (1883-1936). Bolsjewist. Werd na de Oktober Revolutie voorzitter van de Petrogradse sowjet. Van 1919 tot 1926 voorzitter van het Uitvoerend Comité van de Communistische Internationale. Na aanvankelijk de zijde van Stalin gekozen te hebben (1923-1924), ging hij over tot het kamp van Trotzki. In 1926 uit al zijn functies gezet. Na het eerste grote Moskouse proces geëxecuteerd.-*79n, 255n*

ANARCHISTISCHE TIJDSCHRIFTEN EN UITGAVEN.

Wanneer je na het lezen van 'Geschiedenis van de Machno-beweging' van Pjotr Arsjinof geïnteresseerd bent geraakt in actuele ontwikkelingen van het anarchisme in Nederland en België, of wilt weten wat anarchistische visies op actuele situaties zijn, moet je één van deze bladen eens lezen:

DE VRIJE

Anarchistisch maandblad dat wordt gemaakt door een redaktiekollektief. Aandacht wordt vooral geschonken aan de huidige ontwikkelingen van het anarchisme en anarchistische thema's worden geaktualiseerd. Hierbij staat de hedendaagse praktijk meer op de voorgrond dan de oude theorieën.
Per nummer worden wat langere artikelen afgewisseld met veel korte berichten en - vaak - recensies.
Een jaarabonnement kost minimaal *f.* 30,00. Dat kun je overmaken op giro 869125, t.n.v. Administratie De Vrije, Zwanenveld 2125, 6538 PK Nijmegen.

DE AS
anarcho-socialisties tijdschrift

De AS verschijnt vier maal per jaar en is steeds gewijd aan een specifiek onderwerp. Afwisselend komen aktuele sociale ontwikkelingen en anarchistiese theorie/historie van het anarchisme aan de orde, belicht vanuit een pragmaties-anarchistiese opstelling. *De AS* bestaat sinds 1972 en kost 20 gulden per jaar (Postbus 93, Den Haag). Zeer geschikt voor scholing en studie.

ra
RECHT VOOR ALLEN

Wordt sedert 1974 zes maal per jaar uitgegeven door het Noordelijk Gewest van Vrije Socialisten, gevestigd te Appelscha. Een abonnement kost *f.* 8,00 per jaar. Te bestellen door storting op giro 3803195 van adm. R.v.A., Postbus 48 te Oosterwolde (Fr.).
Behalve *Recht voor Allen* geeft het Noordelijk Gewest van Vrije Socialisten sinds 1975 ook boeken en brochures uit. Verkrijgbaar zijn momenteel 'Het einde van een jongensoorlog' (een boek voor de jeugd), 'Tinus Veenstra - De worstelende mens zoekend naar het licht te midden van een schijnbaar ondoordringbare duisternis', 'Gé Nabrink -

Drie baanbrekers' (over het leven en de opvattingen van de anarchist Domela Nieuwenhuis, de sexuoloog J. Rutgers en de ethicus Leo Polak), 'Het geloof van kinderen' en 'Strijdliederen' (een liederenbundel met begeleidende tekst). Meer informatie over de inhoud en de prijzen van deze uitgaven is bij het eerder genoemde adres verkrijgbaar.

A.S.S.W

Het *Anarchisties Stencil Stapel Werk (ASSW)* is een blad dat als doel heeft de samenwerking tussen anarchistiese groepen en individuen te bewerkstelligen. De normale uitgaven bestaan uit een samenraapsel van pamfletten, verslagen en artikelen. Deze artikelen handelen o.a. over kraken, vakbondsstrijd, anti-kernenergiebeweging, anti-fascisme, feminisme en het anarchisme. Zo nu en dan wordt er een zogenaamde special van het *ASSW* uitgegeven. Dit is een nummer dat geheel aan één onderwerp gewijd is, b.v. anarchisme, zelfbestuur, Internationale Arbeiders Associatie, of Werken en werkloosheid. In principe worden alle ingezonden stukken geplaatst.
Je kunt abonnee worden door minimaal ƒ. 25,00 over te maken op het gironummer 3108550 tnv E. vd Ploeg, Postbus 51217, Amsterdam.

Naast deze vier anarchistische tijdschriften verschijnt in België:
De Libertaire Toekomst. Een jaarabonnement kost 30 B.F. of 20 gulden. Te storten op rekeningnummer 001-1270782-61 van *De Libertaire Toekomst*, Groot-Brittannielaan 25, 9000 Gent, België.

Naast *De Zwarte Bibliotheek* bestaan er in Nederland nog drie libertaire uitgeverijen. Dit zijn:
Spreeuw, Postbus 411, Utrecht.
Pamflet, Postbus 3199, Amsterdam.
Lens (voorheen: *Anarchistiese Uitgaven*), Postbus 1329, Amsterdam.
Lijsten met uitgebreide informatie over hun uitgaven zijn bij hen verkrijgbaar.

Aparte vermelding verdienen *Harpo* (Postbus 986, Leeuwarden) en *Zwart en Rood* (Postbus 546, Gent). Zij verspreiden binnen- en buitenlandse anarchistische boeken en tijdschriften in respectievelijk Nederland en België.

BOEKHANDELS.

Zij verkopen de uitgaven van De Zwarte Bibliotheek ((adres-)wijzigingen voorbehouden):

Portaal, Hekelstraat 11, 1811 BL Alkmaar.
Tel.: 072-126937.

Linkse Boekhandel, Zuidsingel 45, 3811 HC Amersfoort.
Tel.: 033-753666.

Athenaeum Nieuwscentrum, Spui 14, 1012 XA Amsterdam.
Tel.: 020-242972.

Fort van Sjakoo, Jodenbreestraat 24, 1011 NK Amsterdam.
Tel.: 020-258979.

Van Gennep, Nes 128, 1012 KE Amsterdam.
Tel.: 020-247035.

Jan Haverman, Joh. Huizingalaan 185, 1065 JA Amsterdam.
Tel.: 020-153011.

Het Martyrium, Van Baerlestraat 170, 1071 BH Amsterdam.
Tel.: 020-732092.

Pegasus, Leidsestraat 25, 1017 NT Amsterdam.
Tel.: 020-231138.

Nawijn, Hoofdstraat 152, 7311 BB Apeldoorn.
Tel.: 055-212709.

De Rooie Arnhemmer, Bovenbeekstraat 3, 6811 CV Arnhem.
Tel.: 085-514831.

Hijman, Grote Oord 15, 6811 GA Arnhem.
Tel.: 085-424938.

De Vijfde Kolonne, Nieuwstraat 18, 2771 XC Boskoop.
Tel.: 01727-6012.

De Geus, Haagdijk 71, 4811 TP Breda.
Tel.: 076-223019.

Vrije Boekhandel, Veemarktstraat 40, 4811 ZG Breda.
Tel.: 076-145491.

Academia, Oude Delft 101, 2611 BD Delft.
Tel.: 015-123426.

De Mol, Jan van Lieshoutstraat 12, 5166 EE Eindhoven.
Tel.: 040-447082.

De Zwarte Bladzijde, Walstraat 14, 7511 GH Enschede.
Tel.: 053-306768.

Michon, Haaksbergerstraat 42, 7511 JS Enschede.
Tel.: 053-318797.

Boekkafé De Roode Hond, Witte de Withstraat 35,
2515 GC Den Haag.
Tel.: 070-648861.

De Grote Leegte, Buitenom 216, 2512 XD Den Haag.
Tel.: 070-806936.

Ruward, Spui 231, 2511 BP Den Haag.
Tel.: 070-636879.

Scholtens, Grote Markt 43-44, 9711 LW Groningen.
Tel.: 050-139788.

Slagerzicht, Folkingestraat 10, 9711 JW Groningen.
Tel.: 050-181238.

Vos, Rademarkt 10, 9711 CV Groningen.
Tel.: 050-135600.

Agora, Zijlstraat 100, 2011 TR Haarlem.
Tel.: 023-313182.

Den Duvel, Vughterstraat 107, 5211 GA Den Bosch.
Tel.: 073-135107.

Rood Geboekt, Nieuweburen 122-a, 8911 GB Leeuwarden.
Tel.: 058-152632.

Manifest, Hooglandse Kerkgracht 4, 2312 HT Leiden.
Tel.: 071-125691.

De Tribune, Kapoenstraat 8, 6211 KW Maastricht.
Tel.: 043-51978.

Servaas, Vrijthof 29, 6211 LE Maastricht.
Tel.: 043-50054.

Dekker van de Vegt, Plein 1944 nr. 129, 6511 JG Nijmegen.
Tel.: 080-221010.

De Oude Mol, Van Broeckhuysenstraat 34, 6511 PJ Nijmegen.
Tel.: 080-221734.

Calliope de 9e muze, H. Geeststraat 23, 6041 GB Roermond.
Tel.: 04750-17284.

Boekwerk, Burg. Hoffmanplein 10, 3071 XJ Rotterdam.
Tel.: 010-131170.

Van Gennep, Oude Binnenweg 131-b, 3012 JD Rotterdam.
Tel.: 010-330592.

Katastrofe, Pleintje Putstraat 22, 6131 HL Sittard.
Tel.: 04490-24803.

De Vrije Boekhandel, Heuvelstraat 139, 5038 AD Tilburg.
Tel.: 013-435944.

KRIS, Postbus 90153, 5000 LE Tilburg.
Tel.: 013-662500.

Broese-Kemink, Stadhuisbrug 5, 3511 KP Utrecht.
Tel.: 030-313804.

Bijleveld, Janskerkhof 7, 3512 BK Utrecht.
Tel.: 030-310800.

De Rooie Rat, Oudegracht 65, 3511 AD Utrecht.
Tel.: 030-317189.

Antartica, Dominicanenstraat 6, 5911 KA Venlo.
Tel.: 077-43938.

De Uitbuyt, Churchillweg 1, 6701 BW Wageningen.
Tel.: 08370-20855.

De Bonte Hond, Diezerstraat 82-a, 8011 RJ Zwolle.
Tel.: 038-220164.

De twintigste eeuw heeft twee pogingen om tot de vestiging van een libertaire samenleving te komen gezien. De Machnobeweging trachtte ten tijde van de Oktober Revolutie in de Russische Oekraïne tot een anarchistische samenleving te komen, terwijl de tweede poging tijdens de Spaanse Burgeroorlog (1936-1939) werd ondernomen. Deze heruitgave van het standaardwerk 'Geschiedenis van de Machnobeweging' van Pjotr Arsjinof doet verslag van de eerste poging en is daarmee, temeer daar de auteur een medestrijder was, een waardevolle bron voor studie van de Machnobeweging.

Pjotr Arsjinof was de eerste Machnovist die de geschiedenis van de Machnobeweging optekende. Op aangrijpende wijze schrijft hij over de door boeren, arbeiders en anarchisten ondernomen poging om in het sinds 1917 snel totalitairder wordende Rusland een ware, vrijheidslievende samenleving op te bouwen. Een samenleving die zonder wetten en partijen, zonder uitbuiting en onderdrukking functioneerde. Zijn boek is het relaas van een revolutionaire beweging die het land van grootgrondbezitters afnam en onder arme boeren verdeelde, en in fabrieken streefde naar arbeiderszelfbestuur. Aan deze periode kwam in 1921 een eind toen het bolsjewistische Rode Leger de Machnobeweging met geweldige overmacht vernietigde. Het boek is dan ook niet ontbloot van kritiek op de verraderlijke rol die het bolsjewisme speelde. In deze is Arsjinof's werk een 'leer'boek over de verhouding tussen libertair en autoritair socialisten.

'Geschiedenis van de Machnobeweging' is tevens het verhaal van één van de eerst guerrilla's die in deze eeuw plaatsvonden. Later zijn zulke guerrilla's vaak onder marxistische leiding gevoerd of effenden ze de weg voor marxistische regimes. Dit lag niet in de aard van de Machnobeweging. Zij probeerde libertaire ideeën om te zetten in praktijk, in daden. Pjotr Arsjinof toont hoe moeilijk dit is en maakt de ervaring van de Machnobeweging tot een belangrijke les voor het heden. Zijn boek kan helpen een visie te vormen over de opstanden die momenteel in — bijvoorbeeld — Midden-Amerika plaatsvinden.

'Geschiedenis van de Machnobeweging' is voorzien van een kritisch commentaar van de Machno-onderzoeker Frans Lodewijkx. Hierin plaatst hij de Machnobeweging in de context van de Russische Revolutie en gaat hij in op de geschiedenis van de Oekraine. Verder besteedt hij uitvoerig aandacht aan de organisatiediscussie die ten tijde van de Machnobeweging in Rusland en later in anarchistische kring in Parijs werd gevoerd. Deze discussie, met als centrale vraag welke strategie er in revolutionaire situaties gevoerd moet worden om een libertaire samenleving te vestigen, heeft vandaag nog niets aan actualiteit verloren.

DE ZWARTE BIBLIOTHEEK ISBN 90 70752 01 8